

UNIVERSITY OF TORONTO DUPL

3 1761 00379991 3

TRINITY UNIVERSITY
LIBRARY,

N. a. S. 10 24

พระ

สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย

Triṭṭaka

ปาฏิกวรรค

[Triṭṭaka]

Dighanikaya - 3

พระอหังกัตเถร ที่พระเมธาธรรมมถ วัดพิชัยญาติการาม

ชำระแล้ว

พิมพ์เป็นส่วนพระราชกุศล

ในมงคลสมัยแห่งดิริราชสมบัติได้ ๒๕ ปี บริบูรณ์

รัตนโกสินทรศก ๑๑๒

จิร รัชเช ปติฏฐาตุ.

BL

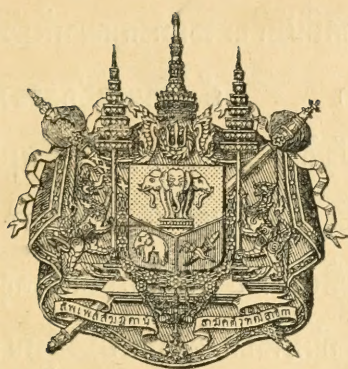
1411

T8

1893

V. 11

อาร์มภักดา.

ศุภมัตตพระพุทธศาสนกาลเปนนิตตภาคล่วงแล้ว ๒๔-๓๑ พรรษา
 บัตยุบันกาล มุสิกสังวัจนรมาชมาศ กาฬปักษ์ปาฐิตโสรวาร
 บริเนทกาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหาเมกุฏ
 บรุษยรัตนราชวรวงษ์ วรุตมพงษ์บริพัตร วรชติยราชนิกรอดม จาตุรันต
 บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร
 พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริหว่า พระพุทธศาสนโนวาททั้งปวงซึ่งกุลบุตรได้ศึกษา
 แลปฏิบัติสืบมาจนบัดนี้ ย่อมเนื่องอยู่ในพระปริยัติไตรปิฎกทั้งสิ้น แต่
 กาลก่อนมา พระเจ้าแผ่นดินที่นับถือพระพุทธศาสนา ย่อมทรงพระราช
 ศรัทธาเป็นศาสนูปถัมภก ให้กำลังแก่พระสงฆ์พุทธสาวกให้ทำสังคีติชำระ

อาร์มิกกา.

พระไตรปิฎกปริยัติธรรม หลายครั้งหลายคราว เปนราชประเพณีสืบมา
แลจารึกเปนอักษรลงในใบลานเปนฉบับคัดลอกต่อกันไป จึงเปนฉบับ
แพร่หลายไปในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาทั้งปวง แต่ก่อนมาประเทศ
ที่นับถือพระพุทธศาสนา ยังมีอำนาจปกครองบ้านเมืองโดยลำพังตัว
พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้ทำนุบำรุงอุดหนุนการศาสนา
อยู่หลายประเทศด้วยกัน คือ กรุงสยาม เมืองลังกา เมืองพม่า เมืองลาว
เมืองเขมร เมื่อเกิดวิบัติอันตราย พระไตรปิฎกขาดสูญบกพร่องไปในเมือง
ใดก็ได้เอาใคร่หยิบยืมกันมาลอกคัดคงฉบับบริบูรณ์ ถ่ายกันไปถ่ายกันมาได้
แต่ในกาลทุกวันนี้ ประเทศลังกาแลพม่า ตกอยู่ในอำนาจอังกฤษ
ผู้ปกครองรักษากันเมือง ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา ก็ทำนุบำรุง
แต่อาณาประชาราษฎร์ไพร่บ้านพลเมือง หาได้อุดหนุนการพระพุทธ
ศาสนา เหมือนอย่างพระเจ้าแผ่นดินซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาแต่ก่อน ไม่
พระสงฆ์ซึ่งปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา ก็ต่างคนต่างประพฤติตามลำพังตน
คนที่ชั่วมากกว่าดีอยู่เป็นธรรมดา ก็ชักพาให้พระปริยัติธรรมคำสั่งสอน
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปริตผิดเพี้ยนไปตามอหยาไครย์ ส่วนเมือง
เขมรนั้นเล่า ก็ตกอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศส ไม่มีกำลังที่จะอุดหนุน
พระพุทธศาสนาให้เป็นการมั่นคงถาวรไปได้ ส่วนเมืองลาวที่อยู่ในพระ
ราชอาณาจักรสยาม เจ้านายแลไพร่บ้านพลเมืองก็นับถือพระพุทธ
ศาสนาวิปริตแปรปรวนไปด้วยเจือปนผีตางเทวดา จะเอาเป็นหลักฐาน
มั่นคงก็ไม่ได้ ถ้าพระไตรปิฎกวิปริตเคลื่อนคลาดไปในเวลานี้ จะหา
ที่สอบสวนลอกคัดเหมือนอย่างแต่ก่อนนั้นไม่มีแล้ว การพระพุทธศาสนา

อารัมภกถา.

ยังเจริญมั่นคงถาวรอยู่แต่ในประเทศสยามนี้ประเทศเดียว จึงเป็นเวลาสมควรที่จะสอบสวนพระไตรปิฎก ให้ถูกต้องบริบูรณ์แล้วสร้างขึ้นไว้ให้มากฉบับแพร่หลาย จะได้เป็นหลักฐานเชื้อสายของศาสนธรรม คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบไปภายหน้า ก็กรรมอันใดที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสสั่งสอน ย่อมเป็นกรรมอันวิเศษอุดมยิ่ง ซึ่งจะนำให้สัตว์พ้นจากทุกข์ภัย ได้ โดยจริงเป็นธรรมวิเศษเที่ยงแท้ ย่อมจะเป็นที่ปรารถนาของผู้ซึ่งมีปัญญา ได้เล่าเรียนตรึงตรองแล้วปฏิบัติตาม ได้รับผลมากน้อยตามประสงค์ ก็คงจะยังมีผู้ซึ่งจะอยากเรียนรู้เพื่อปฏิบัติตามสืบไปภายหน้าเป็นแท้ จึงเป็นธรรมที่ควรจะสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่ชนภายหน้า ก็การสร้างพระไตรปิฎกในประเทศสยาม ที่มีมาแต่โบราณนั้น จารึกเป็นอักษรขอมลงในใบลานเพื่อเป็นของถาวรมั่นคง แต่กาลที่ทำการลำบาก กว่าที่จะสำเร็จแต่ละคัมภีร์ก็เป็นการเนินช้ามากยากที่จะให้ฉบับพระปริยัติธรรมแพร่หลายไปได้ อนึ่งในสยามรัฐมณฑลนี้แต่เดิมได้เคยใช้อักษรขอมเป็นแบบฉบับมา จึงทำให้ชนเป็นอันมากเข้าใจเสียว่าอักษรขอมเป็นของรองรับเนื้อความในพระพุทธานุศาสน์ เมื่อจะกล่าวโดยที่จริงแท้แล้ว ตัวอักษรไม่เป็นประมาณ อักษรใดใดก็ควรใช้ได้ทั้งสิ้น ประเทศอื่นที่นับถือพระพุทธานุศาสน์ คือ ลังกา พม่า ลาว เขมร เป็นต้น ก็สร้างพระไตรปิฎกด้วยอักษรตามประเทศของตน ๆ ทุกประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริเห็นการเช่นกล่าวนี้อแล้วข้างต้นนี้ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ ได้ตรวจสอบพระไตรปิฎกให้ถูกต้องแล้วแล้แต่พิมพ์ด้วยอักษรสยาม เป็นคัมภีร์เล่มหนึ่งบ้างสองเล่มบ้าง

อาร์มิกกา.

เพราะทรงพระราชดำริเห็นว่า จะเป็นประโยชน์ดีกว่าจาริกลงในไบลาน
เรียงพิมพ์ครั้งหนึ่งได้หลายร้อยฉบับ จะหยิบยกไปมาก็ไม่เป็นการลำบาก
ท่านผู้ที่จะดูสอบสวนก็ง่าย เพราะหนังสือคัมภีร์หนึ่งก็รวบรวมอยู่ในเล่ม
เดียวกันไม่กระจัดกระจายขาดตกบกพร่อง ถึงแม้ว่ากระดาดจะไม่เป็นของ
มั่นคงถาวรเสมอด้วยไบลานก็จริงอยู่ แต่ตีพิมพ์ครั้งหนึ่งมากกว่าจาริกใน
ไบลานหลายสิบเท่า แลถ้าเก็บรักษาไว้ดีๆ แล้ว ก็อยู่ทนนานได้นับด้วยร้อยปี
เมื่อฉบับใดเป็นประโยชน์ที่ต้องการมาก ก็ตีพิมพ์เพิ่มขึ้นได้อีกมากกว่า
แฉะเร็วกว่าที่จะจารลงในไบลาน พระคัมภีร์พระปริยัติธรรมก็จะแพร่หลายสม
บูรณ์ในสยามรัฐมณฑลสืบไปภายหน้า ทรงพระราชดำริเห็นเป็นประโยชน์
ดังนี้ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมขึ้นให้แพร่หลาย เป็น
การเกื้อกูลแก่ความตั้งมั่นของคำสอนแห่งพระลัทธิมาลัมพุทธเจ้าสืบไปภายหน้า
อีกประการหนึ่ง การซึ่งมีพระราชประสงค์จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมครั้งนี้
ได้มีพระราชหฤทัยมุ่งหมายจะใคร่ให้ได้สำเร็จลง ทันทกำหนดซึ่งทรงตั้ง
พระราชหฤทัยไว้ว่า ถ้าเสด็จดำรงอยู่ในศิริราชสมบัติได้ถึง ๒๕ ปี
จะโปรดให้มีการมหรหรรณฉลองพระไตรปิฎกนี้ ให้เป็นการพระราชกุศลใน
มงคลสมัย ก็การซึ่งจะเสด็จดำรงอยู่ได้หรือมิได้ จนถึงกำหนดที่ว่านั้น
ก็หาเป็นประมาณแน่วไม่ได้โดยธรรมดา แต่ทรงพระราชดำริว่า การซึ่งทรง
พระปรารภตรวสอบพระไตรปิฎกแลสร้างขึ้นให้แพร่หลายนี้ จะเป็นการมี
คุณแก่ชนทั้งปวงทั่วไป นับว่าเป็นการพระราชกุศลอันใหญ่ เป็นไปในทาง
ที่ขอบธรรม คงจะเป็นเครื่องอุปถัมภ์ให้ได้สำเร็จดังพระบรมราชประสงค์
ซึ่งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่ง สมเด็จพระเจ้าอนังยาเธอ

อาร์มิกกตา.

เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นแม่กอง
จัดการที่จะตีพิมพ์พระไตรปิฎก แลโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานอาราธนา
พระบรมวงษานุวงศ์ซึ่งทรงผนวช แลพระราชาคณะถานานุกรมเปรียญผู้รู้
พระปริยัติธรรม มาประชุมฟังพระราชดำริห์พระราชประสงค์แล้ว ได้
แบ่งปันกันตรวจตราแก้ไขต้นฉบับสั่งลงพิมพ์ แล้วสำเร็จบริบูรณ์ตาม
พระบรมราชประสงค์

ทรงพระราชอุทิศส่วนพระราชกุศลในการซึ่งได้ทรงสร้างพระปริยัติธรรม
ครั้งนี้ แก่มหาชณนิกรทั่วไป ขอให้พระปริยัติธรรมอันตีพิมพ์ขึ้นไว้นี้
ดำรงอยู่สืบไปสิ้นกาลนานเทอญ

หะ

Transliteration of the Siamese alphabet and signs as used in the Pali text of this book.

Vowels.

Initial. ဝ or ဝ် ဘ ဝိ ဝီ ဝု ဝူ ဝေ ဝို.

a á i í u ú o o.

Medial & final. ျ ြ ွ ှ ဿ ျ ြ ဿ

Place. over after over under before consonants.

Consonants.

က ခ င ခ ဂ ခ င ခ ဂ ခ

k kh g gh ñ c ch j jh ñ

ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ

t th d dh n t th d dh n

ပ ပ ပ ပ ပ ပ ပ ပ ပ ပ ပ ပ ပ ပ

p ph b bh m y r l v s h l m.

Example.

ဓဇ ဓတ္တာ အာသာ ဓိတ္တိ ဓိတ္တိ ဓုဗ္ဗ ဓုဗ္ဗ ဓေဂေ ဓိုဓိ.

atha attá ása' iddhi ídí uju úrú eke oggho.

Reading stanzas.

พุทฺธโ สฺสพุทฺธโ กรุณามหัณฺณโว,
 Buddhō susuddho karuṇāmahañṇavo,

โยจฺจันตํสุทฺถบารัณาลอจโน,
 Yoccantasuddhabbarāṇālocono,
 โลกัสฺส ปาปุปฺกิลสฆาตโก;

Lokassa pāpupakilesaghātako;

วันทามิ พุทฺธั อหมาทเรน ตํ.

Vandāmi Buddham ahamādarena tam.

ธัมโม ปทีโป วีย ตัสฺส สตัถุโน,

Dhammo padīpo viya tassa satthuno,

โย มคฺคปากามตเกททินฺนโก,

yo maggapakāmatābhedaḥinnako,

โลกุตฺตโร โย จ ตทตฺถที่โปโน

Lokuttaro yo ca tadatthadīpano;

วันทามิ ธัมมํ อหมาทเรน ตํ.

Vandāmi Dhammam ahamādarena tam.

สังฆโ สุเขตฺตารัณยติเขตตัสฺสวัณโโต,

Saṅgho sukhetta'byatikhattasaññito,

โย ทิฏฺฐัสฺสโนโต สุคตานุโพธโก,

Yo ditṭhasanto sugatānubodhako,

โลลัปปีทีโน

อริโย

สุเมธโส;

Lolappahíno

ariyo

sumedhaso;

วันทามิ

สังฆ

อหมาตเรน

ต.

Vandāmi

Sangham

ahamádarena

taṃ.

อิจฺเจวเมกัณฺตภิปฺชเนยฺยกํ,

Icevamekantabhipújaneyyakam,

วัตถุตตยํ

วันทยตานิสังขตํ,

Vatthuttayam

vandayatabhisankhatam,

ปุณฺณํ

มยา

ยํ,

มม

สัตถุปัตตวา,

Puññam

mayá

yam,

mama

sabbupaddavá,

มา

โหนดุ

เว

ตัสส

ปภาวสิทฺธิยา.

Má

hontu

ve

tassa

pabhávasiddhiyá.

กิตติบัญัติ.

ปาฎีกาสุดต	หน้า	๑
อุทุมพริกสดต	๖๖	๓๘
จักกวัตตสดต	๖๖	๖๓
อัครคณบสดต	๖๖	๘๘
ลัมปลาทนียสดต	๖๖	๑๑๐
ปาลาทิกสดต	๖๖	๑๓๐
ลักขณสดต	๖๖	๑๕๘
สิงคาลกสดต	๖๖	๑๘๘
อาณานาฎิยสดต	๖๖	๒๐๑
ลึงคตสดต	๖๖	๒๑๕
ทสุตตรสดต	๖๖	๒๓๗

โด้ชนบัตติ.

อสุทโธปจ.	สุทโธปจ.	หน้า	บันทึก
ติณชุกขานุเปวิทฺทวาทกาโม	ติณชุกขานุ-	๒๑	๕
”	”	๒๓	๘
โคยุตเตหิ	โคยุตเตหิ	๒๘	๑๖
อหิ	อหิ	๓๗	๑๘
วิรังครุปา	วิรังครุปา	๖๘	๕
อนิกัฏเฐ	อนิกัฏเฐ	๗๒	๒
ปาตฤเตสุ	ปาตฤเตสุ	๑๐๑	๑๘
ภวิสฺสติ	ภวิสฺสติ	๑๔๕	๕
คฺมุทตฺตลันนิภา	คฺมุทตฺตลันนิภา	๑๘๑	๗
ปฺฤทฺทิสา	ปฺฤทฺทิสา	๑๘๘	๑๐
ชฺฐปมาทฺฐจํจํจํจํจํจํ	ชฺฐปม-	๑๙๐	๑๑
----- เท	----- เท	๑๙๓	๑๘
ปฏิสลฺลฉานสารูปํปานิ	ปฏิสลฺลฉาน-	๒๐๒	๑๑
วิทฺถาเวตฺวา	วิทฺถาเวตฺวา	๒๑๔	๕
คฺฉนฺนฉาคาริ	คฺฉนฺนฉาคาริ	๒๑๖	๑๑
โมหคฺค	โมหคฺค	๒๒๒	๑๒
ทักขิณณียคฺค	ทักขิณณียคฺค	”	”
คหปคฺค	คหปคฺค	”	”
คฺมภาณิกาวนา	คฺมภาณิกาวนา	๒๒๖	๑๓

ไถ่ถอนบัตต์.

ขลุ่ยท้อปาจ.	ลุ่ยท้อปาจ.	เภา	บันทึ
วัดดี	วัดดี	๒๒๗	๔
ขัตตการปฏิลาเก	ขัตตการปฏิลาเก	๒๓๕	๑๙
ปลัด	ปลัด	๒๕๑	๕
ปฏิสัถดาเว	ปฏิสัถดาเน	๒๕๕	๒๑
ปฏิสัถดาเน	„	๒๕๖	๒
นิบัชชามิต	นิบัชชามิต.	๒๕๙	๑๒
บัจจาชาโต	บัจจาชาโต	๒๖๙	๑๗
ภิกขุ	ภิกขุ	๓๓๐	๒

ลุตฺตันทตปิฏเก ที่มณิกาโย.

๓.—ปาฏิกวักโค.

นโม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส.

ปาฏิกลุตฺตํ ปรมํ.

เอวํเม ลุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา มัลลิสฺสุ วิหรติ, อนุปฺปยํ
นาม มัลลิสฺสนํ นิคโม อถ โข ภควา ปุฬฺพณฺโหสมยํ นิวาเสตฺว
มัตตจิรมาทาย อนุปฺปยํ ปิณฺฑาทาย ปาวิสิ. อถ โข ภควโต
เอตทโหสิ “อติปฺปโค โข ตาว อนุปฺปายํ ปิณฺฑาทาย จริตุ,
ยํนฺนนาทํ เยน ภคฺคฺวโคตฺถัสส ปริพฺพาชกฺกัสส อารามเณ
ภคฺคฺวโคตฺโต ปริพฺพาชโก เตนุปลังกเมยฺยณฺตี. อถ โข ภควา
เณน ภคฺคฺวโคตฺถัสส ปริพฺพาชกฺกัสส อารามเณ เณ ภคฺคฺวโคตฺโต
ปริพฺพาชโก เตนุปลังกมิ. อถ โข ภคฺคฺวโคตฺโต ปริพฺพาชโก

ภควันโต เอตทโวจ “เอตฺตํ โข ภันเต ภควา. อิมํ กัมมํ
 ภวโต, จิรํสํ โข ภันเต ภควา อิมํ ปริยายมกาสี ยทิตํ
 อิตฺตมณาย. นิสิตํ ภันเต ภควา, อิตฺตมาสนํ บัณฺฑิตํคณฺตี. นิสิตํ
 ภควา บัณฺฑิตํเต อาสเน. ภักฺควโคตฺโตปิ โข ปฏิพัทฺธโก
 อังคตํ นินฺนํ ภาสํ คณฺธีรา เภยฺสํ นิสิตํ เภยฺสํ นินฺนํ
 โข ภักฺควโคตฺโต ปฏิพัทฺธโก ภควันโต เอตทโวจ “ ปริมาณิ
 ภันเต ทิวสาणि ปริมาณานิ, สุนักขัตโต ลิงฺควิปฺตโต เยนํ
 เทนุปลังกมิ; อปลังกมิทฺวา มํ เอตทโวจ “ บัรฺรํกํ โอตฺถาणि มया
 ภักฺคว ภควา, นทฺทาหา ภักฺคว ภควันโต อุตฺทิสฺส วิหราหิตี:
 เอวํ ภันเต ตเถว ยถา สุนักขัตโต ลิงฺควิปฺตโต อวทติ.
 ตเถว โข เอตํ ภักฺคว ยถา สุนักขัตโต ลิงฺควิปฺตโต อว.
 ปริมาณิ ภักฺคว ทิวสาणि ปริมาณานิ, สุนักขัตโต ลิงฺควิปฺตโต
 เยนํ เทนุปลังกมิ; อปลังกมิทฺวา มํ อวิทาเทว เภยฺสํ นิสิตํ.
 เภยฺสํ นินฺนํ โข ภักฺคว สุนักขัตโต ลิงฺควิปฺตโต มํ
 เอตทโวจ “ บัรฺรํกํ ขามิทานาหา ภันเต ภควันโต, นทฺทาหา ภันเต
 ภควันโต อุตฺทิสฺส วิหริสฺสํหิตี: เอวํ วุตฺเต อหํ ภักฺคว สุนักขัตโต
 ลิงฺควิปฺตโต เอตทโวจ “ อปี นุ ตาหา สุนักขัตโต เภยฺสํ
 “เอहि ตวํ สุนักขัตตํ มม อุตฺทิสฺส วิหราหิตี. โน เอตํ ภันเต.
 ตวํ วา ปน มํ เอวํ อว” อหํ ภันเต ภควันโต อุตฺทิสฺส วิหริสฺสํหิตี.
 โน เอตํ ภันเต. อิติ กิร สุนักขัตตํ เวนาหํตํ วทามิ “ เอहि

คำว่า สุนัขจิ้งจอก มนุสฺส อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ
 “อหํ ภันเต ภควันตํ อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ
 โทณฺณโต กํ ปัจจัจฉิขมิ” ๑ บัณฑิต โมฆปุริส ยาวัจจ เต อิทํ
 อปาทิขมิ

น หิ ปณ เม ภันเต ภาวา อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ
 กโรติหิ. อปิ น ตาเม สุนัขจิ้งจอก เถวํ อวจ “เอहि ตวํ สุนัขจิ้งจอก
 มนุสฺส อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ, ภันเต อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ
 กริยสามีติ. โน เหตุ ภันเต. ตวํ วา ปณ มํ เถวํ อวจ “อหํ
 ภันเต ภควันตํ อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ, ภาวา เม อุตฺตริมนุสฺสธัมมา
 อิทฺธิปาฏิหาริยํ กริยสามีติ. โน เหตุ ภันเต อิทํ กิร สุนัขจิ้งจอก
 เนวาทิเต วทามิ “เอहि ตวํ สุนัขจิ้งจอก มนุสฺส อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ,
 อหันเต อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ กริยสามีติ: นปี กิร มํ
 ตวํ วทาสิ “อหํ ภันเต ภควันตํ อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ, ภควา เม
 อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ กริยสามีติ: เถวํ สันเต โมฆปุริส
 โทณฺณโต กํ ปัจจัจฉิขมิ. อํ กิ ภัณฺณมิ สุนัขจิ้งจอก? กเต วา
 อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริเย กเต วา อุตฺตริมนุสฺสธัมมา
 อิทฺธิปาฏิหาริเย ติสฺสํสาธมมยา ชัมโม เทหิโต, โส นิยฺยาคิ
 ตํกริยสา มีนํทกฺขจํชวาชาหิ. กเต วา ภัณฺเต อุตฺตริมนุสฺสธัมมา
 อิทฺธิปาฏิหาริเย อเต วา อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริเย

• กัตถจ โปตฺตเก “ปัจจัจฉาสิติ ปาโจ ติสฺสติ.

ยัสสัถถาย ภควา ธัมโม เทสิโต, โส นิยยาติ ตักกัรัสส
 สัมมาพุทฺธกัชยาयाติ อิติ กิร สุนักขัตต บัณณัตเต वा अक्षब्धे
 वा अबुद्धिं वा अक्षब्धे यัสसัถถาย मया धम्मो เทสิโต,
 โส นิยยาติ ตักกัรัสส สัมมาพุทฺธกัชยาयाति. ตัตถ์ สุนักขัตต ก็
 อक्षब्धे บัณณัตถ์ กิรัสส? บัณณ โม-ปุริส ยาวัจเญ เต
 อิทํ อปรักขันติ.* อเนกปริยาเยน โข เต สุนักขัตต มม วณฺโณ
 ภาสิโต วชฺชิตาเม “ อิติย โส ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ
 วิชชาจรณมัยันโน สุกโต โลกวิญญู อнуตฺตโร ปุริสทมมสารถิ
 สัตถา เทวมनुสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ: อิติ โข เต สุนักขัตต
 อเนกปริยาเยน มม วณฺโณ ภาสิโต วชฺชิตาเม. อเนกปริยาเยน
 โข เต สุนักขัตต ธम्मัสสัถ วณฺโณ ภาสิโต วชฺชิตาเม
 “ สัมมาสาโต ภควา ธम्मโม สันนิจฺฉิจิโก ขกาลิโก เอหิบัลฺลิกโก
 โอบนฺนิโก บัจฺจิตฺต เวกิตฺตโพ วิปจฺจูเจติ: อิติ โข เต สุนักขัตต
 อเนกปริยาเยน ธम्मัสสัถ วณฺโณ ภาสิโต วชฺชิตาเม.
 อเนกปริยาเยน โข เต สุนักขัตต สัมมัสสัถ วณฺโณ ภาสิโต
 วชฺชิตาเม “ อปฺปญฺญันโน ภควาโต สากกํโฆ, อปฺปญฺญันโน
 ภควาโต สากกํโฆ, . ฉายาปฺปญฺญันโน ภควาโต สากกํโฆ,
 สามิจิปฺปญฺญันโน ภควาโต สากกํโฆ, ยถิํ จิตฺตาริ ปุริสยฺยคานิ อัญฺจ
 ปุริสพุทฺธตา, เอย ภควาโต สากกํโฆ, ภาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย

* ส. อิติสัทฺโท น ทิสฺสติ.

ทักขิเนยโย อัมภิลิกรณโย อนุตฺตร มุณเฑาะฏฐกตฺโต โลภัสสาคิ:
 อิติ โข เต สุนักขัตต อนเนกปิยาเย: อัมภัสส วรโณ ภาสิต
 รัชชิตาเม. อโรชยามิ โข เต สุนักขัตต. ปฏิวาทยามิ โข เต
 สุนักขัตต, ภวิสฺสัณฺธิ โข เต สุนักขัตต วรฺทาโร “ โน วิสทิ
 สุนักขัตโต ลิจฺฉิปุทฺโต สมะณ โค เม พหุมนฺจิริยํ จริตุํ, โส
 อวิสทฺธํโต ลีขํ บังจกฺขาย หินายวักคฺโคติ: อิติ โข เต
 สุนักขัตต ภวิสฺสัณฺธิ จกฺกาวโร เมกฺโข โข ภักคฺว สุนักขัตโต
 ลิจฺฉิปุทฺโต เมยา วุจฺจมาโน อภักคฺวเมว อิมัสมา อัมภวินยา, ยถา
 ตํ อปาเปโก เนรียโก.

เอกมิทาหํ ภักคฺว สมยํ อุตฺตํ วิหรามิ, อุตฺตรกา นาม อุตฺตํ
 นิโอม. อถ ชฺวาทํ ภักคฺว ปุทฺธโรสมยํ นิวาเสตฺวา ปักคฺจิวมาทาย
 สุนักขัตเตน ลิจฺฉิปุทฺเตน ปัจจาสมาเนน อุตฺตรกํ โฉนฺทาย ปาวิสสิ.
 เตน โข ปณ สมเยน อเจโต โกรกฺขัตติโย กุกฺกัรวตฺติโก
 จตุโกณฺหิโก นมานิกิณฺณํ ภักขํ มุเขเนว ชาตติ มุเขเนว
 ภุณฺขติ อทฺทสา โข ภักคฺว สุนักขัตโต ลิจฺฉิปุทฺโต อเจตํ
 โก กักขัตติยํ กุกฺกัรวตฺติกํ จตุโกณฺหิโก นมานิกิณฺณํ ภักขํ มุเขเนว
 ชาทนต์มฺ มุเขเนว ภุณฺขติ. ลิกฺกณฺทํ อตฺทโมสิ “ ตาธูโรโป วต
 โภ อรํ สมโณ จตุโกณฺหิโก นมานิกิณฺณํ ภักขํ มุเขเนว ชาตติ
 มุเขเนว ภุณฺขติ. อถ ชฺวาทํ ภักคฺว สุนักขัตตัสส ลิจฺฉิปุทฺตัสส

เจตสา เจโตปริยัตถักขณินา๑ สุนักขัตถักขณินา๑ วิจฺจโณปฺปํ๑ เขตฺตวโจ
 “ ตํวปี๑ นาม โมฆปุริส สักยปุตฺตโย๑ ปฏฺฐชานิสฺสสํ๑ กิ๑ ปน
 มํ ภาณเต๑ ภควา เอมาท “ ตํวปี๑ นาม โมฆปุริส สักยปุตฺตโย๑
 ปฏฺฐชานิสฺสํ๑ น นุ๑ เต๑ สุนักขัตถักขณินา๑ อิมํ๑ อเจล๑ โกรภักขัตติย
 กุกฺกัรวัตฺตํ๑ จตุโณจฺจํ๑ ฉนฺนาภิกฺขณํ๑ ภาณํ๑ มุ.ข.นว “ ขาหํ๑ ตํ
 มุ.ข.นว๑ ภุณฺขสิ๑. ทิณฺณนํ๑ เขตฺตโณ๑ “ สจฺจํ๑ โป๑ วท๑ โภ
 อรํ๑ สมโน๑ จ.โณจฺจํ๑ ฉนฺนาภิกฺขณํ๑ ภาณํ๑ มุ.ข.นว๑ ขาหติ
 มุ.ข.นว๑ ภุณฺขสิ๑. เอวํ๑ สํวโร๑ กิ๑ ปน๑ ภาณเต๑ ภควา อรหํ๑ สํว
 มจฺจนายคฺติ๑. น โข๑ อหํ๑ โมฆปุริส อรหํ๑ สํวโร๑ มจฺจนายามิ,
 ยปี๑ จ๑ ตุเปหิ๑ เวทํ๑ ปาปํ๑ ทิฏฺฐจิดํ๑ อပ္ปํ๑ นนํ๑ ตํ๑ ปชท,
 มา๑ เต๑ อโหสิ๑ ทิฆะตํ๑ อหิตาย๑ ตุฏฺฐาย, ยํ๑ โข๑ ปเนตํ
 สุนักขัตติ๑ มณเฑ๑ “ อ.เจ.โต๑ โกรภักขัตติโย๑ สจฺจํ๑ โป๑ อรํ๑ สมโน๑ ทิ
 โส๑ สํวโร๑ ทิวลํ๑ ออสมณ๑ กามํ๑ กิ.โณจฺจํ๑, กาลกณฺชิกา
 นาม๑ อสุรา สัพฺพนพฺโพ๑ อสุราโย๑ สํวโร๑ อပ္ปํ๑ นนํ๑ สติ๑: กาลกณฺช
 นํ๑ วิรณฺทํ๑ มจฺจนํ๑ สุตฺตณ๑ สัพฺพนพฺพํ๑. อากมฺมาโน๑ จ๑ ตํ๑ สุนักขัต
 อเจล๑ โกรภักขัตติโย๑ อပ္ปํ๑ นนํ๑ ปุ.ณ.นยาติ “ ขนฺนาภิ๑ อารุโ
 โกรภักขัตติโย๑ ยัตถโน๑ คณินฺ:๑ จานํ๑ โข๑ ปเนตํ๑ สุนักขัตติ๑ วิชฺชติ,
 ยนฺเต๑ อ.เจ.โต๑ โกรภักขัตติโย๑ ปุ.ณ.นวิสฺสติ “ ขานามิ๑ อารุโ
 สุนักขัตติ๑ อจฺจโน๑ คติ, กาลกณฺชิกา๑ นาม๑ อสุรา สัพฺพนพฺโพ๑

* ๕. กาลกณฺชา.

อสุราโย ตัตถัมมิ อูปันโนติ. อถ โข ภักคว สุนักขัตโต
 อิจฺฉวปฺโต เยน อเจโล โกรกัชัตติโย เตยุปลังกมิ; อุลลنگมิคฺวา
 อเจลํ โกรกัชัตติยํ เขตตวาจ “ เอญฺจกโต โขสิ อากุโส
 โกรกัชัตติย สมนเนน โคตเมน ” อเจโล โกรกัชัตติโย สัตถัม
 ทิวสํ อลสเกน กาลํ ภิสฺสติ, กาลกโต จ กาลกัลปชิกา นาม อสุรา
 สัพฺพนํหิโน อสุราโย ตัตถ อูปันนํชิสฺสติ, กาลกตฺวา นํ วีรณฺถัมมํเก
 สฺसानํ อัจฺชเวตฺถํหิโน เยน ทฺว อากุโส โกรกัชัตติย มัตถํ
 มัตถํ จ วัตถํ กุณฺโณชยฺยาสิ. มัตถํ มัตถํ จ ปานีโย ปิเวยฺยาสิ,
 ยถา สมณํสํสํ โคตมํสํสํ มิจฺจมา อัสสํ วณฺณํหิ. อถ โข ภักคว
 สุนักขัตโต อิจฺฉวปฺโต เทวทวิวิกาเย สกตํ วัตติณฺทิวานิ คเนสิ,
 ยถา ตํ ตถาคคฺสํสํ อตฺถกตฺตมาโย. อถ โข ภักคว อเจโล
 โกรกัชัตติโย สัตถัม ทิวสํ อลสเกน กาลมกาสิ, กาลกโต จ
 กาลกัลปชิกา นาม อสุรา สัพฺพนํหิโน อสุราโย ตัตถ อูปันนํชิ:
 กาลกตฺวา นํ วีรณฺถัมมํเก สฺसानํ อัจฺชเวตฺถํ อัสโสสิ โข
 ภักคว สุนักขัตโต อิจฺฉวปฺโต “ อเจโล ทิว โกรกัชัตติโย
 อลสเกน กาลกโต, วีรณฺถัมมํเก สฺसानํ อัจฺชเวตฺถํ. อถ โข
 ภักคว สุนักขัตโต อิจฺฉวปฺโต เยน วีรณฺถัมมํเก สฺसानํ เยน
 อเจโล โกรกัชัตติโย เตยุปลังกมิ, อุลลنگมิคฺวา อเจลํ โกรกัชัตติยํ
 ติกขัตตุ ปาณินา อากุญฺเฐสิ “ อานาสิ อากุโส โกรกัชัตติย
 สัตถํหิโน คณฺธิ. อถ โข ภักคว อเจโล โกรกัชัตติโย ปาณินา

ปาฏิโกตุตฺตํ ปจฺมํ.

ปุณฺณํ ปรีเปกฺขันโต วุฏฺฐาสิ; “ ชานามิ อวฺโส สุนักขัตต
 อตฺตโน คสิ, กาลกัมมํชิตา นาม อสุรา สัพฺพนทฺธิโน อสุรกาโย
 ตตฺถมฺหิ อุปฺปन्नโนติ วตฺวา ตตฺถเว อุตฺตนาโน ปรีปติ. อถ โข
 ภคฺคิอว สุนักขัตโต ลิจฺฉวิปฺตโต เยนํหํ เตนุปลังกมิ; อุปฺปลังกมิอว
 มํ อภิวาเทอว เณมฺนํตํ นิสิตฺติ. โณมฺนํตํ นิสินฺนํ โข
 อหํ ภคฺคิอว สุนักขัตตํ ลิจฺฉวิปฺตํ เอตทวโจ “ ตํ กิ มํลฺลล
 สุนักขัตต? ยถเว เต อหํ อเจวํ โกรกฺกขํกฺกขิ อารพฺก พฺยากาสํ,
 ตถเว ตํ วิปากํ โน อลฺลลลลลลล. ยถเว เม ภนฺเต
 ภควา อเจวํ โกรกฺกขํกฺกขิ อารพฺก พฺย กาสํ, ตถเว ตํ วิปากํ โน
 อลฺลลลลลล. ตํ กิ มํลฺลลล สุนักขัตต? ยถิ เอวํ สันเต กตํ วา โหติ
 อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ ธกตํ วาติ. อตฺธา โข ภนฺเต
 เอวํ สันเต กตํ โหติ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ โน
 อตฺถนํติ. เอวํ โข มํ ควํ โมฆปฺริส อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา
 อิทฺธิปาฏิหาริยํ กโรนฺติ เอวํ วเทสิ “ น ทิ ปน เม ภนฺเต
 ภควา อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ กโรตฺติ: มลฺลลล โมฆปฺริส
 ยาวณฺจ เต อิทํ อปฺยตฺถนํติ เอวํ โข ภคฺคิอว สุนักขัตโต
 ลิจฺฉวิปฺตโต มยา วุจฺจมาโน อปฺกํกเมว อิมสฺสมา ธมฺมวินยา,
 ยถา ตํ อปายิกอ เนรยิกอ.

เอกมิตาหํ ภคฺคิอว สมยํ เวสาณิยํ วิทราโม มหาเม กุฎฺฐาคารสาละยํ

เตน โข ปน สมเยน ขเจโล กฬารมัมชัมโก* เวสาลิยํ ปฏิวสตี
 ลากักคัปปัฏโต เจว ยถักคัปปัฏโต จ วรัชชาเม. ตัสส สักกั วักตปทานิ
 สมัตตานิ สสมาทินฺนานิ โทหนฺติ “ ยาวชีวํ ขเจโล อัสสํ น วตฺถํ
 ปริทเทยฺยํ, ยาวชีวํ ทิรมฺหจวี อัสสํ น เมถุนํ อัมมํ ปฏิเสเวยฺยํ,
 ยาวชีวํ สุรํมฺเสเนว ยาเปยฺยํ น โอทนญฺมมาสํ ญาปฺปชยฺยํ, ปุรตฺถิเมน
 เวสาลิยํ อูเทนํ นาม เจหิยํ ตํ นาคิกกเมยฺยํ, ทักขิเนน เวสาลิยํ
 โคตมกํ นาม เจหิยํ ตํ นาคิกกเมยฺยํ, บัจฺฉิเมน เวสาลิยํ สัตถัมพํ
 นาม เจหิยํ ตํ นาคิกกเมยฺยํ, อุตฺตเรน เวสาลิยํ พหุปรักกณํ นาม
 เจหิยํ ตํ นาคิกกเมยฺยณฺตีติ โส อิมํ สักกัณฺนํ วักตปทานํ สสมาทานเหตु
 ลากักคัปปัฏโต เจว ยถักคัปปัฏโต จ วรัชชาเม. ขถ โข
 ภาคฺคว สุนักขัตโต ลิจฺฉิวิปฺตุโต येन ขเจโล กฬารมัมชัมโก
 เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิว อเรวํ กฬารมัมชัมกํ ยัลลํ อปฺปจฺฉิ.
 ตัสส ขเจโล กฬารมัมชัมโก ยัลลํ ปุญฺโজ น สํปาयाสิ,
 อสํปายนฺโต โกปัลลจฺ โทสัลลจฺ อปฺปํ จจฺฉนฺจ ปาถวากาสิ. ขถ โข
 ภาคฺคว สุนักขัตตัสส ลิจฺฉิวิปฺตุเตสฺส เขตฺตโหสิ “ สาธุรูป วัต โภ
 จรหฺนัตถิ สมณํ อาสาหิยิมฺหเส, มา วัต โน โภ อโหสิ ทิฆรตฺถํ
 อหิตาย ทุกฺขายาติ. ขถ โข ภาคฺคว สุนักขัตโต ลิจฺฉิวิปฺตุโต
 येनाหํ เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิว มํ อภิวาเทตฺวา เขมฺหานฺตํ นิสีติ.
 เขมฺหานฺตํ นิสีณฺนํ โข ขหํ ภาคฺคว สุนักขัตถิ ลิจฺฉิวิปฺตุตํ เขตฺตวาจ

* ลี. กัณฺทมสุโก. = ข. เหว; ลี. เวสาลิยํ.

“ ตวัปปี นาม โมชปุริส ลักขณปุคฺคิโย ปฏิจานิสฺสลิตฺติ. ก็ ปน มํ
 ภาณเต ภควา เอวมาท ... ตวัปปี นาม โมชปุริส ลักขณปุคฺคิโย
 ปฏิจานิสฺสลิตฺติ. น นุ ตวั สุนักขัตต อเจลํ กฬารมच्चัมภ
 อูปสังมิคฺคทา ยถาหํ อปฺปมํ, ตัสส เต อเจโล กฬารมच्चัมภโก
 ยถาหํ ปุญฺญโจ น สंपายาสี, อสंपายันโต โกยถัง โทลลนัง
 อปัชฺชัจจยถัง ปาตวาทิ, ตัสส เต เอตทโหสิ “ สาธูป วต โก
 อรหํคํ สมณํ อาสาทิมิหเส, มา วต โน โก อโหสิ ที่มรคํ
 อหิตาย ทุกฺขายาติ. เอวํ ภาณเต, ก็ ปน ภาณเต ภควา
 อรหํคํตัสส มัจฉาภยิกิ น โช อหํ โมชปุริส อรหํคํตัสส
 มัจฉาภยานิ, อปฺป จ ตุเบเหเวถํ ปาปกํ ทิฏฺฐิจิต्तํ อูปันนํ คํ
 ปชท, มา เต อโหสิ ที่มรคํ อหิตาย ทุกฺขายาติ. ยํ โช ปเนตํ
 สุนักขัตต มยฺยณฺสี อเจลํ กฬารมच्चัมภ “ สาธูป โอ อรหํ สมโนติ.
 โส น จิรํสเสว ปริทิตโต สาธุจวิโก วิจรณํโต โอนนุกุมมัสส
 ภูณฺชมาโน ตัฬฺฟาเนว เวสาณิยานิ เจติยานิ สมตฺติกกมิตฺวา ยสา
 นิหิโน กาลํ กวิธสฺสตีทิ อถ โช ภักฺขว อเจโล กฬารมच्चัมภโก
 น จิรํสเสว ปริทิตโต สาธุจวิโก วิจรณํโต โอนนุกุมมัสส ภูณฺชมาโน
 ตัฬฺฟาเนว เวสาณิยานิ เจติยานิ สมตฺติกกมิตฺวา ยสา นิหิโน
 กาลมกาสิ. อหํ โสสิ โช ภักฺขว สุนักขัตตโต ลิจนวิปฺภโต อเจโล
 กิร กฬารมच्चัมภโก ปริทิตโต สาธุจวิโก วิจรณํโต โอนนุกุมมัสส
 ภูณฺชมาโน ตัฬฺฟาเนว เวสาณิยานิ เจติยานิ สมตฺติกกมิตฺวา ยสา

นิทฺธิโน กาลํ กโรหิ. อถ โข ภคฺฉว สุนฺนํ ชยฺสโต ลิจฺฉวิปฺสโต
 เยนาคํ เทนุปลํกมิ; อุปลํกมิทฺวา มํ อวิวาเททฺวา เอวมนํติ นิสฺสีทิ.
 เอกมฺนํติ นิสินฺนํ โข อหํ ภคฺฉว สุนฺนํ ชยฺสโต ลิจฺฉวิปฺสโต เขตฺตวโจจํ
 “ ตํ ก็ มณฺโณลํ สุนฺนํ ชยฺสท? ยถเว เต อหํ, อเจฬํ กพฺปารมฺมชณฺณํ
 ชารฺพกํ พฺยาภาสํ, ตถเว ตํ วิปากํ โน อธิวณฺณวาติ. ยถเว เม
 ภณฺเฑ ภาวา ยเจฬํ กพฺปารมฺมชณฺณํ ชารฺพกํ พฺยาภาสํ, ตถเว ตํ
 วิปากํ โน อธิวณฺณวาติ. ตํ ก็ มณฺโณลํ สุนฺนํ ชยฺสท? ยถิ เอวํ
 สันตํ กทํ วา โทหิ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา อธิชฺชปาฎิหาริยํ อกตํ วาติ.
 อถ โข ภณฺเฑ เอวํ สํโต กตํ โทหิ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา
 อธิชฺชปาฎิหาริยํ โน เอกมฺนํติ. เอวํปิ โข มํ ตํวํ โมชปุริส
 อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา อธิชฺชปาฎิหาริยํ กโรนฺตํ เอวํ วเทสิ “ น หิ
 ปน เม ภณฺเฑ ภาวา อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา อธิชฺชปาฎิหาริยํ กโรตฺติ:
 ยัสสํ โมชปุริส ยาวัจจ เต ชินํ อปฺปคฺคณฺติ. เอวํปิ โข ภคฺฉว
 สุนฺนํ ชยฺสโต ลิจฺฉวิปฺสโต มยา อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา อธิชฺชปาฎิหาริยํ
 อธิมวณฺณวา, ยถา ตํ อาปาเยโก เนรปโก.

เอกมิตฺทาหํ ภคฺฉว สมํ ตตฺถเว เวสาลิยํ วิทฺธามิ มทฺวาเน
 กุฎฺฐาคารสาณาย. เตเน โข ปน สมเยเน อจฺฉโต ปาฎิกปฺสโต
 เวสาลิยํ ปฏฺวิสฺสี ลาลกฺคยฺสโต เจว ยลลคฺคยฺสโต จ
 วัชชีคามเ. โส เวสาลิยํ เวสิตฺติ เอวํ วาจํ ภาสติ “ สมโนปปี
 โคตโม ฌ.ณณวาโต, ฌหํ ฌ.ณณวาโต, ฌ.ณณวาโต โข ปน

ฉานนาทาเทว อหิ อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทักฺกสํ,
 สมโน โคโหม อุบฺบํชเปถํ อาคัจฺฉนฺนํ, อหํปี อุบฺบํชเปถํ
 คัจฺฉนฺนํ, เต ตํถ อโณปี อุตฺตริมนุสฺสธัมมา ยถาปาฏิหาริยํ
 กเรยฺยาม, เขถํว เจ สมโน โคโหม อุตฺตริมนุสฺสธัมมา
 อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทักฺกสํ, ทวํหํ ทักฺกสํ, เทว เจ สมโน โคโหม
 อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยานํ ทักฺกสํ, จัฑฺดวาทํ ทักฺกสํ,
 จัฑฺตาริ เจ สมโน โคโหม อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยานิ
 ทักฺกสํ, อัญฺจาทํ ทักฺกสํ อิติ ยาวตํ ยาวตํ สมโน โคโหม
 อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทักฺกสํ, ตักฺกํทิจฺจนํ ตักฺกํทิจฺจนํ
 ทักฺกํทิจฺจํ, อิติ โข ภคฺฉว สุนักฺขักโข ลิจฺฉนฺนํปุตฺโต เยนํ
 เทนุปลํสํณํ, อุปลํสํณํ ทวํ มํ อภิเวทฺหว เอมํนํคํ นิสิตฺติ.
 เอมํนํคํ นิสิตฺติ โข ภคฺฉว สุนักฺขักโข ลิจฺฉนฺนํปุตฺโต มํ
 เวตฺตว “ อเจโล ภนฺเต ปาฏิโกปุตฺโต เวตฺตลยํ ปฏฺฐิตํ
 ทากฺกํคัจฺฉนฺนํปุตฺโต เจว ยถาลกฺกํคัจฺฉนฺนํปุตฺโต จ วัชฺชิตว, โส
 เวตฺตลยํ
 ปริสฺสํ, เขวํ วาจํ ภาสติ “ สมโนเน โคโหม ฉานนาทา, อหํปี
 ฉานนาทา, ฉานนาทา โข ปณ ฉานนาเทน อหิ อุตฺตริมนุสฺสธัมมา
 อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทักฺกสํ, สมโน โคโหม อุบฺบํชเปถํ อาคัจฺฉนฺนํ,
 อหํปี อุบฺบํชเปถํ คัจฺฉนฺนํ, เต ตํถ อโณปี อุตฺตริมนุสฺสธัมมา
 อิทฺธิปาฏิหาริยํ กเรยฺยาม, เขถํว เจ สมโน โคโหม
 อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทักฺกสํ, ทวํหํ ทักฺกสํ,

ๆ สักขัตตัง ทักทิกุณฺณํ ทักทิกุณฺหาํ กวิสสํวิมิตี. เขวํ วุตฺเต อหํ
 ภาคฺคว สุนักขัตตํ สิจฺฉวิปฺปตฺตํ เอตทโวจํ “ อภัพฺโพ โข สุนักขัตต
 อเจโล ปาฏิกปฺปโต ตํ วาจํ อปัปฺปทาย ตํ จิตฺตํ อปัปฺปทาย ตํ
 ทิฏฺฐิจฺ्ञํ อปัปฺปนิสฺสชิตฺวา มม สัมมูชิภาวํ อาคันฺตํ, สเจบฺบิสฺส
 เขวมฺสฺส “ อหํ ตํ วาจํ อปัปฺปทาย ตํ จิตฺตํ อปัปฺปทาย ตํ ทิฏฺฐิจฺ्ञํ
 อปัปฺปนิสฺสชิตฺวา สมณํสฺส โคคณํสฺส สัมมูชิภาวํ คัจฉณฺยณฺณํติ:
 มุทฺธาปปี ตสฺส วิปฺเตยฺยาติ. รัทฺชเตตํ ภันเต ภควา วาจํ, รัทฺชเตตํ
 สุตโต วาจํหิตี. ก็ ปน มํ ตํว สุนักขัตตํ เขวํ วเทสิ “ รัทฺชเตตํ
 ภันเต ภควา วาจํ, รัทฺชเตตํ สุตโต วาจํหิตี ภควตาบิสฺส ภันเต
 เขสา วาจา เอกเสณ โอราวิตา “ อภัพฺโพ อเจโล ปาฏิกปฺปโต
 ตํ วาจํ อปัปฺปทาย ตํ จิตฺตํ อปัปฺปทาย ตํ ทิฏฺฐิจฺ्ञํ อปัปฺปนิสฺสชิตฺวา
 มม สัมมูชิภาวํ อาคันฺตํ, สเจบฺบิสฺส เขวมฺสฺส “ อหํ ตํ วาจํ
 อปัปฺปทาย ตํ จิตฺตํ อปัปฺปทาย ตํ ทิฏฺฐิจฺ्ञํ อปัปฺปนิสฺสชิตฺวา
 สมณํสฺส โคคณํสฺส สัมมูชิภาวํ คัจฉณฺยณฺณํติ, มุทฺธาปปี ตสฺส
 วิปฺเตยฺยาติ: อเจโล จ ภันเต ปาฏิกปฺปโต วิปฺปยุเปณ ภควโต
 สัมมูชิภาวํ อาคณฺเณยฺ, ตทสฺส ภควโต มุทฺธาปปี อปปี นุ สุนักขัตต
 ตถาคโต ตํ วาจํ ภาสณฺย. ยะสา วาจา ทวิยคามินิตี. ก็ ปน
 ภันเต ภควตา อเจโล ปาฏิกปฺปโต เขสา เจโต ปริจฺจ วิทิตโต
 “ อภัพฺโพ อเจโล ปาฏิกปฺปโต ตํ วาจํ อปัปฺปทาย ตํ จิตฺตํ
 อปัปฺปทาย ตํ ทิฏฺฐิจฺ्ञํ อปัปฺปนิสฺสชิตฺวา มม สัมมูชิภาวํ อาคันฺตํ,

ตเจปัสส เอมํ “ อหังคํ วาจํ อัมปทาย ตํ จิตฺตํ อัมปทาย
 ตํ ทิฏ्ฐิ^๑ ” อัมปทายัสสชิวา สมนัสส โคทมัสส สัมมุชีกา
 คัจเจยยันฺติ, มุทฺธาปปี ตัสส วิปเตยฺยาคิ: อุตฺตาหุ เทวตา ภาวโต
 เขตมัสส อามโรเจสฺ “ อภัพฺโพ ภาณฺเต อ.จ.โล ปาฏิโกปุตฺโต ตํ
 วาจํ อัมปทาย ๆ เป ๆ มุทฺธาปปี ตัสส วิปเตยฺยาคิ. เจตสา
 เจโต ปริจฺจ วิทิตโต เจว เม สุนักขัตต อ.จ.โล ปาฏิโกปุตฺโต
 “ อภัพฺโพ อ.จ.โล ปาฏิโกปุตฺโต ตํ วาจํ อัมปทาย ตํ จิตฺตํ
 อัมปทาย ๆ เป ๆ มุทฺธาปปี ตัสส วิปเตยฺยาคิ: เทวตาปปี มม
 เอมํตฺถ อามโรเจสฺ “ อภัพฺโพ ภาณฺเต อ.จ.โล ปาฏิโกปุตฺโต ตํ
 วาจํ อัมปทาย ๆ เป ๆ มุทฺธาปปี ตัสส วิปเตยฺยาคิ. อชิโตปปี
 นาม ลิงฺฆวินํ เสนาปติ อชฺญา กาลกโต ตาวตฺสกายํ อูปันนโน,
 โสปี มํ อปัสสณิเตว เอมามโรเจสฺ “ อชฺชชี ภาณฺเต อ.จ.โล ปาฏิโกปุตฺโต,
 มุสสาวาทิ ภาณฺเต อ.จ.โล ปาฏิโกปุตฺโต, มัมปี ภาณฺเต อ.จ.โล
 ปาฏิโกปุตฺโต พมฺภาตติ วชฺชิตาเม “ อชิโต ลิงฺฆวินํ เสนาปติ
 มหानิรยํ อูปันนโนติ: น โข ปมาหํ ภาณฺเต มหानิรยํ อูปันนโน
 ตาวทึ สกายํ อูปันนโน, อลฺลชชี ภาณฺเต อ.จ.โล ปาฏิโกปุตฺโต,
 มุสสาวาทิ ภาณฺเต อ.จ.โล ปาฏิโกปุตฺโต, อภัพฺโพ จ ภาณฺเต
 อ.จ.โล ปาฏิโกปุตฺโต ตํ วาจํ อัมปทาย ๆ เป ๆ มุทฺธาปปี ตัสส
 วิปเตยฺยาคิ. อิติ โข สุนักขัตต เจตสา เจโต ปริจฺจ วิทิตโต

^๑ ส. จกาโร น ทิสฺสติ.

เจว เม อเจโต ปาฏิกปุตโต “ อภัพโพ อเจโต ปาฏิกปุตโต
 ตํ วาจํ อัมปทาย ตัง จิต्तํ อัมปทาย ตํ ทิฏ्ฐิจิ อัมปปฏินิสฺสชิตฺวา
 มม สัมมุขิกาวํ อาคันตุ, สเจบฺบิสฺส เอวมฺบิสฺส “ อห็นตํ วาจํ
 อัมปทาย ตัง จิต्तํ อัมปทาย ตํ ทิฏ्ฐิจิ อัมปปฏินิสฺสชิตฺวา
 สมณํสฺส โคธมํสฺส สัมมุขิกาวํ คัจฉะยฺยันตฺติ, มุทฺธายี ตสฺส
 วิปเตยฺยาติ: เทวตาปิ เม เอตมํภัก อโรเจสุ “ อภัพโพ ภาเนเต
 อเจโต ปาฏิกปุตโต ตํ วาจํ อัมปทาย ตัง จิต्तํ อัมปทาย ตํ
 ทิฏ्ฐิจิ อัมปปฏินิสฺสชิตฺวา ภควโต สัมมุขิกาวํ อาคันตุ, สเจบฺบิสฺส
 เอวมฺบิสฺส “ อห็นตํ วาจํ อัมปทาย ตํ จิต्तํ อัมปทาย ตํ ทิฏ्ฐิจิ
 อัมปปฏินิสฺสชิตฺวา สมณํสฺส โคธมํสฺส สัมมุขิกาวํ คัจฉะยฺยันตฺติ:
 มุทฺธายี ตสฺส วิปเตยฺยาติ: เอโส โข ปมาหํ สุนักขัตต เวสาลิยํ
 ปี ๒๕๕ จิณฺหา ปัจจาวํตํ ปิณฺทปาตปฏิกกัณฺโโต เยน อเจลลํสฺส
 ปาฏิกปุตตํสฺส อารามํ เตนุปลังกมิ ทิวา วิหาราย, ยัสสทานิ ตํ
 สุนักขัตต อจฺฉริ, ตสฺส อโรเจสิ.

อถ โข สุนักขํ ภักฺขวํ ปุฬฺสงฺกัสมมํ นิวาเสจฺวา ปัตตจิวํ
 ยาทาย เวสาลิยํ ปิณฺทาย ปาวสี; เวสาลิยํ ปิณฺทาย จริตฺวา
 ปัจจาวํตํ ปิณฺทปาตปฏิกกัณฺโโต เยน อเจลลํ ปาฏิกปุตตํสฺส
 อารามํ เตนุปลังกมิ ทิวา วิหาราย. อถ โข ภักฺขวํ สุนักขัตตโต
 ลิจฺฉวปุตโต ตรมาณฺรูป เวสาลิยํ ปาวสีตฺวา เยน อภิณฺณตฺตา
 อภิณฺณตฺตา ลิจฺฉว เตนุปลังกมิ, อุปลังกมิตฺวา อภิณฺณาต

ปาฏิกสุตฺตํ ปจฺม.

๑๖๗

อภินฺนาเต ลิงฺขวี เอตทโวจ “เอสํวุโส ภควา เวสาลิยํ
ปิ่นฺทาย วิจริตฺวา ปัจฉาภัตตํ ปิ่นฺทปาทปฏิกกัณฺโธ เยน อเจลลัสส
ปาฏิกปุตฺตัสส อารามเ เตนุปลังกมิ ทิวาวิหาราย, อภิกกมถายัสสัณฺโธ
อภิกกมถายัสสัณฺโธ, สาธฺรฺรูปานํ สมณานํ อุตฺตวิมนุสฺสธัมมา
อิทฺธิปาฏิหาริยํ ภวิสฺสตีติ. อถ โข ภคฺฉว อภินฺนาทานํ อภินฺนาทานํ
ลิงฺขวี เอตทโหล “สาธฺรฺรูปานํ กิร โภ สมณานํ อุตฺตวิมนุสฺสธัมมา
อิทฺธิปาฏิหาริยํ ภวิสฺสตี, หนฺนํ วัต โภ คัจฉามาคี. เยน จ
อภินฺนาตา อภินฺนาตา พฺรหฺมมณฺณมหาสาธา อหปติเนจยิกา
นानาติตฺถิยสมณพฺรหฺมณา เตนุปลังกมิ; อุตฺตวิมนุสฺสธัมมา อภินฺนาเต
อภินฺนาเต นานาติตฺถิยสมณพฺรหฺมณา เอตทโวจ “เอสํวุโส
ภควา เวสาลิยํ ปิ่นฺทาย วิจริตฺวา ปัจฉาภัตตํ ปิ่นฺทปาทปฏิกกัณฺโธ
เยน อเจลลัสส ปาฏิกปุตฺตัสส อารามเ เตนุปลังกมิ ทิวาวิหาราย,
อภิกกมถายัสสัณฺโธ อภิกกมถายัสสัณฺโธ, สาธฺรฺรูปานํ สมณานํ
อุตฺตวิมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ ภวิสฺสตีติ. อถ โข ภคฺฉว อภินฺนาทานํ
อภินฺนาทานํ นานาติตฺถิยสมณพฺรหฺมณานํ เอตทโหล “สาธฺรฺรูปานํ
กิร โภ สมณานํ อุตฺตวิมนุสฺสธัมมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ ภวิสฺสตี,
หนฺนํ วัต โภ คัจฉามาคี. อถ โข ภคฺฉว อภินฺนาตา
อภินฺนาตา ลิงฺขวี อภินฺนาตา อภินฺนาตา จ พฺรหฺมมณฺณมหาสาธา
อหปติเนจยิกา นานาติตฺถิยสมณพฺรหฺมณา เยน อเจลลัสส ปาฏิกปุตฺตัสส

อาราม เตนุปลังกมฺมฺ. สฺวา เขสฺวา ภคฺคฺว ปริสฺวา ใหฺตฺติ อเนกสฺสท
 อเนกสฺสทฺสฺวา. อัสสฺโสสิ โข ภคฺคฺว อเจโล ปาฏิกปฺตฺโต “อภิกกัณฺธตา กิร
 อภิกกัณฺธตา อภิกกัณฺธตา ลิจฺฉวี, อภิกกัณฺธตา อภิกกัณฺธตา อภิกกัณฺธตา ๑
 ฬารามณฺณมหาสาลา คหปฺปิเนยฺยิกา นานาติตฺตํยสมณฬารามณฺนา,
 สมณณฺนํ โคตโม มยฺหํ อารามเ ทิวาวีหาวํ นิสิณฺนํโนหิ. อุตฺตัมมํสฺส
 ภยํ นมฺมํภิตตํ โดมทฺโส อุตฺตปาหิ. อตฺต โข ภคฺคฺว อเจโล
 ปาฏิกปฺตฺโต ภิโต สฺวิคฺคฺโค โดมทฺสฺสจฺจาทอ” เยน
 ติณฺฑกฺขานุปริฬพาชการาม เตนุปลังกมฺม. อัสสฺโสสิ โข ภคฺคฺว สฺวา
 ปริสฺวา “อเจโล กิร ปาฏิกปฺตฺโต ภิโต สฺวิคฺคฺโค โดมทฺสฺสจฺจาทอ
 เยน ติณฺฑกฺขานุปริฬพาชการาม เตนุปลังกัณฺธโตติ. อตฺต โข ภคฺคฺว
 สฺวา ปริสฺวา อัมมณฺตรํ ปุริสํ อามณฺตฺเตสิ “เอหิ ตฺวํ โภ ปุริส,
 เยน ติณฺฑกฺขานุปริฬพาชการาม เยน อเจโล ปาฏิกปฺตฺโต
 เตนุปลังกมฺม, อุตฺตปลังกมฺมฺวา อเจลํ ปาฏิกปฺตํ อเว วเทหิ
 “อภิกกัณฺธวาโส ปาฏิกปฺตํ, อภิกกัณฺธตา อภิกกัณฺธตา อภิกกัณฺธตา ลิจฺฉวี,
 อภิกกัณฺธตา อภิกกัณฺธตา อภิกกัณฺธตา ๑ ฬารามณฺณมหาสาลา คหปฺปิเนยฺยิกา
 นานาติตฺตํยสมณฬารามณฺนา, สมณณฺนํ โคตโม อายัสฺมโต อารามเ
 ทิวาวีหาวํ นิสิณฺนํโน. ภาสิตา โข ปณฺ เต เขสฺวาโส ปาฏิกปฺตํ
 เวสาลิยํ ปริสฺติ วาจา “สมณณฺนํ โคตโม ญาณวาโต, อหํ
 ญาณวาโต, ญาณวาโต โข ปณฺ ญาณวาเทน อวเทหิ อุตฺตัมมํสฺสทฺสฺสมา

ภคฺคฺว จี โปคฺคฺวเก “โดมทฺสฺสจฺจาทอติ ปาโห ติตฺตฺติ.

อิทธิปาฏิหาริย์ ทฬัสดุ, สมโน โคตโม อุปลัฒปลอ อากัจฉะย, อหิขี อุปลัฒปลอ คัจฉะย, เต ตัตถ อุโกปปี อุตฺตริมนุสฺสธัมมา
 อิทธิปาฏิหาริย์ กเรยฺยาม, เอกังโณ เจ สมโน โคตโม
 อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทธิปาฏิหาริย์ กริสฺสติ, ทิวาเห กริสฺสามิ, เทว
 เจ สมโน โคตโม อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทธิปาฏิหาริยานิ กริสฺสติ,
 จัตตารามิ กริสฺสามิ, จัตตาริ เจ สมโน โคตโม อุตฺตริมนุสฺสธัมมา
 อิทธิปาฏิหาริยานิ กริสฺสติ, อัญฺจาทิ กริสฺสามิ. อิติ ยาวตก
 ยาวตก สมโน โคตโม อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทธิปาฏิหาริยานิ
 กริสฺสติ, ตตฺถิคุณิ ตตฺถิคุณามิ กริสฺสามิ. อภิกกมฺ เยว โข
 อากุโส ปาฏิกปุตฺต อุปลัฒปลอ, สัพพะปจฺมํ เยว อาคันตีวา สมโน
 โคตโม อายัสฺสมโต อารามे ทิวาวิหารํ นิสินฺโนติ. “เอวํ โภติ
 โข ภักคว โส ปุริโส ตสฺสา ปริสาเย ปฏิสฺสุตฺวา เยน
 ตินฺนุทฺทขานุปริพฺพาชการาโม เยน อจฺโจะ ปาฏิกปุตฺโต เทนุปลงฺกมิ;
 อุปลงฺกิตฺวา อจฺจลํ ปาฏิกปุตฺตํ เอตทโวจ “ อภิกกมาวุโส
 ปาฏิกปุตฺต, อภิกกนฺตา อภิณฺณาตา อภิณฺณาตา ลิงฺขวี,
 อภิกกนฺตา อภิณฺณาตา อภิณฺณาตา จ พฺรหฺมณฺณมหาสาธา ๑ เป ๑
 อภิกกมฺ เยว อากุโส ปาฏิกปุตฺต อุปลัฒปลอ, สัพพะปจฺมํ เยว
 อาคันตีวา สมโน โคตโม อายัสฺสมโต อารามे ทิวาวิหารํ นิสินฺโนติ.
 เอวํ วุตฺเต ภักคว อจฺโจะ ปาฏิกปุตฺโต “ อายามิ อากุโส อายามิ
 อากุโสติ วัตฺวา ตตฺถเว ลลิตฺตํปติ, น ลลิตฺโกติ อาสนาปิ วุญฺจาทิ.

ธน โข โส ภักฺฉว ปุริโส อเจโส ปาฏิปุตฺตํ เขตฺตโวจํ “ กัสฺ
 นาม เต อารุโส ปาฏิปุตฺตํ, ปาวฬาสฺ นาม เต ปัจจัสสํ
 อัสสึนา, ปัจจัสฺ นาม เต ปาวฬาสฺ อัสสึนํ, “ อายามิ อารุโส
 อายามิ อารุโสติ วัตฺวา ตตฺถเวย สัสฺสํปติ, น สักโกติ อาสนาปํ
 วุญฺจาทุณฺติ. เอวํ โข ภักฺฉว วุจฺจมาโน อเจโส ปาฏิปุตฺโต
 “ อายามิ อารุโส อายามิ อารุโสติ วัตฺวา ตตฺถเวย สัสฺสํปติ, น
 สักโกติ อาสนาปํ วุญฺจาทุ. ยทา โข โส ภักฺฉว ปุริโส อับบาสึ
 “ ปราภุตฺตวโป อโย อเจโส ปาฏิปุตฺโต “ อายามิ อารุโส
 อายามิ อารุโสติ วัตฺวา ตตฺถเวย สัสฺสํปติ, น สักโกติ อาสนาปํ
 วุญฺจาทุณฺติ: ธนํ ตํ ปริสํ อากันฺตฺวา เอวมาโรเจสิ “ ปราภุตฺตวโป
 โภ อโย อเจโส ปาฏิปุตฺโต “ อายามิ อารุโส อายามิ
 อารุโสติ วัตฺวา ตตฺถเวย สัสฺสํปติ, น สักโกติ อาสนาปํ วุญฺจาทุณฺติ.
 เอวํ วุตฺเต อหํ ภักฺฉว ตํ ปริสํ เขตฺตโวจํ “ อรพฺไพ โข
 อารุโส อเจโส ปาฏิปุตฺโต ตํ วาจํ อปัปฺปายํ ตํ จิตฺตํ อปัปฺปาย
 ตํ ทิฏฺฐิจํ อปัปฺปนิสฺสชิตฺวา มม สัมมุขิภาวํ อากันฺตฺวา, สเจปัสส
 เอวํสส “ อหํตํ วาจํ อปัปฺปายํ ตํ จิตฺตํ อปัปฺปาย ตํ ทิฏฺฐิจํ
 อปัปฺปนิสฺสชิตฺวา สมณัสสํ โคตมัสสํ สัมมุขิภาวํ คจฺฉนฺยนิคฺติ:
 มหฺตธาปํ คัสสํ วิปเตยฺยาคิ.

ปรหมภาณวารํ นิฏฺฐิจิตํ.

ธน โข ภักฺฉว อับบาสโร ลิจฺจวิมฺหามตฺโต อญฺญาสาสนา ตํ

ปริสฺส เอตทโวจ “ เตน ทิ โภ มุหุตฺตํ ตาว อาคเมถ, ยาวาทํ
 คัจฉามิ, อหิเปว นาม อหิเป สักกเจณฺหิ อเจลฺล ปาฏิโกปุตฺตํ อิมํ
 ปริสฺส อานนฺตุนฺติ. อถ โข โส ภาตฺตว ลิงฺกวิมฺหามตฺโต เยน
 ตินฺนํทกฺขณูปริทฺทาสการาโม เยน อเจโล ปาฏิโกปุตฺโต เตนุปลงฺกมิ,
 อุปลงฺกมิตฺวา อเจลฺล ปาฏิโกปุตฺตํ เอตทโวจ “ อภิกกฺขมาวุโส
 ปาฏิโกปุตฺต, อภิกกฺกนฺตํ เต เสยฺโย, อภิกกฺกนฺตา อวิฉนฺนาตา
 อภิฉนฺนาตา จ ๆ ฉฺชิตฺตํ ๆ สมฺโนเป โคตโม อายสฺมโต อารามे
 ทิวาวิหารํ นิสินฺโนติ. ภาสิตา โข ปน เต เอสาววุโส ปาฏิโกปุตฺต
 เวสาลิยํ ปริสฺสติ วาจา “ สมฺโนเป โคตโม ญาณวาโท, อหิเป
 ญาณวาโท, ๆ เป ๆ ตตฺถทิกฺขณํ ตตฺถทิกฺขณาหํ กวิสสํมิตฺติ. อภิกกฺกม
 เยว โข อาวุโส ปาฏิโกปุตฺต อุตฺตมฺปถํ, สัพพปจฺมํ เยว
 อคณฺห์ตฺวา สมฺโนเป โคตโม อายสฺมโต อารามे ทิวาวิหารํ นิสินฺโน.
 ภาสิตา โข ปนเสว อาวุโส ปาฏิโกปุตฺต สมฺเมว โคตเมว ปริสฺสติ
 วาจา “ อภทฺทโพ อเจโล ปาฏิโกปุตฺโต ตํ วาจํ อหิเปหยา ๆ เป ๆ
 มุทฺธายี ตสฺส วิปเคยฺยชาติ. อภิกกฺกมาวุโส ปาฏิโกปุตฺต,
 อภิกกฺกมเนนฺเว เต ชยํ กวิสสํม, สมณฺห์สฺส โคตมสฺส ปราชยณฺห์ติ.
 เอวํ วุตฺเต ภาตฺตว อเจโล ปาฏิโกปุตฺโต “ อายามิ อาวุโส อายามิ
 อาวุโสติ วัตฺวา ตตฺถเถว สลฺลยฺสฺสปีติ, น สักโกติ อสฺสนาเป วุจฺจจตุ.
 อถ โข โส ภาตฺตว ลิงฺกวิมฺหามตฺโต อเจลฺล ปาฏิโกปุตฺตํ เอตทโวจ
 “ กิสุ นาม เต อาวุโส ปาฏิโกปุตฺต, ปาวฬาสุ นาม เต

บิณฑิมา อัสสิมา, บิณฑิมา นาม เต ปาวฬาส อัสสิมา, “ อายา
 มาโล อายา มาโลติ วตฺวา ตตฺถเว สลฺลยฺปิติ, น สกฺโกติ
 อาสนาปิ วุจฺจาทุนฺติ. เอวํ โข ภคฺฉว วุจฺจมาโน อเจโล
 ปาฏิภุตฺโต “ อายา มาโล อายา มาโลติ วตฺวา ตตฺถเว
 สลฺลยฺปิติ, น สกฺโกติ อาสนาปิ วุจฺจาทุนฺติ. ยทา โข ภคฺฉว
 ลินฺจวิฆาณิตฺโต อภิณฺดาสิ “ ปราภุตฺตวโป อโย อเจโล ปาฏิภุตฺโต
 “ อายา มาโล อายา มาโลติ วตฺวา ตตฺถเว สลฺลยฺปิติ, น
 สกฺโกติ อาสนาปิ วุจฺจาทุนฺติ: อถ ตํ ปริสํ อาคณฺตีว เภา
 อาโรเจสิ “ ปราภุตฺตวโป อโย อเจโล ปาฏิภุตฺโต “ อายา
 มาโล อายา มาโลติ วตฺวา ตตฺถเว สลฺลยฺปิติ, น สกฺโกติ
 อาสนาปิ วุจฺจาทุนฺติ. เอวํ วุตฺเต อหํ ภคฺฉว ตํ ปริสํ เอตทโวจํ
 “ อภัพฺโป โข มาโล อเจโล ปาฏิภุตฺโต ตํ วาจํ อပ္ปํหา
 ย ตํ จิตฺตํ อပ္ปํหา ย ๆ เป ๆ สเจยฺยสฺส เอมฺมสฺส “ อหํ ตํ วา
 จํ อပ္ปํหา ย ๆ เป ๆ สมณสฺส โคตมสฺส สัมมุขิภาวํ คจฺจณฺเอยฺยํติ:
 มุทฺธาปิ ตสฺส วิปเตยฺยาติ. สเจยา ยสฺส มนฺตานํ ลินฺจวินํ เอมฺมสฺส
 “ มโย อเจโล ปาฏิภุตฺโต ยาทิ* วตฺตทาหิ พนฺนํติว โคยุตฺเตหิ”
 อาวิธเชยฺยามาติ: ตาว วตฺตา นิชฺเชว, ปาฏิภุตฺโต วา. อภัพฺโป
 ปน อเจโล ปาฏิภุตฺโต ตํ วา จํ อပ္ปํหา ย ๆ เป ๆ สเจยฺยสฺส เอมฺมสฺส

* ส. อโย น ทิสฺสติ.

๒ โคยุตฺเตหิ ปาเจเน ภวตฺตัพพ.

“อหํ ตํ วาจํ อัมปิหาย ๑ เป ๑ สมณัสส โคตมัสส สัมมุชิวา
คัจฉเนยฺยณฺติ: มุทฺธาปิ ตัสส วิปเตยฺยาติ.

อล โข ภคฺฉว ชาลโย ทารุปัตติกนฺโตวาสี อญฺ्ञจายาสนา ตํ
ปริสํ เขตฺตวโจ “เตน หิ โภ มุหุตฺตํ ตาว ชาติเมถ, ยาวาหํ
คัจฉามิ, อัมปิเว นามาหํ สักกฺเขนฺยํ อเจลํ ปาฏิโกสุตฺตํ
ชานตฺถนฺติ. อล โข ภคฺฉว ชาลโย ทารุปัตติกนฺโตวาสี เยน
ติณฺฑกฺขานุปิพฺพชการาโม เยน อเจโล ปาฏิโกสุตฺโต เตนุปลังกมิ;
อูปลังกมิตฺวา อเจลํ ปาฏิโกสุตฺตํ เขตฺตวโจ “อภิกกฺมาวุโส
ปาฏิโกสุตฺต, อภิกกนฺตํ เต เสยฺโย, อภิกกนฺตา อภิณฺณาตา
อภิณฺณาตา ๑ ลิงฺควิ ๑ เป ๑ สมโนปิ โคตโม อายัสฺสมโต
ถารามา ทิวาหารํ นิสินฺโน. ภาสิตา โข ปน เต เอสาวุโส
ปาฏิโกสุตฺต เวตาลิยํ ปริสฺติ วาจา “สมโนปิ โคตโม ญาณวาโต,
๑ เป ๑ ตตฺถ ทิคุณํ ตตฺถ ทิคุณาหํ กริสฺสํามีติ: อภิกกมฺ ยเว
ธาวุโส ปาฏิโกสุตฺต อุมฺพตฺตมฺปถํ, สัพฺพปจฺมํ ยเว ชาติคฺคิตฺวา สมโน
โคตโม อายัสฺสมโต ถารามา ทิวาหารํ นิสินฺโน. ภาสิตา โข ปน
เต เอสาวุโส ปาฏิโกสุตฺต สมณเณ โคตเมน ปริสฺติ วาจา
“อภฺพิโห โข ธาวุโส อเจโล ปาฏิโกสุตฺโต ตํ วาจํ อัมปิหาย
๑ เป ๑ สเจยฺยัสส เขวมัสส “อหฺนํตํ วาจํ อัมปิหาย ๑ เป ๑
สมณัสส โคตมัสส สัมมุชิวา คัจฉเนยฺยณฺติ: มุทฺธาปิ ตัสส
วิปเตยฺยาติ. ๑ เป ๑ สเจปายัสฺสมนฺตานํ ลิงฺควินํ เขวมัสส

“ มย อจล ปาฏิโกปุตติ ยาหิ วรตฺตาหิ พณฺธิตฺวา โสยุตฺเตหิ
 ทาวินฺชเยยฺยามาติ: ตา วรตฺตา นิชฺเชวํ, ปาฏิโกปุตฺโต วา. อภัพฺโพ
 ปน อจล ปาฏิโกปุตฺโต ตํ วาจํ อปัปฺปาย ตตฺถจิตฺตํ อปัปฺปาย
 ตํ ทิฏฺฐิจิ อปัปฺปนิสฺสชิตฺวา มม สัมมชิวา อคฺคณฺตํ, สเจยฺสส
 เอมสฺส “ อหฺนํ ตํ วาจํ อปัปฺปาย ๆ เป ๆ สมณสฺส โคตมสฺส
 สัมมชิวา คัจฉเยยฺยณฺติ, มุทฺธายี ตสฺส วิปเคยฺยาติ: อภิกกฺกมาวุโส
 ปาฏิโกปุตฺต, อภิกกฺกมเนเนว เต ชยํ กริสฺสาม, สมณสฺส โคตมสฺส
 ปราชยนฺติ. เหว รุตฺเต ภคฺคว อจล ปาฏิโกปุตฺโต “ อายามิ
 ทาวุโส อายามิ ทาวุโสติ วตฺวา ตตฺถเอว สัสสํปฺติ, น สักโกติ
 ทาสนาบิ รุญฺจาทุ. อถ โข ภคฺคว ชาลโธ ทารุปัตตคิกฺกนฺเตวาสี
 อจล ปาฏิโกปุตฺตํ เอตทโว “ กิสฺสู นาม เต ทาวุโส ปาฏิโกปุตฺต,
 ปาวฬาสุ นาม เต บิจกฺกสฺมิ อลฺลสินา, บิจกฺกสฺสู นาม เต
 ปาวฬาสุ อลฺลสิน, “ อายามิ ทาวุโส อายามิ ทาวุโสติ วตฺวา
 ตตฺถเอว สัสสํปฺติ, น สักโกติ ทาสนาบิ รุญฺจาทุ. เหวบิ โข
 ภคฺคว รุจฺจมาโน อจล ปาฏิโกปุตฺโต “ อายามิ ทาวุโส อายามิ
 ทาวุโสติ วตฺวา ตตฺถเอว สัสสํปฺติ, น สักโกติ ทาสนาบิ รุญฺจาทุ.
 ยทา โข ภคฺคว ชาลโธ ทารุปัตตคิกฺกนฺเตวาสี อลฺลสินา
 “ ปราภุตรูปํ อมํ อจล ปาฏิโกปุตฺโต “ อายามิ ทาวุโส อายามิ
 ทาวุโสติ วตฺวา ตตฺถเอว สัสสํปฺติ, น สักโกติ ทาสนาบิ
 รุญฺจาทุ. อถ น เอตทโว “ ทวารุทฺติ ทาวุโส ปาฏิโกปุตฺต,

สีหสฺส มิครวณฺโณ เอตทโหสิ “ ยันฺณุนาหํ อับฺบตฺรํ วณฺณนํ
 นิสฺสาย อาสยํ กัปปเปยฺยํ, ตตฺถวาสยํ กัปปเปตฺวา สายันฺนํหสมยํ อาสยา
 นิกฺขเมยฺยํ, อาสยา นิกฺขมิตฺวา วิชัมเภยฺยํ, วิชัมภิตฺวา สมนฺตา
 จตุทฺทิสฺสา อณฺวิโลเกยฺยํ, สมนฺตา จตุทฺทิสฺสา อณฺวิโลเกตฺวา ติกกฺขัตตุ
 สีนนาทํ นเทยฺยํ, ติกกฺขัตตุ สีนนาทํ นทิตฺวา โฉจฺวยาย ปักกเมยฺยํ; โส
 วรํ วรํ มิคลํขํ วธิตฺวา มุทุมฺसानิ มุทุมฺसानิ ภักกฺขิตฺวา ตเมว
 อาสยํ อัสสนุเปยฺยณฺตํ. อถ โข โส สีโห มิคฺรราชา ยันฺณตฺรํ
 วณฺณนํ นิสฺสาย อาสยํ กัปปเปสิ, ตตฺถวาสยํ กัปปเปตฺวา
 สายันฺนํหสมยํ อาสยา นิกฺขมิ, อาสยา นิกฺขมิตฺวา วิชัมภิ,
 วิชัมภิตฺวา สมนฺตา จตุทฺทิสฺสา อณฺวิโลเกสิ, สมนฺตา จตุทฺทิสฺสา
 อณฺวิโลเกตฺวา ติกกฺขัตตุ สีนนาทํ นทิ, ติกกฺขัตตุ สีนนาทํ นทิตฺวา
 โฉจฺวยาย ปักกมิ; โส วรํ วรํ มิคลํขํ วธิตฺวา มุทุมฺसानิ มุทุมฺसानิ
 ภักกฺขิตฺวา ตเมว อาสยํ อัสสนุเปสิ. ตตฺถโสว โข ขาวุโส
 ปาฏิกปฺปตฺตํ สีหสฺส มิครวณฺโณ วิฆาสนสวทโธ ชฺรติคาโล ทิตฺโต
 เจว พลฺลา จ. อถ โข ขาวุโส ตสฺส ชฺรติคาลสฺส เอตทโหสิ
 “ โก จาหํ โก สีโห มิคฺรราชา, ยันฺณุนาหํ อับฺบตฺรํ วณฺณนํ
 นิสฺสาย อาสยํ กัปปเปยฺยํ, ตตฺถวาสยํ กัปปเปตฺวา สายันฺนํหสมยํ อาสยา
 นิกฺขเมยฺยํ, อาสยา นิกฺขมิตฺวา วิชัมเภยฺยํ, วิชัมภิตฺวา สมนฺตา
 จตุทฺทิสฺสา อณฺวิโลเกยฺยํ, สมนฺตา จตุทฺทิสฺสา อณฺวิโลเกตฺวา ติกกฺขัตตุ

สีหนาท นนทียํ, ตักขัตตุ สีหนาท นนทิวา โคจราย บักกเมยฺย;
 โส วรํ วรํ มิคลํมํ วรติวํ มุทุมฺลํลํ มุทุมฺลํลํ ภัทฺธยติวํ
 ตเมว อาสยํ อัสสํปฺปยํนํ. อถ โข โส ภาวโส ชรสีคาโส
 อํณตํ วนสํณํ นิสฺสํสา ยถํ กัปปํ. ตตฺถาตํ กัปปํติวํ
 สํยํนํทสมํ, อาสยา นิกขมิ, อาสยา นิกขมิตฺวํ วิชํภิ,
 วิชํภิตฺวํ สมํนํสา จตุทฺทิสํ อนฺวิโลเกสิ; สมํนํสา จตุทฺทิสํ
 อนฺวิโลเกสิว “ ตักขัตตุ สีหนาท นนทิสํมํ วิคาลกํ อนทิ,
 เกรณํทํ ยะว อนทิ “ เก จ ฉเว สีคาเล เก ปน สีหนาเทติ.
 เอวเมว โข ตํ ภาวโส ปาฏิกปฺตํ สุตตํปทานํ ชีวมาโน
 สุตตํวิริตฺตานิ ภูมํชมาโน ตถาคเต อรหันฺเต สํมาสัมพุทฺธํ
 อาสาเทตฺทํ มํณสิ “ เก จ ฉเว ปาฏิกปฺตํ กา จ ตถาคตาณํ
 อรหันฺตาณํ สํมาสัมพุทฺธาณํ อาสาทนาติ. ยโต โข ภัคฺคว ชาลิโย
 ทารุปฺตํตักกํเวทสิ อิมินํ โอปมํเมว เนว อคฺกํช อเจลํ ปาฏิกปฺตํ
 ตํมํหา อาสนา จาเวตุ. อถ นํ เอตทโวจ

“ สีโหติ อตฺตานํ สเมกขิยาน อมํณสิ โกตฺถ “ มิคราชาทมํลํ,

ตเมว โส วิคาลกํ อนทิ “ เก จ ฉเว สีคาเล เก ปน สีหนาเทติ.

เอวเมว โข ตํ ภาวโส ปาฏิกปฺตํ สุตตํปทานํ ชีวมาโน
 สุตตํวิริตฺตานิ ภูมํชมาโน ตถาคเต อรหันฺเต สํมาสัมพุทฺธํ อาสาเทตฺทํ

มัลลสิ “ เก จ ฉเว ปาฏิกุสฺสเท กา จ ตถาคตานิ อรหันฺตานิ
 สัมมาสัมพุทฺธานิ อาสาทเนติ. ยโต โข ภักฺคว ชาลียो
 ทารุปัตติกนฺเตวาสี อิมินาปี โอบบมฺเมน เวน อสฺสํขิ อเจลลํ
 ปาฏิกุสฺสํ ตมฺหา อาสเน จาเวตฺ. อถ นํ เอตทโวจ

“สุลลํ อนุปกมิมิ อตฺตตานิ วิชานเส สเมกฺขิย,
 ยาว อตฺตตานิ ปัสสํติ โกตลฺลํ ทาว “พฺยัคฺโขเท มัลลสิ,
 ตเถว โส ลิตาลกํ อนนํ “เก จ ฉเว ลิตาเถ เก ปน ลีหนาเทติ.

เอวเมว โข ตวฺ อวฺโส ปาฏิกุสฺสํ สุตตปาทานนฺตุ ชีวมาโน
 สุตตาทิวิธตานิ ภุญฺชมาโน ตถาคเต อรหันฺเต สัมมาสัมพุทฺธ
 อาสาเทตฺสพฺม มัลลสิ “เก จ ฉเว ปาฏิกุสฺสเท กา จ ตถาคตานิ
 อรหันฺตานิ สัมมาสัมพุทฺธานิ อาสาทเนติ. ยโต โข ภักฺคว ชาลียो
 ทารุปัตติกนฺเตวาสี อิมินาปี โอบบมฺเมน เวน อสฺสํขิ อเจลลํ
 ปาฏิกุสฺสํ ตมฺหา อาสเน จาเวตฺ. อถ นํ เอตทโวจ

“ภักฺวาน เกเก ขลุมฺลิกาโย กญฺจิสฺสุ ชิตฺตานิ จ กุณฺยานิ,
 มหาเน สุลลํเน วิวัชโล อมฺบะนิ โกตลฺลํ “มิตฺราชาหํลลมิ,
 ตเถว โส ลิตาลกํ อนนํ “เก จ ฉเว ลิตาเถ เก ปน ลีหนาเทติ.

เอวเมว โข ตวฺ อวฺโส ปาฏิกุสฺสํ สุตตปาทานนฺตุ ชีวมาโน

สุกคาทริธิตานี ภุณฺชมาโน ทถาคเต อรหันฺเต สัมมาสัมพุทฺธเ
 อาสาเทคัพพะ มัลลลสิ “ เก จ ทเว ปาฎิกปุตฺโต กา จ
 ทถาคตานํ อรหันฺตานํ สัมมาสัมพุทฺธานํ อาสาทนาติ. ยโต
 โข ภักฺขิ ชาลโย ทารุณํ ตักกัณฺโฑวาลิ อิมินาปี โอบัสมเณ เณ
 อลฺลํชช อเจลํ ปาฎิกปุตฺตํ ตัมहा อาสนา จาเวตุ. อถ ตํ ปริสํ
 อาคັນตีว เณมาโรเจสิ “ ปราภุตุวโป โภ อเจโล ปาฎิกปุตฺโต
 “ อายามิ อาวุโส อายามิ อาวุโสติ วักฺขา ตตฺถเว สลฺลปัตฺติ, น
 ลลํโกติ อาสนาปี วุฏฺฐาตุณฺติ. เณ วุตฺเต อหํ ภักฺขิ ตํ ปริสํ
 เขตฺตวาจํ “ อภทฺโฬ โข อาวุโส อเจโล ปาฎิกปุตฺโต ตํ วาจํ
 อปัปฺปาย ตํ จิตฺตํ อปัปฺปาย ตํ ทิฏฺฐิจิ อปัปฺปนิสฺสชิตฺวา มม
 สัมมุชิวา อากันฺตํ, สเจปัสสํ เณมัสส “ อหันตํ วาจํ อปัปฺปาย
 ตํ จิตฺตํ อปัปฺปาย ตํ ทิฏฺฐิจิ อปัปฺปนิสฺสชิตฺวา สมณัสสํ โคตมัสส
 สัมมุชิวา จัจฺเญยฺยณฺติ: มุทฺธายี ตลฺลํ วิปเตยฺยยาติ. สเจปายัสสมันตานุ
 ลิจฺฉินฺนํ เณมัสส “ มยํ อเจลํ ปาฎิกปุตฺตํ ยาहि วรตฺตาहि
 พันนิจิตฺวา โคบุตรเทหิ อาวิณฺโชนยฺยามาติ: ตา วรตฺตา นิชฺเชวํ,
 ปาฎิกปุตฺโต วา. อภทฺโฬ ปน อเจโล ปาฎิกปุตฺโต ตํ วาจํ
 อปัปฺปาย ๆ เป ๆ มม สัมมุชิวา อากันฺตํ, สเจปัสสํ เณมัสส
 “ อหันตํ วาจํ อปัปฺปาย ๆ เป ๆ สมณัสสํ โคตมัสสํ สัมมุชิวา
 จัจฺเญยฺยณฺติ: มุทฺธายี ตลฺลํ วิปเตยฺยยาติ. อถ ชฺวาวํ ภักฺขิ ตํ
 ปริสํ อัมมิยา จถาย สันทลฺลํเสสิ สมหาเปสิ สมุทฺเตเชสิ สัมปทฺเตสิ;

ตํ ปรีติํ ธัมมียา กถา ย สันตัสสเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา
 สัมปฬเสตฺวา มหาพนฺธนา โมกฺขํ กิริตฺวา จตุราสีติปาณสหัสฺสํ
 มหาวิหฺสึคา อุตฺตรวิตฺวา เตโธธาติ สสมาบฺบิชีตฺวา สัตฺตตาลํ เวทาลํ
 อีฬฺหุสฺสคฺคินฺตฺวา อัมเบนิ สัตฺตตาลํปี้ อคฺคิ อภินิมฺมินฺตฺวา ชลิตฺวา
 ฐมายิตฺวา มหาเวเน กุฏฏาคารสาละยาํ บัจฺจุจฺจาลิ. อถ โข
 ภคฺคิ สุนักขัตฺโต ลิงฺจวิปฺตุโต เยนาคํ เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา
 มํ อภาวเหตฺวา เอกมฺนัตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนัตํ นิสินฺนํ โข อหํ
 ภคฺคิ สุนักขัตฺตํ ลิงฺจวิปฺตุตํ เอตทโวจํ “ ตํ กิ มํเบณฺสิ สุนักขัตฺตํ?
 ยถา เต อหํ อเจถํ ปาฏิโกสุตฺตํ อารพฺภ พฺยาภาสิ, ตถา
 ตํ วิปากํ โน อัมเบณาคิ. ยถา เม ภันเต ภควา อเจถํ
 ปาฏิโกสุตฺตํ อารพฺภ พฺยาภาสิ, ตถา ตํ วิปากํ โน อัมเบณาคิ.
 ตํ กิ มํเบณฺสิ สุนักขัตฺตํ? ยถิ เหวํ สันเต กถํ วา โหติ
 อุตฺตริมนุสฺสธัมฺมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ อกถํ วาติ. อิทฺธา โข ภันเต
 เหวํ สันเต กถํ โหติ อุตฺตริมนุสฺสธัมฺมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ โน
 อกถนฺติ. เหวปี โข มํ ทวํ โมชปุริส อุตฺตริมนุสฺสธัมฺมา
 อิทฺธิปาฏิหาริยํ กโรนฺติ เหวํ วาเทสิ “ น หิ ปน เม ภันเต
 ภควา อุตฺตริมนุสฺสธัมฺมา อิทฺธิปาฏิหาริยํ กโรตฺติ. บัลลํ โมชปุริส
 ยาวัจจ เต อหํ อุปทักฺกนฺติ. เหวปี โข ภคฺคิ สุนักขัตฺโต

ลิจฺฉิวิบุตฺโต มยา วุจฺจมาโน อมฺภักกเมว อิมํสํมา ชัมมวินยา, ยถา
 ตํ อาปายิโก เนรยิโก.

อัครคณฺณณฺณจํ ภาคฺฉว ปชานามิ, ตโต อุตฺตริตฺว ปชานามิ,
 ตณฺณจ ปชานนํ น ปรามสํมา. อปฺรามสโตว เม บัจจิตฺตํ เมว
 นิพฺพุติ วิทิตา, ยทฺธิชานํ ตถาคโต โน อนนํ อาบํชชติ. ฉนฺนํ
 ภาคฺฉว เอเก สมณพฺรหฺมณฺมา อิตฺถสฺสกุตฺตํ พฺรหฺมกุตฺตํ อาวียกํ
 อัครคณฺณณฺณ บัณฺณเปณฺติ. ตํยาหํ อูปตฺถกมิตฺวา เอวํ วทามิ “สัจจํ
 กิร ตุมฺเห อายสฺมึนฺโต อิตฺถสฺสกุตฺตํ พฺรหฺมกุตฺตํ อาวียกํ อัครคณฺณณฺณ
 บัณฺณเปณฺติ. เต จ เม เอวํ ปุณฺณจํ “อามาติ ปุณฺณชานนฺติ, ตํยาหํ
 เอวํ วทามิ “กถาวิทิตกํ ปน ตุมฺเห อายสฺมึนฺโต อิตฺถสฺสกุตฺตํ
 พฺรหฺมกุตฺตํ อาวียกํ อัครคณฺณณฺณ บัณฺณเปณฺติ. เต มยา ปุณฺณจํ น
 สํปายนฺติ. อสํปายนฺตกา มมฺมโนวเอว ปุณฺณจํนฺติ; เตสาหํ ปุณฺณจํ
 พฺรียากโรมิ “โทติ โข โส อาวุโส สมโย, ยํ กทาจิ กรหจิ
 ทิชฺชัสส อตฺถุโน อจฺจเยน อมํ โลโก วิวํญฺญติ, วิวํญฺญมาเน
 โลเก เขภุญเยน สัตฺตา อาภัสสธวตฺตนิกา โทณฺติ, เต ตตฺถ
 โทณฺติ มโนมยา ปตฺติภักขา สยปภา อันตลิกขจฺวา สุกฺกัจจาปิโน,
 จิรํ ทิชฺชมตฺถานํ ติจฺจํนฺติ. โทติ โข โส อาวุโส สมโย, ยํ
 กทาจิ กรหจิ ทิชฺชัสส อตฺถุโน อจฺจเยน อมํ โลโก วิวํญฺญติ,
 วิวํญฺญมาเน โลเก สยฺสณฺณ พฺรหฺมวิมานํ ปาตุวติ. อถ อลฺลนตโร
 สัตฺโต อายุภักขา วา ปุณฺณภักขา วา อาภัสสธวาทา จิวติว

สุลลเบ ปรหมวิมานํ อุปัชชติ, โส ตตฺถ โหติ มโนมโย
 บิณฑิกโข สยปโก อันทลิกขจโร สุภวัจฺยาปิ, จิรํ ที่มมัทธานํ
 ติฏฺฐจติ, ตสฺส ตตฺถ เอกกสฺส ที่มมรตฺตํ นิวุธิตตฺตา อนภิรติ
 ปวิตสฺสณา อุปัชชติ “ อโห วต อัมเบบิ สตฺตา อิตถิตฺตํ
 อาคัจเฌยฺยุณฺติ. อถ โข อัมเบบิ สตฺตา อายุกฺขยา วา
 ปุณฺณกฺขยา วา อาภัสสธรรมา จิวฺวา สุลลเบ ปรหมวิมานํ
 อุปัชชณฺติ ตสฺส สตฺตสฺส สหพิยตํ, เตมฺหิ ตตฺถ โทณฺติ มโนมยา
 บิณฑิกขา สยปกา อันทลิกขจรา สุภวัจฺยาปิ, จิรํ ที่มมัทธานํ
 ติฏฺฐจณฺติ. ตตฺถวโร โย โส สตฺโต ปจฺมํ อุปันนํ, ตสฺส เอว
 โหติ “ อหมสฺมิ ปรหมมา มหาปรหมมา อภิภู อนภิภูโต
 อัมเบตตฺถุโส วสวตฺติ อิสฺสโร กตฺตา นิมฺมิตา เสฏฺโฐ สัชชิตา
 วสี บิฑา ภูตภพฺยานํ, มยา อิมํ สตฺตา นิมฺมิตา. ตํ กิสฺส
 เหตุ? มมฺภิ ปุพฺเพ เขตฺตโหสิ “ อโห วต อัมเบบิ สตฺตา
 อิตถิตฺตํ อาคัจเฌยฺยุณฺติ. อิติ มมฺภจฺ มโนปณฺธิ อิมํ จ สตฺตา
 อิตถิตฺตํ อาคตาติ. เยว เต สตฺตา บัจฺฉา อุปันนา, เตลฺลปิ เอว
 โหติ “ อยํ โข ภวํ ปรหมมา มหาปรหมมา อภิภู อนภิภูโต
 อัมเบตตฺถุโส วสวตฺติ อิสฺสโร กตฺตา นิมฺมิตา เสฏฺโฐ สัชชิตา
 วสี บิฑา ภูตภพฺยานํ, อิมินา มยํ โภตา ปรหมฺมูนา นิมฺมิตา.
 ตํ กิสฺส เหตุ? อิมฺภิ มยํ อตฺตสาลม ปจฺมํ อุปันนํ, มยํ
 ปณฺมิตา บัจฺฉา อุปันนาติ. ตตฺถวโร โย โส สตฺโต ปจฺมํ

อุปันโน, โส ทิมายุกตโร จ โสติ วัณณวันตโต จ มหะลักขโต
 จ. เป ปน เต สัตตา ปัจฉา อุปันนา. เต อัมปายุกตวา จ
 โหนติ กุฬพัฒฺตนตวา จ อัมปเลกฺขตวา จ. จานํ โข ปเนตํ
 อารุโธ วิชชติ. ยํ ชนฺตโตโร สัตโต ตมฺหา กายา จิวฺตวา
 อิตถัตถํ อากัจฉติ, อิตถัตถํ อากโต สมานอ อคารสฺมา อนคาริยํ
 บัพฺพชติ, อคารสฺมา อนคาริยํ บัพฺพชิตอ สมานอ อาตปฺปมณฺเวย
 ปธานมณฺเวย อนุโยคมณฺเวย อัมปมาทมณฺเวย สัมมามนสิการมณฺเวย
 ตถารูปํ เจโตสมานํ มุตฺติ, ยถาสมาหิตอ จิตฺเต ตํ ปุพฺเพนิวาสํ
 อนุสฺสวติ, ตโต ปรี นานุสฺสวติ. โส เอวมาท “ โย โข โส ภวํ
 พหฺมมา มหาพหฺมมา อภิภู อนภิภูโต อัมบตฺตัตถุโธ วสวตฺติ
 อิสฺสโร กัตตา นิมฺมิตา เสฏฺโฐ สัสสिता วสฺสํ ปิตา กุตภฺมฺยานํ.
 เยน มยํ โภคา พหฺมมฺนา นิมฺมิตา, โส นิจฺโจ อูโว สัสสโต
 ทิมายุก อวิปรีนามธมฺโม สัสสิตสมํ ตถา จัสสติ. เป ปน มยํ
 ขมุํหา เตน โภคา พหฺมมฺนา นิมฺมิตา, เต มยํ อนิจฺจา อธฺวา
 อสฺสสตา อัมปายุกา จอนธมฺมา อิตถัตถํ อากตฺตา. เอวํหิตกํ โภ
 ตุมฺเห อายสฺมณฺโโต อิสฺสโรกฺตํ พหฺมกฺตํ อจฺริยกํ อคฺคณฺณํ
 ปเนตฺวาเปตฺวา. เท เอวมาทฺสุ “ เอวํ โข โน อารุโธ โคตม สุตํ
 ยถาวายสฺมา โคตโม ยถาติ. อคฺคณฺณํปณฺหา” ภาคว ปชานามิ
 ฯ สจฺจํ ฯ ยทวิชานํ ตถาคโต โน อนนฺธ อามชฺชติ.

สันฺติ ภาคว เอเก สมนพฺพรหฺมณา ชิตฺทาปโทสิกํ

อารยิกํ อັคคัณฺณํ บัณฺณเปณฺติ, ตัยาหํ อุลลङ्กมิตฺวา เอวํ
 วทามิ “สัจฺจํ กิร ตุมฺเห อายัสฺสัณฺโตะ จิตฺตฺทาทปโทสิกํ อารยิกํ
 อັคคัณฺณํ บัณฺณเปณฺติ. เต จ เม เอวํ ปุญฺจา “อามาติ
 ปฏฺิชาณฺณํติ, ตัยาหํ เอวํ วทามิ “อถวิหิตกํ ปณฺ ตุมฺเห
 อายัสฺสัณฺโตะ จิตฺตฺทาทปโทสิกํ อารยิกํ อັคคัณฺณํ บัณฺณเปณฺติ.
 เต มยา ปุญฺจา น ลปายันฺติ, อลปายันฺตา มมฺ เยว
 ปฏฺิปุณฺณํติ, เตสาหํ ปุญฺโจ พฺยากโรมิ “สันฺตาวุโส
 จิตฺตฺทาทปโทสิกา นาม เทวา, เต อติเวลํ หัสฺสชิตฺตฺทาทติธัมมสฺมาปฺนัณฺนา
 วิหรณฺติ, เตสํ อติเวลํ หัสฺสชิตฺตฺทาทติธัมมสฺมาปฺนัณฺนา วิหรตฺติ
 สติ สัมมุสฺสติ, สติยา สัมโมสยา เต เทวา ตมฺหา กายา
 จวณฺติ. จานํ โข ปเนตฺ อวฺโส วิชฺชติ, ยํ อณฺโอบตโร
 สัตฺโต ตมฺหา กายา จวิตฺวา อิตฺถัตตํ อาคัจฉติ, อิตฺถัตตํ
 ภาคโต สฺมาโน อคารัสฺมา อนคาริยํ ปัพฺฟชติ, อคารัสฺมา
 อนคาริยํ ปัพฺฟชิตโต สฺมาโน ยาทปฺปมณฺเวย ปธานมณฺเวย
 ธนุโยคมณฺเวย อปฺปมาตมณฺเวย สัมมามนสิการมณฺเวย ตถารูป
 เจโตสฺมาธิ นุสฺสติ, ยถาสฺมาหิตะ จิตฺเต ตํ ปุพฺเพเววาลํ ธนุสฺสวติ,
 ตโต ปริ นานุสฺสวติ. โส เอวมาท “เย โข เต โภณํโต
 เทวา น จิตฺตฺทาทปโทสิกา, เต น อติเวลํ หัสฺสชิตฺตฺทาทติธัมมสฺมาปฺนัณฺนา
 วิหรณฺติ, เตสํ นาคิเวลํ หัสฺสชิตฺตฺทาทติธัมมสฺมาปฺนัณฺนา วิหรตฺติ

สติ น สัมมุสัสติ, สติยา อสัโมสลาย เต เทวา ตัมहा
 กายา न ज्ञानंति, निज्जा अवा षัสसता विभायुका अवप्रिणामम्ममा
 षัสसत्तिम्मं देवा षัสसन्ति. ये पण मयं ओहम्महा जिह्वापโทसिका,
 ते मयं ओहिเวः षัสसजिह्वारत्तिम्मं समान्नाना विहरिमा, तेऽन्नं न
 ओहिवेः षัสसजिह्वारत्तिम्मं समान्नानं विहतं สति สัมมุสัสติ,
 สติยา สัมโมสลาย เต मयं तम्हा कया अज्जा
 अवा अषससता अब्बपायुका ज्वणम्ममा अत्तत्तत्ता चात्तादि.
 वेरुविहितं पण तुเมहि आयัสम्मन्तो जिह्वापโทसिकं आจริयं
 अत्तत्तन्नं बब्बन्नเปत्तादि. ते वेवमाहुสุ “ वेऱ् षो न
 आवुโส कोट्ठม सुत्तं यदेवायस्समा कोट्ठโม आहाति. अत्तत्तन्नं
 ज्ञात्वा पञ्चามि षु पेष यत्थिชาन्ता तत्ताโคटो न ओन्नं आयस्सत्ति.

ตัมहि ภาत्ता वेก สมนพฺรหฺมณฺหา มโนปโทสิกं आจริयं
 अत्तत्तन्नं बब्बन्नเปत्ति, ต्याहं ओपसङ्गमित्वा वेऱ् वทामि
 “ สจ्जं กิं तुเมहि आयัสम्मन्तो มโนปโทสิกं आจริयं
 अत्तत्तन्नं बब्बन्नเปत्तादि. ते ज मे वेऱ् ปุญฺญา “ आมาติ
 ปุญฺจानันติ, ต्याहं वेऱ् วทามิ “ กถาวิहितं पण तुमेहि
 आयัสम्मन्तो मโนปโทสิกं आจริयं अत्तत्तन्नं बब्बन्नเปत्तादि.
 ते मया पुญฺजा न त्पายันติ, अत्तपายันता मम्म येव
 ปุญฺजुจ्जनันติ, तेऽहात् पुญ्जो पियाकโรมิ “ สันतावुโส มโนปโทसिका
 नाम เทवा, ते ओहिवेः अन्नं मन्नं पนิชत्तयन्ति, ते

อาจริยกั อัสสัณณั บัณณเปตติ. เต เอวมาหุ “เอว โข
โน อาวุโส โคตม สุตม ยถายัสสมา โคตโม อาหาติ.
อัสสัณณัณจาหิ ภักสว ปชานามิ ๆ เป ๆ ยทมิชานิ ตถาคโค
โน อนนํ อาปัชชติ.

สันติ ภักสว เอถ สมณพราหมณา อธิจัสสมุขัณัน
อาจริยกั อัสสัณณั บัณณเปตติ, ตัยาหิ อุปัสกมิต्वा เอว
วทามิ “สัจจํ ภีร ตุมเหิ อายัสสมันโต อธิจัสสมุขัณัน
อาจริยกั อัสสัณณั บัณณเปตติ. เต จ เม เอว ปุณฺณจา
“ชามาติ ปุณฺณชานันตติ, ตัยาหิ เอว วทามิ “ภววิหิตกํ ปน
ตุมเหิ อายัสสมันโต อธิจัสสมุขัณัน อาจริยกั อัสสัณณั
บัณณเปตติ. เต จ มया ปุณฺณจา น อสฺสเปยฺยํ, อสฺสเปยฺยํตา
มมฺ เวย ปุณฺณปุจฺฉนฺตติ; เตสาหิ ปุณฺโวจิ หียากโรมิ “สันตาวุโส
อัสสเนสฺสิตฺตา นาม เทวา, สันณุขัปาทา จ ปน เต เทวา
ตมฺหา กายา จวนฺตติ. จานํ โข ปเนตฺ อาวุโส วิชฺชติ,
ยํ อณฺณตโร สัตฺโต ตมฺหา กายา จวิตฺวา อิตถัตตํ
อาคจฺฉติ, อิตถัตตํ อาคโค สมานอ อคารัสฺมา อนคาริยํ
บัพฺพชฺชติ, อคารัสฺมา อนคาริยํ บัพฺพชฺชิตฺวา สมานอ อาตปฺปมฺนิวาย
ปชานมฺนิวาย ๆ เป ๆ ตถารูปํ เจโตสฺมาธิ อุตฺตติ, ยถาสฺมาทิตฺเต
จิตฺเต ตํ สันณุขัปาทํ อนุสฺสเรตฺติ, ตโต ปริ นานุสฺสเรตฺติ. โส
เอวมาห “อธิจัสสมุขัณโน อัสสํ จ โคโก จ, ตํ ภิกฺขุสฺส เหตุข

ปาฏิกสุตฺตํ ปจฺมํ.

๑๖๖

อหํ หิ ปุทฺเฬ นนาให้สี, โสมีหิ เอตฺรหิ อหุควา สันตํตาย
 ปรีนโคติ. เอวํวิหิตกํ โน ตุมเหิ อาบัสฺสึมันฺโต อธิจฺจสมุขีปັນนํ
 อาจวีกํ อคฺคคณฺณํ ปันณเปตาติ. เต เอวมาหํสุ “เอวํ โข
 อารุโธ โคตม สุกํ ยถเววอาสฺมา โคตโม อาหาติ. อคฺคคณฺณํจําหํ
 ภาคฺคว ปชานามิ, คณฺจํ ปชานามิ, ตโต จ อุตฺตวิตรํ ปชานามิ,
 คณฺจํ ปชานนํ น ปวามสํ. อปวามสโต จ เม ปัจจัตตคณฺณเวย
 นิพฺพุติ วิทิตา, ยทภิชานํ ตถาคโต โน อนนํ อาบัสฺสชิติ.

เอวํวาทิ โข มํ ภาคฺคว เอวํภิกฺขาเย เอเก สมนพฺพรหฺมณา
 อสฺสา ตุจฺจนา มุสา อญฺเฏน ฉัพภากิจฺจันตํ “วิปริโต สมนเ
 โคตโม ภิกฺขโว จ, สมนเ โคตโม เอวมาท “ยัสฺมิ
 สมนเย สุกํ วิโมกฺขํ อูปสํบฺบัสฺซ วิหฺรติ, สัพฺพํ ตัสฺมิ สมนเย
 “อสุกฺกันฺเตว สัมปชานาตีติ. น โข ปนํ ภาคฺคว เอวํ วทามิ
 “ยัสฺมิ สมนเย สุกํ วิโมกฺขํ อูปสํบฺบัสฺซ วิหฺรติ, สัพฺพํ
 ตัสฺมิ สมนเย “อสุกฺกันฺเตว สัมปชานาตีติ. เอวํ จ โข อหํ
 ภาคฺคว วทามิ “ยัสฺมิ สมนเย สุกํ วิโมกฺขํ อูปสํบฺบัสฺซ
 วิหฺรติ, “อสุกฺกันฺเตว ตัสฺมิ สมนเย สัมปชานาตีติ. เต จ วิปริตา
 ये ภควันตํ วิปริตตฺตา ททฺหนฺติ ภิกฺขโว จ, เอวปัสฺนโน อหํ
 ภาเนเต ภควติ, ปโหติ จ เม ภควา ตถา อัมมํ เทลิตฺตุ,
 ยถา ชนํ อนุ วิโมกฺขํ อูปสํบฺบัสฺซ วิหฺรณฺณนฺติ. ทุกฺกนํ
 โข เอตํ ภาคฺคว ทया อณฺณทิกฺกุ จิเณ, อณฺณนฺนํ ติเณ

อัมมจิกเก อัมมัตถิ อาโยเคน อัมมัตถิ อารยิกเก สุภ
 วิโมกข์ อุปสัมบัชช วิหริตุ. อิงฆ ตัง วิภังคว โย จ เต
 ยม มยิ ปสาโท, ตเมว ตัง สาธุกั อนรรักชาติ. สเจต
 ถันเต มยา กุททกั อัมมตถิ จิกเก อัมมตถิ จิกเก อัมมจิกเก
 อัมมัตถิ อาโยเคน อัมมัตถิ อารยิกเก สุภ วิโมกข์
 อุปสัมบัชช วิหริตุ. โย จ เม ยม ถันเต ภควติ ปสาโท,
 ตเมวาทิ สาธุกมมรรักขิสสามิติ. อิทมโวจ ภควา. อตตมโน
 ภังควโคตโต ปริพพาซโก ภควโต ภาสิต อภินันทิติ.

ปาฏิกสุตติ ปจม.

อุทุมพริกสุตติ ทุตติย.

เอวัมเม สุต. เขกั สมย ภควา ราชคเห วิหริติ คิच्चณูญ
 ปัพพเต. เตน โข ปน สมเยน นิโควัธเ ปริพพาซโก อุทุมพริกาย
 ปริพพาซการามเ ปฏิวสติ มหติยา ปริพพาซกปริสาย สัทธึ ตัสสมัตเตหิ
 ปริพพาซกสเทหิ. อถ โข สันธานเ คหปติ ทิวาทิวัสโสว ราชคหา
 ติกขมิ ภควันตึ ทัสสนาย. อถ โข สันธานัสส คหปติสส เอตทโหติ
 "อกาโล โข ตาว ภควันตึ ทัสสนาย ปฏิสลิลโน ภควา,
 มโนภาวนิยานี วิกขุณ อสมโย ทัสสนาย, ปฏิสลิลโน
 มโนภาวนิยา วิกขุ; ยันนุมาหิ येन อุทุมพริกาย ปริพพาซการามเ

อุทุมพริกสุตต์ ทุติย.

๓๕

เขน นิโคโรโธ ปริพพาชโก เตนปลังกเมยฺยนิคฺติ. อถ โข สันธานโน
คหปติ เขน อุทุมพริกาย ปริพพาชการโม เขน นิโคโรโธ
ปริพพาชโก เตนปลังกมิ.

เตน โข ปน สมเขน นิโคโรโธ ปริพพาชโก มหติยา
ปริพพาชกปริสาธ สัตถิ นิสินโน โหติ อุณฺณทินิยา อุจฺจาสัททมहाสัทธาย
อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กถเณติยา. เสยฺยณิ? ราชกถํ โจวกถํ
มหามัตตคถํ โสณากถํ ภยกถํ ยุทธกถํ อन्नกถํ ปานกถํ วัตถกถํ
สยณกถํ มาลากถํ คณฺโถกถํ ฌานิกถํ ยานกถํ คามกถํ นิคมกถํ
ชนปถกถํ นครกถํ อิตฺถิกถํ ปุริสกถํ สุราปานกถํ วิสิขาภกถํ กุมภฏฺฐจฺฉานกถํ
ปุปฺผเปตฺตกถํ นานัตถกถํ โลกกัชฌายิกํ กถํ สมุทฺตักกัชฌายิกํ กถํ
อิตฺถิภาวภาวกถํ อิติ วา. อทฺทสา โข นิโคโรโธ ปริพพาชโก สันธานโน
คหปติ ทูโรโตว อาคจฺฉนฺตํ; ทิสฺวา สกํ ปริสํ สันนฺจเปสิ
“อปัปฺสัททา โภณฺโต โหนฺตุ, มา โภณฺโต สัทฺตมกัถกถ, ขยํ สมณสฺส
โคตมสฺส สาวโก อาคจฺฉนฺติ สันธานโน คหปติ; ยาวตา โข ปน
สมณสฺส โคตมสฺส สาวกา คีหิ โอทาตวสฺนา ราชคเห ปฏฺวารณฺติ,
“อปั เตสํ อภฺยตโร สันธานโน คหปติ, อปัปฺสัททกามา โข
ปนายสฺสํนฺโต อปัปฺสัททสฺส วัณฺณวาทีโน, อปัเปว นาม อปัปฺสัททํ
ปริสํ วิตติว อปลังกมิคัพฺพ นัถฺยเณยฺยติ. เอวํ วุตฺเต เต
ปริพพาชกา ตฺวณฺทึ อเหตุส.

อถ โข สันธานโน คหปติ เขน นิโคโรโธ ปริพพาชโก

เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา นิโคธฺเรน ปริพฺพาชเคน สัทฺธึ สัมโมเท.
 สัมโมเทนึยํ กถํ สาธณึยํ วิตฺติสาเวตฺวา เอกมํนตํ นิสิตฺติ. เอกมํนตํ นิสินฺโน
 โข สันธานโน คหปติ นิโคธฺรํ ปริพฺพาชกํ เอตทโวจ “อัมมตฺตา
 โข อิมเ โภจนฺโต อัมมตฺตํตฺติยา ปริพฺพาชกา สัจจํมม สมากํมม
 อุณฺณตฺติโน อํจฺจุสํสํมทาสํสํททา อเนกวิหิตํ ติริจฺจํนากถํ อนุยุตฺตา
 วิหรณฺตี. เสยฺยตฺติ? ราชกถํ โจรกถํ ๆ เป ๆ อิตฺถิภาวภาวถํ
 อิตฺติ วา. อัมมตฺตา โข ปณฺ โส ภควา อรัญฺเณ วณฺตํตฺตานิ บันฑานิ
 เสนาสฺนานิ ปฏฺวิเสวติ อํปฺปํสํสํททานิ อํปฺปํปิโฆสานิ วิชนวาทานิ
 มนุสฺสํสราหเสยฺยกานิ ปฏฺวิสํสํสราหํปฺปานิติ. เอวํ วุตฺเต นิโคธฺโร
 ปริพฺพาชโก สันธานํ คหปติ เอตทโวจ “ยถฺเชว คหปติ สาเนยฺยาลิ
 “เกณ สมโน โคตโม สัทฺธึ สลฺลปติ? เกณ สากจฺจํ สมากจฺจติ?
 เกณ บัณฺเณวเยยฺยตฺติยํ สมากจฺจติ? สุณฺเณวคฺคาหตา สมณํสํส
 โคตมํสํส บัณฺเณว, อปฺริสาลางโร สมโน โคตโม, นาลํ สลฺลปาย,
 โส อํนตํบันฑาเนว เสวติ; เสยฺยตฺตาปิ นาม โคกานา ปริยํนตฺตจารินิ
 อํนตํบันฑาเนว เสวติ, เอวเมว สุณฺเณวคฺคาหตา สมณํสํส โคตมํสํส
 บัณฺเณว, อปฺริสาลางโร สมโน โคตโม นาลํ สลฺลปาย, โส
 อํนตํบันฑาเนว เสวติ; อิงฆ คหปติ สมโน โคตโม อิทํ ปริสํ
 อาคจฺจเอยฺย. เอกบฺเบหฺนเเนว นํ สํสาเทยฺยาม, ตฺวจฺฉกฺกมฺภิ วณฺ
 มํนฺเณ โอโรเชยฺยยามาติ.

ยถฺสํสํส โข ภควา ปริพฺพายํ โสตฺถาตุยา วิสุทฺธํ

อติภิกขุํ ติมานุสึกาย สันธานัสส คหปติสฺส นิโคโรเณ ปริพพาซเณ
 สัทธี อิมํ กถาสลฺลปา. อถ โข ภควา คิริมกุกฺขา นัพฺพตา
 โอโรหิตฺวา เยน สุมาคธาย ตีเร โมรนิวาเป เตนุปลงฺกมิ;
 อุลลสงฺกมิทฺวา สุมาคธาย ตีเร โมรนิวาเป อพฺโปกกาเส จงฺกมติ.
 อทฺทสา โข นิโคโรโธ ปริพพาซโก ภควันตํ สุมาคธาย ตีเร
 โมรนิวาเป อพฺโปกกาเส จงฺกมณฺตํ; ทิสฺวา สกํ ปริสํ สันนํ ปรเล
 “อํปัสสททา โภณฺโต โหนฺตุ, มา โภณฺโต สทฺทมกตฺถ, อมํ สมโณ
 โคตโม สุมาคธาย ตีเร โมรนิวาเป อพฺโปกกาเส จงฺกมติ,
 อํปัสสททกาโม โข ปน โส อายสฺมา อํปัสสททสฺส วัณฺณวาที,
 อํปเปว นาม อํปัสสททํ ปริสํ วิทิตฺวา อุลลสงฺกมิตฺัพพิ มณฺเฒะยฺย;
 สเจ สมโณ โคตโม อิมํ ปริสํ อาคัจฉะยฺย, อิมันตํ มณฺเฒํ ปุจฺเจยฺยาม
 “โก นาม โส ภันเต ภควโต อมํโม, เยน ภควา สาวกะ
 วิเนติ, เยน ภควตา สาวกา วินีตา อสฺสสาสยํ ปัตถา ปฏฺฐาณันตํ
 อชฺชมาตยํ อาทิพฺพรหฺมจฺริยํ นติ. เขวํ วุตฺเต เต ปริพพาซกา ตุมฺหิ อเหตุ.

อถ โข ภควา เยน นิโคโรโธ ปริพพาซโก เตนุปลงฺกมิ. อถ
 โข นิโคโรโธ ปริพพาซโก ภควันตํ เอตตวอ “เอตุ โข ภันเต
 ภควา, สฺวาคํ ภันเต ภควโต, จิรํ สลฺล โข ภันเต ภควา อิมํ
 ปริยายมกาสิ ยถิทํ อชฺชาตมนาย, นิสิตฺตุ ภันเต ภควา อิตมาสนิ
 ยอนฺตณฺตณฺติ. นิสิตฺติ ภควา ยอนฺตณฺตเต อาสเน. นิโคโรโธปิ โข

ปรีฬพาสโก อังคณัตถ์ นิจิ อาสนํ คเหตฺวา เอกมํนัตํ นิสฺสํ
 เอกมํนัตํ นิสฺสํนํ โข นิโคธโร ปรีฬพาสกํ ภควา เอตทโวจ “กายโนตฺถ
 นิโคธโร เอตทหิ กถาย สันนิสิณฺนา, กา จ ปน โว อันตฺรกกถา
 วิปฺปกตาคิ. เอวํ วุตฺเต นิโคธโร ปรีฬพาสโก ภควันตํ เอตทโวจ
 “อิธ มยํ ภันเต อทฺทสาม ภควันตํ สุมาคคาย ตีเร โมรณฺวาเป
 ชพัโกกาเส จังคมํนัตฺถํ, ทิสฺวา เอวํ อโวจุมฺหา “สเจ สมฺโน
 โคตโม อิมํ ปรีฬํ อาจฺเจนยฺย. อิมํนัตํ บัณฺโท ปุจฺเจนยฺยาม “โก
 นาม โส ภันเต ภควโต อัมโม, เยน ภควา สวเก วิเนติ, เยน
 ภควา สวกา วิเนตา อัสสาสํปฺปัตตา ปฏฺฐานันฺติ อชฺฉณาสยํ
 อาทิพฺรหฺมจริยนฺติ: อปํ โข โน ภันเต อันตฺรกกถา วิปฺปกตาคิ,
 ธนํ ภควา ธนุสํปํกตฺติ. กุชฺชานํ โข ปเนตํ นิโคธโร ตยา
 อังคณวิภูจฺเณน อังคณนฺตฺเณน อังคณรฺจเณน อังคณัตถ์ อาโยเคน
 อังคณัตถ์ อางริยเณน, เยนาคํ สวเก วิเนมิ, เยน มยา
 สวกา วิเนตา อัสสาสํปฺปัตตา ปฏฺฐานันฺติ อชฺฉณาสยํ อาทิพฺรหฺมจริยนฺติ.
 อิงฆํ ตํวํ มํ นิโคธโร สเก อางริยเก อธิชฺชิจฺเจ บัณฺโท ปุจฺจนิ
 “กถํสันตํ นุ โข ภันเต ตโปชิจฺจํนา ปรีปฺปณฺณา ทิทธิ
 กถํ อปรีปฺปณฺณาติ. เอวํ วุตฺเต เต ปรีฬพาสกา อุนฺนาทโน
 กุจฺจาสํกตมหาสํกตภา อเทสิ “อจฺจนฺนํ วต โภ ชพักตํ วต โภ,
 สมณํสํสํ โคธมํสํสํ มหิตฺตํกิตฺตา มหานุภาวกตา, ยัตถิ ทิ นาม
 สกฺวาทํ จเปสฺสติ, ปฺรวาเทน ปฺรวาเรสฺสติติ.

ชช โข นิโลธโร ปริพฺพชาโก เต ปริพฺพชาเก อัมปสัถฺเท
 ทัฬฺหํ ภควันตํ เอกทโวจ “มม โข ภันเต ตโปชิจฺจุฉวาทา
 ตโปชิจฺจุตํ อลฺลสีนา วิหราม, กถสันทํ นุ โข ภันเต ตโปชิจฺจุฉา
 ปริปฺปณฺนา โหติ กถ อปริปฺปณฺนาติ, อชฺ นิโลธโร ตยสฺสํ อเจลก
 โหติ มุตฺตํจาโร หิตฺถาวเลกฺขโข, ม เอहि ภทฺทนต์โก ม
 จิฏฺฐภทฺทนต์โก, ม อภิตํ ม อุตฺทิสฺสํ กตํ ม นิมนฺตํ สาทียติ,
 โส ม กุมภิมุขา ปฏฺฐิคฺคณฺโหติ, ม กโลปํ มุขา ปฏฺฐิคฺคณฺโหติ, ม
 เอกกมฺมัตโร, ม อุกุกฺขลมนฺตรํ ม มุสลมนฺตรํ ม ตฺถวมนฺตรํ
 ม ทวีณํ ภูมฺมมานํ ม คัพภินิยา ม ปายมาเนย ม
 ปริสันตฺรคตํ ม สังกตฺติสฺสํ ม ยตฺถ ฉา อပ္ปญฺจिता โหติ, ม
 ยตฺถ มกฺกชิกา สันทสฺสณฺจจารินี ม มจฺฉํ ม มสฺสํ ม สฺสํ ม
 เมรยํ ม อุกุสฺสํ ปิวติ, โส เอกาภาวโก จา โหติ เอกาโลปโก,
 เทวาคารโก จา โหติ เทวาลอปปโก, สัตฺตาคารโก จา โหติ
 สัตฺตาลอปปโก, เอกิสฺสาปํ ทตฺตติยา ยาเปติ, ทวีหิปี ทตฺตติ
 ยาเปติ, สัตฺตติปี ทตฺตติยา ยาเปติ, เอกาทิกปี ออาหารํ อหาเวติ,
 ทวีทิกปี ออาหารํ อหาเวติ, สัตฺตติทิกปี ออาหารํ อหาเวติ อิติ
 เอวํ อหฺมาสิทํ ปิยาเยภทฺตโกชฺชานนุโยคมนุยุตฺโต วิหริติ, โส
 สาณนํโก โข จา โหติ, สาณนํโก โข จา โหติ, นีวารนํโก โข จา
 โหติ, ทตฺตลนํโก โข จา โหติ, สาตนํโก โข จา โหติ, กณฺณนํโก โข
 จา โหติ, อานนํโก โข จา โหติ, ปิณฺณนํโก โข จา โหติ,

ยัมปิ นิโคธโร ตปัสสึ ตป สมาทียติ, โส เตน ตปสา อตฺตมโน
 โหติ ปริปุณณสังกัขฺโปกมปิ. ยัมปิ โข นิโคธโร ตปัสสึโน อุกกัณเณโส
 โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร ตปัสสึ ตป สมาทียติ, โส เตน ตปสา
 อตฺตานุกัณเณติ ปริ วัมภเทติ. ยัมปิ นิโคธโร ตปัสสึ ตป สมาทียติ,
 โส เตน ตปสา อตฺตานุกัณเณติ ปริ วัมภเทติ. ยัมปิ โข นิโคธโร
 ตปัสสึโน อุกกัณเณโส โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร ตปัสสึ ตป
 สมาทียติ, โส เตน ตปสา มัชชติ มุจฺจติ มตฺตมัสชติ. ยัมปิ
 นิโคธโร ตปัสสึ ตป สมาทียติ, โส เตน ตปสา มัชชติ มุจฺจติ
 มตฺตมัสชติ. ยัมปิ โข นิโคธโร ตปัสสึโน อุกกัณเณโส โหติ.
 ปุณ จปรํ นิโคธโร ตปัสสึ ตป สมาทียติ, โส เตน ตปสา
 ลากสัการสิโลกํ อภินิพพตฺเตติ, โส เตน ลากสัการสิโลกเณ อตฺตมโน
 โหติ ปริปุณณสังกัขฺโปกมปิ. ยัมปิ นิโคธโร ตปัสสึ ตป สมาทียติ,
 โส เตน ลากสัการสิโลกเณ อตฺตมโน โหติ ปริปุณณสังกัขฺโปกมปิ.
 ยัมปิ โข นิโคธโร ตปัสสึโน อุกกัณเณโส โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร
 ตปัสสึ ตป สมาทียติ, โส เตน ตปสา ลากสัการสิโลกํ
 อภินิพพตฺเตติ, โส เตน ลากสัการสิโลกเณ อตฺตานุกัณเณติ ปริ
 วัมภเทติ. ยัมปิ นิโคธโร ตปัสสึ ตป สมาทียติ, โส เตน ตปสา
 ลากสัการสิโลกํ อภินิพพตฺเตติ, โส เตน ลากสัการสิโลกเณ
 อตฺตานุกัณเณติ ปริ วัมภเทติ. ยัมปิ โข นิโคธโร ตปัสสึโน
 อุกกัณเณโส โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร ตปัสสึ ตป สมาทียติ,

โส เตน ตปสา ลากัลการสิโลกั อวินิพัตเตติ, โส เตน
 ลากัลการสิโลเกน มัชชติ มุจฺจติ มหมาบฺชชติ. อัมปิ นิโคธ
 ตบัสสี ตป สมาทียติ, โส เตน ตปสา ลากัลการสิโลกั
 อวินิพัตเตติ, โส เตน ลากัลการสิโลเกน มัชชติ มุจฺจติ
 มหมาบฺชชติ. อัมปิ โข นิโคธ ตบัสสีโน อุกฺกเกโส ไหติ.
 ปุณ จปร นิโคธ ตบัสสี ตป สมาทียติ, โกชนนุ วาหา
 อาบฺชชติ “อิทฺ เม ชมติ, อิทฺ เม น ชมตีติ. โส ยัมม
 ชวาสํ น ชมกิ ตํ สาเปกฺโข ปชหติ, ยํ ปณฺสํ ชมกิ,
 ตํ คชิตอ มุจฺจติโต อัมมาบฺนโน ชนาทิมวทฺสสาวิ อนิสฺสณบฺเบโน
 ปริกฺกชติ. อัมปิ โข นิโคธ ตบัสสีโน อุกฺกเกโส ไหติ.
 ปุณ จปร นิโคธ ตบัสสี ตป สมาทียติ
 “ลากัลการสิโลกณิณฺตีเหตุ สักกวิสฺสันติ มํ ราชาน
 ราชมหามัตตา ชัตติยา เพราะหิมนา คหปติกา ติตฺติยาติ. อัมปิ โข
 นิโคธ ตบัสสีโน อุกฺกเกโส ไหติ. ปุณ จปร นิโคธ
 ตบัสสี อัมมตรํ สมณํ วา ธีรหิมนํ วา กุโต อปสาเทตา
 ไหติ “ กิ ปณามํ สัมพะลาสิโว สัมพะลาสิโว สักกชติ. เสยฺยถิ?
 มุลพิชํ ชนฺธพิชํ มุลพิชํ อลฺลพิชํ พิชพิช.มว ยัมม อสนิวจักก
 กัณฺโถวํ สมณปฺปวาเทนาติ. อัมปิ โข นิโคธ ตบัสสีโน
 อุกฺกเกโส ไหติ. ปุณ จปร นิโคธ ตบัสสี บัสสติ อัมมตรํ
 สมณํ วา ธีรหิมนํ วา กุเลสุ สักกวิมมานํ ครุกวิมมานํ

มานิยามานํ ปุชฺชิตมานํ. ตัสส เอวํ โหติ “อิมํมํหิ นาม
 สัมพัทฺธลาชีวํ กุเลสุ สักกโรนํติ ครุทโรนํติ มาเนนํติ ปุเชนํติ, มํ
 ปน ตบัสสํ ตูชาชีวํ กุเลสุ น สักกโรนํติ น ครุทโรนํติ น
 มาเนนํติ น ปุเชนํติติ. อิติ โส อัสสํมัจฉริยํ กุเลสุ อุပ္ปาทะตา
 โหติ. อयํปิ โข นิโคธโร ตบัสสํโน อุပ္ปักกิลโส โหติ. ปุณ
 จปรํ นิโคธโร ตบัสสํ อปาณนิสาเทํ โหติ. อयํปิ โข นิโคธโร
 ตบัสสํโน อุပ္ปักกิลโส โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร ตบัสสํ อตฺตํ
 อตฺตัสสํมาโน กุเลสุ จรติ “อิทํปิ เม ตบัสสํมํ, อิทํปิ เม
 ตบัสสํมํนํติ. อयํปิ โข นิโคธโร ตบัสสํโน อุပ္ปักกิลโส โหติ.
 ปุณ จปรํ นิโคธโร ตบัสสํ กิลํจํ เทว ปรุจฺจันนํ เสวติ, โส
 “ขมติ เต อิทํนํติ ปุณฺโณโจ สมาโน อักขมมานํ อาห “ขมตติ,
 ขมมานํ อาห “ขมตติ. อิติ โส สัมปชานมฺสา ภาสิตา โหติ. อयํปิ
 โข นิโคธโร ตบัสสํโน อุပ္ปักกิลโส โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร
 ตบัสสํ ตถาคตัสสํ วา ตถาคตสํวากัสสํ วา อิมํมํ เทเสนํตัสสํ
 สันตํ เบว ปริยายํ อนุญญายยํ นานุชานาติ. อयํปิ โข นิโคธโร
 ตบัสสํโน อุပ္ปักกิลโส โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร ตบัสสํ โกธโน
 โหติ อุปนาเท. ยํปิ นิโคธโร ตบัสสํ โกธโน โหติ อุปนาเท. อयํปิ
 โข นิโคธโร ตบัสสํโน อุပ္ปักกิลโส โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร
 ตบัสสํ มกฺกํ โหติ ปลาสิ, อัสสํมัจฉริยํ โหติ มัจฉริยํ, สโจ โหติ
 มุทฺธาวิ, สกฺโข โหติ อติมานํ, ปาณินํ โหติ ปาณินํ อิงฺกัน

วสังคโต, มิจฺฉาทิฏฺฐ จิโก โหติ อัมมตคาคาย ทิฏฺฐจฺเฌย สมนํนาคโต,
 สันตฺติฏฺฐจิปฺปมาสี โหติ อาชานคาคาหิ ทุขฺยปฺปฏินิสฺสัคคิ. ยัมปิ โข
 นิโคธโร ตปัสฺสสี สันตฺติฏฺฐจิปฺปมาสี โหติ อาชานคาคาหิ ทุขฺยปฺปฏินิสฺสัคคิ.
 ยัมปิ โข นิโคธโร ตปัสฺสสีโน อุบฺบักกิลลโส โหติ. ตํ ก็ มณฺณลสิ
 นิโคธโร? ยถิ เม ตโปชิจฺจุจฺฉา อุบฺบักกิลลสา วา อนุบฺบักกิลลสา วาติ.
 อทฺธธา โข อิมะ ภันเต ตโปชิจฺจุจฺฉา อุบฺบักกิลลสา โน อนุบฺบักกิลลสา;
 จานํ โข ปเนตํ ภันเต วิชฺชติ, ยํ อเชกัจโจ ตปัสฺสสี สัพพะเหว
 อิมะหิ อุบฺบักกิลลเสหิ สมนํนาคโต อัสส, โก ปน วาโต
 อัมมตคาวณฺณตฺตเรนาติ.

อิธ นิโคธโร ตปัสฺสสี ตปํ สมากิยติ, โส เตน ตปสา น
 อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสังกัขฺยํไป. ยัมปิ นิโคธโร ตปัสฺสสี ตปํ
 สมากิยติ, โส เตน ตปสา น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสังกัขฺยํไป,
 เอวํ โส ตัสฺมิ จานะ ปริสุทฺธโห โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร
 ตปัสฺสสี ตปํ สมากิยติ, โส เตน ตปสา น อตฺตมโนกัณฺโถเสติ น
 ปริ วัมภะติ, ๆเปยฺ เอวํ โส ตัสฺมิ จานะ ปริสุทฺธโห โหติ.
 ปุณ จปรํ นิโคธโร ตปัสฺสสี ตปํ สมากิยติ, โส เตน ตปสา น
 มัชชติ น มุจฺจติ น มหมายัชชติ. ๆเปยฺ เอวํ โส ตัสฺมิ จานะ
 ปริสุทฺธโห โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร ตปัสฺสสี ตปํ สมากิยติ, โส
 เตน ตปสา ลากลัการิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ, โส เตน
 ลากลัการิโลกะน น อตฺตมโน โหติ น ปริปุณฺณสังกัขฺยํไป. ยัมปิ

นิโคธ ตบัสสี ๆ เป ๆ เหว โต ศัสมี จาเน ปวิสุทโธ โหติ. ปุณ
 จปร นิโคธ ตบัสสี ตป สมายิตติ, โต เตน ตปสา
 ลากตักการสิโลก อภินิพัตเตติ, โต เตน ลากตักการสิโลกน น
 ชัตตามุคังเสติ น ปา วังภิก. บันิ นิโคธ ตบัสสี ๆ เป ๆ เหว
 โต ศัสมี จาเน ปวิสุทโธ โหติ. ปุณ จปร นิโคธ ตบัสสี ตป
 สมายิตติ, โต เตน ตปสา ลากตักการสิโลก อภินิพัตเตติ, โต
 เตน ลากตักการสิโลกน น มัชชติ น มุจจติ น มตมาบัสชติ.
 บันิ นิโคธ ตบัสสี ๆ เป ๆ เหว โต ศัสมี จาเน ปวิสุทโธ
 โหติ. ปุณ จปร นิโคธ ตบัสสี ตป สมายิตติ, โภชนสุ น
 โวทาส อามัสชติ “อิท เม ขมติ, อิท เม น ขมตติ. โส
 ยัจจ ชิวาสส น ขมติ ตอ อมเปกโข ปชหติ, ย ปนัสส
 ขมติ, ตอ อภิตโต อมุตติโต อมัสชวามันโน อาทินวตัสสาวิ
 นิธิตถมบับโย ปวิสุทตติ, เหว โต ศัสมี จาเน ปวิสุทโธ โหติ.
 ปุณ จปร นิโคธ ตบัสสี ตป สมายิตติ, น โส
 “ลากตักการสิโลกนิกัณนิเทญ สัตถวิธินันติ ม ราชาโน รามหามัตตา
 ชัตติยา สัมภามตภา อปวิภา ติตติยาติ, เหว โต ศัสมี จาเน
 ปวิสุทโธ โหติ. ปุณ จปร นิโคธ ตบัสสี ชัตติยา สมน
 รา สัมภามตภา โหติ “ก ปณาม สัมพพุลลาชีโว
 สัตถวิธินันติ สัตถวิธินันติ. สัตถวิธินันติ สัตถวิธินันติ สัตถวิธินันติ

ติสสเมว อัมมจัมม อตฺตนิริจจกัมมวิภาโก สมนนํปวาทนาติ, เอว
 โส ตัสสิมึ จาเน ปริสุทฺธโธ โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร ตปัสสสิ
 ปัสสสิ อัมมจัมม สมนนํ วา พหุหิมณํ วา กุเลสุ สักกวิมานนํ
 ครุกวิมานนํ มานนิมานนํ ปุชชิตมานนํ. ตัสส น เอว โหติ “อัมมํหิ
 นาม สัมพทฺธลาชีวํ กุเลสุ สักกโรณิตํ สกฺกโรณิตํ มานนํติ ปุชเชนตี,
 มํ ปน ตปัสสสิ อัมมจัมม กุเลสุ น สักกโรณิตํ น ครุกโรณิตํ น
 มานนํติ น ปุชเชนตี. อิติ โส อตฺตนิริจจกัมม วิภาโก นุชฺชปาเทตา
 โหติ, ' เอว โส ตัสสิมึ จาเน ปริสุทฺธโธ โหติ. ปุณ จปรํ
 นิโคธโร ตปัสสสิ น อปาลกณิสสาวิ โหติ. เอว โส ตัสสิมึ จาเน
 ปริสุทฺธโธ โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร ตปัสสสิ น อตฺตนิ
 อตฺตนิสยมาโน กุเลสุ จรติ “อิตฺถิ เม ตปัสสสิ, อิตฺถิ เม
 ตปัสสสินตี, เอว โส ตัสสิมึ จาเน ปริสุทฺธโธ โหติ. ปุณ จปรํ
 นิโคธโร ตปัสสสิ น กิณฺจ เทว ปฏิจจันนํ เสวติ, โส “ขมตี
 เต อิตฺถิ ปุญฺญโจ สมาโน อักขมมานํ อาท “น ขมตีติ,
 ขมมานํ อาท “ขมตี. อิติ โส อตฺตนิริจจกัมม วิภาโก น ภาสีตา โหติ.
 เอว โส ตัสสิมึ จาเน ปริสุทฺธโธ โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร
 ตปัสสสิ ตถาคตตัสส วา ตถาคตตาสวตัสส วา อัมมํ เทเนตตัสส
 สันตี เบว ปริยายํ ออนุณณียํ ออนุชานาติ, เอว โส ตัสสิมึ
 จาเน ปริสุทฺธโธ โหติ. ปุณ จปรํ นิโคธโร ตปัสสสิ อักโกธโน
 โหติ อมฺมจัมม. อตฺตนิริจจกัมม วิภาโก น ภาสีตา โหติ. อมฺมจัมม, เอว

โต คัสมี จาเน ปริสุทโธ โหติ. น จปะ นิโคธธ คบัสดี
 มกชี โหติ อปตาสี, มกชีสุต โหติ มกชี, อสโร โหติ
 อมายาวิ, อตฺธโธ โหติ อนติมานิ, น ปาปัจโจ โหติ น
 ปาปะกาน อิจฺฉาน วตฺถโต, น มิจฺฉาทิฏฺฐิจโก โหติ น
 ชนฺตลาทิกาย ทิฏฺฐิจยา สมณฺณาคโต, น สันตทิฏฺฐิจปรามาดี โหติ
 น อาชานคาที สุปฺปนิสสัคคี. ยบิ นิโคธธ คบัสดี น
 สันตทิฏฺฐิจปรามาดี โหติ น อาชานคาที สุปฺปนิสสัคคี, เถว โส
 คัสมี จาเน ปริสุทโธ โหติ. ตํ ก็ มณฺณลล นิโคธธ? ยติ
 เถว สันเต ตโปชิจฺฉา ปริสุทฺธา วา โหติ อปริสุทฺธา วาติ.
 อตฺธา โข ภาณเต เถว สันเต ตโปชิจฺฉา ปริสุทฺธา โหติ
 โย ปริสุทฺธา, ชลฺลยบิยฺยค จ โหติ ชลฺลยบิยฺยค จาติ. น โข
 นิโคธธ เถวภาวค ตโปชิจฺฉา ชลฺลยบิยฺยค ชลฺลยบิยฺยค โหติ,
 ยบิ จ โข ยบิยฺยคชลฺลยค จ โหติ.

นัตถาเนน ปา คัสมี อปริสุทฺธา ชลฺลยบิยฺยค ชลฺลยบิยฺยค
 จ โหติ? สาธุ ภาณเต ภควา ตโปชิจฺฉาย อตฺธคฺคิ เยว ปาเปตุ
 สา เยว ปาเปตฺติ. อธิ นิโคธธ คบัสดี จาตุยามลวาลโต
 โหติ. กถํจ นิโคธธ คบัสดี จาตุยามลวาลโต โหติ? อธิ
 นิโคธธ คบัสดี น ปาณํ อติปาเตติ, น ปาณํ อติปาตยติ, น
 ปาณํ อติปาตยโต สมณฺณโล โหติ; น อทินฺนํ อาทียติ, น
 อทินฺนํ อาทียาเปติ, น อทินฺนํ อาทียโต สมณฺณโล โหติ; น

มุสา ภณติ, น มุสา ภณาเปติ, น มุสา ภณโต สมอนุโณ
 โหติ; น ภาวิตมาสีสติ, น ภาวิตมาสีสาเปติ, น ภาวิตมาสีสโต
 สมอนุโณ โหติ. เอวํ นิโรรธ ตบัสสี จาตุยามคัมภวโต โหติ.
 ยโต นิโรรธ ตบัสสี จาตุยามคัมภวโต โหติ, ออนุยัสส โหติ
 ตบัสสีตยา. โส ปวิหริ โน เทนยาหังมิ. โส วิวิธัง เสนาสน
 ภาติ อรัณญํ รุกขมุลํ ปัพพตํ กันถํ คิริकुทํ สุสานํ วนปัตถ
 ธิ์ โภกาณํ ปาณานํ. โส ปิณฺหา ปิณฺหา อัญญาปายญฺญิณฺโณ
 นิสิตฺติ' บัลลังกํ อากุชิตฺวา อุษํ กายํ ปณิธาย ปริมุข
 ติ อุกุญฺจเปตฺวา. โส อภิขณฺโณ โสเก ปหาย วิคตภาชีเณน
 เจตสา วิหริติ, อภิขณฺมาย จิตฺตํ ปริโสเธติ; พยาปาตปโทส
 ปหาย อพฺยาปณฺณจิตฺโต วิหริติ อพฺยาปณฺณจิตฺตานิ. พยาปาตปโทสา
 จิตฺตํ ปริโสเธติ; นิมนิทธิํ ปหาย วิคตนิมนิทธิโ วิหริติ
 อาโลกสณฺณปี สโต สัมปชาโน. นิมนิทธิสา จิตฺตํ ปริโสเธติ;
 อุตฺถจฺจุกฺกจฺจุจํ ปหาย อนุชโต วิหริติ อชฺชวตฺตํ รูปฉนฺตจิตฺโต,
 อุตฺถจฺจุกฺกจฺจุจา จิตฺตํ ปริโสเธติ; วิจิจฺฉณํ ปหาย ตินฺนวิจิจฺฉ
 วิหริติ อถนฺตํ, กุสฺเสสุ อัมเมสุ วิจิจฺฉณาย จิตฺตํ
 ปริโสเธติ. โส อิมํ ปณฺจ นีวรเณ ปหาย เจตโส
 อุกฺกํ กิเลเส ปณฺณาย อุกฺกํ นีวรเณ เมตฺตาสาหคเตน เจตสา
 เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหริติ, ตถา ทุติยํ. ตถา ตติยํ.
 ตถา จตุตถํ. อิติ อุตฺถมโ อิริยํ สัพฺพธิ สัพฺพตฺตยา

สัพพะวันต์ โลก เมตตาสหคเตน เจตสา วิปุลเม มหัตตคเตน
อัมปมาเนน อเวเรน อภยาบัสเมน ผริตวา วิหริติ.

กฤษณาสหคเตน เจตสา. มุชิตาสหคเตน เจตสา. อุกฤษณาสหคเตน
เจตสา เอกิ ทิส ผริตวา วิหริติ, ตถา ตฤติย์. ตถา
ตฤติย์. ตถา จตุรตถ. อิติ อุตฺตมโธ ติริย สัพพะอิ สัพพะปัตตยา

สัพพะวันต์ โลก อุกฤษณาสหคเตน เจตสา วิปุลเม มหัตตคเตน
อัมปมาเนน อเวเรน อภยาบัสเมน ผริตวา วิหริติ. ทํ ทํ มัมเบนิ
นิโคธโร? ยถิ เอว สันเต ตโปชิจฺจนา ปริสุทฺธวา วา โหติ
อปริสุทฺธวา วาติ. อทฺธวา โข ภาณเต เอว สันเต ตโปชิจฺจนา
ปริสุทฺธวา โหติ โน อปริสุทฺธวา, อคฺคัมภีปัตตวา จ สารัมภีปัตตวา
จาติ. น โข นิโคธโร เอตตาวตถา ตโปชิจฺจนา อคฺคัมภีปัตตวา วา
โหติ สารัมภีปัตตวา วา, อปี จ โข ตจฺจปัตตวา โหติ.

กิตตาวตถา ปน ภาณเต ตโปชิจฺจนา อคฺคัมภีปัตตวา จ โหติ
สารัมภีปัตตวา จ? สาธุ เม ภาณเต ภควา ตโปชิจฺจนา อคฺคัมภีปัตตวา
ปาเปตุ สารัมภีปัตตวา ปนเปตฺติ. อิต นิโคธโร อคฺคัมภีปัตตวา จาตุรยามถวถวโต
โหติ. กถมจฺจิ นิโคธโร อคฺคัมภีปัตตวา จาตุรยามถวถวโต โหติ? ๆ เป ๆ
ยโต นิโคธโร อคฺคัมภีปัตตวา จาตุรยามถวถวโต โหติ, อคฺคัมภีปัตตวา โหติ
อคฺคัมภีปัตตวา. โส อภิวริติ โน ภาณาวตฺถติ. โส วิวิธํ เสนาสนํ
ภชติ ๆ เป ๆ โส อิม มัมเบนิ นีเรน ปทาเย เจตโส
อภิก กิเลเส มัมเบนิยาเย อภิก กิเลเส, เมตตาสหคเตน เจตสา

ปาเปกฺคาโร เขว ปาเปกฺกิ. อธิ นิโธวธ ตบัสสี จาตุ ยามถวธวโต
 โหติ. กถังนิ นิโธวธ ตบัสสี จาตุ ยามถวธวโต โหติ? ๆ เปฯ
 ยโส ๑ โย นิโธวธ ตบัสสี จาตุ ยามถวธวโต โหติ, อญฺญจัสส
 โหติ ตบัสสีตยา. โส อภิหริติ โน ที่นาบารวธติ. โส วิวิตฺต
 เตภวณํ ภา. ๆ เปฯ โส โนเม อธิง เวรณ ปาเปย เจตโต
 อญฺญกิลเลเต มินฺนํยาเย ทุฬฺฟสิริเรน เมธฺตาสทตเตน เจตสา ๆ เปฯ
 อญฺญจาสทตเตน เจตสา วิปฺปณ เมธฺตเตน อธิปฺปณณณ อเวเรน
 อธิปฺปณณณ เมธฺต. อธิ. โส อญฺญจัสส ปุณฺณทวิวธ อญฺญจัสส.
 เมธฺตติวธ เมธฺตติวธ เมธฺต. เมธฺต. เมธฺต. ๆ เปฯ อธิ. สากาโร
 สกฺกฺตเตน อเนกวิหิตํ ปุณฺณทวิวธ อญฺญจัสส. โส ทิสฺสเนน จักฺขณา
 วิตุตฺเตน อธิทฺตนิมิตฺตนาณฺณ สกฺกฺตเตน ตบัสสี จมาเน อญฺญจัสส
 ที่เน ปณฺณเต สกฺกฺตเตน สกฺกฺตเตน สกฺกฺตเตน สกฺกฺตเตน ยถากัมมฺปเต
 สกฺกฺตเตน ปชานาติ “อิมะ วต โภณฺโต สกฺกฺตา กายทฺจจวิเตน
 สกฺกฺตนาณฺณ วักฺกฺจวิเตน สกฺกฺตนาณฺณ มโนจฺจวิเตน สกฺกฺตนาณฺณ,
 อธิยานํ อญฺญจาสทตเตน มินฺนํยาเยวิเก มินฺนํยาเยวิเก มินฺนํยาเยวิเก,
 กายัสส เมธา ปา มรณา อญฺญจัสส วินิปาคํ นิรยํ อญฺญจัสส;
 อิมะ วา ปณฺ โภณฺโต สกฺกฺตา กายทฺจจวิเตน สกฺกฺตนาณฺณ
 วักฺกฺจวิเตน สกฺกฺตนาณฺณ มโนจฺจวิเตน สกฺกฺตนาณฺณ, อธิยานํ
 อญฺญจาสทตเตน มินฺนํยาเยวิเก มินฺนํยาเยวิเก มินฺนํยาเยวิเก,
 เมธา ปา มรณา สกฺกฺตา สกฺกฺตา โลกํ อญฺญจัสส: อธิ. สกฺกฺตเตน

สัทธี สัตถปภี ? เกณ สากัณโณ สมนัสสัทธิ ? เกณ บัณณาวะยัตถีย
 สมนัสสัทธิ ? สุนณาคารททา สมนัสสัทธิ โคตมัสสัทธิ บัณณาวะ,
 อปริสวารโร สมนโณ โคตโม เกณ สัตถปาย, โส อัมมัตถันตนา
 เสวติ. เสยยถาบี นาม โคตมณ ปริยัตถจารินี อัมมัตถันตนา
 เสวติ, เอวเมว สุนณาคารททา สมนัสสัทธิ โคตมัสสัทธิ บัณณาวะ,
 อปริสวารโร สมนโณ โคตโม เกณ สัตถปาย, โส อัมมัตถันตนา
 เสวติ. อังฆ คหปภี สมนโณ โคตโม โย ปริส อากัณเณย,
 เอกปะเนทเนว น สัตถาเทยยาม, ตุจจกุมภิว น มณเณ
 โอโรเธยยามาติ. ออ โส ภันเต ภวา อรห สัมมาสัมพุทโธ
 อิทานุปัตโต, อปริสวารโร เปน น กโรธ, โคตมณ ปริยัตถจารินี
 กโรธ, เอกปะเนทเนว น สัตถาเทธ, ตุจจกุมภิว น มณเณ
 โอโรเธวาติ. เอว วุทธเต นิโคโรโธ ปริพพาชโก ตุนทีกุโต
 มังกุฏโต ปัตตักกัณโธ อโธมุโข ปัตตมาณโธ อัมมปฏิภาโณ นิสิตี.

อด โส ภวา นิโคโรธ ปริพพาชกั ตุนทีกุต มังกุฏ
 ปัตตักกัณโธ อโธมุข ปัตตมาณัตถ์ อัมมปฏิภาณ วิทิตวา นิโคโรธ
 ปริพพาชกั เอตทโว “สัจจ นิโคโรธ ภาสิตา เต เอสา
 วาจาติ. สัจจ ภันเต ภาสิตา เม เอสา วาจา ยถาพาลเณ
 ยถามุเทหเน ยถาอภุคเณวาติ. ทัง ทัง มณเณนิ นิโคโรธ ? ภันติ
 เอ สุต ปริพพาชกาน วุทธมาน มหัสสากาน อารยปาริยาน

ภาสमानัน “เย เต อเหตุ อิตมัทธานิ อรหันโต สัมมาสัมพุทฺธอา,
 เอรุเต ภควันโต สังคัมม สมัคัมม อุนนาทโน
 อุกจาสัททมहासत्ता अनेविहितं दिवजानकं अनुयुत्ता विहरितु,
 เสय्यถित? राชकं जोरकं ๆ पे ๆ อิติภาวภาวकं อिति वा,
 เสय्यถापि त्वं ऐदरुति सावियโก; अथाह एरुते ते
 भक्वान्तो अर्धवन्धनानि पन्नानि सेनासनानि पणिसेवन्ति
 अपि पत्तितानि अपि पत्तिवन्तानि विभवानि मनुस्सराहเสय्यकानि
 पणिस्सल्लानदारुपानि, เสय्यถापामेकरुति. सुतमेत्तं गन्ते
 परिपत्तयानि अत्तमानं महेत्तकानि आरियपारियानि भासमानानि
 “เย ते अเหตุ अत्तमानानि अरหันโต सम्मानसम्พุत्ता, ये एरुते
 ते भक्वान्तो एव संकम्म समक्कम्म अन्नान्तिโน
 अज्जาสत्तम्महासत्ता अनेविहितं दिवजानकं अनुयुत्ता विहरन्ति,
 เสय्यถित? राชकं जोरकं ๆ पे ๆ อิติภาวภาวकं อिति वा,
 เสय्यถापामेकरुति सावियโก; एरुते ते भक्वान्तो
 अर्धवन्धनानि पन्नानि सेनासनानि पणिसेवन्ति अपि पत्तितानि
 अपि पत्तिवन्तानि विभवानि मनुस्सराहเสय्यकानि पणिस्सल्लानदारुपानि,
 เสय्यถापि ภควา ऐदरुति. สัตถ์ โย โยได้รือ วิธัญสส สโต
 มหัตถ์กัตถ์ น ऐदरुโณ “อู” โย โย ภควา สัมโพธาย อัมม
 เทเสติ, ตันโต โย ภควา ทมถาย อัมม เทเสติ, สันโต โย
 ภควา สมถาย อัมม เทเสติ, ติณโณ โย ภควา

โน จาเวตุกาโม สมนโณ โคตโม เอวมาหาติ. น โข ปเนตํ
 นิโคธโร เอวํ ทัญญัจัพพะ, โย จ เต อาชีโว, โส เยว เต
 อาชีโว โหตุ. สียา โข ปน เต นิโคธโร เอวมัสส “เย เต ธัมมา
 อกุสลา อกุสละสัชาตา สาจริยานํ, เตสุ ปติฏฐจาเปตุกาโม สมนโณ
 โคตโม เอวมาหาติ. น โข ปเนตํ นิโคธโร เอวํ ทัญญัจัพพะ, อกุสลา
 เจว เต ธัมมา โหนตุ อกุสละสัชาตา สาจริยานํ. สียา โข ปน เต
 นิโคธโร เอวมัสส “เย เต ธัมมา กุสลา กุสละสัชาตา สาจริยานํ
 เตหิ วิเวเจตุกาโม สมนโณ โคตโม เอวมาหาติ. น โข ปเนตํ
 นิโคธโร เอวํ ทัญญัจัพพะ, กุสลา เจว เต ธัมมา โหนตุ, กุสละสัชาตา
 สาจริยานํ. อิติ โขหํ นิโคธโร เฉว อเนเตวาณิมยิกา เอวํ วทามิ,
 นามิ อุตตะเสสา จาเวตุกาโม เอวํ วทามิ, นามิ กชิวา จาเวตุกาโม
 เอวํ วทามิ, นมि เย เต ธัมมา อกุสลา อกุสละสัชาตา สาจริยานํ
 เตสุ ปติฏฐจาเปตุกาโม เอวํ วทามิ. นมि เย เต ธัมมา กุสละสัชาตา
 สาจริยานํ เตหิ วิเวเจตุกาโม เอวํ วทามิ. สันติ จ โข นิโคธโร
 อกุสลา ธัมมา นีปปีณา สกิลเลสิกา โปเนตวิภา สหระธา
 กุคฺคชโยภากา อายสี ชาหิขมารณียา, เปสากํ ปหานาย ธัมมํ เกสเม.
 ยถาปฏิมันโณวํ वो สกิลเลสิกา ธัมมา ปหิยิสสัณฺติ, โวทานียา
 ธัมมา อภิวิทมิสสัณฺติ, นันธนาปาริปุริ เวปุลลิตตังจํ วิภูเจว ธัมม
 สยํ อภิณฺวา สัจฉิกัตวา อุลลัมบัสซ วิหริสฺสเถว. เอวํ วุตเต
 เต ปุริททชกา อุกกัณฺธา อังกุตา ปัตตักขัณฺธา อโหมชา

บัจฉิณายันตะ อัมปิฏฐาณา นิสิตีสุ, ยถา ตมาเรณ ปริยัญจิจจิตตค.

อถ โข ภควโต เอตทโหสิ “สัพพะปัณเ โมชปุริสา ญญจา
 มาเรณ ปาปัมตา, ยักริ หิ นาม เอกัสสปี น เหว ภวิสสติ “หันท
 มย อัจฉาณันตัมปิ สมนเ โคตเม พหัมมจวิย จราม, กิ ภวิสสติ
 สัตตาโหติ. อถ โข ภควา อุตุมพริกาย ปริพพาซการาเม สีนนาท
 นทิตวา เวราล อัจฉันตวา วิชณุกญเ ปัพพะเต ปัจจุจาสิ.
 สันธานเ คหปติ ทาว เทว ราชคห ปาวีสิติ.

อุตุมพริกสุตตํ สุตติย.

จักกวัตติลลุตติ ตติยัม.

เอวัมเม สุต. เอกัง สมยํ ภควา มคเธสุ วิหริติ
 มาตุลายุ. ชาติร์ โข ภควา ภิกขุ อามันเตสิ “ภิกขโวติ.
 “ภกฺขันเตติ เต ภิกขุ ภควโต ปัจจัสสโสสุ. ภควา เอตทโว
 “อตฺตทปิปา ภิกขเว วิหเรถ อตฺตสสรณา อนนฺยโลภสสรณา อมมทปิปา
 อมมสสรณา อนนฺยโลภสสรณา. กถํเบจ ปน ภิกขเว ภิกขุ
 อตฺตทปิโป วิหริติ อตฺตสสรणे อนนฺยโลภสสรणे อมมทปิโป อมมสสรणे
 อนนฺยโลภสสรणे? อิท ภิกขเว ภิกขุ กายะ กายานุบัลลสิ
 วิหริติ, อาตาปี สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฌาโทมนัสส,
 เวทนาสุ เวทนานุบัลลสิ. จิตฺเต จิตฺตานุบัลลสิ. อมฺเมสุ อมฺมานุบัลลสิ
 วิหริติ, อาตาปี สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฌาโทมนัสส.
 เอว โข ภิกขเว ภิกขุ อตฺตทปิโป วิหริติ อตฺตสสรणे
 อนนฺยโลภสสรणे อมมทปิโป อมมสสรणे อนนฺยโลภสสรणे. โคจเร
 ภิกขเว จเรถ สเท เปตฺติเก วิสเย. โคจเร ภิกขเว จเรถ
 สเท เปตฺติเก วิสเย น ลจฺจติ มาโร โอตาโร, น ลจฺจติ
 มาโร อารมฺมณ. กุสลาณํ ภิกขเว อมฺมานํ สสมาทานเหตุ
 เอวमितํ ปุณฺณํ ปวตฺตมติ.

ภุทฺตปุทฺธํ ภิกขเว วาชา ทวิหเนมิ เณม อโหสิ จักกวัตติ
 อมฺมิโก อมฺมราชา จาตุรฺนํโต วิชิภาวํ ชนปญฺญิจาโรยปฺปคฺโค

สัตว์ตนล้มแล้วเกิดได้. สัตว์สี่เท้ามี สัตว์ ห้าเท้า อหัง. เดย์ยถิ?
 จักกรณํ อัสสกรณํ อัสสกรณํ มณिरณํ อัสสกรณํ คหปติรณํ
 ปริณายกกรณเมว สัตว์ตน. ปวโรธัสสํ โข ปณัสสํ ปุคฺคา อหัง
 สุวา วิวัชฺชูปา ปมเสนํปมัทธนา. โส อิมํ ปจฺวํ สาควปฺริยํได้
 ขทฺถนํ เทน อสฺสทฺถเนน อิมํเมว สเมน อภิวิชิย ขัณฺณวาสี.
 อถ โข ภิกขเว ราชา ทลฺหเนมิ พทฺชนํ วสฺสํ พทฺชนํ
 วสฺสํ พทฺชนํ วสฺสํ พทฺชนํ ขัณฺณเวเนน ขณฺณเวเนน ปุริสํ
 อามันเตติ “ ยทา ตวํ อิมํโก ปุริสํ ขัณฺณเวเนน ทิพฺพิ
 จักกรณํ โอสถํกิตํ จานา จุตํ, อถ เม อาโรเจยฺยาสีติ. “ เอว
 เทวาทิ โข ภิกขเว โส ปุริโส วัณโณ ทลฺหเนมิสส
 ขัณฺณเวเนน. อถภิกขา โข ภิกขเว โส ปุริโส พทฺชนํ
 วสฺสํ พทฺชนํ วสฺสํ พทฺชนํ วสฺสํ พทฺชนํ ขัณฺณเวเนน
 ทิพฺพิ จักกรณํ โอสถํกิตํ จานา จุตํ, ทิถฺวาน เยน ราชา
 ทลฺหเนมิ เตนุปลงฺกมิ, อปฺปลงฺกมิตฺวา ราชานํ ทลฺหเนมิ เอตทโวจ
 “ ยถา เทว ขาณเยยฺยาสี “ ทิพฺพิเต จักกรณํ โอสถํกิตํ
 จานา จุตํติ. อถ โข ภิกขเว ราชา ทลฺหเนมิ เขวฺจปุตฺตํ
 กุมารํ อามันเตตฺวา เอตทโวจ “ ทิพฺพิ กิร เม ตาต กุมาร
 จักกรณํ โอสถํกิตํ จานา จุตํ, สุตํ โข ปเนตํ “ ยถาส
 วัณโณ จักกวัตฺติสส ทิพฺพิ จักกรณํ โอสถํกิตํ จานา จวติ,
 นทานิ เตน วัณฺณา จิรํ ชีวิตฺตํ หิโรติ: ภุตฺตา โข ปน

เม มาบุสกา กามา, สมโยทานิ เม ทิพเพ กามา ปรีเยสิตฺ.
 เอहि ตั๋ว คาค กุมาร อิมั สมุทฺทปริยัตติ ปจวี ปฏิจฺฉ,
 อหิ ปน เกสมัสสึ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วัตถานิ อัจฉาเทตฺวา
 อคารัสมา อนุคาริยิ บัพฺพิชิตฺสามีติ. อถ โข ภิกฺขเว ราชา
 กัลลเณมิ เชฏฺฐเจตฺตํ กุมารํ สาธุกํ รัชไซ สมานุสาเสตฺวา
 เกสมัสสึ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วัตถานิ อัจฉาเทตฺวา อคารัสมา
 อนุคาริยิ บัพฺพิชิตฺ. ตัตตาคหิ บัพฺพิชิตเ โข ปน ภิกฺขเว
 ราชิสิมิหิ ทิพเพ จักฺกกรตณฺ อันทฺรธายิ.

อถ โข ภิกฺขเว ชัณฺณคโร มุริโส เยน ราชํ ชัตติโย
 มุทฺธาวาสิตโต เตนุปลังกมิ, อุปปลังกมิตฺวา ราชานํ ชัตติยิ
 มุทฺธาวาสิตโต เอตทโว “ ยัคฺโข เทว ชานเญยฺยาสิ “ ทิพเพ
 จักฺกกรตณฺ อันทฺรหิตันติ. อถ โข ภิกฺขเว ราชํ ชัตติโย
 มุทฺธาวาสิตโต ทิพเพ จักฺกกรตณฺ อันทฺรหิตเ อนัตฺตมโน อโหสิ,
 ชนัตฺตมมตฺตัจจํ ปฏิจฺฉเวทสิ. โส เยน ราชิสํ เตนุปลังกมิ,
 อุปปลังกมิตฺวา ราชิสํ เอตทโว “ ยัคฺโข เทว ชานเญยฺยาสิ
 “ ทิพเพ จักฺกกรตณฺ อันทฺรหิตันติ. เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว ราชิสํ
 ราชานํ ชัตติยิ มุทฺธาวาสิตโต เอตทโว “ มา โข ตั๋ว คาค
 ทิพเพ จักฺกกรตณฺ อันทฺรหิตเ อนัตฺตมโน อโหสิ, ชนัตฺตมมตฺตัจจํ
 ปฏิจฺฉเวทสิ, น หิ เค คาค ทิพเพ จักฺกกรตณฺ เปตฺตํ

ทาสยัชชัง อิงฆ คั้ว ตาต อริเย จักกวัตติวัตเต วัตตาคี,
 ฆานัง โข ปเนตัง วิชชติ, ยันเต อริเย จักกวัตติวัตเต วัตตมานเ
 ตททุโปสเถ ปันณมเส สีสันหาตัสส อูโปสถิกัสส อูปรีปาสาทวรคตัสส
 ทิพพิ จักกณัน ปาตุกวิสสติ สหัสสารัง สเนมิกัง สนาวิกัง
 สัพพการปริปุณันติ. กตมัม ปเนตัง เทว อริยัม จักกวัตติวัตตังติ.
 เตน ทิ คั้ว ตาต อัมมัม เวย นิสสัย อัมมัม สักกโรนโต
 อัมมัม ศรูกโรนโต อัมมัม มานะโรนโต อัมมัม ปุเชนโรนโต อัมมัม
 อปทายมาโน อัมมมอโซ อัมมมเกตุ อัมมมาธิปเตยโย อัมมัมกัม
 รักขาวรณคัคคิ ลัทธิสัสสุ อัมมโตชนันตัม พลกายัสสัม ชัตติเยสุ
 อมูขันเตสุ อัมมัมมจจนปติเกสุ เนคมชานเปเทสุ สมนพรัหมเณสุ
 มิคักกัชิสสุ. มาว เต ตาต วิชิตเ อัมมัมกาโร ปวัตตัตถ.
 เป จ เต ตาต วิชิตเ อธนา, เตสัลล จ ธเน อนุปทัชเชยยาสิ.
 เป จ เต ตาต วิชิตเ สมนพรัหมเณมา มตัมปมาทา ปฏิวิรทา
 ชันติโสรัจเ นีวิจฺจา เอกมัตตัง อัมมัม, เอกมัตตัง
 สเนมัม, เอกมัตตัง ปรีนิพพาเปณันติ, เต กาเลน กาลัง
 อุลลภะมิคัง ปรีปุณเณยยาสิ ปรีปัณเณยยาสิ “กัมมัมมัม กุสลัง,
 กัมมัมมัม อกุสลัง, กัมมัมมัม สาวะชัง, กัมมัมมัม อนวะชัง, กัมมัมมัม
 เสวิตัพพัง, กัมมัมมัม เม กรียมานัง ทิฆะรัตตัม อหิตาย ทุกขาย
 ชัสส, กัมมัมมัม วา ปณ เม กรียมานัง ทิฆะรัตตัม อหิตาย สุขาย
 ชัสส, กัมมัมมัม เม กุสลัง, กัมมัมมัม อกุสลัง, กัมมัมมัม อภินิวัชเชยยาสิ, ป

กุศลํ ตํ สมาทนาย วัตเตยฺยาสี, อิทํ โข ตาต ตํ อริยํ
 จกักรัตติวิคิตติ. “เอวํ เทวาทิ โข ภิกขเว ราชานํ ชัตติโย
 มุทฺธาวาสิตโต ราชสีลสํ ปฏิสฺสัคควา อริเย จกักรัตติวิคิต
 วัตติ. ตสฺส อริเย จกักรัตติวิคิต วัตติมานัสสํ ตทหุโปสเถ
 บัณฺณมเส สีสณฺเฑทสฺสํ อูโปสถิกสฺสํ อูปริปาสาทวารคคฺส
 ทิพฺพิ จกักรตนํ ปาตุรโหติ สหสฺสสารํ สเนมิกํ สนาภิกํ
 สหฺพการปริปุรํ. ทิสฺวา วัณฺโอบ ชัตติยสฺสํ มุทฺธาวาสิตตสฺส
 เขตทโหติ “สํ โข ปน เมตํ ยสฺส วัณฺโอบ ชัตติยสฺส
 มุทฺธาวาสิตตสฺสํ ตทหุโปสเถ บัณฺณมเส สีสณฺเฑทสฺสํ อูโปสถิกสฺส
 อูปริปาสาทวารคคฺส ทิพฺพิ จกักรตนํ ปาตุรโหติ สหสฺสสารํ
 สเนมิกํ สนาภิกํ สหฺพการปริปุรํ, โส โหติ ราชานํ จกักรัตติวิคิต.
 อสฺสํ น โข อหํ ราชานํ จกักรัตติวิคิต.

อด โข ภิกขเว ราชานํ ชัตติโย มุทฺธาวาสิตโต อญฺญาสาสนา
 เอกสํ อุตฺตราสจํ กริตฺวา วาเมน หัตถเณ ภิงคารํ คเหตฺวา
 ตถา ชินเณ หัตถเณ จกักรตนํ อพฺภกฺกิริ “ปวตฺตตุ ภว
 จกักรตนํ, อภิวิชิเนตฺวา ภว จกักรตนํ. อด โข ตํ ภิกขเว
 จกักรตนํ ปุสฺสณิํ ทิสฺวา ปวตฺติ.” อญฺเฑว ราชานํ จกักรัตติ
 สหฺวี จตฺรจฺฉินฺยา เสนาย. ยสฺสํ โข ปน ภิกขเว ปเทเส
 จกักรตนํ ปวิญฺจายี, ตสฺส ราชานํ จกักรัตติ วาสํ อูปสจฺฉิ.”

๑ “ปวตฺตติปิ ปาโจ. ๒ “อุปคณฺณิฉิ วา ปาโจ.

สัตถ์ จตุรงคินิยา เสนาย. เป โข ปน ภิกขเว ปุรตติมา
 ทิสาย ปฏิวาชาโน, เต ราชานํ จักกวัตติ อุลลังกมิตวา
 เอวมาหุสุ “เอहि โข มหาราช, สวาคัม มหาราช, สกนฺเต
 มหาราช, อนุสาธ มหาราชาคิ. ราชานํ จักกวัตติ เอวมาห
 “ปาโณ น หันตัพพะ, อทินฺนํ นาทาตัพพะ, กาเมสุ มิจฺจนา
 น จิตตัพพา, มุสา น ภาลิตตัพพา, มัชชี น ปาตัพพะ, ยถาภูตตณฺเฑ
 ญฺชณตติ. เป โข ปน ภิกขเว ปุรตติมา ทิสาย ปฏิวาชาโน,
 เต วัณโณ จักกวัตติสฺส อญฺญนฺตา อเหตุ. อถ โข ตํ
 ภิกขเว จักกตนํ ปุรตติมํ สมฺมุทํ อัสสโณคเหตฺวา บัจฺจุตฺตริตฺวา
 ตักฺขินํ สมฺมุทํ อัสสโณคเหตฺวา บัจฺจุตฺตริตฺวา บัจฺจินํ ทิส
 ปวตฺติ. อญฺเฏว ราชานํ จักกวัตติ สัตถ์ จตุรงคินิยา
 เสนาย. ยัสมี โข ปน ภิกขเว ปเทเส จักกตนํ ปตฺวิจาสี,
 ตตฺถ ราชานํ จักกวัตติ วาสํ อุลลङฺกมิ สัตถ์ จตุรงคินิยา
 เสนาย. เป โข ปน ภิกขเว บัจฺจินาย ทิสาย ปฏิวาชาโน,
 เต ราชานํ จักกวัตติ อุลลङฺกมิตวา เอวมาหุสุ “เอहि โข
 มหาราช, สวาคัม มหาราช, สกนฺเต มหาราช, อนุสาธ
 มหาราชาคิ. ราชานํ จักกวัตติ เอวมาห “ปาโณ น หันตัพพะ,
 อทินฺนํ นาทาตัพพะ, กาเมสุ มิจฺจนา น จิตตัพพา, มุสา น
 ภาลิตตัพพา, มัชชี น ปาตัพพะ, ยถาภูตตณฺเฑ ญฺชณตติ. เป
 โข ปน ภิกขเว บัจฺจินาย ทิสาย ปฏิวาชาโน, เต วัณโณ

จักรวรรดิ ศัตรู อนุยัธดา อเหตุ. อล โข ตํ ภิกขเว จักกรณํ
 ปัจจิมํ สมุททํ อัสสโณคเหตฺวา ปัจจุตฺตริตฺวา อุตฺตรํ ทิสฺ
 ปวตฺติ. อโนวเทว ราชา จักกวัตติ สทฺธิ จตุรังคินิยา
 เสนาย. ยสฺสมี โข ปน ภิกขเว ปเทเส จักกรณํ ปตฺวิจาสิ,
 ตตฺถ ราชา จักกวัตติ วาสํ อุกฺคจฺฉิ สทฺธิ จตุรังคินิยา
 เสนาย. เป โข ปน ภิกขเว อุตฺตมาย ทิสาย ปฏฺวิราชาโน,
 เต ราชานํ จักกวัตติ อุกฺคจฺฉิตฺวา เอวมาหํสุ “เอहि โข
 มหาราช, สํวาคํ มหาราช, สกนฺเต มหาราช, อนุสาส
 มหาราชาคิ. ราชา จักกวัตติ เอวมาห “ปาโณ น หันตัพพะ,
 อทินฺนํ นาทาตัพพะ, กาเมสุ มิจฺฉา น จริตัพพา, มุสา น
 ภาสิตัพพา, มัชฺชํ น ปาตัพพะ, ยถากุตฺตณฺจ ภูณฺชถาคิ. เป
 โข ปน ภิกขเว อุตฺตมาย ทิสาย ปฏฺวิราชาโน, เต วัณฺโณ
 จักกวัตติ ศัตรู อนุยัธดา อเหตุ. อล โข ตํ ภิกขเว จักกรณํ
 สมุททํ ปริยํ ปจฺวี อภิวิฉินฺตีวา ตเมว ราชธานี ปัจจุตฺตริตฺวา
 วัณฺโณ จักกวัตติ ศัตรู อันเตปรุทฺวาเร อตฺถกรณมฺมุเข อักขาหตํ
 มณฺโเบ อวิจาสิ วัณฺโณ จักกวัตติ ศัตรู อันเตปรุ อุกฺคจฺฉิตฺวา.

ทตฺติโยปิ โข ภิกขเว ราชา จักกวัตติ. ตติโยปิ โข
 ภิกขเว ราชา จักกวัตติ. จตุตฺถโยปิ โข ภิกขเว ราชา
 จักกวัตติ. ปณฺณโสมโยปิ โข ภิกขเว ราชา จักกวัตติ. ฉฏฺฐโยปิ

• “ปจฺจุตฺตริตฺวาปิ ปาเจน ภวตัพพะ.

โฆ ราชชา จักกวัตติ. สัตตโมบี โฆ ภิกขเว ราชชา จักกวัตติ
 พุทฺธํ วัธฺสํ พุทฺธํ วัธฺสํ พุทฺธํ วัธฺสํ พุทฺธํ วัธฺสํ พุทฺธํ วัธฺสํ
 อัจเจเน อัจเจเน ปุริส อัมมโคติ “ยทา โฆ ตัง อัมโม
 ปุริส ปัตติยาสิ ทิพฺพํ จักกตณฺโณ โอสถกํ จานา จุตํ,
 อถ เม อารอญฺยาสิติ. “เอวํ เทวาทิ โฆ ภิกขเว โส
 ปุริโส รัณโณ จักกวัตติสส ปัจจัสสโธสิ. อตฺตสา โฆ ภิกขเว โส
 ปุริโส พุทฺธํ วัธฺสํ พุทฺธํ วัธฺสํ พุทฺธํ วัธฺสํ พุทฺธํ วัธฺสํ
 อัจเจเน ทิพฺพํ จักกตณฺโณ โอสถกํ จานา จุตํ; ทิสฺวา เยน ราชชา
 จักกวัตติ เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ราชานํ จักกวัตติ เอตทโวจ
 “ยัคเข เทว ชานอญฺยาสิ “ทิพฺพํเต จักกตณฺโณ โอสถกํ จานา
 จุตันติ. อถ โฆ ภิกขเว ราชชา จักกวัตติ เขฏฺฐจปุตฺตํ กุมารํ
 อัมมโคติ เอตทโวจ “ทิพฺพํ จิร เม ตาต กุมาร จักกตณฺโณ
 โอสถกํ จานา จุตํ, สุตํ โฆ ปณ เมตํ “ยัสส รัณโณ
 จักกวัตติสส ทิพฺพํ จักกตณฺโณ โอสถกํ จานา จวติ, นทานิ
 เตน รัณฺวา จิรํ ชีวิตฺพํ โทหิติ: ภุตฺตํ ปณ เม มานุสสกา
 กามา, สมโยทานิ เม ทิพฺเพ กาเม ปริเยสิตุ. เอहि ตัง
 ตาต กุมาร อิมํ สมุทฺทปริยัตตํ ปจวี ปฏฺวิชฺช, อหํ ปณ
 เกสฺมัสสํ โอหารตฺตํ กาสายานิ วัธฺยานิ อัจฉาเทตฺวา อคารตฺตมา
 อมกาวิมํ ปัพพชิสฺสาสิติ. อถ โฆ ภิกขเว ราชชา จักกวัตติ
 เขฏฺฐจปุตฺตํ กุมารํ สาธุกํ รัชเช สมมฺมุสเสตฺวา เกสฺมัสสํ

โฆหารัตน์วา กาสายานิ วัถฏานิ อัจฉาเทคฺวา อจารัสฺมา อนุคาริย
 ปัพพะชิ. ลัตถาหํ ปัพพะชิเต โข ปน ภิกฺขเว ราชิสฺมิหิ
 ทิพฺพิ จกักรตนํ อันทฺรธาเย.

อถ โข ภิกฺขเว อัมมตโร ปุริโส ๆ เป ๆ อันทฺรหิตันติ.
 อถ โข ภิกฺขเว ราชา ชัตติโย มุทฺธาวาสิตโต ทิพฺเพ จกักรตน
 อันทฺรหิเต อนต์ตมโน อโหสิ, อนนต์ตมณคฺคณํ ปฏฺฐิสฺสเวเทสิ,
 โน จ โข ราชิสฺส อุปสงฺกมิคฺวา อริยํ จกักรัตน์วิวัตต์ ปุจฺฉิ.
 โส สมเดเว สุทํ ชนปทํ ปสาสติ, ตัสฺส สมเตน ชนปทํ
 ปสาสโต น ปุพฺเพนาปรํ ชนปทา บัจจันติ ยถา ตํ ปุพฺพกานํ
 ราชนํ อริเย จกักรัตน์วิวัตต์ วิสฺตฺมานานํ. อถ โข ภิกฺขเว
 มยฺหํ ปาริสฺสชา คณกมทามตฺตา อนิกฺกฺจหา โทวาริกา
 มนฺตัสสาชีโว สันนิปตฺติคฺวา ราชนํ ชัตติยํ มุทฺธาวาสิตํ เอตทโวจุ
 “น โข เต เทว สมเตน สุทํ ชนปทํ ปสาสโต ปุพฺเพนาปรํ
 ชนปทา บัจจันติ ยถา ตํ ปุพฺพกานํ ราชนํ อริเย จกักรัตน์วิวัตต์
 วิสฺตฺมานานํ; ลวิชฺชันติ โข เต เทว วิชิตฺวา มยฺหํ ปาริสฺสชา
 คณกมทามตฺตา อนิกฺกฺจหา โทวาริกา มนฺตัสสาชีโว, มยฺหํ เว
 อัมมตโร จ เป มยฺ อริยํ จกักรัตน์วิวัตต์ ชาเรม; อิงม ตํ
 เทว อัมมตโร อริยํ จกักรัตน์วิวัตต์ ปุจฺฉ, ตัสฺส เต มยฺ
 อริยํ จกักรัตน์วิวัตต์ ปุจฺฉหา พฺยากริสามาติ.

อถ โข ภิกฺขเว ราชา ชัตติโย มุทฺธาวาสิตโต มยฺหํ

ปาริสาชเช คณกมฺหามตฺเต อณิกัฏฺเฐ โทวารเก มนตฺสฺสาชีวโน
 สันนิปาเตตฺวา อริย์ จักกวัตฺติวตฺติ ปุจฺฉิ. ตตฺส เต อริย์
 จักกวัตฺติวตฺติ ปุจฺฉา พฺยากริสฺสุ. เตสํ สุตฺวา ธมฺมิกัณฺธิ โข
 วัทฺทวารณคฺคตฺติ สํวิทฺธิ, โน จ โข อธนาณํ ธนมนุပ္ปทาสิ,
 อธนาณํ ธเน นานุပ္ปคฺคิยามาเน ทาฬิทธิยํ เวปุลฺลํ อคฺคมาสิ.
 ทาฬิทธิยเ เวปุลฺลํ คเต อํบฺบตโร ปุริโส ปเรสํ อทินฺนํ
 เถยฺยลํชาตํ อาทิปี. ตเมณํ อคฺคเหตฺสฺ; คเหตฺวา วัณฺโเบ ชตฺติยลลํ
 มุทฺธาวลิตฺตลลํ ทลฺลเสตฺสฺ “อํ เทว ปุริโส ปเรสํ อทินฺนํ
 เถยฺยลํชาตํ อาทิปีติ. เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว ราชา ชตฺติโย
 มุทฺธาวลิตฺโต ตํ ปุริสํ เขตฺตวาจ “สจฺจํ ภิกฺขเว ธมฺมิกโก ปุริส ปเรสํ
 อทินฺนํ เถยฺยลํชาตํ อาทิยลลํ. สจฺจํ เทวาติ. กิการณาคิ. น หิ
 เทว ชีวามิตฺติ. อถ โข ภิกฺขเว ราชา ชตฺติโย มุทฺธาวลิตฺโต
 ตลลํ ปุริสลลํ ธนมนุပ္ปทาสิ “อิมินา คํว อมฺโก ปุริส ธเนน
 ชตฺตนา จ ชีวามิตฺติ, มาตาปิตโร จ โปเสหิ, ปุตฺรทวารัณฺจ โปเสหิ,
 กัมมมฺนฺเต ปโยเชหิ, สมนเณสฺ; พฺรหฺมเณสฺ; อุตฺตมคฺคิกํ ทักขิณํ
 ปตฺติจฺเจเปหิ โสวคฺคิกํ สุขวิปากํ สคฺคิลลวตฺตนิกัณฺธิ. “เอวํ เทวาติ
 โข ภิกฺขเว โส ปุริโส วัณฺโเบ ชตฺติยลลํ มุทฺธาวลิตฺตลลํ
 บัจฺจลลํ. อํบฺบตโรปิ โข ภิกฺขเว ปุริโส ปเรสํ อทินฺนํ
 เถยฺยลํชาตํ อาทิปี. ตเมณํ อคฺคเหตฺสฺ; คเหตฺวา วัณฺโเบ ชตฺติยลลํ
 มุทฺธาวลิตฺตลลํ ทลฺลเสตฺสฺ “อํ เทว ปุริโส ปเรสํ อทินฺนํ

น หิ เทว ชีวามิตี. อถ โข ภิกขเว วัณโณ ชัตติยัสส
 มุทฺธาวาสิตตัสส เอตทโหสิ “เตจ โข อหํ โย โย ปเรถ อนิม
 เถยยลฺลชาตํ อาภิยัสสตี, ตัสส ตัสส อนมฺมยุปฺปทัสสามิ; เหมมิ
 อทินฺนาทานํ ปวชฺชิตตัสสตี, ยันฺนุนาหํ อิมํ ปุริสํ สุนิเสธํ นิเสธเยยฺย,
 มุลขจฺจํ กเรยฺยํ, สีสมัสส นินฺตเยยฺยนฺติ. อถ โข ภิกขเว ราช
 ชัตติโย มุทฺธาวาสิตโต ปุริเส อาณาเปสิ “เตน หิ ภเว อิม
 ปุริสํ ทฬัทยาย รัชชยา ปัจฉาพาหุ คาฬิหพนฺธณํ พนฺธิตฺวา
 ขุรฺมฺมณฺทํ กริตฺวา ขรตฺถเรน ปณฺเวน รติยาย รติยํ สิจฺฉาฏฺเณ
 สิจฺฉาฏฺกํ ปรีเนตฺวา ทักขิเนน ทฺวาเรน นิกขมิตฺวา ทักขิเนโต
 นครตฺถสฺส สุนิเสธํ นิเสเธถ, มุลขจฺจํ กโรถ, สีสมัสส นินฺตเถตติ.
 “เอว เทวาคิ โข ภิกขเว เต ปุริสา วัณโณ ชัตติยัสส
 มุทฺธาวาสิตตัสส ปฏฺฐิสฺสุตฺวา ตํ ปุริสํ ทฬัทยาย รัชชยา ปัจฉาพาหุ
 คาฬิหพนฺธณํ พนฺธิตฺวา ขุรฺมฺมณฺทํ กริตฺวา ขรตฺถเรน ปณฺเวน
 รติยาย รติยํ สิจฺฉาฏฺเณ สิจฺฉาฏฺกํ ปรีเนตฺวา ทักขิเนน ทฺวาเรน
 นิกขมิตฺวา ทักขิเนโต นครตฺถสฺส สุนิเสธํ นิเสเธตฺถ, มุลขจฺจํ กโร
 สีสมัสส นินฺตฺถ.

อัสสโสสุ โข ภิกขเว มนุสฺสตา “เย กิร โภ ปเรถ อทินฺน
 เถยยลฺลชาตํ อาภิยนฺติ, เต ราช สุนิเสธํ นิเสเธตติ, มุลขจฺจํ
 กโรติ, สีสานิ เกลํ นินฺตตีติ. สุตฺวาน เกลํ เอตทโหสิ “ยันฺนุ
 มยฺยํ ตินฺหานิ สัตถานิ การยาเปยฺยาม; ตินฺหานิ สัตถานิ

การแปลว่า เอย อทินันท์ เอยล์ชาต์ อาทียิสต์ลาม, เต สุนิเสธ
 นิเสธเฮต์ลาม, มุลชัจฉัน กริษฐ์ลาม, ลีสานนิ เนต นิโรจิสต์ลามาคิ. เต
 อทินันท์ ลีสานนิ การแปลว่า, จิณห์ทานิ ลีสานนิ การแปลว่า ความหมายนี้
 อุนท์ก็มีตุ กาทุ, นิคมหมายนี้ อุนท์ก็มีตุ กาทุ, นครหมายนี้ อุนท์ก็มีตุ
 กาทุ, ปันณูหมายนี้ อุนท์ก็มีตุ กาทุ. เอย เต อทินันท์ เอยล์ชาต์
 อาทียันต์ติ, เต สุนิเสธ นิเสธเฮต์ติ, มุลชัจฉัน กริษฐ์ติ, ลีสานนิ
 เอย จิณห์ทานิ.

อิก โข ภิกขเว อธนานิ ธเน นานุปปัตติยาเมเน ทาพิต์ทีย
 เวปุลลิมคมาสิ, ทาพิต์ทียเวย เวปุลลัน คเต อทินันทานิ
 เวปุลลิมคมาสิ. อธิณทานาเม เวปุลลัน คเต ลักขณ เวปุลลิมคมาสิ, ลักขณ
 เวปุลลัน คเต ปาณานิปาโต เวปุลลิมคมาสิ. ปาณานิปาเต เวปุลลัน
 คเต มุสาวาทา เวปุลลิมคมาสิ, มุสาวาทา เวปุลลัน คเต
 เตลล ลักขณ อายุเป ปริหาเป, วณฺเณเป ปริหาเป;
 เตลล อายุนาเป ปริหาพมานาน วณฺเณนเป ปริหาพมานาน
 อธิณโตลลลักขณํ มุสาวาทา จักขาโรวักขณํ ลักขณํ ปุคคา
 ยเทสิ. จักขาโรวักขณํ ลักขณํ ภิกขเว มุสาวาทา อธิณโตโร
 ปุริโต ปเรต อทินันท์ เอยล์ชาต์ อาทียิ. ตเมเน อคัคเคสิ;
 มุสาวาทา อธิณโต อธิณโต มุสาวาทา อธิณโต อคัคเคสิ “อภ เทว
 ปุริโต ปเรต อทินันท์ เอยล์ชาต์ อาทียิ. เอย วุคเต ภิกขเว
 มุสาวาทา อธิณโต มุสาวาทา อธิณโต ปุริโต เอตทโว “ลักขณํ ภิก

ครั้ง อัมโก ปริโส ปเรถ อทินัน เถยัลลชาต อายัสสิจิ. “น ทิ
เทวาติ มัยปชาณมุตตา ภวาติ.

อติ โข ภิกขเว อธนานัน ธเน นานุปัตติยามานเ ทาสิทธีริย
เวปุลลัมคมาสิ, ทาพิทธีเย เวปุลลัน คเต อทินันทาเน เวปุลลัมคมาสิ,
อทินันทาเน เวปุลลัน คเต สักกั เวปุลลัมคมาสิ, เตสั เวปุลลัน
คเต ปาณาติปาโต เวปุลลัมคมาสิ, ปาณาติปาเต เวปุลลัน คเต
มุสสาวาโท เวปุลลัมคมาสิ, มุสสาวาเท เวปุลลัน คเต เตสั สักกั
อายุปิ ‘ปริหาโย, วัณโณปิ ปริหาโย; เตสั อายุนาปิ ปริหายมานา
วัณเณปิ ปริหายมานานัน จัตตวิธัสสหัสสาयูกานัน มนุสสานัน
วิสทวิธัสสหัสสาयูกา ปุคคา อเหตุ. วิสทวิธัสสหัสสาयูกเหตุ ภิกขเว
มนุสเสสสุ อังคนตโร ปริโส ปเรถ อทินัน เถยัลลชาต อายัสสิ.
ตเมเน อังคนตโร ปริโส วัณโณ ชัตติยัสส มุสสาวาติทธีริย
อาโรเจติ “อิตถันนาโม เทว ปริโส ปเรถ อทินัน เถยัลลชาต
อาทียตีติ เปตุมคมาสิ.

อติ โข ภิกขเว อธนานัน ธเน นานุปัตติยามานเ ทาสิทธีริย
เวปุลลัมคมาสิ, ทาพิทธีเย เวปุลลัน คเต ๆเป ๆ บิสุณว วาจา
เวปุลลัมคมาสิ, บิสุณว วาจา เวปุลลัน คตยา เตสั สักกั
อายุปิ ปริหาโย, วัณโณปิ ปริหาโย; เตสั อายุนาปิ ปริหายมานา
วัณเณปิ ปริหายมานานัน วิสทวิธัสสหัสสาयูกานัน มนุสสานัน
วิสทวิธัสสหัสสาयูกา ปุคคา อเหตุ. ทวิสทวิธัสสหัสสาयูกเหตุ ภิกขเว

มณฑลเสตุ เออิ สัตตา วันฉวันฉา โทษชิต, เออิท สัตตา
เออิทวันฉา; จัฉฉ เเย เต สัตตา ทุฬัพพันฉา, เต วันฉวันฉา
สัตตา เออิมาเยติกา ปะรภ ทาเรตุ จาจิตติ อาปัชชีตุ.

อิตติ โข ภิกขเว อธนานิ ธเน นานูปัตติยาเม ทาพิริณินิ
เวปุลลิมคมิสสุ, ทาพิริณินิ เวปุลล คเต อธิณินาทานิ เวปุลลิมคมิสสุ,
อานินาทานิ เวปุลล คเต ๆ สัตติตติ ๆ อณมสุ วิจฉาจาโร เวปุลลิมคมิสสุ,
กาเมตุ มิจฉาจาเร เวปุลล คเต เตส สัตตานิ आयुปี ปริหาณิ,
วันฉโนปี ปริหาณิ; เตส आयุนาปี ปริหาณมานานิ วันฉโนณปี
ปริหาณมานานิ พัสสัจฉสหัสสสาယุกานิ มนุสสานิ ปัสสัจฉสหัสสสาယุก
ปุตตา อเทส. ปัสสัจฉสหัสสสาယุกสุ ภิกขเว มนุสเสตุ เทว อัมมิมา
เวปุลลิมคมิสสุ, มนุสสา จ วาจา สัมมัตติปตาโป จ, เทวสุ อัมมิมา
เวปุลล คเตสุ เตส สัตตานิ आयुปี ปริหาณิ, วันฉโนปี ปริหาณิ; เตส
อายุนาปี ปริหาณมานานิ วันฉโนณปี ปริหาณมานานิ ปัสสัจฉสหัสสสาယุกานิ
มนุสสานิ อัมมิเปกัจเจ อัมมิเตยยวัสสสหัสสสาယุกา, อัมมิเปกัจเจ
เทวปุตตสหัสสสาယุกา ปุตตา อเทส. อัมมิเตยยวัสสสหัสสสาယุกสุ
ภิกขเว มนุสเสตุ อภิชณัพยาปาทา เวปุลลิมคมิสสุ,
อภิชณัพยาปาเทสุ เวปุลล คเตสุ เตส สัตตานิ आयुปี ปริหาณิ,
วันฉโนปี ปริหาณิ; เตส आयุนาปี ปริหาณมานานิ วันฉโนณปี
ปริหาณมานานิ อัมมิเตยยวัสสสหัสสสาယุกานิ มนุสสานิ วัสสสหัสสสาယุกา
ปุตตา อเทส. วัสสสหัสสสาယุกสุ ภิกขเว มนุสเสตุ มิจฉาปฏิจ

เวปุลล์มคมาลี, มิจันทิกฺจยา เวปุลล์ คตยา เกล้ สัตฺตกัน
 อายูปี ปริหาปี, วัณฺโณปี ปริหาปี; เกล้ อายุนาปี ปริหาณานาปี
 วัณฺโณปี ปริหาณานาปี วัตฺสสทฺสตัฏฺฐากานํ มนุสฺสตาปี
 บัณฺจวัตฺสสตัฏฺฐากา ปตฺตา อเหตฺ. บัณฺจวัตฺสสตัฏฺฐากุ, ภิภว
 มนุสฺสเสตฺ ตโย อัมมา เวปุลล์มคมาลี, อตฺมมวโค วิสฺมโลโก
 มิจันทิกฺจโม, ติดฺ, อัมเมสุ เวปุลล์ คเตสุ, เกล้ สัตฺตกัน
 อายูปี ปริหาปี วัณฺโณปี ปริหาปี; เกล้ อายุนาปี ปริหาณานาปี
 วัณฺโณปี ปริหาณานาปี บัณฺจวัตฺสสตัฏฺฐากา มนุสฺสตาปี บัณฺจวัตฺส
 สทฺสตัฏฺฐากา, บัณฺจวัตฺส สทฺสตัฏฺฐากา, ปตฺตา อเหตฺ.
 บัณฺจวัตฺสสตัฏฺฐากุ, ภิภว มนุสฺสเสตฺ อิม อัมมา
 เวปุลล์มคมาลี, อตฺมมวโค, อตฺมมวโค, อตฺมมวโค, อตฺมมวโค
 นกฺเคเชฏฺฐจาปายิตา.° อิติ โข ภิภว อธฺนํ อเน
 นานุปฺปติยมาเน ทาฬิทธิยํ เวปุลล์มคมาลี, ทฬิทธิเย เวปุลล์
 คเต อทินฺนาทานํ เวปุลล์มคมาลี, อทินฺนาทานาเน เวปุลล์ คเต
 สัตฺตํ เวปุลล์มคมาลี, สัตฺตํ เวปุลล์ คเต ปาณาติปาโต
 เวปุลล์มคมาลี, ปาณาติปาเต เวปุลล์ คเต มุสาวาทโต เวปุลล์มคมาลี,
 มุสาวาเต เวปุลล์ คเต ปิสุณา วาจา เวปุลล์มคมาลี, ปิสุณาย
 วาจา เวปุลล์ คตยา กาเมสุ มิจันทิกฺจโร เวปุลล์มคมาลี, กาเมสุ
 มิจันทิกฺจโร เวปุลล์ คเต เทว อัมมา เวปุลล์มคมาลี, ฌรุตฺตา จ

๑. “นกฺเคเชฏฺฐจาปายิกาทิ วา ปาโจ.

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

ภาววิภาติ ภาววิภาติ ภาววิภาติ, ยัม อิมัง มนุสส์สาณํ ทสวัสสาयุกา
 ปุตฺตา ภาวิสฺสันติ. ทสวัสสาयุกสฺส ภาววิภาติ มนุสส์สสฺส ฆมฺบจฺจิสฺสิกา
 กุมาริกา อรฺปะเตยฺยา ภาวิสฺสันติ. ทสวัสสาयุกสฺส ภาววิภาติ
 มนุสส์สสฺส อิมานิ วรّานิ อັນตฺรอาบิสฺสันติ, เสยฺยถิทํ? ติสฺสํ
 นวนํติ เตมํ มตฺถ ฌาณํติ โสณํ. ทสวัสสาयุกสฺส ภาววิภาติ
 มนุสส์สสฺส กุทฺทิสฺสโก อັคคโฆชนํ ภาวิสฺสันติ. เสยฺยถาปิ ภาววิภาติ
 เอตฺรทิสฺสาลิมํโสทโน อັคคโฆชนํ, เอวเมว โข ภาววิภาติ
 ทสวัสสาयุกสฺส มนุสส์สสฺส กุทฺทิสฺสโก อັคคโฆชนํ ภาวิสฺสันติ.
 ทสวัสสาयุกสฺส ภาววิภาติ มนุสส์สสฺส ทส กุสฺสละกัมมปฺปภา ติสฺสํ
 อັນตฺรอาบิสฺสันติ, ทส กุสฺสละกัมมปฺปภา อติวีย ติสฺสํ.

ทสฺสวักขณํ ภาสกรํ มนุสฺสํ น ภวิสฺสตี, กุโ
 ปน กุสฺลํสฺส การโก. ทสฺสวักขณํ ภาสกรํ มนุสฺสํ เย
 เต ภวิสฺสตี ฌมฺตํเตยฺยา อเปตํเตยฺยา ขลํมณฺเณน อหฺมณฺเณ
 นกุเลเชฐฺฐาปจายีโน, เต ปุชฺชา จ ภวิสฺสตี ปาสํสา จ.
 เสยฺยณํ ภาสกรํ เอตฺรหิ มตฺตํเตยฺยา เปตํเตยฺยา สมนฺเณ
 หฺมณฺเณ กุเลเชฐฺฐาปจายีโน, เต ปุชฺชา จ ปาสํสา จ,
 เหวเมว โข ภาสกรํ ทสฺสวักขณํ มนุสฺสํ. เย เต
 ภวิสฺสตี ฌมฺตํเตยฺยา อเปตํเตยฺยา ขลํมณฺเณน อหฺมณฺเณ
 นกุเลเชฐฺฐาปจายีโน, เต ปุชฺชา จ ภวิสฺสตี ปาสํสา จ.
 ทสฺสวักขณํ ภาสกรํ มนุสฺสํ น ภวิสฺสตี “มาตาคี วา
 “มาตุจํมาตาคี วา “ปิตาคี วา “ปิตุจํมาตาคี วา “มาตุลानीติ วา
 “อาจารียภริยาตี วา “ครุณํ ทาราคี วา, สมนฺเณ โลโก
 คมิลฺลตี ยถา อเชพิกกํ กุกฺกฏา ลูกรว โสณว ลีลาตา.
 ทสฺสวักขณํ ภาสกรํ มนุสฺสํ เตสํ สัตถํ อหฺมณฺเณน
 ตีฬฺโพ อาฆาโต บัจฺจุบฺบฺบฺจโต ภวิสฺสตี, ตีฬฺโพ พฺยาปาโต,
 ตีฬฺโพ มโนปโตโส, ตีฬฺพํ วรกจิตฺตํ; มาตุปิตุ ปุตตํมฺหิ.
 ปุตตํสฺสปี มาตริ. ปิตุปิตุ ปุตตํมฺหิ. ปุตตํสฺสปี ปิตริ. ภาคูป
 ภคินิยา. ภคินิยา ภาคริ ตีฬฺโพ อาฆาโต บัจฺจุบฺบฺบฺจโต
 ภวิสฺสตี, ตีฬฺโพ พฺยาปาโต, ตีฬฺโพ มโนปโตโส, ตีฬฺพํ

วชจัตต. เสยฺยถาปี ภัทฺชเว มาควิสฺส วิคฺ ทิสฺวา ติพฺโพ
 ฐามาโต บัจฺจุบฺภูจฺจโต โหติ, ติพฺโพ ทัยาปาโต, ติพฺโพ
 มโนปโตโส, ติพฺพํ วชจัตต, เอวเมว โข ภัทฺชเว ทสฺวสฺสายุกฺกุ
 มนุสฺสเสสุ เตลฺลํ สัตฺตทานํ อํณมณฺเณมฺหิ ติพฺโพ ฐามาโต
 บัจฺจุบฺภูจฺจโต ภาวสฺสติ, ติพฺโพ ทัยาปาโต, ติพฺโพ มโนปโตโส,
 ติพฺพํ วชจัตต; มาตุปี ปุคฺคัมหิ. ปุคฺคัสฺสปี มาตริ. ปิตุปี
 ปุคฺคัมหิ. ปุคฺคัสฺสปี ปิตริ. ภาตุปี ภคินิยา. ภคินิยาปี ภาตริ ติพฺโพ
 ฐามาโต บัจฺจุบฺภูจฺจโต ภาวสฺสติ, ติพฺโพ ทัยาปาโต, ติพฺโพ
 มโนปโตโส, ติพฺพํ วชจัตต.

ทสฺวสฺสายุกฺกุ ภัทฺชเว มนุสฺสเสสุ สัตฺตทานํ สัตฺตณฺเณตรกัมโป
 ภาวสฺสติ, เต อํณมณฺเณมฺหิ มิคฺสํบณฺเณ ปฏฺฐิลภิสฺสณฺติ, เตลฺลํ ตินฺหานิ
 สักกานิ หักฺกเณสุ ปาตุภวิสฺสณฺติ, เต ตินฺเณหิ สัตฺตเณ “เอตฺถ มิคฺกิ
 อํณมณฺเณมฺหิ ชีวิตา โวรปัสสณฺติ. ๑๑ โข เตลฺลํ ภัทฺชเว สัตฺตทานํ
 เอกัจฺจํ เอว ภาวสฺสณฺติ “มา จ มยฺหิ กิณฺจ, มา จ อมฺเห โกจิ, ยันฺนุน
 มยฺหิ ตินฺคหณฺ วา วนคหณฺ วา รุกฺขคหณฺ วา นทิวุคฺคํ วา
 ปัพพตฺตวิคฺคํ วา ปวิสฺสิตฺวา วนมุญฺเณลาหารา ยาเปยฺยามาติ. เต
 ตินฺคหณฺ วา วนคหณฺ วา รุกฺขคหณฺ วา นทิวุคฺคํ วา
 ปัพพตฺตวิคฺคํ วา ปวิสฺสิตฺวา สัตฺตทานํ วนมุญฺเณลาหารา ยาเปสฺสณฺติ.
 เต สัตฺต สัตฺตาทิสฺส บัจฺเจเน ตินฺคหณฺ วนคหณฺ รุกฺขคหณฺ

นทิวุคฺคคา บัณฑิตวิธมา นิกฺขมิตฺวา ชัณฺณมณฺณิ อาลึงฺกิตฺวา
 ฌาณํ คาปิธฺตํติ สมันฺตสทฺธิธฺตํติ “ กิฏฺฐา โภ สัตฺตา ชีวติ,
 ตํว กิฏฺฐา โภ สัตฺตา ชีวสฺสติ. อถ โข เตสํ ภิกฺขเว
 สัตฺตํ อวํ ภวิสฺสติ “ มยํ โข อกฺขลํ ฐมฺมานํ สมากานเหตุ
 เหวรูปํ อายกํ ฌาณิกํยํ บัณฑิตา; ยันฺนุน มยํ กุสลํ กเรยฺยาม,
 กิ กุสลํ กเรยฺยาม; ยันฺนุน มยํ ปาณาติปาตา วิรเมยฺยาม,
 ชิภํ กุสโล ฐมฺมํ สมากาย วัตฺเตยฺยามาติ. เต ปาณาติปาตา
 วิรมิสฺสํติ, ชิภํ กุสลํ ฐมฺมํ สมากาย วัตฺติธฺตํติ, เต
 กุสลํ ฐมฺมานํ สมากานเหตุ อายุนาปิ วัตฺตมิธฺตํติ, วัณฺเณนปิ
 วัตฺตมิธฺตํติ, เตสํ อายุนาปิ วัตฺตมมานา วัณฺเณนปิ วัตฺตมมานา
 ทถวัสสาณํ มนุสฺसानํ วิสฺตวิธฺตํสาณํ ปุตฺตา ภวิสฺสํติ.
 อถ โข เตสํ ภิกฺขเว สัตฺตํ อวํ ภวิสฺสติ “ มยํ โข
 กุสลํ ฐมฺมานํ สมากานเหตุ อายุนาปิ วัตฺตมา, วัณฺเณนปิ
 วัตฺตมา; ยันฺนุน มยํ ภิกฺขโโยโส มัตฺตยา กุสลํ กเรยฺยาม,
 กิ กุสลํ กเรยฺยาม; ยันฺนุน มยํ อทินฺนาทานา วิรเมยฺยาม,
 กาเมสุ มิจฺฉาหารา วิรเมยฺยาม; ปีสุณาย วาจา วิรเมยฺยาม,
 ฌรฺตยา วาจา วิรเมยฺยาม, สมันฺตํปลาปา วิรเมยฺยาม; อภิชณฺ
 ปชฺเหยฺยาม, ฌียาปาทำ ปชฺเหยฺยาม, มิจฺฉาทิฏฺฐิจิ ปชฺเหยฺยาม;
 ตโย ฐมฺมํ ปชฺเหยฺยาม อธมฺมราคํ วิสมโลภํ มิจฺฉาธมฺมํ,
 ยันฺนุน มยํ มัตฺเตยฺยา อัสสํ เปตฺเตยฺยา สมนฺณวา

มณฑลเสตุ ตโย อาพาธา ภวิสสันติ อิจฺฉา อนสนํ ชรา.
 อสฺสึวสฺสสหัสสํสาญฺญเกสุ ภิกฺขเว มณฑลเสตุ อโย ชัมพุทฺธิโย อิทฺโธ
 เจว ภวิสฺสติ ฌีโต จ, กุกฺกุฏสํปาทิตา ความนิคมราชธานีโย.
 อสฺสึวสฺสสหัสสํสาญฺญเกสุ ภิกฺขเว มณฑลเสตุ อโย ชัมพุทฺธิโย อวิจิ
 มณฺเฒ ญฺโฆ ภวิสฺสติ มณฑลเสติ, เสยฺยถาปํ เนฬวนํ วา
 สวารณํ วา. อสฺสึวสฺสสหัสสํสาญฺญเกสุ ภิกฺขเว มณฑลเสตุ อโย
 พารานถิ เกตุมตี นามราชธานี ภวิสฺสติ อิทฺธา เจว ฌีตา จ
 พุชฺชนา จ อาภิลลณฺเฒมณฑลสา จ สุกฺกิชา จ. อสฺสึวสฺสสหัสสํสาญฺญเกสุ
 ภิกฺขเว มณฑลเสตุ อิมํสํมํ ชัมพุทฺธิโย จตุราสฺสิตินครสหัสสานิ
 ภวิสฺสสันติ เกตุมติราชธานีปุมฺหานิ. อสฺสึวสฺสสหัสสํสาญฺญเกสุ ภิกฺขเว
 มณฑลเสตุ เกตุมติราชธานียา ลโฆ นาม ราชา อโยชชีวิต
 จักกวัคฺคิอิมํมิโก อิมํราชา จาคฺคณฺโโต วิชิตาวิ ชนปตฺตํจาวริยบํบัตฺโต
 สัตฺตฺรตนสมันนาคโต. สัตฺตฺริยานิ สัตฺตฺร รตนานิ ภวิสฺสสันติ,
 เสยฺยถิตํ ? จักกรัตนํ หัตถิรัตนํ อัสสรัตนํ มณิรัตนํ อิตฺถิรัตนํ
 คนปติรัตนํ ปริณายกรัตนเมว สัตฺตมํ. ปโรสหัสสํ โข ปนัสส
 ปุตฺตา ภวิสฺสสันติ สุมฺมา วีรํจฺจุปา ปฺรเสนํปํมํกัถนา. โส
 อิมํ ปจวํ สาคฺคปริยัตตํ อทณฺเฏน อสฺสิตฺเตน อมฺเมเน
 อภิวิชิย ชฺชณาวลิสฺสติ. อสฺสึวสฺสสหัสสํสาญฺญเกสุ ภิกฺขเว มณฑลเสตุ
 เมตฺเตยฺโย นาม ภควา โลก อโยชชีวิต อรหํ สํมาอิมํพุทฺโธ

๑. กุกฺกุฏสํปาทิกาทิปี ปาโจ.

วิชชาวรรณสมบัติโน คุชโตะ โลกวิญ อนุตฺตโร ปุริสทัมมสารณิ
 สัตถา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควา, เสยฺยตาปาหเมตฺรหิ โลก
 อุษบํโน อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ วิชชาวรรณสมบัติโน คุชโตะ
 โลกวิญ อนุตฺตโร ปุริสทัมมสารณิ สัตถา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ
 ภควา. โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารํ สพัรฺหมํ สัตถสฺมนพฺรหฺมณํ
 ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิวัณฺหา สัจฺฉิกัฏฺฐา ปเวทสฺสติ,
 เสยฺยตาปาหเมตฺรหิ อิมํ โลกํ สเทวํ สมารํ สพัรฺหมํ
 สัตถสฺมนพฺรหฺมณํ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิวัณฺหา สัจฺฉิกัฏฺฐา
 ปเวเทมิ. โส อิมํ เทเสสฺสติ อาทิกัลฺยาณํ มัชฌิกัลฺยาณํ
 ปวิโยสานกัลฺยาณํ สาคถํ สพัยฺยณํ เกวลปฺริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ
 พฺรหฺมจฺริยํ ปกาเสสฺสติ, เสยฺยตาปาหเมตฺรหิ อิมํ เทเสมิ
 อาทิกัลฺยาณํ มัชฌิกัลฺยาณํ ปวิโยสานกัลฺยาณํ สาคถํ สพัยฺยณํ
 เกวลปฺริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจฺริยํ ปกาเสมิ. โส อเนกสทฺถํ
 ภิกฺขุสํวํ ปริวิสฺสติ, เสยฺยตาปาห เมตฺรหิ อเนกสทฺถํ ภิกฺขุสํวํ
 ปริทรามิ. ธตฺตํ โข ภิกฺขเว สํโฆ นาม ราชา โย โส ยูป
 วัณฺหา มทาปนาเทน การาบํโต ตํ ยูป อุลฺลสาเปตฺวา อชฺฌวาลิตฺวา
 วิสฺสชฺชิตฺวา สมนพฺรหฺมณกปณํ ธิกฺกวนิพฺพกยาณํ ทานํ ทตฺวา
 เมกฺขเตยฺยํ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธํ สันนิชฺเฌ
 เกสวณฺตุ โสหาเรตฺวา กาสายานิ วัตถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา
 อนาคาริยํ ปิณฑํ วิสฺสจฺจิ. โส เอวํ ปิณฑํ วิสฺสจฺจิ สมนา โย โส วุปรกฺกํ ใจ

อัมปัมตโต อาตบิ ปหิตตโต วิหรัตโต น จิรัลเสว ยัสสตัถาย
 กุลปุตตา สัมมิม เทว อคารัลมา อนคาริยัม บัพพขันติ, ตทณุตตโร
 เทโรหิมจวิยปริโยสานิ นิฏฐาเจว มัมมิม สยัม อภินันนา ตัจจิณิกัตวา
 อุปสัมบัชช วิหริสสติ.

อัตตทีปา ภิกขเว วิหรต อัตตสรณอณันณสรณอัมมทีปา
 อัมมสรณอณันณสรณ. ภวันจ ภิกขเว ภิกขุ อัตตทีโป
 วิหริต อัตตสรโณ อณันณสรโณ อัมมทีโป อัมมสรโณ
 อณันณสรโณ? อิตถ ภิกขเว ภิกขุ กาเย กายานุบัลลสี วิหริต,
 อาตบิ สัมปชาโน สติมา วิเนยโย โลเก อภิชณมาโทมนัสส;
 เวทนาสุ เวทนานุบัลลสี วิหริต, อาตบิ สัมปชาโน สติมา
 วิเนยโย โลเก อภิชณมาโทมนัสส; จิตต จิตฺตานุบัลลสี วิหริต,
 อาตบิ สัมปชาโน สติมา วิเนยโย โลเก อภิชณมาโทมนัสส;
 อัมมมกุ อัมมมานุบัลลสี วิหริต, อาตบิ สัมปชาโน สติมา
 วิเนยโย โลเก อภิชณมาโทมนัสส. เอว โข ภิกขเว ภิกขุ
 อัตตทีโป วิหริต อัตตสรโณ อณันณสรโณ อัมมทีโป อัมมสรโณ
 อณันณสรโณ.

โคจร ภิกขเว จรต สเก เปตฺติเก วิสเย- โคจร
 ภิกขเว จรณต สเก เปตฺติเก วิสเย อายุนาปี วตฺถวิสสธ, วรณณณ
 วตฺถวิสสธ, สุเขนปี วตฺถวิสสธ, โภจนปี วตฺถวิสสธ, พเลนปี
 วตฺถวิสสธ. กิณจ ภิกขเว ภิกขุโน อายุนัม? อิตถ ภิกขเว ภิกขุ

หนึ่งหรือมาธิปธานศีลขารสมันนั้นาคติ อธิธิปาที ภาเวติ, วิริยสมาธิปธาน.
 จิตตสมาธิปธาน. วิมัสสสมาธิปธานศีลขารสมันนั้นาคติ อธิธิปาที ภาเวติ;
 โส อิมสึ จตุณัน อธิธิปาทานัน ภาเวตตทา พหุลีกิตตทา
 อากังขมาโน กัปปิ วา ตัญญุเจยฺย กัปปิ ปาวเสสํ วา. อิทํ โข
 ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อายุสฺสมี. กิณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน วัณณสฺสมี?
 อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สึลวา โหติ ปาติโมกฺขสํวรํวโรโต วิหริติ
 อากาโรจฺจสํมณฺโณ อณุมตฺเตสุ วัชเชสุ ภยทสฺสวา, สมากาย
 ลิกฺขติ ลิกฺขปาเทสุ. อิทํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน วัณณสฺสมี.
 กิณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สุขสฺสมี? อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว
 กามะหิ วิวิจฺจ อकुสเลหิ อัมมะหิ สวิตักกํ สวิจารํ วิเวกขํ
 ปิสิสุขํ ปจฺจํ ฉานํ อุปสํมปฺปชฺช วิหริติ, วิตักกวิจารานํ
 วูปลมา ๆ เป ๆ ทุติยํ ฉานํ. ตติยํ ฉานํ. จตุตถํ ฉานํ
 อุปสํมปฺปชฺช วิหริติ. อิทํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สุขสฺสมี.
 กิณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน โภคสฺสมี? อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 เมตฺตาสทฺทเคน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหริติ, ตถา
 ทุติยํ. ตถา ตติยํ. ตถา จตุตถํ. อิติ อุตฺทมโธ ติริยํ
 สทฺทหิ สทฺททฺธคฺคาบ สทฺทพาวนํ โลกํ เมตฺตาสทฺทเคน เจตสา
 วิปฺปเลน มหัทฺตเคน อปฺปมาเจเนน อวเรเน ททฺธยานํ วิเนเนน ผริตฺวา
 วิหริติ. กรุณาสทฺทเคน เจตสา. มุกฺกิตาสทฺทเคน เจตสา. อูปะกัณษาสทฺทเคน
 เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหริติ, ตถา ทุติยํ. ตถา ตติยํ.

ทถา จตุตฺถํ. อิติ อุตฺตมโธ ติริยํ สัพฺเพ สัพฺพัตถิตาย
 สัพฺพาวนฺติ โลกํ อุกฺเขยาสทคฺเคน เจตสา วิปฺเลน มหํคฺคเคน
 อํปฺปมาเจเนน อเวเรน อพฺยาบํชเณน ผริตฺวา วิหริติ. อิทํ โข
 ภิกฺขเว ภิกฺขุโน โภคํมํ. กิณฺจํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน พลํมํ?
 อิตฺถํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํเจโตวิมุตฺตํ
 บัณฺเณวิมุตฺตํ ภิญฺเฐว ฌมฺเม สยํ อภิณฺเณ สจฺจํจิเกตฺวา
 อุกฺกมฺมํชฺช วิหริติ. อิทํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน พลํมํ.
 นาทํ ภิกฺขเว อํณํ เอกพลํมํ สมนุบํสํสํมิ, เขวํ ทุบฺบํสํ,
 ขถา ยิตํ ภิกฺขเว มารพลํ, กุสลานํ ภิกฺขเว ฌมฺมานํ
 สมาทานเหตุ อเวณิกํ ปุณฺณํ ปวตฺตมตฺติ. อิทมวโจ ภคว.
 อตฺตมนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสีตํ อภินันฺทุนฺติ.

จกฺกาวตฺติสฺสุตฺตํ ตติยํ.

อัคริณิเบลูตติ จตุตถิ.

เอมัเม สติ. เอกิ สมยิ ภควา สวัตถิยิ วิหริตี
 ปุฬพารามะ มิคารมาตุปาสาเท. เตน โข ปน สมเยน
 วาเสฏฐิ จการทวชา ภิกขุสุ ปริวสันตี ภิกขุภาว อากังขมานา.
 อถ โข ภควา สายัน्हิสมยิ ปฏิสัสสาณา วุฏฐิจิโต ปาสาทา
 โอโรหิตวา ปาสาทบัจฉายายิ ยัพ โภกกาเส จังกมติ. ยัพิตสา
 โข วาสัญจิ ภควันตี สายัน्हิสมยิ ปฏิสัสสาณา วุฏฐิจิโต
 ปาสาทา โอโรหิตวา ปาสาทบัจฉายายิ ยัพ โภกกาเส จังกมัตติ;
 ทิสวาน ภารทวชา อามันเตติ “อโย อวสุโส ภารทวชา
 ภควา สายัน्हิสมยิ ปฏิสัสสาณา วุฏฐิจิโต ปาสาทา โอโรหิตวา
 ปาสาทบัจฉายายิ ยัพ โภกกาเส จังกมติ, ยายามวสุโส ภารทวชา,
 เยน ภควา เตนุปลังกมิตัสสามิ, ยัพเปว นาม ลเภยยาม
 ภควโต สัมมุชา ยัพมิ กถิ สวณายาติ. “เอวมวสุโสติ โข
 ภารทวาโซ วาเสฏฐิ จัสส ยัพจัสสโสสิ. อถ โข วาเสฏฐิ จการทวชา
 เยน ภควา เตนุปลังกมิตัสสามิ, เตนุปลังกมิตวา ภควันตี อภิวาเทตีวา
 ภควันตี จังกมัตติ. อถ โข ภควา วาเสฏฐิ จ อามันเตติ
 “ตุมเห อวัธ วาเสฏฐิ วา พัวห์มณชเจา พัวห์มณชเจา

พหุหิมณฺณา อสฺสํสา นนฺดาวิมฺบํ ปัสสํชิตฺตา, กัจจิจฺจ โว เสฏฺฐจา
 พหุหิมณฺณา น อักโกสณฺณํติ น ปริภาสณฺณํติ. ตตฺถ นนฺ กนฺเต
 พหุหิมณฺณา อักโกสณฺณํติ ปริภาสณฺณํติ อตฺตํรูปาย ปริภาสาย
 ปรีปฺปณฺณาย โน อปรีปฺปณฺณายาติ. ยถาถํ ปน โว วาเสฏฺฐจา
 พหุหิมณฺณา อักโกสณฺณํติ ปริภาสณฺณํติ อตฺตํรูปาย ปริภาสาย
 ปรีปฺปณฺณาย โน อปรีปฺปณฺณายาติ. พหุหิมณฺณา กนฺเต เอมมาหํตุ
 “พหุหิมณฺโรว เสฏฺฐโจ วณฺโณ, หีนา อลฺเบ วณฺณา,
 พหุหิมณฺโรว สุกโก วณฺโณ, กณฺหา อลฺเบ วณฺณา,
 พหุหิมณฺว สุขณฺณํติ โน อพหุหิมณฺา, พหุหิมณฺา พหุหิมฺโน
 มุตฺตา โอรสา มุชฺโต ชาตา พหุหิมฺชา พหุหิมนิมฺมิตฺตา
 พหุหิมทายาทา, เต ตุมฺเห เสฏฺฐจํ วณฺณํ หิตฺวา หินมตฺตวณฺณํ
 อชฺฉนฺนุปลทา, ยถิทํ มุณฺฑเก สมนฺเก อีฬเก กณฺเฑ พนฺธุปาทา
 บังเเจติ คยิทํ น สาสุ, คยิทํ นปฺปฏฺฐูป, ยํ ตุมฺเห เสฏฺฐจํ วณฺณํ
 หิตฺวา หินมตฺตวณฺณํ อชฺฉนฺนุปลทา, ยถิทํ มุณฺฑเก สมนฺเก
 อีฬเก กณฺเฑ พนฺธุปาทา บังเเจติ. เอวํ โข นนฺ กนฺเต
 พหุหิมณฺณา อักโกสณฺณํติ ปริภาสณฺณํติ อตฺตํรูปาย ปริภาสาย
 ปรีปฺปณฺณาย โน อปรีปฺปณฺณายาติ. ตตฺถ โว วาเสฏฺฐจา พหุหิมณฺ
 โปมาถํ อสฺสณฺตา เอมมาหํตุ “พหุหิมณฺโรว เสฏฺฐโจ วณฺโณ,
 หีนา อลฺเบ วณฺณา, พหุหิมณฺโรว สุกโก วณฺโณ, กณฺหา
 อลฺเบ วณฺณา, พหุหิมณฺว สุขณฺณํติ โน อพหุหิมณฺา,

พรัหมณา พรัหมฺโน ปุคฺคตา โอรสา มุขโต ชาตา พรัหมฺ
พรัหมฺนิมฺมิตฺตา พรัหมฺทาทาทาติ. ทิสฺสํติ โข เปน วาเสฏฺฐจา
พรัหมฺณานํ พรัหมฺนิโย อุตฺตนิโยปี คัพภนิโยปี วิชามานาปี
ปายมานาปี, เต จ พรัหมฺณา โยนิชาว สฺमानา เอวมาหํสุ
“พรัหมฺโณว เสฏฺฐโโจ วณฺโณ, ๆ เป ๆ พรัหมฺทาทาทาติ.
เต จ พรัหมฺณันณฺเจว อัมภากิจฺฉํติ, มุสา จ ภาสํติ, พหุณฺจ
อณฺณํ ปสวํติ.

จัตถาโรเม วาเสฏฺฐจา วณฺณา ชตฺติยา พรัหมฺณา เวสฺสา
สุทฺธา. ชตฺติโยปี โข วาเสฏฺฐจา อีเธกฺจฺโจ ปาณาติปาตี
โหติ. อทินฺนาทาทาปี กาเมสุ มิจฺฉาจารี; มุสาทาทาปี บิฏฺฐนาวาโจ
มรุตฺวาโจ สัมมํปฺปลาปี; อภิเชตฺตนาญ พยาบํณนิจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐจฺจิ.
อิตฺติ โข วาเสฏฺฐจา เยเม อัมมา อกุสลา อกุสสํชาตา สวชฺชา
สวชฺชํชาตา อเสวิตฺตํพา อเสวิตฺตํพฬชาตา นาลมริยา นาลมริยํชาตา
กณฺหา กณฺหวีปากา วิณฺณฺคุรหิตา. ชตฺติเยปี เต อีเธกฺจฺโจ
สํกิสฺสํติ. พรัหมฺโณปี โข วาเสฏฺฐจา ๆ เป ๆ เวสฺโสปี
โข วาเสฏฺฐจา ๆ เป ๆ สุทฺโทปี โข วาเสฏฺฐจา อีเธกฺจฺโจ
ปาณาติปาตี โหติ, อทินฺนาทาทาปี ๆ เป ๆ มิจฺฉาทิฏฺฐจฺจิ. อิตฺติ
โข วาเสฏฺฐจา เยเม อัมมา อกุสลา อกุสสํชาตา ๆ เป ๆ
กณฺหา กณฺหวีปากา วิณฺณฺคุรหิตา. สุทฺโทปี เต อีเธกฺจฺโจ
สํกิสฺสํติ.

ชัตติโยปี โข วาเสฏฐา อีเธกัจโจ ปาณาติปาตา ปฏีวีโรโต
 โหติ, ขณินันทานา ปฏีวีโรโต กาเมสุ มิจฉาชาวา ปฏีวีโรโต,
 มุสาวาทา ปฏีวีโรโต ปิสุณาย วาจาเย ปฏีวีโรโต มรุตาย
 วาจาเย ปฏีวีโรโต สัมมัตถึปสาปสา ปฏีวีโรโต, อนภิชาต
 อพฺยาบันนิจิตฺโต สัมมาทิฏฺฐิจิ. อิติ โข วาเสฏฐา เยเม
 ธัมมา กุสลา กุสลลัชาตา อนวัชชา อนวัชชลัชาตา เสวิตัพพา
 เสวิตัพพลัชาตา อลมวียา อลมวียลัชาตา สุกกา สุกกวิปาภา
 วิบญฺฐปัสสิดา. ชัตติเยปี เต อีเธกัจโจ สัมมัตถึสันติ. พหุหิมโน
 โข วาเสฏฐา. เวสสโสปิ โข วาเสฏฐา. สุตฺโทปิ โข
 วาเสฏฐา อีเธกัจโจ ปาณาติปาตา ปฏีวีโรโต โหติ, ๆ เปฯ
 อนภิชาต อพฺยาบันนิจิตฺโต สัมมาทิฏฺฐิจิ. อิติ โข วาเสฏฐา
 เยเม ธัมมา กุสลา กุสลลัชาตา อนวัชชา อนวัชชลัชาตา
 เสวิตัพพา เสวิตัพพลัชาตา อลมวียา อลมวียลัชาตา สุกกา
 สุกกวิปาภา วิบญฺฐปัสสิดา. สุตฺโทปิ เต อีเธกัจโจ สัมมัตถึสันติ.
 อิมํ โข วาเสฏฐา จจฺจุ วังโณสุ เอวํอุภยโฝยภินฺนเนตฺตุ
 วัตตมาเนตฺตุ กัณ्हิสฺสูกเกตฺตุ ธัมเมตฺตุ วิบญฺฐวิครหิตเตตฺตุ เจว
 วิบญฺฐปัสสิดेतฺตุ จ ยเทตฺถ พหุหิมณา เถวมาหิตฺตุ “พหุหิมโน
 เสฏฺโฐ วังโณ. หีนา อลฺลเว วังณฺนา. พหุหิมโนว สุกโก
 วังโณ. กัณฺหา อลฺลเว วังณฺนา; พหุหิมณาว สุตฺถันนติ โน
 อพหุหิมณา, พหุหิมณา พหุหิมโน ปัสสิดา โอรสา มุขโต ชาตา

พริทมิชา พริทมิณมิมิตา พริทมิทาทาติ. ตันเตส วิณญ
 มาณชานันติ. ตํ กิสสึ เหตุ? อิมสึ หิ วาเสฏฐจา จตุณัน วิณญานัน
 โย โหติ ภิกขุ อรหํ ชินาสโว วุสิตวา กตกรณโย โคหิตภาโร
 อนุปัตตัสสัคคโณ ปริกชีนภวสโยชโน สัมมัตตังญาวิมุตโต,โส เนล
 ธัคคัมภักชายติ ธัมเมเนว โน ธัมเมเน. ธัมโม หิ วาเสฏฐจา
 เสฏโฐ ชเนตัสสิมิ ทิฏฐิเจเจว ธัมเม อภิสัมปวายัจ. ตตมินาเปต
 วาเสฏฐจา ปรียาเบเน เวทิตัพพ, ยถา ธัมโม เสฏโฐ ชเนตัสสิมิ
 ทิฏฐิเจ เจว ธัมเม อภิสัมปวายัจ.

ชานนติ โข วาเสฏฐจา ราชา ปเสนทิ โกสโล “สมโน โคตโม
 อนุตฺตโร สักยกุลา ปัพพชิตฺติ. สักยา โข ปน วาเสฏฐจา วัณโณ
 ปเสนทิสฺส โกสลสฺส อนุยัตรา อนุยัตตา ภวันติ. กโรนฺติ โข
 วาเสฏฐจา สักยา วัณเณ ปเสนทิมฺหิ โกสเล นิบฺบิจการ
 อภิวาทนํ บัจจุจฺจนํ อับบชิตกัมมํ สามิจิกกัมมํ. อิติ โข วาเสฏฐจา ย
 กโรนฺติ สักยา วัณเณ ปเสนทิมฺหิ โกสเล นิบฺบิจการ
 อภิวาทนํ บัจจุจฺจนํ อับบชิตกัมมํ สามิจิกกัมมํ, กโรติ ตํ ราชา
 ปเสนทิ โกสโล ตถาคเต นิบฺบิจการํ อภิวาทนํ บัจจุจฺจนํ
 อับบชิตกัมมํ สามิจิกกัมมํ “นनु สฺสาโต สมโน โคตโม สฺสาโต-
 หนฺตัสสิมิ, ทลวา สมโน โคตโม ทุพฺพโลหนฺตัสสิมิ, โยปาสาทิโก
 สมโน โคตโม ทุพฺพณฺโณหนฺตัสสิมิ, มเหตักโข สมโน โคตโม
 อนุเปตักโขหนฺตัสสิมิ. อต โข น ธัมมํ เวย สักกโรนฺโต นน

คฤกโรเนโต ธัมมํ มาเนเนโต ธัมมํ ปุเชเนโต ธัมมํ อปายมาโน.
 เหว ราชชา ปเสนทิ โกสโล ตถาคเต นิบัจฺจาโร กโรติ อภิวาทนํ
 บัจฺจุจฺจนํ อธิสฺสลิทํ สามีจิทํ. วิมีนา โข เหว วาเสฏฺฐจา
 ปรียาเยน เวทิตัพฺพํ. ยถา ธัมโม เสฏฺฐโจะ สเนตฺสมี จิฏฺฐเ
 เจว ธัมเม อภิสฺสํปรายณฺจ.

คุเมเห ชิวัตถ วาเสฏฺฐจา นามาชจฺจา นานานามา นานาโคตฺตา
 นานากุลา ยชา สฺมา อนลาริยัง วัฑฺฒิตา “เก คุเมหติ บุญฺจา
 สมานา “สมณนา สักยปุตฺติยามิเหติ ปฏฺฐิชาณาถติ. บัลล โข
 ปณฺธสฺส วาเสฏฺฐจา ตถาคเต สักธา ปิวิญฺจา มุลชาตา ปติญฺจิตา
 ทพิทา อลํหาริยา สมณเณ วา พฺรหฺมณเณ วา เทเวณ วา
 มาเรณ วา พฺรหฺมณฺหา วา เกนจิ วา โลกัสมิ, ตัสสเสตํ กัลล
 ารณาย “ภวโตมฺหิ ปุคฺโต โอรโส มุขโต ชาโต ธัมมโ
 ธัมมนิมฺมิโต ธัมมทาयाโตติ ตํ กิสฺส เหตุ? ตถาคตัสส เหน
 วาเสฏฺฐจา อธิวณฺ “ธัมมิกาโย อิติปิ, “พฺรหฺมิกาโย อิติปิ,
 “ธัมมกุโต อิติปิ, “พฺรหฺมกุโต อิติปิ.

โหติ โข โส วาเสฏฺฐจา สมโย, ยํ กทาจิ กรหจิ ที่มัลล
 อัทธฺโน จจฺเยน อปํ โสโก สวัญฺจติ, สวัญฺจมาเน โสเก เขภุชเยน
 สัตตา อากัสสสวตฺตนิกา โหนฺติ. เต ตตฺถ มโนมยา ปิตักขา
 สิบปกา อนฺตลิกขรนา สุภฺญฺจาปิโน จิรํ ที่มมตฺธานํ ติฏฺฐันติ.
 โหติ โข โส วาเสฏฺฐจา สมโย, ยํ กทาจิ กรหจิ ที่มัลล

อัทธโน อัจฉเยน ขย โลก วิวัฏฏติ; วิวัฏฏมานเ โลก
 เบญเยน สัตตา ข ภัสสรกายา จิตฺวา อิทฺธิตฺติ อาคฺคณฺตี, เต จ
 โหนฺตี มโนยา ปิตฺถักขา สยปภา อันตลิกขรรา สุวัฏฺฐาโยโน จิร
 ทิฆมัทธานํ ติฏฺฐจันตี. เอโกทกฺกุตํ โข ปน วาเสฏฺฐจา เต
 สมเยน โหติ อันธกาโร อันธการตมิสา, น จันตีมสุริยา
 บัณฺณายันตี, น นกฺขัตตานิ ตารกรูปานิ บัณฺณายันตี, น รัตตินํทิวา
 บัณฺณายันตี, น มาลทฺธมาสา บัณฺณายันตี, น อุตฺตวจฺฉรา บัณฺณายันตี,
 น อิตฺถิปริสา บัณฺณายันตี. สัตตา “ สัตตาเตวํ สัมมํ คจฺฉนฺตี.
 อถ โข เตสํ วาเสฏฺฐจา สัตตานิ กทาจิ กรหจิ ทิฆวลฺล อัทธโน
 อัจฉเยน รสปรจิ อุตฺกถฺสมิ สมฺนํตานิ, เสยฺยถาบี นาม ปยตฺตตฺตส
 นิพฺพายมานสฺส อุปฺปิ สันตํกํ โหติ, เอวเมว ปาตุโรหติ? ส
 อโหสิ วัณฺณลัมมํนํ คณฺโณลัมมํนํ รสลัมมํนํ, เสยฺยถาบี
 นามลัมมํนํ วา ลัมมํลัมมํนํ วา นวณฺตี, เอวณฺณ อโหสิ;
 เสยฺยถาบี นาม ขุทฺธมฺมํ อเนฬิํ เอวณฺลสาทา อโหสิ. อถ โข
 วาเสฏฺฐจา อังคฺโคโร สัตฺโต โลคาติโก “ อัมมโก กิเมว
 ภาวีสสจฺฉิ รสปรจิ อังคฺคฺลยา สายิ, ตสฺส รสปรจิ อังคฺคฺลยา สายโต
 อจฺฉาเทสิ, ภูมฺมํหาบสฺส โอทกฺกมิ. อังคฺโคโร โข วาเสฏฺฐจา สัตตา
 ตสฺส สัตตตสฺส ทิฏฺฐจันตฺติ ธาปฺขิตฺตํนา รสปรจิ อังคฺคฺลยา สายิสฺ.
 เตสํ รสปรจิ อังคฺคฺลยา สายตํ อจฺฉาเทสิ, ตถฺหา จ เนลฺ โอทกฺกมิ.
 อถ โข .เอ วาเสฏฺฐจา สัตตา รสปรจิ หตฺถเณ ชาติเยปการํ อุปฺปจฺฉิ.

ปริกฤษชิตุ. ยโต โข วาเสฏฐจา สัตถา รสปรจี หัตถิ
 ชาติบุปการณิ อุกกัณฺโณ ปริกฤษชิตุ, อถ เตสํ สัตถานํ สยปรกา
 อันตรธาปิ. สยปรกา ยันตรหิตาย จันทิมสุริยา ปาตุรเหตุ,
 จันทิมสุริเยสุ ปาตุรเหตุ นกขัตตานิ ทารกุปานิ ปาตุรเหตุ,
 นกขัตเตสุ ทารกุปेतฺสุ ปาตุรเหตุ รัตตินทิวา บัลลวียสุ,
 รัตตินทิวาสุ บัลลวามาเนสุ มาสัทธมาสา บัลลวียสุ. มาสัทธมาเสสุ
 บัลลวามาเนสุ อุตฺตัมมวโรชา บัลลวียสุ. เอตฺตวาทา โข วาเสฏฐจา
 อภิ โลโก ปุณ ววิญญู โหติ.

อถ โข เต วาเสฏฐจา สัตถา รสปรจี ปริกฤษชิตา ตัพภักขา
 ททาหารา จิรํ ทิณฺมัทธานิ อัญจตุ. ยถา ยถา โข เต วาเสฏฐจา
 สัตถา รสปรจี ปริกฤษชิตา ตัพภักขา ททาหารา จิรํ ทิณฺมัทธานิ
 อัญจตุ, ตถา ตถา เตสํ สัตถานํ ฆรตฺตลฺเบจเว กายัสสํ โอภกมิ,
 วัณฺณเวรณฺณตา จ บัลลวียถ. เอกิํ สัตถา วัณฺณวันโต
 โหนติ, เอกิํ สัตถา ทุฬฺพณฺนา. ตตถ เย เต สัตถา
 วัณฺณวันโต เต ทุฬฺพณฺเน สัตเต ยถิมณฺเณติ “มยเมเคหิ
 วัณฺณวันตตว, อัมมเหเต ทุฬฺพณฺนตวติ. เตสํ วัณฺณมาคิมาจฺจยา
 มานาติมาณาชาติกานํ รสปรจี อันตรธาปิ. รสปรจียา อันตรหิตาย
 สันนปิติสุ; สันนปิติคฺวา อนฺตฺถนฺติ “อโห รสํ อโห รสํนติ.
 ตเหตฺรหิปี มนุสฺสา กิณฺจ ทเว สุรสํ อภิตฺวา เอวมาหตุ “อโห
 รสํ อโห รสํนติ ตเถว โปราณิ ยถาลฺลวํ อนุปตฺนติ, น เตวรสฺส

อัคคัมภีรสูตรที่ ๑.

อถ โข เตสํ วาเสฏฺฐจา สัตถํตานํ วสปรจวียา อัคริหิตาย
 ภูมิมํปํปฏโก ปาตุโรโหสิ. เสยฺยถาปิ นาม อหิณตฺตโก เอวเมว
 ปาตุโรโหสิ. โส อโหสิ วัณฺณสํมํปนํ โน คณฺณสํมํปนํ โน รสสํมํปนํ โน
 เสยฺยถาปิ นามสํมํปนํ วา สํมํปนํ วา นวเนตํ, เอวํวัณฺโณ
 อโหสิ; เสยฺยถาปิ นาม ชุตฺตมธํ อเนตํ เอวํสํสาโท อโหสิ. อถ
 โข เต วาเสฏฺฐจา สัตถํตา ภูมิมํปํปฏโก อุกกํมํสุ ปริกฺขชิตํ, เต
 ปริกฺขชณฺฑา ตฬฺหํกขา ตทาหารา จิริ ทิฆมํทํธานํ อฏฺฐํจฺจุ. ยถา
 ยถา โข เต วาเสฏฺฐจา สัตถํตา ภูมิมํปํปฏโก ปริกฺขชณฺฑา
 ตฬฺหํกขา ตทาหารา จิริ ทิฆมํทํธานํ อฏฺฐํจฺจุ, ตถา ตถา เตสํ
 สัตถํตานํ วิยํโยโส มัตตํยาบ จรตฺตํจฺเจว กายสํมํ โขกํมํ,
 วัณฺณเววัณฺณตา จ อญฺญายิตฺถ. เขทํ สัตถํตา วัณฺณวันํโต
 โทหนํติ, เขทํ สัตถํตา ทุพฺพณฺดา. ตตฺถ เป เต สัตถํตา วัณฺณวันํโต
 เต ทุพฺพणे สัตถํเต อติมํจฺเจนํติ “มยเมเตหิ วัณฺณวันตฺตรา,
 อมํเหเต ทุพฺพณฺดราติ. เตสํ วัณฺณาติมานนํจฺจยา มานาติมานชาติกานํ
 ภูมิมํปํปฏโก อัคริหิตาย. ภูมิมํปํปฏโก อัคริหิตาย ปทาตทา
 ปาตุโรโหสิ. เสยฺยถาปิ นาม กลลํพกา เอวเมว ปาตุโรโหสิ.
 ตา อโหสิ วัณฺณสํมํปนํ คณฺณสํมํปนํ รสสํมํปนํ, เสยฺยถาปิ

• “ ภูมิมํปํปฏโกติ วา ปาโจ.

นามสัมปันน์ วา สัมปันน์ วา นวเนตฺตํ เหววณฺณมา อโหสิ,
 เสขยฺยาปิ นาม ชุทฺทมธํ อเนกํ เหวมัสสาทา อโหสิ. ธมฺม ชโย
 เต วาเสฏฺฐจา สัตฺตทา ปทาธมํ อุกกัณฺณํ ปริภุญฺชิตฺว, เต ปริภุญฺชเณ
 ตปฺปกัณฺธา ตทาหารา จิรํ ทิฆมตฺธานํ อฏฺฐัจฺจุ. ยถา ยถา ชโย เต
 วาเสฏฺฐจา สัตฺตทา ปทาธมํ ปริภุญฺชเณ ตปฺปกัณฺธา ตทาหารา จิรํ
 ทิฆมตฺธานํ อฏฺฐัจฺจุ, ตถา ตถา เตสํ สกฺกตานิ ภิกฺขุโยโส มตฺตตาย
 ขรหิตฺตเวจฺวา กายสํมิ โสภณํ, วัณฺณเววณฺณตา ๑ ปณฺณายิตฺถ.
 เขลิตํ สัตฺตทา วัณฺณวันฺโต โหณฺติ, เขลิตํ สัตฺตทา พุทฺทพณฺณา. ตตฺถ
 เป เต สัตฺตทา วัณฺณวันฺโต, เต พุทฺทพณฺณ สัตฺเต อคิมฺบลิณฺติ
 “มยเมตฺถิ วัณฺณวันฺตวรา, อมฺเหเตเต พุทฺทพณฺณตวาคิ. เตสํ
 วัณฺณมาคิมานบฺบิจฺจา มานาติมานชาติกานํ ปทาตทา อันตรธาปิ. ปทาตตาย
 อันตรหิตาย สันนิปตฺติ; สันนิปตฺติวา ออนุตฺตนิตฺติ “อหํ วต โน,
 อหาปิ วต โน ปทาตตาคิ. ตเตตฺถมิ มนุสฺสา เกณจิ เทว ทุกฺขธมฺเมน
 ผุสฺสา เหวมาธํ “อหํ วต โน, อหาปิ วต โนติ. ตเทว ปฺปาราม
 อคฺคลิณฺ อักขรํ ออนุตฺตนิตฺติ, น เตววลล อตฺถิ อาชานฺนํติ.

ธมฺม ชโย เตสํ วาเสฏฺฐจา สัตฺตทานํ ปทาตตาย อันตรหิตาย
 อฏฺฐัจฺจุปาโก สาวิ ปาตุโรหิ อาโณ ออุโส สุวโธ สุคณฺโธ ตณฺฑุลํปฺปโย.
 ยนฺตํ สายํ สายมาสาย อาหวนฺติ, ปาโต ตํ โหติ บักกํ ปฏฺวิจุพฺพิห;
 ยนฺตํ ปาโต ปาตฺราสาย อาหวนฺติ, สายํ ตํ โหติ บักกํ ปฏฺวิจุพฺพิห;
 นาปทานํ ปณฺณายปิ ธมฺม ชโย วาเสฏฺฐจา สัตฺตทา อฏฺฐัจฺจุปาโก สาวิ

ปวิภูณันนังคัง ตัฬักขา ตทาหารา จิรํ ทิฆมัทธานํ อัญจิสฺสุ. ยถา
 ยถา โข เต วาเสฏฺฐจา สัตฺตา อภฺยฺยปากํ สาลิํ ปวิภูณันนังคัง
 ตัฬักขา ตทาหารา จิรํ ทิฆมัทธานํ อัญจิสฺสุ, ตถา ตถา เตสํ
 สักกานํ ภิกฺขุโยโส มัทธาย ขรตฺตํยเว กายัสฺสมี โอกฺกมิ,
 วังณเววํณตา จ บัณฺณายิตฺถ. อิตฺถิยา จ อิตฺถิลิงคํ ปาตุโรโส,
 ปุริสัสส ปุริสลิงคํ. อิตฺถิ จ สุรํ อติเวลํ ปุริสํ อุนนิชฌายติ,
 ปุโรโส จ อิตฺถิ จ. เตสํ อติเวลํ อัมมณมณินํ อุนนิชฌายันตํ
 สาราโณ อุตฺตปาที, ปรีฬาทิโ กายัสฺสมี โอกฺกมิ. เต ปรีฬาทิบัจฺจยา
 เมถุนํ ธมฺมํ ปฏฺฐเสวีสฺสุ. เป โข ปณ เต วาเสฏฺฐจา เตน สมเยน
 สัตฺตา บัณฺณนํติ, เมถุนํ ธมฺมํ ปฏฺฐเสวันตํ อัมมณํ ปัสฺสุ ขิบันฺติ,
 อัมมณํ เสฏฺฐจํ ขิบันฺติ, อัมมณํ โคมยํ ขิบันฺติ “นัสส วสฺส,
 นัสส วสฺสิตฺติ. กถณฺทึ นาม สัตฺโต สัตฺตัสส เหวรูปํ กริสฺสิตฺติ.
 ตเตตฺรหิ ธมฺมัสสา เอกัจฺจิสฺสุ ชนปฺเทสฺสุ วณฺนิยา นิพฺพุตฺติมานาย
 อัมมณํ ปัสฺสุ ขิบันฺติ, อัมมณํ เสฏฺฐจํ ขิบันฺติ, อัมมณํ โคมยํ
 ขิบันฺติ. ตเตว โปรวณํ อัคคัมภีรํ อักขรํ ออนุสรณํ, น เตวํวัสส
 อัคคํ อาชานนํติ.

อัมมัสสมํคํ ตํ โข ปณ วาเสฏฺฐจา เตน สมเยน โหติ,
 ตเตตฺรหิ ธมฺมัสสมํคํ. เป โข ปณ เต วาเสฏฺฐจา เตน สมเยน
 สัตฺตา เมถุนํ ธมฺมํ ปฏฺฐเสวันติ, เตมาสฺสึ เทวมาสฺสึ น
 ตถันนํติ. ตถา นิคมํ วา ปวิสฺสุ. ยโต โข วาเสฏฺฐจา เต

สัจจัง ตัสมี อลัมภามิ อภิเวติ ปาตหิยเต อายัสสิสุ, อถ
 อคฺขมาเน อุมฺภักมึสุ กาคู ตัสสเว อลัมภามิมัสส ปฏิณาหนตฺติ. อถ
 โข วาเสฏฺฐจา อัมภคโร สัจจังสส อคฺชมาเนสส เอตทโหสิ “อัมโ
 ภินวามิ วิหังขามิ สาลิ อายสฺสโต สายํ ปาตมาสาชช ปาโต
 ปาตมาสาชช, อัมภคโร สาลิ อายสฺสโต สกิทเว สายํ ปาตมาสาชช.
 อถ โข โส วาเสฏฺฐจา สัจจังโต สาลิ อายสฺส “สกิทเว สายํ
 ปาตมาสาชช. อถ โข วาเสฏฺฐจา อัมภคโร สัจจังโต เยน โส
 สัจจังโต เทนุปลังกมิ; เทนุปลังกมิทฺวา ตํ สัจจัง เอตทโหสิ “เอหิ
 โภ สัจจัง, สาธนาหารํ คมิสฺสํมาตติ. อถ โภ สัจจัง, อายสฺสโต เม
 สาลิ สกิทเว สายํ ปาตมาสาชช. อถ โข โส วาเสฏฺฐจา
 สัจจังโต สาลิ สกิทเว วิหังขามิ อายัสสิมาเน สาลิ อายสฺส
 “สกิทเว ทวีหยาเย เอวํ กิร โภ สาธุติ. อถ โข วาเสฏฺฐจา
 อัมภคโร สัจจังโต เยน โส สัจจังโต เทนุปลังกมิ; เทนุปลังกมิทฺวา
 ตํ สัจจัง เอตทโหสิ “เอหิ โภ สัจจัง, สาธนาหารํ คมิสฺสํมาตติ.
 อถ โภ สัจจัง, อายสฺสโต เม สาลิ สกิทเว สายํ ปาตมาสาชช.
 อถ โข โส วาเสฏฺฐจา สัจจังโต สาลิ สกิทเว วิหังขามิ
 อายัสสิมาเน สาลิ อายสฺส “สกิทเว จตุหยาเย เอวํ กิร โภ
 สาธุติ. อถ โข วาเสฏฺฐจา อัมภคโร สัจจังโต เยน โส สัจจังโต
 เทนุปลังกมิ; เทนุปลังกมิทฺวา ตํ สัจจัง เอตทโหสิ “เอหิ โภ
 สัจจัง, สาธนาหารํ คมิสฺสํมาตติ. อถ โภ สัจจัง, อายสฺสโต เม สาลิ

สทิวา จุฬายาคิ. ธน โข โส วาเสฏฐจา สัตโต ตัสส
 สัตตัสส ทิฏฐจามุคคิ อายัสสมานो साली आहासी “สทิวา
 อัญญาหาย เอวံ กิร โภ สาธุติ. ยโต โข เต วาเสฏฐจา
 สัตตา สันนิชิตการกं साली อุกกัมมิสุ ปริภุญชิตุ. ธน โข วาเสฏฐจา
 กโณ ตังฆลं ปริโยนัตถิ, กุโสปี ตังฆลं ปริโยนัตถิ,
 รุณ்பิ ฆยปีปวิวิรุคิ, อปทานं บันณายิตถ, สัตต สัตตา
 सालโย อัญญัสสุ.

ธน โข เต วาเสฏฐจา สัตตา สันนิปตัสสุ; สันนิปตัตถวา
 ธนุคคณิสสุ “ปาปกา วต โภ ธัมมา สัตเตสุ ปาตุกุกตา, มย
 หิ ปัพพะ มโนมยา อหุมทา ปิตักขา สยंपกา อันตลิกขจรา
 สุกัญญาโย, จิร ทิระมัทธานิ อัญญัสสา; เตสํ โน อันหิก
 กทาจิ ภรหจิ จิร ทิขัสส อัทธโน อัจฉเยน วสปรจิ อุกกัสสิ
 สมันตานิ, สา อโหสิ วถัมมัมบันนา คณธัมมัมบันนา วสธัมมัมบันนา;
 เต มย วสปรจิ หัตถเหติ ธาตุปปการกं อุกกัมมิสา ปริภุญชิตุ,
 เตสํ โน วสปรจิ หัตถเหติ ธาตุปปการกं อุกกัมมิตุ ปริภุญชิตุ
 สยंपกา อันตธายิ: สยंपกาย อันตธิตาย จันทิมสุเวสา ปาตุรहेสุ,
 จันทิมสุเวสุ ปาตุรहेสุ นกขัตตานิ ตารารูปานิ ปาตุรहेสุ,
 นกขัตเตสุ ตารารูปेषु ปาตุรहेสุ รัตติเน ทิวา บันณายัสสุ,
 รัตติเน ทิวेषु บันณายามาเนสุ มาสัทธมาสา บันณายัสสุ, มาสัทธมาเสสุ
 บันณายามาเนสุ อุตตวัจฉวา บันณายัสสุ; เต มย วสปรจิ

ปริภุณฺชนฺตา ตัฬักขา ตทาหารา จิรํ ทีฆมัตถํ อัญฺจิมํหา,
 เศลํ โน ปาปกาณํ เยาว อกฺกุสลาณํ ธมฺมานํ ปาตุภาวา รสปรจิ
 วัณฺณธาปิ: รสปรจิยา อเนตรหิตาย ภูมิมํปฺปฏฺโง ปาตุโรโส,
 โส อโโส วัณฺณสํมํปนฺโน คณฺธสํมํปนฺโน รสสํมํปนฺโน; เต
 มยํ ภูมิมํปฺปฏฺโง อุมํกมฺมิทา ปริภุณฺชิตู, เต มยํ ตํ ปริภุณฺชนฺตา
 ตัฬักขา ตทาหารา จิรํ ทีฆมัตถํ อัญฺจิมํหา; เศลํ โน ปาปกาณํ
 เยาว อกฺกุสลาณํ ธมฺมานํ ปาตุภาวา ภูมิมํปฺปฏฺโง อเนตรธาปิ:
 ภูมิมํปฺปฏฺโง อเนตรหิตา ปทาตตา ปาตุโรโส, สวา อโโส
 วัณฺณสํมํปนฺนา คณฺธสํมํปนฺนา รสสํมํปนฺนา; เต มยํ ปทาตตํ
 อุมํกมฺมิทา ปริภุณฺชิตู, เต มยํ ตํ ปริภุณฺชนฺตา ตัฬักขา
 ตทาหารา จิรํ ทีฆมัตถํ อัญฺจิมํหา; เศลํ โน ปาปกาณํ เยาว
 อกฺกุสลาณํ ธมฺมานํ ปาตุภาวา ปทาตตา อเนตรธาปิ: ปทาตตาย
 อเนตรหิตาย อกฺกฺขรฺปาโก สาลิ ปาตุโรโส อโณ อตุโส
 สุทฺธํ โส สุตฺตํ โส ตณฺณํ สุตฺตํ โส; ยนฺตํ สายํ สวมาสา ย อาราม,
 ปาโต ตํ โหติ บัณฺทํ ปฏฺวิจฺจุทฺตี; ยนฺตํ ปาโต ปาตฺราสา ย อาราม,
 สายนํ ตํ โหติ บัณฺทํ ปฏฺวิจฺจุทฺตี; นวปทานํ บัณฺณายตฺต: เต มยํ
 อกฺกฺขรฺปาโก สาลิ ปริภุณฺชนฺตา ตัฬักขา ตทาหารา จิรํ ทีฆมัตถํ
 อัญฺจิมํหา; เศลํ โน ปาปกาณํ เยาว อกฺกุสลาณํ ธมฺมานํ ปาตุภาวา
 กโณปี ตณฺณํ ปฺริโยนํทฺธิ, อตุสํปี ตณฺณํ ปฺริโยนํทฺธิ;
 อุนํปี นํปฺปฏฺวิจฺจุทฺตี, อปทานํ นํปฺปี บัณฺณายตฺต, สลฺลํทฺธํทฺธํ

สาธโย จิตา; ยันนิณฺณ มยฺ สาถึ วิภเชยฺยาม, มรียาถํ จเปยฺยมาติ,
 อถ โข วาเสฏฺฐจา สัตฺตทา สาถึ วิภชฺชิสฺสุ, มรียาถํ จเปสฺสุ.

อถ โข วาเสฏฺฐจา อัณณตโร สัตฺตโต โฉดชาติโก สกํ
 ภาคํ ปรีรักขณฺโต อัณณตโร ภาคํ อทินฺนํ อาทียิตฺวา ปรีกฺขณฺชิตฺวา
 ตเมณฺ อัคคฺเหสฺสุ; คเหตฺวา เอตทโวจํ “ปาปกํ วต โภ สัตฺต
 กโรสิ, ยัตถิ หิ นาม สกํ ภาคํ ปรีรักขณฺโต อัณณตโร ภาคํ
 อทินฺนํ อาทียิตฺวา ปรีกฺขณฺชิตฺวา, มา โภ สัตฺต ปุณฺ เหวรูปมกาสํติ.
 “เอวํ โภติ โข วาเสฏฺฐจา โส สัตฺตโต เตสฺ สัตฺตทานํ บัจฺจิสฺสโสสิ.
 ทฺติยัมปิ โข วาเสฏฺฐจา โส สัตฺตโต ๆเปฯ ตฺติยัมปิ โข
 วาเสฏฺฐจา โส สัตฺตโต สกํ ภาคํ ปรีรักขณฺโต อัณณตโร ภาคํ
 อทินฺนํ อาทียิตฺวา ปรีกฺขณฺชิตฺวา. ตเมณฺ อัคคฺเหสฺสุ; คเหตฺวา
 เอตทโวจํ “ปาปกํ วต โภ สัตฺต กโรสิ, ยัตถิ หิ นาม สกํ
 ภาคํ ปรีรักขณฺโต อัณณตโร ภาคํ อทินฺนํ อาทียิตฺวา ปรีกฺขณฺชิตฺวา,
 มา โภ สัตฺต ปุณฺ เหวรูปมกาสํติ. อัณณเต ปาณินา ปหริสฺสุ,
 อัณณเต เละนฺทมา ปหริสฺสุ, อัณณเต ทณฺฑิตาน ปหริสฺสุ. ตทฺธโค
 โข ปณฺ วาเสฏฺฐจา อทินฺนทานํ บัณฺณายติ, ครหา บัณฺณายติ,
 มุสาวาโต บัณฺณายติ, ทณฺฑิตาทานํ บัณฺณายติ. อถ โข
 เหวฐึจฺจสทฺธา สันนิปตฺติสฺสุ; สันนิปตฺติงฺกา อมฺฤตฉินฺนํ “ปาปกา วต
 โภ อัมมา สัตฺตเตสฺ ปาตุกฺกตา, ยัตถิ หิ นาม อทินฺนทานํ
 บัณฺณายิสฺสโสสิ, ครหา บัณฺณายิสฺสโสสิ, มุสาวาโต บัณฺณายิสฺสโสสิ,

กัณหาทานิ บัณณายิสัสติ; ยันนิณ มยิ เอกิ สัตถิ สัมมันนเนยยาม
 “โย โน สัมมา ชียิตัพพิ ชีเยวปิ, สัมมา ครหิตัพพิ ครเหยปิ,
 สัมมา บัพพาเซตัพพิ บัพพาเซยปิ, มยิ ปณัสสิ สาสิณิ ภาคิ
 อนุปทิสสามาถิ. อถ โข เต วาเสฏฐจา สัตถา โย เนสิ สัตถิโต
 อภิรูปโตโร จ ทัสสเนยโตโร จ ปาสาทิกโตโร จ มหาลักขโตโร จ ติ
 สัตถิ อุปตังกมิต्วา เอตทโวจุ, “เอहि โก สัตถิ, สัมมา ชียิตัพพิ
 ชียิ, สัมมา ครหิตัพพิ ครหิ, สัมมา บัพพาเซตัพพิ บัพพาเซยิ, มยิ
 ปณ โว สาสิณิ ภาคิ อนุปทิสสามาถิ. “เอว โภติ โข โส
 วาเสฏฐจา สัตถิโต เตสิ สัตถานิ ปฏิสัสสุวา สัมมาชียิตัพพิ
 ชียิ, สัมมา ครหิตัพพิ ครหิ, สัมมา บัพพาเซตัพพิ บัพพาเซยิ.
 เต ปณัสสิ สาสิณิ ภาคิ อนุปทิสสุ.”

“มหาชนสัมมโตติ โข วาเสฏฐจา “มหาสัมมโตเตว ปจมิ
 อักขริ อุปนิพพัตติ. “เขตตานิ อธิปัตติ โข วาเสฏฐจา “ชัตติโย
 ชัตติโยเตว ทูคิยิ อักขริ อุปนิพพัตติ. “อัมเมเน ปเรสิ วัณเชตติ โข
 วาเสฏฐจา “ราชา ราชเตว ตูคิยิ อักขริ อุปนิพพัตติ. อิติ โข
 วาเสฏฐจา เอเววัสสิ ชัตติยมนทลลลสิ ปราเนเน อคคณเณ
 อักขเรน อนินิพพัตติ อโหสิ. เตสิ เวย สัตถานิ อธิเบตสิ สทิสานิ
 เวย โน อสทิสานิ อัมเมเนว โน ออัมเมเน. อัมโม หิ วาเสฏฐจา
 เสฏฐโ จ ชเนตัสสิมิ ทิฏฐเ จเว อัมเม อภิสัมปายาวัจ

อถ โข เต สัตถานิ เวย เอกัจจันนิ เอตทโหสิ “ปาปก
 ฆโก อัมมา สัตถเตสุ ปาตุภูตา, ยัตถิ หิ นาม อทินนาทานิ

บัณฑิตยัสสตี, ครหา บัณฑิตยัสสตี, มุสาวาโท บัณฑิตยัสสตี,
 ทัฬหะทานิ บัณฑิตยัสสตี, บัณฑิตยัสสตี, บัณฑิตยัสสตี,
 มยํ ปาปเก อกุลเด อัมมํ วาเหย์ยามาติ. เต ปาปเก อกุลเด
 อัมมํ วาเหตุ. “ ปาปเก อกุลเด อัมมํ วาเหย์ยตีติ โข วาเสฏฐจา
 “ ทัฬหะทานิ เตว ปจํ อักขรํ อุปนิพพัตติ. เต อรรถยัสสตี
 บัณฑิตยัสสตี, กิริยวา บัณฑิตยัสสตี, ฌายันตี. วิตังคาวา วิตธูมา
 บัณฑิตยัสสตี, ฌายันตี, ฌายันตี, ปาโต ปาตราชาย ความนิคมราชธานีโย
 โอสรันตี ฌายันตี. เต ฌายันตี ปุณฺณ กิรีวา ปุณฺณ
 อรรถยัสสตี บัณฑิตยัสสตี, ฌายันตี. ตเมนํ มนุสสา ทิสฺวา
 ฌายันตี “ อิมํ โข โภ สัตถา อรรถยัสสตี บัณฑิตยัสสตี
 กิริยวา บัณฑิตยัสสตี, ฌายันตี, วิตังคาวา วิตธูมา บัณฑิตยัสสตี
 ฌายันตี ฌายันตี, ปาโต ปาตราชาย ความนิคมราชธานีโย
 โอสรันตี ฌายันตี. เต ฌายันตี ปุณฺณ กิรีวา ปุณฺณ อรรถยัสสตี
 บัณฑิตยัสสตี, ฌายันตี. “ เต โข วาเสฏฐจา ฌายันตี ฌายันตี
 ฌายันตี อักขรํ อุปนิพพัตติ, เตสํ เยว โข วาเสฏฐจา สัตถานํ
 ฌายันตี สัตถา อรรถยัสสตี บัณฑิตยัสสตี, ฌายันตี อนภิสัมภุณฺณา
 ความสามัคคี นิคมสามัคคี โอสรันตี สัตถา กโรนตี ฌายันตี.
 ตเมนํ มนุสสา ทิสฺวา ฌายันตี “ อิมํ โข ปณฺ โภ สัตถา
 อรรถยัสสตี บัณฑิตยัสสตี, ฌายันตี อนภิสัมภุณฺณา ความสามัคคี

[illegible][illegible]

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

[illegible]

ชาติไทยนี้ โข วาเสฏฐา กาเยน ทวีรณาริ วาเชย ทวีรณาริ มนสา
 ทวีรณาริ วิมิสสังคิฏฐิจิโก วิมิสสังคิมมตมาทานาโน วิมิสสังคิมมตมาทานาเนเต
 กายัสส เภตา ปริ มรณา สุขทุกข์ ปฏิสันเทหิ โทติ. ทวีรณาริไทยนี้
 โข วาเสฏฐา กาเยน ทวีรณาริ วาเชย ทวีรณาริ มนสา ทวีรณาริ
 วิมิสสังคิฏฐิจิโก วิมิสสังคิมมตมาทานาโน วิมิสสังคิมมตมาทานาเนเต
 เภตา ปริ มรณา สุขทุกข์ ปฏิสันเทหิ โทติ. เภตไทยนี้ โข วาเสฏฐา
 กาเยน ทวีรณาริ วาเชย ทวีรณาริ มนสา ทวีรณาริ วิมิสสังคิฏฐิจิโก
 วิมิสสังคิมมตมาทานาโน วิมิสสังคิมมตมาทานาเนเต . กายัสส เภตา ปริ
 มรณา สุขทุกข์ ปฏิสันเทหิ โทติ. สุขไทยนี้ โข วาเสฏฐา กาเยน
 ทวีรณาริ วาเชย ทวีรณาริ มนสา ทวีรณาริ วิมิสสังคิฏฐิจิโก
 วิมิสสังคิมมตมาทานาโน วิมิสสังคิมมตมาทานาเนเต กายัสส เภตา ปริ
 มรณา สุขทุกข์ ปฏิสันเทหิ โทติ. สมไทยนี้ โข วาเสฏฐา กาเยน
 ทวีรณาริ วาเชย ทวีรณาริ มนสา ทวีรณาริ วิมิสสังคิฏฐิจิโก
 วิมิสสังคิมมตมาทานาโน วิมิสสังคิมมตมาทานาเนเต . กายัสส เภตา ปริ มรณา

สุทนต์ ปฐิมะ โหติ.

ชัตติโย ย โห วาเสฐจา กาเยน สฺวโต วาจา สฺวโต มนสา
 สฺวโต สัตตัตถัน โหอิยักขิยานํ อัมมานํ ภาวมนํวาย ทิฏฐเ จ
 อัมเม ปรินิพพาติ. พหุหิมโน ย โห วาเสฐจา กาเยน สฺวโต
 วาจา สฺวโต มนสา สฺวโต สัตตัตถัน โหอิยักขิยานํ อัมมานํ
 ภาวมนํวาย ทิฏฐเ จ อัมเม ปรินิพพาติ. เวสโล ย โห
 วาเสฐจา กาเยน สฺวโต วาจา สฺวโต มนสา สฺวโต สัตตัตถัน
 โหอิยักขิยานํ อัมมานํ ภาวมนํวาย ทิฏฐเ จ อัมเม ปรินิพพาติ.
 สุทโท ย โห วาเสฐจา กาเยน สฺวโต วาจา สฺวโต มนสา สฺวโต
 สัตตัตถัน โหอิยักขิยานํ อัมมานํ ภาวมนํวาย ทิฏฐเ จ อัมเม
 ปรินิพพาติ.

อเมตํ หิ วาเสฐจา จตุตถํ รัตนํ โห โหติ ภิกขุ อะหํ
 ชลภาโร จูฬา ภอเมโย โอหิตภาโร เมตฺตํภักตโต
 ปริสํภอโรโยโร สัมมอภิตาโรโต, โด เมตํ ชลสัมชายติ
 อัมเมเนว โน ออัมเมเน. อัมโม หิ วาเสฐจา เสฐโ ชเนตฺตัม
 ทิฏฐเ จ อัมเม อภิตัมปราชญํ. พหุหิมโน วาเสฐจา สนังคุมารเน
 ตาภา ภาสิตา

“ ชัตติโย เสฐโ ชเนตฺตัม เม โสธปฐิตาโร,

วิสาจอนัมมโน โด เสฐโ เทวมานุสติ.

ตาว โห ปเนตา วาเสฐจา พหุหิมโน สนังคุมารเน ตาภา สุตตา โน

อัครัตตา สุภาวิกา โห ภูมิมิ ติวา ภัตตังภิกขา โห ภัตตังภิกขา
อนุตตา มยา. อหัง วิเวกัณเฑาะวัน เหว วิเวกัม

“อัตโตโย เสฏฐัง โย ชเนตังมิ เย. โสจันตังวิเวกัม

วิชชาจกตังโณ โส เสฏฐัง โย เทมานุเสติ.

อิตมโฆ ภคยา อัทธมมา วาเรญจภการทวชา ภควโต ภาณิตัง
อภินันตุนตี.

อัครัตตังสุตตัง จุตตัง.

สัมปติลาทนียลุตตัง ปุณณัม.

เอวัมเม สุตัง. เอกัง สัมมมัม ภคยา นพินันทามัง วิหริตี
ปาริเรกขณ อว โข อายัสสา สารีปุตโต เชน ภคยา เตนุปลังกมิ,
อุปลังกมิว่า ภควันตัง อภิวาทังวา เอวมนันตัง นันตัง. เอวมนันตัง
นิสิมโณ โข อายัสสา สารีปุตโต ภควันตัง เยเตโจะ “เอว ปุณณัม โน
เอหิ ภันเต ภควา “น จานุ น จ ภวิสสตี น เจวหิ วิชชตี
อัมโฆ สมโณ วา พหัมโฆ วา ภวตวา ภิกขุโณภินนตโร
ยติทัง สัมปติลาทนี. โสจันตวา โข เต ยม สารีปุตโต เอวเมว
ภคยา, เอกังโส สหิตโต สีนนาโต นนิตโต “เอว ปุณณัม โน
เอหิ ภันเต ภควา “น จานุ น จ ภวิสสตี น เจวหิ วิชชตี อัมโฆ
สมโณ วา พหัมโฆ วา ภวตวา ภิกขุโณภินนตโร ยติทัง สัมปติลาทนี.

กั นุ โข เต สารีปุตโต, เย เต ชเนตัง, อภินันตัง อนันตัง

สัมมาสัมพุทธา, สัพพะ เท ภควันโต เจสสา เจโต ปริจจ วิติตา
 “เอวสีลา เท ภควันโต อเหตุ อิตถี, “เอวธัมมา เท ภควันโต
 อเหตุ อิตถี, “เอวัญญา เท ภควันโต อเหตุ อิตถี, “เอววิท วิ
 เท ภควันโต อเหตุ อิตถี, “เอววิมุตตา เท ภควันโต อเหตุ
 อิตถี. โน เกต ภันเต. ก็ ปน เท สาริปุตฺต, เป เท ภวิสสันติ
 อมาค มัทธานิ อหันโต สัมมาสัมพุทธา, สัพพะ เท ภควันโต
 เจสสา เจโต ปริจจ วิติตา “เอวสีลา เท ภควันโต ภวิสสันติ
 อิตถี, “เอวธัมมา. “เอวัญญา “เอววิท. “เอววิมุตตา เท
 ภควันโต ภวิสสันติ อิตถี. โน เกต ภันเต. ก็ ปน เท
 สาริปุตฺต, อหิ เอกาหิ อหิ สัมมาสัมพุทธา เจสสา เจโต ปริจจ
 วิติโต “เอวสีลา ภควา อิตถี, “เอวธัมโม. “เอวัญญโณ “เอววิท.
 “เอววิมุตโต ภควา อิตถี. โน เกต ภันเต. แดถ หิ เท
 สาริปุตฺต อภิกขาคคัจจุบับันนตุ อหันตสุ สัมมาสัมพุทธา
 เจโตปริยาขณานิ นัตถิ, อถ กิณฺจเรหิ เท อပ္ปิ สาริปุตฺต
 โอฬาริมา อสงวารา ภาสิตา, เวกฺโข คหิตโต สีนนาโต เตหิตโต
 “เอว ปสันโน อหิ ภันเต ภควา “น จาหุ น จ ภวิสสันติ น
 เจรหิ วิชชติ อัมมโณ สมโณ วา พหัมมโณ วา ภควา ภิกฺขุ-
 ภินฺนโร ยนิต สัมโพธิยฺนติ. น โข ปนเต ภันเต
 อภิกขาคคัจจุบับันนตุ อหันตสุ สัมมาสัมพุทธา เจโตปริยา-
 ขณานิ นัตถิ, อပ္ปิ จ เม ธัมมัญญโณ วิติโต. เสนฺขณานิ ภันเต

[illegible]

ภันเต อายตนะปัจฉิมัตถัสสุ, ตัง ภควา อสสัมภิวาณาติ; ตัง ภควโต
 อสสัมภิวาณาโต อุตฺตริยภินโนเยยฺย นัตถิ, ยถาภิชาเน ชัลลโน
 สมโน वा पिराहिมนो वा ภควตา ภिय โยภินโนตโร อัสส
 ยทิกं อายตนะปัจฉิมัตถัสสุ.

อปฺปํ ปน ภันเต เขตฺตานุตฺตริยํ, ยถา ภควา ธมฺมํ เทเสติ
 คัพฺปาวักกัณฺตีสุ. จตฺสโส อีมา ภันเต คัพฺปาวักกัณฺตีโย. อิทํ ปน
 ภันเต เอกัจโจ อสสัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิ โอภกฺกมฺติ, อสสัมปชาโน
 มาตุ กุจฺฉิสฺสํ ชาติ, อสสัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิมฺหา นิกฺขมฺติ; อयํ
 ปจฺจมา คัพฺปาวักกัณฺตี. ปน จปฺรํ ภันเต อีเอกัจโจ สัมปชาโน ทิ
 โช มาตุ กุจฺฉิ โอภกฺกมฺติ, อสสัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิสฺสํ ชาติ,
 อสสัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิมฺหา นิกฺขมฺติ; อयํ ทุตฺติยา คัพฺปาวักกัณฺตี.
 ปน จปฺรํ ภันเต อีเอกัจโจ สัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิ โอภกฺกมฺติ,
 สัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิสฺสํ ชาติ, อสสัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิมฺหา
 นิกฺขมฺติ; อयํ ตุตฺติยา คัพฺปาวักกัณฺตี. ปน จปฺรํ ภันเต อีเอกัจโจ
 สัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิ โอภกฺกมฺติ, สัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิสฺสํ
 ชาติ, สัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิมฺหา นิกฺขมฺติ; อयํ จตุตฺตฺตา
 คัพฺปาวักกัณฺตี. เขตฺตานุตฺตริยํ ภันเต คัพฺปาวักกัณฺตีสุ.

อปฺปํ ปน ภันเต เขตฺตานุตฺตริยํ, ยถา ภควา ธมฺมํ เทเสติ
 อาเทสฺสนวาทุ. จตฺสโส อีมา ภันเต อาเทสฺสนวาทา. อิทํ ภันเต เอกัจโจ
 นิมิทฺเทน อาทิสฺสि “เอวํ เต มโน, อิตฺถมฺปิ เต มโน,

อิตถี เต จิตฺตํติ. โส พหุ เจปิ อาทิสติ “ตเถว ตํ โหติ,
 โน อัมมณฺณภาติ. ยํ ปจฺมา อาเทสนวโร. ปุณฺ ญปรํ ภาณฺเต
 อธิเกจฺจโจ น เหว โช นิมิตฺเตน อาทิสติ; อปิ จ โช มนุสฺสํ
 วา อมฺนุสฺสํ วา เทวตํ วา สทฺทํ สุตฺวา อาทิสติ “เอวํปิ เต มโน,
 อิตฺตํปิ เต มโน, อิตถี เต จิตฺตํติ. โส พหุ เจปิ อาทิสติ
 “ตเถว ตํ โหติ, โน อัมมณฺณภาติ. ยํ ทุตฺติยา อาเทสนวโร. ปุณ
 ญปรํ ภาณฺเต อธิเกจฺจโจ น เหว โช นิมิตฺเตน อาทิสติ, นปิ
 มนุสฺสํ วา อมฺนุสฺสํ วา เทวตํ วา สทฺทํ สุตฺวา อาทิสติ;
 อปิ จ โช วิตักฺกยโต วิจารยโต วิตักฺกวิยํมารสทฺทํ สุตฺวา อาทิสติ
 “เอวํปิ เต มโน, อิตฺตํปิ เต มโน, อิตถี เต จิตฺตํติ. โส
 พหุญเจปิ อาทิสติ “ตเถว ตํ โหติ, โน อัมมณฺณภาติ. ยํ ทุตฺติยา
 อาเทสนวโร. ปุณ ญปรํ ภาณฺเต อธิเกจฺจโจ น เหว โช นิมิตฺเตน
 อาทิสติ, นปิ มนุสฺสํ วา อมฺนุสฺสํ วา เทวตํ วา สทฺทํ
 สุตฺวา อาทิสติ, นปิ วิตักฺกยโต วิจารยโต วิตักฺกวิยํมารสทฺทํ
 สุตฺวา อาทิสติ; อถ โช วิตักฺกวิจารสมาธิ สหฺมปฺปณฺณํสํ เจตฺสา
 เจโต ปริจฺจ ปชานาติ “ยถา อิมํสํสํ โภโต มโนคฺขวรา ปณฺหิตา,
 ตถา อิมํสํสํ จิตฺตํสํสํ อนฺนํคฺขวรา อิมํ นาม วิตักฺกํ วิตักฺกเกสฺสตีติ.
 โส พหุญเจปิ อาทิสติ “ตเถว ตํ โหติ, โน อัมมณฺณภาติ. ยํ
 ภาณฺเต จตฺตํ อาเทสนวโร. เอตฺตานุตฺตรียํ ภาณฺเต อาเทสนวโร.
 ญปรํ ปณ ภาณฺเต เอตฺตานุตฺตรียํ, ยถา ภควา อัมมํ เทเสติ

ขิปปาภินิชาติ. ตัตฺถ ภาณเต ยายํ ปฏฺฐิตา ทุกฺขา ทนฺธธาภิณฺณา,
 ธมฺมํ ปน ภาณเต ปฏฺฐิตา อุกฺเขเนว ธีนา อักฺขายติ ทุกฺขัตตา
 จ ทนฺธัตตา จ. ตัตฺถ ภาณเต ยายํ ปฏฺฐิตา ทุกฺขา ขิปปาภินิชา,
 ธมฺมํ ปน ภาณเต ปฏฺฐิตา ทุกฺขัตตา ธีนา อักฺขายติ. ตัตฺถ
 ภาณเต ยายํ ปฏฺฐิตา สุกฺขา ทนฺธธาภิณฺณา, ธมฺมํ ปน ภาณเต
 ปฏฺฐิตา ทนฺธัตตา ธีนา อักฺขายติ. ตัตฺถ ภาณเต ยายํ ปฏฺฐิตา สุกฺขา
 ขิปปาภินิชา, ธมฺมํ ปน ภาณเต ปฏฺฐิตา อุกฺเขเนว ปณฺนิตา
 อักฺขายติ สุกฺขัตตา จ ขิปปัตตา จ. เอตทานุตฺตริยํ ภาณเต ปฏฺฐิตาสุ.

อปรํ ปน ภาณเต เอตทานุตฺตริยํ, ยถา ภควา ธมฺมํ เทเสติ
 ภัสสสฺมาจเร. อธิ ภาณเต เอกัจฺโจ น เจว มุสฺสาวาทุปลัณฺหิตํ
 วาจํ ภาสติ, น จ เวญฺญิยํ เปตฺตญิยํ น จ สวรัณฺณํ, ชยาเปกฺโข
 มนฺตํมณฺตา จ วาจํ ภาสติ นิธานวตี กาเลน. เอตทานุตฺตริยํ
 ภาณเต ภัสสสฺมาจเร.

อปรํ ปน ภาณเต เอตทานุตฺตริยํ, ยถา ภควา ธมฺมํ เทเสติ
 ปุริสสฺมาจเร. อธิ ภาณเต เอกัจฺโจ สัจฺโจ จัสส สัตฺโธ จ
 น จ กุทโธ น จ ลปโธ น จ เนมิตฺติโก น จ นิยฺเมสิโก น
 จ ลาภเณ ลภํ นิชีลฺสนโก, อินฺทริเยสุ คฺคตฺถวาโร โภชนเณสุ
 มัตตตฺถญํ สมการี ชาครียานุโยคมนุยุตฺโต อตฺตนิทฺโต อารทฺธวิริโย
 ฌายี สติมา กัลยาณปฏิภาณ คติมา อติมา มติมา, น จ
 กาเมสุ วิกฺกโร สโต จ นิปโธ จเร. เอตทานุตฺตริยํ ภาณเต

ปริสสิดลมาจาเร.

อปฺรํ ปณ ภันฺเต เอตทานุตฺตริยํ, ยถา ภควา ธัมมํ เทเสติ
 ชนุสสาสนนิวาสุ. จตฺสฺสโล อีมา ภันฺเต ชนุสสาสนนิวา. ชานาติ
 ภันฺเต ภควา ปฺรํ ปุคฺคํลํ บัจฺจัตถํ โยนิโสมนสิการา “อํ
 ปุคฺคํลํ ยถานุสฺสึจํ ตถา ปฏิบิซฺชมาโน ตินฺนํ สลฺโวชนานํ
 ปริกฺขยา สโตตวณฺโณ ภวิสฺสติ อวินิปาตขมฺโม นิยโต สัมโพ-
 ธิปวายโนติ. ชานาติ ภันฺเต ภควา ปฺรํ ปุคฺคํลํ บัจฺจัตถํ โยนิโส-
 มนสิการา “อํ ปุคฺคํลํ ยถานุสฺสึจํ ตถา ปฏิบิซฺชมาโน
 ตินฺนํ สลฺโวชนานํ ปริกฺขยา ภาวโทสโมหานํ ตนฺตฺธา สกทาคาเม
 ภวิสฺสติ สกิทเว ธมฺมํ โลกํ อาคันถฺวา ทุกฺขสฺสสันตํ ภวิสฺสติ.
 ชานาติ ภันฺเต ภควา ปฺรํ ปุคฺคํลํ บัจฺจัตถํ โยนิโสมนสิการา
 “อํ ปุคฺคํลํ ยถานุสฺสึจํ ตถา ปฏิบิซฺชมาโน บัจฺจันนํ โอรัมภาคิยานํ
 สลฺโวชนานํ ปริกฺขยา โยปปาติโก ภวิสฺสติ ตตฺถ ปรีนิพฺพาเย
 อนาวตฺตติธมฺโม ตตฺถมา โลกาติ. ชานาติ ภันฺเต ภควา ปฺรํ
 ปุคฺคํลํ บัจฺจัตถํ โยนิโสมนสิการา “อํ ปุคฺคํลํ ยถานุสฺสึจํ
 ตถา ปฏิบิซฺชมาโน อาสวานํ ปริกฺขยา อนาสวณฺโณโตวิมุตฺตํ
 บัจฺจวิมุตฺตํ ทิฏฺฐิเจว ธมฺมํ สยํ อภิณฺเภา สจฺจํอิทฺถวา
 อฺปสฺมบิซฺช วิหริสฺสติ. เอตทานุตฺตริยํ ภันฺเต ชนุสสาสนนิวาสุ.

อปฺรํ ปณ ภันฺเต เอตทานุตฺตริยํ, ยถา ภควา ธัมมํ เทเสติ
 ปฺรํ ปุคฺคํลํ วิมุตฺติยาเจเน. ชานาติ ภันฺเต ภควา ปฺรํ ปุคฺคํลํ

ปัจจุตัง โยนิโสมนสิการา “อโย ปุคฺคโต ตินฺนํ สํวโลชนานํ
 ปริกฺขยา โสตาปันโน ภวิสฺสตี อวินิปาตธัมโม นิยโต สัม-
 โโพปายโมติ. ชานาติ ภันเต ภควา ปริ ปุคฺคลํ ปัจจุตัง
 โยนิโสมนสิการา “อโย ปุคฺคโต ตินฺนํ สํวโลชนานํ ปริกฺขยา
 ภาคโธโตโมนานํ ตณฺहुตฺตา สกทาสามี สกิทเว อิมํ โลกํ อาคันตีว
 กุกฺกขลฺลันตํ ภวิสฺสตีติ. ชานาติ ภันเต ภควา ปริ ปุคฺคลํ ปัจจุตัง
 โยนิโสมนสิการา “อโย ปุคฺคโต มัลลจันณํ โอรัมภาคิยานํ สํวโลชนานํ
 ปริกฺขยา โยปปาติโก ตตฺถ ปรินิพฺพายี อนาวจฺจติธัมโม ตลฺลมา
 โลกาติ. ชานาติ ภันเต ภควา ปริ ปุคฺคลํ ปัจจุตัง โยนิโสมนสิการา
 “อโย ปุคฺคโต ภาตฺวานํ ขยา อนาถวณฺโณโจโตวิมุคฺตํ มัลลนาวิมุคฺตํ
 ทิฏฺฐเชว ธัมเม สยํ อภินฺนา สจฺจนิคฺคิตฺวา อปฺปมํชฺช วิหริสฺสตีติ.
 เอตธานุคฺตกริยํ ภันเต ปริ ปุคฺคลํ วิมุคฺติภาณเณ.

อปริ ปณ ภันเต เอตธานุคฺตกริยํ, ยถา ภควา ธัมมํ เทเสติ
 สลฺลสฺสทวาเทสุ. ตโยเม ภันเต สลฺลสฺสทวาทา. อโ ภันเต เอกัจโจ สมนโน วา
 ฬารามโน วา อาคัมภีรณฺวาย ๆ.ป.ฯ ตถารูปฺปเจโตสฺมาธิ มุสฺสติ,
 ยถาสมาหิตะ จิตฺโต อนเภาวิทํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสวติ. เสยฺยถิทํ
 เอกัมปิ ชาตี เทวปิ ชาติโย ติสฺโสปิ ชาติโย จตฺสโสปิ ชาติโย
 มัลลจันณํ ชาติโย ทสฺสปี ชาติโย วิสฺสปี ชาติโย ตลฺลปี ชาติโย
 รัตตาลีสิปี ชาติโย มัลลนาลปี ชาติโย, สคฺคปี ชาตี สทลฺลปี
 ชาตี สทลฺลสฺสปี ชาตี, อนเภาณปี ชาติสตานี. อนเภาณปี

ชาตีสหัสสานิ อเนกานิ ชาตีสตสหัสสานิ “อมุตราสี เหวณาโม
 เหวโคตโต เหววันโน เหวมาหาโร เหวสุขทุกข์ขปฏิสเวที
 เหวมายุปรินันโต; โส ตโต จโต อมุตร อุตปาที, ตัตตราปาสี
 เหวณาโม เหวโคตโต เหววันโน เหวมาหาโร เหวสุขทุกข์ขปฏิสเวที
 เหวมายุปรินันโต; โส ตโต จโต อิมุปรินันโต. อิติ สาการ
 สอุมเทส อเนกวิหิต ปุพเพนิวาสี อนุสสังคิ; โส เหวมาห
 “อติต จาห์ อัทธาน ชานามิ สัมภวิ วา โลโก วิวัณ
 วาติ. อนาคต จาห์ อัทธาน ชานามิ สัมภวิสสตี วา โลโก
 วิวัณวิสสตี วาติ. สัสสโต อตตะ จ โลโก จ วันโน จ
 กุณวิโจ เอลิกวิจายี จิตโต, เต จ สัตตา สันธาวันติ สสันติ
 จันติ อูปัชชันติ “อติเตว สัสสตีสมันติ. อโย ปจโม
 สัสสตีวาโต. ปุณ จ ปรม กันเต อิกกัจโจ สมโน วา
 พริหัมโน วา อาตัมปมนิวาย ๆ เปฯ ตถารูป เจโตสมาธิ
 มุสติ; ยถาสมาหิตเต จิตเต อเนกวิหิต ปุพเพนิวาสี อนุสสังคิ:
 เสยยถิหะ เอกปิ สัมภวิวิวัณ เทวปิ สัมภวิวิวัณนิ ตินปิ
 สัมภวิวิวัณนิ จัตตารปิ สัมภวิวิวัณนิ ยัมปิ สัมภวิวิวัณนิ
 ทสปิ สัมภวิวิวัณนิ “อมุตราสี เหวณาโม เหวโคตโต เหววันโน
 เหวมาหาโร เหวสุขทุกข์ขปฏิสเวที เหวมายุปรินันโต; โส ตโต จโต
 อมุตร อุตปาที, ตัตตราปาสี เหวณาโม เหวโคตโต ๆ เปฯ

เขวมายุปริยัติโต; โส ตโต จโต อธิษณฺโนติ. อิติ สากา
 ฐุทฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสริ; โส เขวมาท “อติตํ
 โข จาหํ อตฺธานํ ชานามิ “สํวัณฺณ วา โลโก วิวัณฺณ วาติ.
 อนาคตํ จ ชฺวาทํ อตฺธานํ ชานามิ “สํวัณฺณสฺสติ วา โลโก
 วิวัณฺณสฺสติ วาติ. สลฺลโต อตฺตา จ โลโก จ วัณฺโณ กุณฺณโจ
 เอลิกฺกุญฺจาปี จิโต, เต จ สลฺลตา สันธาวันติ สสรณฺติ จวันติ
 อูปบิซฺชันติ อตฺถิเตว สลฺลตติสฺสนฺติ. ขยํ กุติโย สลฺลตวาโท.
 เปน จปรํ ภาเน อธิษณฺโนติ สมน โน วา ปรมาทฺมโน วา
 ภาเนนํวิราย ๗ เปฯ ตถารูป เจโตสมาธิ มุสฺติ; ยถาสมาธิเต
 วิเน อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสริ: เสยฺยถิทํ? ๗ เปฯ
 ๗ สํวัณฺณวิวัณฺณานิ วิสํ สํวัณฺณวิวัณฺณานิ ติสํ
 สํวัณฺณวิวัณฺณานิ จตฺตาฬิสี สํวัณฺณวิวัณฺณานิ “อมุตรํ เหวนาโม
 เหวโคตฺโต เหววัณฺโณ เหวมาหาโร เหวสุขทุกฺขปฏิสเวทํ
 เขวมายุปริยัติโต; โส ตโต จโต วมุตรํ อุตฺปาทํ, ตตฺราปาสํ
 เหวนาโม ๗ เปฯ อิติ สากา ฐุทฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ
 อนุสฺสริ; โส เขวมาท “อติตํ จาหํ อตฺธานํ ชานามิ
 “สํวัณฺณปี โลโก วิวัณฺณปีติ. อนาคตํ จาหํ อตฺธานํ ชานามิ
 “สํวัณฺณสฺสติปี โลโก วิวัณฺณสฺสติปีติ. สลฺลโต อตฺตา จ
 โลโก จ วัณฺโณ กุณฺณโจ เอลิกฺกุญฺจาปี จิโต, เต จ สลฺลตา
 สันธาวันติ สสรณฺติ จวันติ อูปบิซฺชันติ อตฺถิเตว สลฺลตติสฺสนฺติ.

อโย ภัณฺเต ตติโย สัสสควาโท. เอตทธานุคฺตริยํ ภัณฺเต สัสสควาเทสุ.

อปฺปํ ปน ภัณฺเต เอตทธานุคฺตริยํ, ยถา ภควา ธมฺมํ เทเสติ
 ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติณานเณ. อิท ภัณฺเต เอกัจฺโจ สมนเณ วา
 พหฺรหฺมโน วา อาตบฺบํมณฺวาย ๆเปฯ ตถารูปํ เจโตสมาริ
 ฆุสฺสติ; ยถาสมาหิตเณ จิตฺเต อนเณวहितํ ปุพฺเพนิวาสํ อานุสฺสรติ
 เสยฺยณิทํ? เอกบิ ชาติ เทวบิ ชาติโย ติสฺโสบิ ชาติโย
 จตฺสฺโสบิ ชาติโย บัณฺณบิ ชาติโย ทสบิ ชาติโย วิสฺบิ
 ชาติโย ติสฺบิ ชาติโย จตฺตาฬิสฺบิ ชาติโย บัณฺณาสบิ ชาติโย
 สตบิ ชาติ สหฺสฺสบิ ชาติ สตสฺสหฺสฺสบิ ชาติ อนเณบิ
 สํวฏฺฏกบิเป เณเณบิ วิวฏฺฏกบิเป เณเณบิ สํวฏฺฏวิวฏฺฏกบิเป
 ๆเปฯ อิติ สาการํ สยฺยทฺเทสํ อนเณวहितํ ปุพฺเพนิวาสํ อานุสฺสรติ.
 สันฺติ ภัณฺเต สัตฺตา, เยสํ จ น สักกา คณนาย วา สํชาเนน วา
 อโย สํชาตุํ, อบิ จ ยสฺสํมํ อตฺตภาเว อภินิเวตฺตปุพฺโพ โหติ, ยถิ วา
 รุบิสุ ยถิ วา อรุบิสุ ยถิ วา สันฺณวีสุ ยถิ วา อสันฺณวีสุ ยถิ
 วา เณวสันฺณวีสฺวาสนวีสฺว, อิติ สาการํ สยฺยทฺเทสํ อนเณวहितํ
 ปุพฺเพนิวาสํ อานุสฺสรติ. เอตทธานุคฺตริยํ ภัณฺเต ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติณานเณ.

อปฺปํ ปน ภัณฺเต เอตทธานุคฺตริยํ, ยถา ภควา ธมฺมํ เทเสติ
 สัตฺตานํ จตุปปาทณานเณ. อิท ภัณฺเต เอกัจฺโจ สมนเณ วา
 พหฺรหฺมโน วา อาตบฺบํมณฺวาย ๆเปฯ ตถารูปํ เจโตสมาริ
 ฆุสฺสติ; ยถาสมาหิตเณ จิตฺเต ทิพฺเพน จักขุณา วิสฺสุทฺธเณ

อติกกัณฺธมานุสเณ สัตฺเต บัสนฺติ จวมาเน อุปัชฌายาเน, ธีเน ปณฺเฑ
 สฺวณฺเณ ทฺพพัณฺเณ สฺส
 “อิเม วต โภณฺโต สัตฺตา กายทฺจฺจฺวโร สมนฺนาคตา วจฺจฺจฺวโร
 สมนฺนาคตา มโนทฺจฺจฺวโร สมนฺนาคตา ขรียาณํ อุปวาทกา นิจฺจฺจฺวโร จิกา
 นิจฺจฺวโร จิกมฺมสฺมาทนา, เต กายสฺส
 ทฺพคฺคิ วิณฺปิโต นิรยํ อุปนฺนนา, อิเม วา ปน โภณฺโต
 สัตฺตา กายทฺจฺวโร สมนฺนาคตา วจฺจฺวโร สมนฺนาคตา
 มโนทฺจฺวโร สมนฺนาคตา ขรียาณํ อุปวาทกา สมนฺนาคตา จิกา
 สมนฺนาคตา จิกมฺมสฺมาทนา, เต กายสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 สัตฺติ โลกํ อุปนฺนนาติ อิติ ทิพฺเพน จักฺขนา วิสฺสุทฺธเณ
 อติกกัณฺธมานุสเณ สัตฺเต บัสนฺติ จวมาเน อุปัชฌายาเน,
 ธีเน ปณฺเฑ สฺวณฺเณ ทฺพพัณฺเณ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 สัตฺเต ปชานาติ. เอกทานุคฺตริยํ ภาณฺเต สัตฺตานํ จตุสฺสปาตนาเน.

อปฺปํ ปน ภาณฺเต เอกทานุคฺตริยํ, ยถา ภควา ธมฺมํ เทเสติ
 อิทฺธิวิธาสฺ. เทวมา ภาณฺเต อิทฺธิวิธาสฺ. อตฺถิ ภาณฺเต อิทฺธิ
 สาสฺวา สอุปฺปิกา “โน อริยาติ วุจฺจติ. อตฺถิ ภาณฺเต อิทฺธิ
 ธนาสา วา อุปฺปิกา “อริยาติ วุจฺจติ. กตมา จ ภาณฺเต อิทฺธิ
 สาสฺวา สอุปฺปิกา “โน อริยาติ วุจฺจติ? อธิ ภาณฺเต เอกจฺโจ
 สมนฺโน วา ทฺวามฺมนํ วา ชาติยํ ปมฺมณํ วา ปชานมฺมณํ วา
 อญฺโฆมฺมณํ วา อญฺโฆมฺมณํ วา สมนฺนาคตา มโนทฺจฺจฺวโร จิกา
 สมนฺนาคตา จิกมฺมสฺมาทนา, เต กายสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

เจโตสมาธิ ฌตฺติ; ยถาสมาหิตะ จิตฺเต อนเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ
 บัณฺณโกติ, เขโกปํ หุตฺวา พหุสา โหติ, พหุสาปํ หุตฺวา
 เอโก โหติ, อาวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรกฺขณํ ติโรปการํ ติโรปัทธํ
 อสฺสชฺชมาโน คัจฉนฺติ เสยฺยถาปํ อากาเส, ปจฺจยาปํ อุมฺมุขชฺช นิมุขชฺช
 กโรติ เสยฺยถาปํ อุกฺกเกปํ, อภิษชฺชมาเน คัจฉนฺติ เสยฺยถาปํ
 ปจฺจยํ, อากาเสปํ บัลลลังเคน จงฺกมฺมิ เสยฺยถาปํ บักฺกชิลฺกฺโกณ.
 อิมेषิ จันฺทิมสฺสุริเย เอวเมหิหิตฺโถ เอวเมหานุภาเว ปาณินา
 ปรามสฺสตี ปริมชฺชตฺติ, ยาว พหฺมโลกาปํ กาเยน ลวตฺเตติ.
 ขยํ ภันเต อิทฺธิ สาสวาท สอฺปถิกา “โน อริยาตี วุจฺจติ. กตมา จ
 ภันเต อิทฺธิ อนาสวาท อนฺนปถิกา “อริยาตี วุจฺจติ? อธิ ภันเต
 ภิกฺขุ สเจ อากังขติ “ปฏิกฺกุเล อปัปฺปิกฺกุลสฺสณฺณิ วิหเรยฺยณฺณติ,
 อปัปฺปิกฺกุลสฺสณฺณิ ตตฺถ วิหริติ; สเจ อากังขติ อปัปฺปิกฺกุเล
 ปฏิกฺกุลสฺสณฺณิ วิหเรยฺยณฺณติ, ปฏิกฺกุลสฺสณฺณิ ตตฺถ วิหริติ; สเจ
 อากังขติ “ปฏิกฺกุเล จ อปัปฺปิกฺกุเล จ อปัปฺปิกฺกุลสฺสณฺณิ วิหเรยฺยณฺณติ,
 อปัปฺปิกฺกุลสฺสณฺณิ ตตฺถ วิหริติ; สเจ อากังขติ “ปฏิกฺกุเล จ อปัปฺปิกฺกุเล จ
 ปฏิกฺกุลสฺสณฺณิ วิหเรยฺยณฺณติ, ปฏิกฺกุลสฺสณฺณิ ตตฺถ วิหริติ; สเจ อากังขติ
 “ปฏิกฺกุลสฺสณฺณิ อปัปฺปิกฺกุลสฺสณฺณิ ตตฺถ วิหริติ; สเจ อากังขติ
 วิหเรยฺยณฺณิ สโต สัมปชาโนติ, อูปกฺกชโก ตตฺถ วิหริติ สโต
 สัมปชาโน. ขยํ ปน ภันเต อิทฺธิ อนาสวาท อนฺนปถิกา “อริยาตี
 วุจฺจติ. เขตฺตานุตฺตรียํ ภันเต อิทฺธิวิธาสฺ. ตํ ภควา อเสสสมภิกฺขานาติ,

คัมภีระ โข สลิลสมาธิภาวนา โข อุตฺตริยวิภังคิโน ยนฺตํ, ยถาภาวนา
อัมภีโร สมนโน วา พหฺมาหิมโน วา ภควตา ภิกฺขุโยภินฺตโร
ยนฺตํ, ยถิทํ อิทธีวธาสุ.

ยนฺตํ ภันเต สัทธเนน กุลปฺตเตน ปตฺตํพฬิ อารทธีววิเณ
กามวตา ปริสฺสธามเนน ปริสฺสวิเวเนน ปริสฺสปริกฺกเมเนน ปริสฺสโธวเยเนน,
อนุปฺปยตฺตํ คัมภีระ โข ภันเต ภควตา กามสฺส กามสุขัลลิกา-
นุโยคมนุยุตฺโต หีนํ คัมภีระ โข ปุณฺณชณฺโณ อนนฺตํ อนนฺตสฺสวํหิตํ, น จ
อตฺตคณฺโณคณฺณนุโยคมนุยุตฺโต ทุกฺโข อนนฺตํ อนนฺตสฺสวํหิตํ, จตฺตุนฺนํจ
ภควตา ฉานนํ อภิเจศฺสิกานํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารานํ นิคามลภา
อภิจฉลภา อภิสฺสลภา, สเจ มํ ภันเต เอวํ ปุณฺณเจยฺย “กีนฺนุ โข
อวฺสุโส สาริปุตฺตํ อเหสุ อตฺตคณฺโณคณฺณนํ อัมภีโร สมนโน วา พหฺมาหิมโน
วา ภควตา ภิกฺขุโยภินฺตโร สัมโพธิยฺนตี. เอวํ ปุณฺณโจ อหํ
ภันเต “โนติ วเทยฺย. กิํ ปนฺนํวสุโส สาริปุตฺตํ ภวิสฺสตี
อนาคคณฺโณคณฺณนํ อัมภีโร สมนโน วา พหฺมาหิมโน วา ภควตา
ภิกฺขุโยภินฺตโร สัมโพธิยฺนตี. เอวํ ปุณฺณโจ อหํ ภันเต “โนติ
วเทยฺย. กิํ ปนฺนํวสุโส สาริปุตฺตํ อตฺตคณฺโณคณฺณนํ อัมภีโร สมนโน วา
พหฺมาหิมโน วา ภควตา ภิกฺขุโยภินฺตโร สัมโพธิยฺนตี. เอวํ
ปุณฺณโจ อหํ ภันเต “โนติ วเทยฺย. สเจ ปน มํ ภันเต
เอวํ ปุณฺณเจยฺย “กิํ นุ โข อวฺสุโส สาริปุตฺตํ อเหสุ อตฺตคณฺโณคณฺณนํ
อัมภีโร สมนโน วา พหฺมาหิมโน วา ภควตา สมนโน สัมโพธิยฺนตี.

เฮว่ ปุญฺโง อหํ ภันเต “เอวันฺติ วเทยฺย. ก็ ปณารุโส
 สารีปุตฺต ภวิสฺสํติ อนาถมัทธานํ อังโณ สมณา ว
 พริหารมณฺหา ว ภควตา สมสฺมา สัมโพธิยฺนฺติ. เฮว่ ปุญฺโง
 อหํ ภันเต “เอวันฺติ วเทยฺย. ก็ ปณารุโส สารีปุตฺต อตฺเตกรหิ
 อังโณ สมณา ว พริหารมณฺหา ภควตา สมสฺมา สัมโพธิยฺนฺติ.
 เฮว่ ปุญฺโง อหํ ภันเต “โนติ วเทยฺย. สเจ ปน มํ ภันเต
 เฮว่ ปุญฺเจยฺย “กัสฺมา ปณายัสฺมา สารีปุตฺโต เอกัจจํ
 อปฺภนุชานาติ, เอกัจจํ น อปฺภนุชานาตฺติ. เฮว่ ปุญฺโง อหํ
 ภันเต เฮว่ พียากเรยฺย “สम्मุชา เมตํ ขารุโส ภควโต สุตํ,
 สम्मุชา ปฏิคฺคหิตํ “อเหตุํ อภิตมัทธานํ ขรหฺนโต สัมมาสัมพุทฺธธา
 มยา สมสฺมา สัมโพธิยฺนฺติ: สम्मุชา เมตํ ขารุโส ภควโต
 สุตํ สम्मุชา ปฏิคฺคหิตํ “ภวิสฺสํติ อนาถมัทธานํ ขรหฺนโต
 สัมมาสัมพุทฺธธา มยา สมสฺมา สัมโพธิยฺนฺติ: สम्मุชา เมตํ ขารุโส
 ภควโต สุตํ, สम्मุชา ปฏิคฺคหิตํ “อวัจฺจํเมตํ อนวกาโส, ยํ
 เอกิสฺสา โลกธาตุยา เทวํ ขรหฺนโต สัมมา สัมพุทฺธธา อปฺพฬ
 อจฺจิมํ อุมฺบัสฺสเษยฺย, เนตํ จานํ วิชฺชตฺติ.

กิลฺยาหํ ภันเต เฮว่ ปุญฺโง เฮว่ พียากรมาโน ฐตฺตวาที
 เจว อหํ ภควโต โหมิ, น จ ภควันฺติ อญฺเฏน อปฺภากิจฺจามิ,
 สัมมัสส จานุญฺมํ พียากโรมิ; น จ โกจิ สหยมฺมิโก วาทานฺนาโต
 ศารยฺหิฏฺฐจํ อาคัจฉตฺติ. ตตฺตมํ ตํวํ สารีปุตฺต เฮว่ ปุญฺโง เฮว่

หิยากรมาโน วุตฺตวาที เจว เม โหสิ, น จ มํ อญฺเฐน
 อหฺมํสํสํ จานุอํมํ หิยากรโรสิ, น จ โกจิ สหํมํมิโก
 จาตานฺวาโต คารยํหฺมํจํนํ อคจฺจํคิตฺติ.

เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อุนายิ ภควันตํ เอตทโวจ “อจฺจนฺริยํ
 ภาณฺเต อหฺมํสํสํ ภาณฺเต, ตถาคคฺคฺสํ อหฺมํ บิจฺจิตฺตา สันตฺตฺวํจิตฺตา
 สลฺลเฆตฺตา, ยถฺรํ หิ นาม ตถาคโค เอวํหิทฺธิโก เอวํหานฺนาโว,
 อถ จ ปน เวน อตฺตํ ปาตุกริสฺสคิตฺติ, เอกเมกฺกญฺมํ อิตฺโต ภาณฺเต
 อหฺมํ อหฺมํคิตฺติณฺยา ปริพฺพาชกา อตฺตนิ สมนุสฺสเสยฺยํ, เต คาวตเกเนว
 ปฏากํ ปริทเรยฺยํ “อจฺจนฺริยํ ภาณฺเต อหฺมํสํสํ ภาณฺเต, ตถาคคฺคฺสํ
 อหฺมํ บิจฺจิตฺตา สันตฺตฺวํจิตฺตา สลฺลเฆตฺตา, ยถฺรํ หิ นาม ตถาคโค
 เอวํหิทฺธิโก เอวํหานฺนาโว, อถ จ ปน เวน อตฺตํ ปาตุกริสฺสคิตฺติ.
 บัสนฺสํ โข คีวํ อุนายิ ตถาคคฺคฺสํ อหฺมํ บิจฺจิตฺตา สันตฺตฺวํจิตฺตา
 สลฺลเฆตฺตา, ยถฺรํ หิ นาม ตถาคโค เอวํหิทฺธิโก เอวํหานฺนาโว,
 อถ จ ปน เวน อตฺตํ ปาตุกริสฺสคิตฺติ. เอกเมกฺกญฺมํ อิตฺโต อุนายิ
 อหฺมํ อหฺมํคิตฺติณฺยา ปริพฺพาชกา อตฺตนิ สมนุสฺสเสยฺยํ, เต
 คาวตเกเนว ปฏากํ ปริทเรยฺยํ “บัสนฺสํ โข คีวํ อุนายิ ตถาคคฺคฺสํ
 อหฺมํ บิจฺจิตฺตา สันตฺตฺวํจิตฺตา สลฺลเฆตฺตา, ยถฺรํ หิ นาม ตถาคโค
 เอวํหิทฺธิโก เอวํหานฺนาโว, อถ จ ปน เวน อตฺตํ
 ปาตุกริสฺสคิตฺติ. อถ โข ภควา อายสฺมันตํ สารีปุตฺตํ อามันเตสิ
 “ยสฺมา ติน คีวํ สารีปุตฺตํ อิมํ อหฺมํปรียายํ อภิกฺขณํ ภาเสยฺยาสิ

สัมปสาทนียลุตฺตํ ปัจจํ.

๑๒๖

ภิกขุณิ ภิกขุณินิ อูปาสกานํ อูปาสิกานํ, เขลปํ หิ สาริปุตฺต
โมชปุริสาณํ ภวิสฺสตี ตถาคเต กังขา วา วิมตี วา, เขลปํ มํ
ธम्मปริยายํ สุตฺวา ตถาคเต กังขา วา วิมตี วา สว ปทียิสฺสตีติ.
อิตฺติ ทิพฺ อายสฺสํมา สาริปุตฺโตโต ภควโต ธम्मํชา ธम्मปสาทํ ปเวเทสิ.
สสํมา อิมัสส เวຍยากรณัสส “ธम्मปสาทนียนฺเตว อธิวณฺณตี

ธम्मปสาทนียลุตฺตํ ปัจจํ.

ปาสาทิกลุคคัมภีร์

เขวัมเม สุต. เอกัง สมณัง ภควา ตักเกยสุ วิหริติ เวธเนน
 นาม ตักเกยา เตสํ อัมมพวเน ปาสาเท. เตเน โข ปน สมณเ
 นิคคังโง นากุปุตโต ปาวาย อชุนา กาลกโต โหติ. ตัสส
 กาลกิริยาช วิธินา นิคคังโง เมธิกชาตา มัมมทชาตา เณชาตา
 วาหาปณินา อัมมมณินา มุณเฑสีทิ วิธินา วิธินา “น
 ทวํ อิมํ อัมมวินยํ อชานาสิ, นทํ อิมํ อัมมวินยํ อชานาสิ, ที่
 ทวํ อิมํ อัมมวินยํ อชานาสิ, วิธินาปฏิปัตติโน ทวํ, อหัมม
 สัมมาปฏิปัตติโน; สหิตัมเม อสสิตัมเต, ปุเร วณียํ ปัจฉา อว,
 ปัจฉา วณียํ ปุเร อว, อธิจันตัมเต วิปวาตัม, อารอนโต เต
 วาโต, นิคคหิตาสิ ปวาทัมปิโมกขาย, นิพเพเทหิ वा สเจ
 ปโหสสิ. วโธ เขว โโก มณเฑ นิคคังเจสุ นากุปุตติเยสุ
 ออนุวัตติ. เมยํ นิพเพตัสส นากุปุตตัสส สวากา จิเห โอทาตวสนา,
 เตยํ นิพเพตัสสุ นากุปุตติเยสุ นิพเพตัมปสา วิวัชรูปา ปฏิวานรูปา.
 ยตา ทํ ทูราชาเต อัมมวินยเ ทูปเปเวทิตเ อนินยานิเก ออนุสสมล
 วัตตินิเก อสสัมมาสัมพุทโธปิเปเวทิตเ ภินันตูปเ อัมมปฏิสมณเ.

อถ โข จุนโต สมณูปโต ปาวาย วัสสิ วุตโต เยน
 สาลาโม เยนายัสสิมา อานันโต เตนุปลังกมิ, อุลลังกมิตวา
 อายัสสิมัตถํ อานันตํ อภิวาเทตวา เอกมัตถํ นิสสิ. เอกมัตถํ นิสสินโน

ໂຍ ຈຸນໂທ ສມຸທ໌ເທໂສ ອາຍຸສ໌ມັດຕ໌ ອານັ໌ທ໌ ເອຕ໌ໂຈ “ນິຄ໌ວ໌ ໂຈ
 ກັນ໌ເຕ ນາງປຸຕ໌ໂຕ ປາວາຍ໌ ອຸຸນາ ກາລ໌ໂຕ, ຕັສ໌ສ໌ ກາລ໌ກິຣິຍາຍ
 ກິນ໌ນາ ນິຄ໌ວ໌ຈ໌ ທົ່ວອິດສາຫາ ຯເປ ຯ ກິນ໌ນຸເປ ອັບ໌ປຸງສ໌ຣເຈຕິ. ເວ
 ວຸຕ໌ເຕ ອາຍຸສ໌ມາ ອານັ໌ໂທ ຈຸນ໌ທ໌ ສມຸທ໌ເທໂສ ເອຕ໌ໂຈ “ອັດ໌ຕິ
 ໂຍ ອິທ໌ ອາວຸໂສ ຈຸນ໌ທ໌ ກຸລາປາກຕ໌ ກຸວຸນ໌ຕ໌ ທັສ໌ສ໌ນາຍ, ອາຍາມາວຸໂສ
 ຈຸນ໌ທ໌, ເຍນ ກຸວາ ເຕນຸປັສັງກມິສ໌ສາມ; ອຸປັສັງກມິຕ໌ວາ ເອກມັດຕ໌
 ກຸວ໌ໂຕ ອາໂຣເຈຍ໌ຍາມາຕິ. “ເວ ກັນ໌ເຕ ໂຍ ຈຸນ໌ໂທ ສມຸທ໌ເທໂສ
 ອາຍຸສ໌ມໂຕ ອານັ໌ທັສ໌ສ໌ ບັຈ໌ຈັສ໌ໂສຕິ. ອດ ໂຍ ອາຍຸສ໌ມາ ຈ ອານັ໌ໂທ
 ຈຸນ໌ໂທ ຈ ສມຸທ໌ເທໂສ ເຍນ ກຸວາ ເຕນຸປັສັງກມິສ໌; ອຸປັສັງກມິຕ໌ວາ
 ກຸວຸນ໌ຕ໌ ອກົວາເຕຕ໌ວາ ເອກມັດຕ໌. ນິສິ໌ທັສ໌. ເອກມັດຕ໌ ນິສິ໌ໂນ ໂຍ
 ອາຍຸສ໌ມາ ອານັ໌ໂທ ກຸວຸນ໌ຕ໌ ເອຕ໌ໂຈ “ອັບ໌ ກັນ໌ເຕ ຈຸນ໌ໂທ
 ກຸວຸໂທໂສ ເອວາມາ “ນິຄ໌ວ໌ ໂຈ ກັນ໌ເຕ ນາງປຸຕ໌ໂຕ ປາວາຍ໌
 ອຸຸນາ ກາລ໌ໂຕ, ຕັສ໌ສ໌ ກາລ໌ກິຣິຍາຍ ກິນ໌ນາ ນິຄ໌ວ໌ຈ໌ ຯເປ ຯ ກິນ໌ນຸເປ
 ອັບ໌ປຸງສ໌ຣເຈຕິ.

ເອວ໌ເບ໌ທ໌ ຈຸນ໌ທ໌ ໂທຕິ ກຸວາຂາເຕ ອັມມ໌ວິນເຍ ຕຸບ໌ປເວຕິເຕ
 ອກິບ໌ຍາຕິ ອຸປັສັງກມິຕ໌ວາ ອັມມ໌ວິນເຍ ຕຸບ໌ປເວຕິເຕ. ອັບ໌ ຈຸນ໌ທ໌
 ສັກຄາ ຈ ໂທຕິ ອັມມ໌ວິນເຍ ຕຸບ໌ປເວຕິເຕ, ອັມມ໌ໂມ ຈ ກຸວາຂາເຕ ຕຸບ໌ປເວຕິເຕ
 ອກິບ໌ຍາຕິ ອຸປັສັງກມິຕ໌ວາ ອັມມ໌ວິນເຍ ຕຸບ໌ປເວຕິເຕ. ກາວໂມ
 ຈ ຕັສ໌ສ໌ ກິນ໌ໂມ ນ ອັມມ໌ວິນເຍ ຕຸບ໌ປເວຕິເຕ ວິນເຕ ນ ອັມມ໌ວິນເຍ
 ນ ອັມມ໌ວິນເຍ ໂຈເບ໌ໂມ ຈ ຕັສ໌ສ໌ ກິນ໌ໂມ ອັມມ໌ວິນເຍ ໂຈ ເອວ໌ເບ໌ທ໌

วณิโย “ตัสส เต อากุโส อากา, ตัสส เต หุสสัธ, สัตถา จ
 เต อัสสมัสสัพพโส, อัมโม จ พุทธาโต พุทฺธปเวทิตอ อนินยานิโก
 ออุปสมถวตฺตนิโก อัสสมัสสัพพโส พุทฺธปเวทิตอ, อัมมจ ตัสส อัมม
 น อัมมานุอัมมปฏิปัตติโย วิหริติ น สามีจิปฏิปัตติโน น อณูอัมมจารี,
 โวกกัมม จ ตมฺหา สัตถา สัตถสึ. อิติ โข จุนฺท สัตถาปี ตัสส
 คารโยท, อัมมโม ตตฺถ คารโยท, สวาโก จ ตตฺถ เอร
 ปาสโส. โข โข จุนฺท เอรป สวาโก เอร วเทยฺย “เอตาสฺมา
 ตถา ปฏิปัตตฺว, มคฺเต เต สัตถาตา อัมโม เทสิโต ปยฺยณตฺโตติ.
 โข จ สมาทเพติ ยัมมจ สมาทเพติ, โข จ สมาทปฺปโต ตตฺถตฺตาย
 ปฏิปัตตติ, สัพเพ เต พทฺธ ออุปณํ ปสวณฺติ. ตํ กิสฺส
 เหตุ? เอตฺถนํ จุนฺท โทติ พุทธาโต อัมมจินเน พุทฺธปเวทิตอ
 อนินยานิโก ออุปสมถวตฺตนิโก อัสสมัสสัพพโส พุทฺธปเวทิตอ.

อิตฺ ปน จุนฺท สัตถา จ โทติ อัสสมัสสัพพโส, อัมโม จ
 พุทธาโต พุทฺธปเวทิตอ อนินยานิโก ออุปสมถวตฺตนิโก
 อัสสมัสสัพพโส พุทฺธปเวทิตอ, สวาโก จ ตัสส อัมม อัมมานุอัมมปฏิปัตติโน
 วิหริติ สามีจิปฏิปัตติโน อณูอัมมจารี, สมาทาย ทํ อัมมํ ปยฺยณตฺติ,
 โส เอวํสส วณิโย “ตัสส เต อากุโส อากา, ตัสส เต
 หุสสัธ, สัตถา จ เต อัสสมัสสัพพโส, อัมโม จ พุทธาโต
 พุทฺธปเวทิตอ อนินยานิโก ออุปสมถวตฺตนิโก อัสสมัสสัพพโส พุทฺธปเวทิตอ,
 อัมมจ ตัสส อัมม อัมมานุอัมมปฏิปัตติโย วิหริติ สามีจิปฏิปัตติโน

อนันต์มาจรี, ตมาทาย คอ อัมม วัคคัสติ. อิติ โข จุนท์ สัตตบ
 คัตถ คารโยท, อัมโมปี ตัตถ คารโยท, ตาวโกปี ตัตถ
 เหว คารโยท. โย โข จุนท์ เอรุเป ตาวโก เหว วเทย
 “อหิธายัสมา นายปฏิบัตโน นายน อาราสัตตติ. โย จ ปัสสติ
 ยลจ ปัสสติ, โย จ ปัสสโต กิโยโยโส มัตตทาย วิริย อารก,
 สัพเพ เต พุทฺธ อปุลลป ปตวันติ: คอ กิลล เหตุ? เหว
 เหตุ จุนท์ โหติ ทูราทาเต อัมมวินเย ทูปปเวทิตะ อนิยยานิกะ
 อนุปสมลวัตตนิเก ขลัมมาตัมพุทฺธูปเวทิตะ.

อิต ปน จุนท์ ตัตถา จ โหติ สัมมาตัมพุทฺธโ, อัมโม จ
 สวากขาโต อูปเวทิตะ นิยยานิกะ อุปสมลวัตตนิโก สัมมาตัมพุทฺธ-
 ูปเวทิตะ, ตาวโก จ ตลัม อัมม น อัมมาพุทฺธูปปฏิบัตโน
 วิหริ น ตาเมปฏิบัตโน น อนันต์มาจรี, โวกรัมม จ ตัมมา
 อัมมา วัคคัสติ, โส เอมลลล จนิโย “ตลล เต อาวุโส อลาภา,
 ตลล เต ทูลลลล, ตัตถา จ เต สัมมาตัมพุทฺธโ, อัมโม จ
 สวากขาโต อูปเวทิตะ นิยยานิกะ อุปสมลวัตตนิโก สัมมาตัม-
 พุทฺธูปเวทิตะ, ตลลลล ตลลล อัมม น อัมมาพุทฺธูปปฏิบัตโน
 วิหริ น ตาเมปฏิบัตโน น อนันต์มาจรี, โวกรัมม จ ตัมมา
 อัมมา วัคคัสติ. อิติ โข จุนท์ สัตตบ คัตถ ปาสโต, อัมโมปี
 คัตถ ปาสโต, ตาวโก จ ตัตถ เหว คารโยท. โย โข จุนท์
 เอรุเป ตาวโก เหว วเทย: “อหิธายัสมา ตตา ปฏิบัตตุ, ยตา

เต สัตถาธา ธัมโม เทสิโต ปัตถกัตโตติ. โย จ สมาทเปตี
 ยันจ สมาทเปติ, โย จ สมาทปโต ตถัตถาย ปฏิบัตติ, สัพเพ
 เต พุทฺโธ ปุณฺณํ ปสวณฺติ. ตํ กิธฺสํ เหตุ? เอวํโหติ จุนฺท
 โหติ สํวาทเต ธัมมวินโย สุปฺปเวทเต นิยยานิโก อุลลภสํวาทนิโก
 สัมมาสัมพุทฺธูปฺปเวทเต.

อิธ ปน จุนฺท สัตถา จ โหติ สัมมาสัมพุทฺธโ, ธัมโม จ
 สํวาทเต สุปฺปเวทเต นิยยานิโก อุลลภสํวาทนิโก สัมมาสัมพุทฺธ-
 ูปฺปเวทเต, สวาทโก จ ตถํ ธัมมํ อจฺจมานธัมมปฏิปัตโน วิหริ-
 ตามิปฏิปัตโน อญฺเฐวาทิ, สมายายํ คํ ธัมมํ วทตฺติ, โส
 เอวํสํ วณฺเฑโย “ตัสฺส เต พาวุโส สุตถา, ตัสฺส เต สุลลทฺธ,
 สัตถา จ เต อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโ, ธัมโม จ สํวาทเต
 สุปฺปเวทเต นิยยานิโก อุลลภสํวาทนิโก สัมมาสัมพุทฺธูปฺปเวทเต,
 คํวณฺจ ตถํ ธัมมํ อจฺจมานธัมมปฏิปัตโน วิหริ-
 ตามิปฏิปัตโน อนนฺธมจฺจว, สมายายํ คํ ธัมมํ วทตฺติ. อิติ โข จุนฺท
 สัตถาปํ คจฺจ ปสวณฺติ. ธัมโมปํ คจฺจ ปสวณฺติ, สวาทโกปํ คจฺจ เอว
 ปสวณฺติ. โย โข จุนฺท เอวรูปํ สวาทํ เอว วเทยฺย “อถายํสมา-
 ยายปฏิปัตโน ยายํ อวาทสฺสคฺคิ. โย จ ปสฺสติ ยันจ ปสฺสติ,
 โย จ ปสฺสโต ภิกฺขโยโส มตฺตาย วิปํ ยารหิ, สัพเพ เต
 พุทฺโธ ปุณฺณํ ปสวณฺติ. ตํ กิธฺสํ เหตุ? เอวํโหติ จุนฺท โหติ
 สํวาทเต ธัมมวินโย สุปฺปเวทเต นิยยานิโก อุลลภสํวาทนิโก

๒๘๖
สมเด็จพระพุทธ บบเวทิตะ.

อิต จุณห์ สัตถา จ โลก อุตปาที อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโ,
 ชัมโม ลักขณาโต สุปัปเวทโท นิยยานิโก อุปสมจวักคตนิโก
 สัมมาสัมพุทฺธปัปเวทโท. อวิณโณปัตติตตานปีสส. โหนติ สาวกา
 ตัทธัมเม, เนลํ สัตถุ จ เนลํ เกวลํ ปรีปุรํ พริหมจริยํ อภิกตํ
 โหติ อุตตมานีกตํ สัพพลังกาปะกคํ สปัปภาวิหระตํ ยาว เทวมนุสเสหิ
 สุปัปกาลิตํ, ขด เนลํ สัตถุนโน อันตรธานํ โหตี. เอวรูปโป โช
 จุณห์ สัตถา จ สาวกานํ กาลกโต อนุตตัปปโป โหติ. ตํ กิสส์
 เหตุ? สัตถา หิ โลก อุตปาที อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโ, ชัมโม จ
 ลักขणाโต สุปัปเวทโท นิยยานิโก อุปสมจวักคตนิโก สัมมาสัมพุท-
 ธปัปเวทโท, อวิณโณปัตติตตา จัมहा ลักขम्मเม, น จ โน
 เกवलันจ ปรีปุรํ พริหมจริยํ อาวิกตํ โหติ อุตตมานีกตํ สัพพลังกา-
 ะปคคํ สปัปภาวิหระตํ ยาว เทวมนุสเสหิ สุปัปกาลิตํ, ขด โน
 สัตถุนโน อันตรธานํ โหตีติ. เอวรูปโป โช จุณห์ สัตถา จ สาวกานํ
 กาลกโต อนุตตัปปโป โหติ.

จิต ปณ พุทธ สัตถา จ โลก อุตปาที ฌฬี สัมมาสัมพุทโธ,
 ฌฬีโม จ สัจจนาโต อุตฺตปเวกิตโต นิยยานโก อุตฺตมถวตฺตนิโก
 สัมมาสัมพุทฺธปฏิปเวกิตโต, วิญญาปิตตถาวาสส โทณฺหิ ตาวกา
 สัตถมฺมเม, เทวสณฺฑิ เตสํ ปริปุณํ ฌฬีนิกริณํ อวาทิตํ ใตติ
 * สัพพลังคาหปทคตฺตนิ ตินิ ปาโจ.

อูตตานีกตํ สัพพะสังคาหปทกตํ สัมปาฏิทริกตํ ยาว เทวมนุสเสหิ
 สุมฺปิภาลิตํ, อถ เนลํ สัตถุโน อั้นฺตรธานํ โหติ. เอวรูปโป โข
 จุนฺท สัตถา สาวกานํ กาลกโต อุนานุตัมปิโป โหติ. ตํ กิสฺส
 เหตุ? สัตถาปิ โลเก อุตฺปาติ อรทํ สัมมาสัมพุทฺโธ, อัมโม จ
 สัมมาสัมพุทฺโธ สุมฺปิภาลิตํ นิยฺยานิโก อุปสมสวัตฺตนิโก สัมมาสัมพุทฺ-
 ธิสุมฺปิภาลิตํ, วิธวณปิตฺตธา จมฺหา สัตถัมเม. เกวลินฺจ โน
 ปริปุรํ พหฺมจริยํ สาวิธํ โหติ อูตตานีกตํ สัพพะสังคาหปทกตํ
 สัมปาฏิทริกตํ ยาว เทวมนุสเสหิ สุมฺปิภาลิตํ, อถ โข สัตถุโน
 อั้นฺตรธานํ โหติ. เอวรูปโป โข จุนฺท สัตถา สาวกานํ กาลกโต
 อุนานุตัมปิโป โหติ.

เอเตหิ เจปิ จุนฺท อังเคหิ สมนฺนาคตํ พหฺมจริยํ โหติ, โน
 จ โข สัตถา โหติ. เถโร รัตตัญญู จิรบัพฺพิโต อทฺธโค วโย
 อณูปัตตโค; เอวํตํ พหฺมจริยํ อปริปุรํ โหติ. เณ เณ. ยโค
 โข จุนฺท เอเตหิ เจปิ อังเคหิ สมนฺนาคตํ พหฺมจริยํ โหติ,
 สัตถา จ โหติ. เถโร รัตตัญญู จิรบัพฺพิโต อทฺธโค วโย
 อณูปัตตโค; เอวํตํ พหฺมจริยํ ปริปุรํ โหติ. เณ เณ.

เอเตหิ เจปิ จุนฺท อังเคหิ สมนฺนาคตํ พหฺมจริยํ โหติ,
 สัตถา จ โหติ. เถโร รัตตัญญู จิรบัพฺพิโต อทฺธโค วโย
 อณูปัตตโค; โน จ ชวิสฺส เณว ลิกฺขุ สาวกา โหนฺติ วิยตฺตา
 วินีตา วิสาธกา ปัตตโยสฺสเณว, อถ สมนฺนาคตํ สัตถัมปิ

อภิปันโน ปรัปฺปวาทํ สหสมฺเมน สุนิคฺคหิตํ นิคฺคเหตฺวา
 สัมปภาฏิทาธิมํ ธีมํ เทเสตุ; เอวํตํ พหฺมจริยํ อปริปุรํ โหติ
 เตน เตน. ยโต จ โข จุนฺท เอเตหิ เจปํ อังเคหิ สมฺนํนาคํ
 พหฺมจริยํ โหติ, สัตถา จ โหติ เถโร วัคคณฺญ จิรบัลลฺลิตํ
 อทฺธโต วโย อณฺุบัลลิตํ; เถวา จัสส ภิกฺขุ สาวกา โหนฺติ วิยัตถา
 วินิตา วิสารทา ปัตตโยคกฺเขมา, อลํ สมฺภิกฺขาตุํ สทฺธมฺมํสํ, อลํ
 อภิปันโน ปรัปฺปวาทํ สหสมฺเมน สุนิคฺคหิตํ นิคฺคเหตฺวา สัมปภาฏิทา
 ธีมํ เทเสตุ; เอวํตํ พหฺมจริยํ อปริปุรํ โหติ เตน เตน.

เอเตหิ เจปํ จุนฺท อังเคหิ สมฺนํนาคํ พหฺมจริยํ โหติ,
 สัตถา จ โหติ เถโร วัคคณฺญ จิรบัลลฺลิตํ อทฺธโต วโย
 อณฺุบัลลิตํ; เถวา จัสส ภิกฺขุ สาวกา โหนฺติ วิยัตถา วินิตา
 วิสารทา ฯ เปฯ อลํ อภิปันโน ปรัปฺปวาทํ สหสมฺเมน สุนิคฺคหิตํ
 นิคฺคเหตฺวา สัมปภาฏิทา ธีมํ เทเสตุ; โน จ ชีวสฺส มชฺฌิมา
 ภิกฺขุ สาวกา โหนฺติ. มชฺฌิมา จ ภิกฺขุ สาวกา โหนฺติ. โน จ
 ชีวสฺส นวา ภิกฺขุ สาวกา โหนฺติ. นวา จัสส ภิกฺขุสาวกา
 โหนฺติ. โน จ ชีวสฺส เถวา ภิกฺขุสาวกา โหนฺติ. เถวา จัสส
 ภิกฺขุสาวกา โหนฺติ. โน จ ชีวสฺส มชฺฌิมา ภิกฺขุสาวกา
 โหนฺติ. มชฺฌิมา จัสส ภิกฺขุสาวกา โหนฺติ. โน จ
 ชีวสฺส นวา ภิกฺขุสาวกา โหนฺติ. นวา จัสส ภิกฺขุสาวกา

สาวิกา โหนฺติ. โน จ ชฺวัธฺส อุปาสกา สาวกา โหนฺติ วิหิ
 โอทาตวณฺหา พหฺมจริโน. อุปาสกา จัธฺส สาวกา โหนฺติ วิหิ
 โอทาตวณฺหา พหฺมจริโน. โน จ ชฺวัธฺส อุปาสกา สาวกา โหนฺติ
 คิหิ โอทาตวณฺหา กามโกณฺโณ. อุปาสกา จัธฺส สาวกา โหนฺติ คิหิ
 โอทาตวณฺหา กามโกณฺโณ. โน จ ชฺวัธฺส อุปาสกา สาวิกา โหนฺติ
 คิหิ โอทาตวณฺหา กัมมโกณฺโณ. อุปาสกา จัธฺส สาวิกา โหนฺติ
 คิหิ โอทาตวณฺหา กัมมโกณฺโณ. โน จ ชฺวัธฺส อุปาสกา สาวิกา
 โหนฺติ คิหิ โอทาตวณฺหา กามโกณฺโณ. อุปาสกา จัธฺส สาวิกา โหนฺติ
 คิหิ โอทาตวณฺหา กามโกณฺโณ. โน จ ชฺวัธฺส พหฺมจริย
 โหติ อัทธวณฺหา ฝัธฺวณฺหา วิธฺวณฺหา พหฺมจริย ปรุณฺณทํ ยาว
 เทวมณฺโณโส ฐปฺปโกณฺโณ, พหฺมจริย จัธฺส โหติ อัทธวณฺหา ฝัธฺวณฺหา
 วิธฺวณฺหา พหฺมจริย ปรุณฺณทํ ยาว เทวมณฺโณโส ฐปฺปโกณฺโณ, โน
 จ โห ภาวคฺคยสฺสคฺคปฺปคฺค; เอวณฺทํ พหฺมจริย ปรุณฺณทํ โหติ
 เตน เตน. ยโต จ โห จุณฺท เอเตหิ เจว คณฺโณ สมณฺณนาค
 พหฺมจริย โหติ, สคฺคภา จ โหติ เถโร วัธฺสวณฺหา จิเบทฺทวณฺหา
 อัทธวณฺหา วโย อนุยฺยคฺคโต; เจว จัธฺส ฐปฺปโกณฺโณ สาวกา โหนฺติ
 วิยคฺคตา วินฺตา วิสารทํ ะเปฯ ฐปฺปโกณฺโณ ชฺวัธฺส เทวณฺหา
 มชฺฌิมา จัธฺส ฐปฺปโกณฺโณ สาวกา โหนฺติ. เจว จัธฺส ฐปฺปโกณฺโณ
 โหนฺติ. เจว จัธฺส ฐปฺปโกณฺโณ สาวิกา โหนฺติ. มชฺฌิมา จัธฺส
 ฐปฺปโกณฺโณ สาวิกา โหนฺติ. นว จัธฺส ฐปฺปโกณฺโณ สาวิกา โหนฺติ.
 อุปาสกา จัธฺส สาวกา โหนฺติ คิหิ โอทาตวณฺหา พหฺมจริโน.

อุปาสิกา จัสส สาวิกา โหนฺติ คิหิณี โธทาตวสฺสา กามโกคฺคิโน.
 อุปาสิกา จัสส สาวิกา โหนฺติ คิหิณี โธทาตวสฺสา พหฺมจริยนิโย.
 อุปาสิกา จัสส สาวิกา โหนฺติ คิหิณี โธทาตวสฺสา กามโกคฺคิโน.
 โหหํจริยํจัสส โหนฺติ อธิสฺสํวา ปิยํวา วิสฺสาวิกํ พหุสฺสํ
 ปุณฺณํ ยาว เทวมนุสฺเสหิ สุปฺปภาสิคํ. ตาภักฺขณํคฺคํปฺปคฺคํคฺคํ;
 เถวณํคํ พหฺมจริยํ ปริปุรํ โหติ เตน เตน.

อหํ โข ปน จุณฺท เอตฺรหิ สัตฺตา โธเก อุมฺบํโน อรหํ
 สัมมาสัมพุทฺโธ, ธัมโม จ. สัมมาชาโต สุปฺปเวติโต นิยฺยานิโก
 อุลลภยสํวัตฺตนิโก สัมมาสัมพุทฺธํปฺปเวติโต, วิมฺลภาบิสัตฺตา จ เม
 สาวิกา สัทธัมม, เกวณฺณํ เถวํ ปริปุรํ พหฺมจริยํ อาวักขํ โหติ
 อุตฺตกํณํคํ สํเวทปทกํ สัมปภาวิหฺมกํ ยาว เทวมนุสฺเสหิ
 สุปฺปภาสิคํ. อหํ โข ปน จุณฺท เอตฺรหิ สัตฺตา เถโร รัตฺตณฺญ
 จิรํพพิโต อทฺธโต วโย อนุมฺบํโกโต.

สันฺติ โข ปน เม จุณฺท เอตฺรหิ เถวา ภิกฺขุ สาวิกา โหนฺติ
 วิมฺลภา วินีตา วิการทา บัตฺตโยคํคฺเคมา, อลํ สัมมชํคํ สัทธัมมัสส;
 อหํ อุมฺบํโน ปริปัปฺพาณํ สหธัมเมน สุนิคฺคหิตํ นิคฺคเหตฺวา
 สัมปภาวิหฺมจริยํ ธัมมํ เทเสตํ. สันฺติ โข ปน เม จุณฺท เอตฺรหิ
 มัชฌิมา ภิกฺขุ สาวิกา. สันฺติ โข ปน เม จุณฺท เอตฺรหิ นววา ภิกฺขุ
 สาวิกา. สันฺติ โข ปน เม จุณฺท เอตฺรหิ เถวา ภิกฺขุณิโย
 สาวิกา. สันฺติ โข ปน เม จุณฺท มัชฌิมา ภิกฺขุณิโย สาวิกา.

ลันตี โข ปณ เม จุนท์ เอตริ นวา ภิกขุณีโย สาวิกา. ลันตี
 โข ปณ เม จุนท์ เอตริ อุปาสกา สาวกา คีหิ โอทาตวสนา
 พรัหมจารีโน. ลันตี โข ปณ เม จุนท์ เอตริ อุปาสกา สาวกา
 คีหิ โอทาตวสนา กามโกลีโน. ะเปฯ ลันตี โข ปณ เม จุนท์
 เอตริ อุปาสกา สาวิกา คีหิ โอทาตวสนา กามโกลีนิโย. เอตริ
 ปณ เม จุนท์ พรัหมจารีณิ อรัณญเ จเร ีตัจเ จเร วิตัจจาริกัง พหุชฌณ
 ญุณฺณตํ ยาว เทวมนุสเสหิ สุปป์กาสิตํ.

ยาวตา โข จุนท์ เอตริ ลัตถาโร โลเก อุกัณณนา.
 นาทํ จุนท์ อรัณญเ เอกํ ลัตถารบี สมนุสส์ลามี เอว-
 ภาภักคยลลัคคัปปัตตํ ยถิวาหํ. ยาวตา โข ปณ เม จุนท์
 เอตริ ลโฆ วา คโณ วา โลเก อุกัณณโน. นาทํ
 จุนท์ อรัณญเ เอกํ ลัตถารบี สมนุสส์ลามี เอวภาภักคยลลัคคัปปัตตํ
 ยถิว จุนท์ ภิกขุสโฆ. ยํ โข ตํ จุนท์ ลัมมา วทมาโน วเทยย
 “ลัพพาการลัมปิณเ ลัพพาการปิปุรํ บณฺเ อมจิกํ ลัมภาขาตํ
 เกวลปิปุรํ พรัหมจารีณิ สุปป์การิณตี. อิตเมว ตํ ลัมมา
 วทมาโน วเทยย “ลัพพาการลัมปิณเ ลัพพาการปิปุรํ ะเปฯ
 สุปป์กาสิตณตี. อุตฺทโก สุตํ จุนท์ รามปุตโต เอวํ วาจํ
 ภาสตี “บัสสํ น บัสสตีติ. กิณฺจ บัสสํ น บัสสตีติ.
 ชุวัณฺณ สากุณิสีตลลํ ตลลลลลํ บัสสตี. ชุวัณฺจ ชุวัณฺณ น

บัลลติ. อิทํ วุจฺจติ จุนฺท “ บัลลํ น บัลลตฺติ. ตํ โข
 ปเนตํ จุนฺท อุทฺทเกน รามปุตฺเตน ภาสิตํ หีนํ คัมมํ
 โปตุชฺชนิกํ อนนฺทํ อนนฺตลลํ หิตํ ชุมฺเมว สันธาย. ยถาเจตํ
 จุนฺท สัมมา วทมาโน วเทยฺย “ บัลลํ น บัลลตฺติ. อิทเมว ตํ
 สัมมา วทมาโน วเทยฺย “ บัลลํ น บัลลตฺติ. กิณฺจํ บัลลํ
 น บัลลตฺติ. เอวํ สัพฺพการสम्मํปฺนํ สัพฺพการปริปุรํ อณฺเณ
 อนนฺทํ สํวาทฺชาตํ เกวลปริปุรํ ปรํหิณฺจริยํ สุปฺปภาสิตํ. อิติ
 เททํ น บัลลตฺติ อิทเมตํ อปกัซฺชเมยฺย, เอวํตํ ปริสุทฺธธรรํ
 อัสสาติ. อิติ เททํ น บัลลตฺติ อิทเมตํ อปกัซฺชเมยฺย, เอวํตํ
 ปริสุทฺธธรรํ อัสสาติ. อิติ เททํ น บัลลตฺติ, อิทํ วุจฺจติ บัลลํ
 น บัลลตฺติ. ยํ โข ตํ จุนฺท สัมมา วทมาโน วเทยฺย
 “ สัพฺพการสम्मํปฺนํ ๆเปฯ ปรํหิณฺจริยํ สุปฺปภาสิตํ. อิทเมตํ
 สัมมา วทมาโน วเทยฺย “ สัพฺพการสम्मํปฺนํ สัพฺพการปริปุรํ
 อณฺเณ อนนฺทํ สํวาทฺชาตํ เกวลปริปุรํ ปรํหิณฺจริยํ สุปฺปภาสิตํ.

ตัสฺมา ติทฺถ จุนฺท เป เต มยา ธัมมา อภิวัณฺณา เทลิตา,
 ตักฺขํ สัพฺพะเหว สํกคฺคํ สมากคฺคํ อตฺถเกณ อตฺถํ พยฺยวชฺชเนน
 พยฺยวชฺชนํ สํวาทฺชาตํ น วิปริตฺตํ, ยถาปิ ปรํหิณฺจริยํ อตฺถนฺนํ
 อตฺถํ จิรฉฺฉํ, ตทสฺสํ พุทฺธํ พุทฺธํ พุทฺธํ โลกานุกมฺปาย
 อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสํ. กตเม จ เต จุนฺท
 ธัมมา มยา อภิวัณฺณา เทลิตา? ยตฺถ สัพฺพะเหว สํกคฺคํ

ลัมภคัมม อตฺตเณ อตฺถํ พยฺยชเนน พยฺยชนํ ลังกายิตฺตัพพ
 น วิปริตฺตัพพ; ยถยิทํ พหุํมจฺริยํ อตฺถนํ อสฺส จิรฺวฺจฺจิกํ,
 ตทฺธสฺสว พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกัมปาย อตฺถาย
 หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสํ. เสยฺยตฺถิ? จิตฺตาโร สติบฺบํจฺจนา
 จิตฺตาโร ลัมภคัมมํปญฺชา จิตฺตาโร อิตฺถิปาทา บัณฺฑจินทริยานิ
 บัณฺฑจํ พฺลานิ ลตฺถํ ลัมภโชนมฺงคา อริโย อวัจฺจลโก
 มคฺคโค. อิมํ โข เต จุนฺท ธัมมา มยา อภินฺถา
 เทสิตา, ยตฺถ ลัพพเทว ลังคัมมํ ลัมภคัมมํ อตฺตเณ อตฺถํ
 พยฺยชเนน พยฺยชนํ ลังกายิตฺตัพพ น วิปริตฺตัพพ; ยถยิทํ
 พหุํมจฺริยํ อตฺถนํ อสฺส จิรฺวฺจฺจิกํ, ตทฺธสฺสว พหุชนหิตาย
 พหุชนสุขาย โลกานุกัมปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสํ.

เตสํบํ โข จุนฺท ลัมภคัมมํ ลัมภโชนมฺงคา อวิจฺจมานา
 ลิตฺตัพพ. อตฺถโร สทฺธพฺพจเร ลมฺเบ ธัมมํ ภาเสยฺย, ตตฺถ
 เจ ตมฺหากํ เขมฺมํ “อภํ โข อวฺโธ อายฺยมา อตฺถวฺจฺจเณ มิจฺจนา
 คจฺจนาหิ, พยฺยชณานิ จ มิจฺจนา โรเจตฺติ. ตสฺส เนว อภินฺนํทิตฺตัพพ
 นํปญฺญิกํ โกลิตฺตัพพ. อภินฺนํทิตฺตัพพ นํปญฺญิกํ โกลิตฺตัพพ โส เขมฺมํล
 วณฺเฑโย “อิมํลล นุ โข อวฺโธ อตฺถวฺจฺจล อิมานิ พยฺยชณานิ
 เขตานิ วา พยฺยชณานิ, กตฺตานิ โยปาณิกตฺตานิ, อิมํล
 วา พยฺยชณานิ อภํ วา อตฺถโธ เอโธ วา อตฺถโธ,
 กตฺตโม โยปาณิกตฺตโร. โส เจ เอวํ วทฺเขยฺย “อิมํลล โข

ชาวุโส อัตถัสส อิมานเว พยัณฺชนานิ โอปาชิกตวานิ, ขานิ เจว
 เอตานิ อิมลฺลํ พยัณฺชนานิ อยเมว อตฺถโก โอปาชิกตโร โย
 เจว เอโสติ. โส เนว อุลลสาเทตฺถ์โพ น อปฺสาเทตฺถ์โพ.
 อนุลลสาเทตฺถ์วา อนปฺสาเทตฺถ์วา เสว สาธุกํ สลฺลวเนตฺถ์โพ,
 ตัสส จ อตฺถัสส เตสฺสว จ พยัณฺชนานิ นิสันฺติยา.

อปโรปิ เจ จุนฺท สพฺพหิมาจาวี สฺสเว อัมมํ ภาเสยฺย, ตตฺถ
 เจ ตุมฺหากํ เอวมลฺลํ “อโย โข อายสฺสมา อตฺถนํฮี โข
 วิจฺฉา คณฺหาติ, พยัณฺชนานิ สัมมา โรเจตฺติ. ตัสส เนว
 อนินฺนํวิตฺถํ นยฺยปฏิโกสิตฺถํ. อนินฺนํวิตฺถา อยฺยปฏิโกสิตฺถา
 โส เอวมลฺลํ วณฺโณ “อิมลฺลํ นุ โข ชาวุโส พยัณฺชนานิ
 อโย วา อตฺถโก เอโส วา อตฺถโก, กตโม โอปาชิกตโรติ. โส
 เจ เอว วเทยฺย “อิมลฺลํ นุ โข ชาวุโส พยัณฺชนานิ อยเมว
 อตฺถโก โอปาชิกตโร, โย เจว เอโสติ. โส เนว อุลลสาเทตฺถ์โพ
 น อปฺสาเทตฺถ์โพ. อนุลลสาเทตฺถ์วา อนปฺสาเทตฺถ์วา เสว สาธุกํ
 สลฺลวเนตฺถ์โพ, ตัสส จ อตฺถัสส นิสันฺติยา.

อปโรปิ เจ จุนฺท สพฺพหิมาจาวี สฺสเว อัมมํ ภาเสยฺย, ตตฺถ
 เจ ตุมฺหากํ เอวมลฺลํ “อโย โข อายสฺสมา อตฺถํฮี โข
 สัมมา คณฺหาติ, พยัณฺชนานิ วิจฺฉา โรเจตฺติ. ตัสส เนว
 อนินฺนํวิตฺถํ นยฺยปฏิโกสิตฺถํ. อนินฺนํวิตฺถา อยฺยปฏิโกสิตฺถา
 โส เอวมลฺลํ วณฺโณ “อิมลฺลํ นุ โข ชาวุโส อตฺถัสส

อิมานะ พยัญชนานิ, เอตานิ ว พยัญชนานิ กตมานิ โขปายิกตวานติ.
 โส เจ เอว วเทยฺย “อิมัสส นุ ชฺชาวุโส อตฺถัสส อิมานะ
 พยัญชนานิ โขปายิกตวานิ, ยานิ เจ เอตานิติ. โส เวน
 อุตฺถาสาเทตฺถ์โพ น อปฺปาสาเทตฺถ์โพ. อนุตฺถาสาเทตฺถ์วา อนปฺปาสาเทตฺถ์วา เสว
 สาธุกํ สันณปาเปตฺถ์โพ, เสดฺ ยะว พยัญชนานํ นิฉนฺตียา.

อปโรยฺ เจ จุทฺถ สหฺมณฺโณวํ อิมํ ภาเสยฺย, ตตฺถ
 เจ คุมฺภะวํ เอวํสัสส “อปฺ โข อาขัณฺโณ อตฺถวณฺโณ สัมมา
 คณฺหาติ, พยัญชนานิ สัมมา โรเจตฺติ. ตตฺถ “สาธุติ ภาสิตํ
 อภินันฺทิตตฺถํ อนุโมทิตตฺถํ. ตตฺถ “สาธุติ ภาสิตํ อภินันฺทิตฺถวา
 อนุโมทิตฺถวา โส เอวํสัสส จนีโย “ลาภา โน ชาวุโส,
 สุตฺตํ โน ชาวุโส. ยะ มยฺ อาขณฺณํ ตวํ สหฺมณฺโณวํ
 สิริสฺสาม, เอวํ อตฺถุเปตํ พยัญชนูปेतฺตนิ.

นโว อหํ จุทฺถ ทิฏฺฐจธัมมิกานํ ยะว อาสวานํ สํวราย
 ธัมมํ เทเสมิ. น ปะนาคํ จุทฺถ สัมปราคิกานํ ยะว อาสวานํ
 ปฏิฆาตาย ธัมมํ เทเสมิ. ทิฏฺฐจธัมมิกานํ เจวาทํ จุทฺถ
 อํสวานํ สํวราย ธัมมํ เทเสมิ สัมปราคิกานํ จ อาสวานํ
 ปฏิฆาตาย. ตตฺถมา ติทฺถ จุทฺถ ยํ โว มया จีวรํ อนุลฺลภาตํ,
 อลํ โว ตํ ยาว เทว สีตัสส ปฏิฆาตาย อุลฺลภัสส ปฏิฆาตาย
 สัมมกสวาจาทปฺปิริตปคฺคเณตฺถํ ปฏิฆาตาย ยาว เทว ทิริโกปัน-
 ปฏิฆาตาทตฺถํ, โย โว มया ปิณฺฑปาทะ อนุลฺลภาโต, อลํ โว

โล ยาว เทว อิมัสส กายัสส จิวิยา ยาปมา ยวิสุปเปตยา
 พริหัมภิวานุกุลทาย “อิติ ปุณณัจจ เวทนํ ปฏิหังขามิ, นวณฺเฑ
 เวทนํ น อุပ္ปาทะสฺสามิ, ยาคฺชา จ เม ยวิสฺสติ, อณฺวรัชฺชตา
 ว ฆาตุวิทาโร จาติ; ยํ โว มชา เสฆาสนํ อณฺณณาคํ, อล
 โว ตํ ยาว เทว สิวัสส ปฏิฆาตาย อุณฺหัสส ปฏิฆาตาย
 พัสสมกสวาทาคปัสสิวิเปสฺมัสสณํ ปฏิฆาตาย ยาว เทว อุคฺค-
 ปวิสฺสยวิโมทนํ ปฏิสฺสณณามมฺมํ; โย โว มชา คิณณัจจย-
 เกสฺสเปริกขาโร อณฺณณาคโต, อล โว โล ยาว เทว อุคฺค-
 เวปฺปาทะธิกานํ เวทนณํ ปฏิฆาตาย อพฺปายัสสเปสฺมณณณ

จณํ โล ปาเต จุณฺท วิสฺสติ, ยํ อณฺณณวิสฺสติยา ปฏิห
 เขวํ วเทยฺย “สุขัลลิกานุโยคมนุยุคฺคา สิมณฺหา สกฺก-ปุสฺสปิยา
 วิหรัณฺตีติ. เอวํ วทมานา จุณฺท อณฺณณวิสฺสติยา ปฏิหํพาชกํ
 เขมมัสสุ วชิริยา “กตโม โล อารุโส สุขัลลิกานุโยโค
 สุขัลลิกานุโยคายี หิ พหุ ธเนกวิหิตา นานํปเปการกาคิ. จัตตาโวเม
 จุณฺท สุขัลลิกานุโยคา ธีนา คัมมา โปสุชฺชณิกา อณฺริยา
 อหิตตลลํ หิตา น นิพฺพิทาย น วิราจาย น นิโรธาย น
 อุปสมาย น อภิลมฺบาย น สัมโพธาย น นิพฺพาทาย สวตฺตณฺตี.
 กตม จัตตาโว? อิท จุณฺท เขกฺกโจ พาลो ปาณ
 ธตฺตา อตฺตณํ สุขํ ปิเนติ, อปํ ปจฺโม สุขัลลิกานุโยโค

ปุณ จปร จุนท์ อีเธกัจโจ อทินัน อาติยัตวา อัชฌานัน
 สุขะติ ปิเนติ, อญ ทุตติโย สุขัลลิกานุโยโค. ปุณ จปร
 จุนท์ อีเธกัจโจ มุสา ภณิกัวา อัชฌานัน สุขะติ ปิเนติ,
 อญ ตติโย สุขัลลิกานุโยโค. ปุณ จปร จุนท์ อีเธกัจโจ
 บัณฺฑิ กามอุเนติ สัมมัมปโต สมังคิภูโต ปริจาเรติ, อญ
 จตุตฺถโก สุขัลลิกานุโยโค. อิม โข จุนท์ จัตตาโร สุขัลลิกานุโยคา
 หิมา คัมมา ปุณฺณชฌนิกา อนุริยา อนุภคัลลภิตา น นิพพิทาย
 น วิราจาย น นิโรธาย น อุปสมาย น อภิณฺณาย น สัมโพธาย
 น นิพพานาย สัมวัตตณฺติ.

จาม โข ปะเรก จุนท์ วิชชติ, ยํ อับบตติตฺติยา ปฏิพพาชกา
 เหว วเทยฺย “อิม จัตตาโร สุขัลลิกานุโยโค อนุยุตฺตา สมณา
 ลักขณฺณํ วิทณฺตี. เต โว “มา เทวณฺตัสสุ วณฺเีย, น เต
 โว สัมมา วทามา วเทยฺย, น อพฺภาจิกัชฺชยฺย เต โว สุตตา
 อภูเตน. จัตตาโรเม จุนท์ สุขัลลิกานุโยคา เอกันตํ นิพพิทาย
 วิราจาย นิโรธาย อุปสมาย อภิณฺณาย สัมโพธาย นิพพานาย
 สัมวัตตณฺติ. กตเม จัตตาโร? อิท จุนท์ วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺ
 จกุสฺเสหิ ธัมมะหิ สวิตักกํ สวการํ วิเวกัํ มิตฺตัสสุ ปจฺมํ ฌานํ
 อุปสัมปชฺช วิทติ, อญ ปจฺโม สุขัลลิกานุโยโค. ปุณ จปร จุนท์
 ภิกขุ วิตักกวิจจามันํ วูปสมา ะเปว ทุตติยํ ฌานํ อุปสัมปชฺช วิทติ,
 อญ ทุตติโย สุขัลลิกานุโยโค. ปุณ จปร จุนท์ ภิกขุ มิตฺติยา ะ

วิราคา ๆ เป ๆ ตกขิ ฌานํ อุปสัมบัชช วิหริ, อยํ ตกโข สุขัลลิกานุโยโค.
 จปรํ จุนฺท ภิกฺขุ สุขัลลํ จ ปทานา ทกฺขัลลํ จ ปทานา ๆ เป ๆ
 จตฺตํ ฌานํ อุปสัมบัชช วิหริ, อยํ จตฺตํ สุขัลลิกานุโยโค. ปุณ
 อิม โข จุนฺท จัตถาโร สุขัลลิกานุโยคา เอกันตํ นิพฺพิทาย
 วิราคาย นิโรธาย อุปสมาย อภินฺนํ สัมโพธาย นิพฺพานาย
 สวตฺถันตํ. จานํ โข ปเนกํ จุนฺท วิชฺชก, ยํ อํบนจิตฺติยา
 ปฏิพฺพาชกา เอวํ วทေยฺย “อิม โข จัตถาโร สุขัลลิกานุโยโค
 อนนฺตํ สมนํ สกฺกยปรตฺติยา วิหรณํ ตีล. เต โว “เอวํ นิสฺสุ
 วณฺเีย, สัมมา เต โว วทมานา วทสฺย, น เต โว
 อพฺภากิจฺจยฺย อรทา อญฺเณ.

จานํ โข ปเนกํ จุนฺท วิชฺชก, ยํ อํบนจิตฺติยา ปฏิพฺพาชกา
 เอวํ วทสฺย “อิม ปณฺาโส จัตถาโร สุขัลลิกานุโยโค อนนฺตํ
 วิหริ กติ ฌานํ ทกฺขณํ ปาฏิกงฺขาติ. เอวํ วทโน จุนฺท
 อํบนจิตฺติยา ปฏิพฺพาชกา เอวํ นิสฺสุ วณฺเีย “อิม โข อานุโส
 จัตถาโร สุขัลลิกานุโยโค อนนฺตํ วิหริ จัตถาโร ฌานํ จัตถาโร
 ทกฺขณํ ปาฏิกงฺขา. กตเม จัตถาโร? อานุโส ภิกฺขุ ตินฺนํ
 สลฺโวชนนํ ปริกฺขยา สโตปณฺโน โหติ อวินิปาตยฺมโม
 นิยโต สัมโพธิปรายโน, อิทํ ปจฺมํ ผลํ ปจฺโม อานิสฺโส.
 ปุณ จปรํ อานุโส ภิกฺขุ ตินฺนํ สลฺโวชนนํ ปริกฺขยา
 ภาคโทสโมหานํ ตนฺตํ สกฺกาคามิ โหติ สกฺกเทว อิมํ โลกํ

ชาคันถ์วา ทุกขัสสั.กั กโรหิ, อิทํ ทุกขัง ผลํ ทุกขโย อานิสฺโส.
 ปุณ จปรํ ชาวุโส ภิกขุ บัณฺณินํ โอรัมภาณินํ สลฺปนฺนํ
 ปริกขยา โยโปโลโก โหสิ ตลฺลํ ปรีตีพฺพายี ธนาวทฺติธมฺโม
 ตลฺลมา โลคา, อิทํ ตติยํ ผลํ ตติโย อานิสฺโส. ปุณ จปรํ
 ชาวุโส ภิกขุ อาสวณํ ขยา อมาสวณฺเญโตวิมุตฺติํ บัณฺณาวิมุตฺติํ
 ทิฏฺฐิเจว ธมฺมํ สยํ อภิณฺณา สจฺฉนิกัทฺวา อุลลัสสํปัสฺส
 วิหระติ, อิทํ จจุตฺถํ ผลํ จจุตฺถโต อานิสฺโส. อิม โข ชาวุโส
 สุขัสสํภิกขุโยค อပ္ပยุตฺตานํ วิหระติ อิมานิ จตฺตาริ ผลานิ
 จกฺขมาโร อานิสฺสา ปาฏิกัชฺสาติ.

จเน โข ปณฺธํ จเนติ วิชฺชติ, ยํ บัณฺณจิตฺตํปิยา ปรีตีพฺพชกา
 เหว วทณฺณํ “อัญฺจิจฺฉธมฺมา สุมณา สลฺปนฺนํปติยา วิหรณฺตีติ.
 เหววาทินอ จเนติ บัณฺณจิตฺตํปิยา ปรีตีพฺพชกา เหวมัสสํ วเจเญา
 “ยตฺถิ โข ชาวุโส เทน ภควตา ชนฺตา บัณฺณิตา อรหตา
 สัมมาสัมพุทฺธเณ สวากานํ ธมฺมา เทสิทา บัณฺณิตา ยาวชีว
 ธนิกกมฺนียา. เสยฺยถาปิ ชาวุโส อินฺทขีโล วา อโยขีโล วา
 คัมภีเรนโย สุนิกขิตฺโต อโงโล อสัปปะวธี, เหวเมว โข ชาวุโส
 เทน ภควตา ชนฺตา บัณฺณิตา อรหตา สัมมาสัมพุทฺธเณ สวากานํ
 ธมฺมา เทสิทา บัณฺณิตา ยาวชีว ธนิกกมฺนียา โย โส ชาวุโส
 ภิกขุ ธนํ วิณาสโว วุสิตวา กตกรณฺเญโย โยหิตภาโว อนุปฺปตฺตสทฺตโต
 ปรีกขีณภาสฺสโลชนเณ สัมมทฺธนา วิมุตฺโต, อภัพฺโป โส

ນຸ ຈານານີ ອັຊ໌ມາຈຸຕຸ. ອກັພ໌ໂພ ອາຸໂສ ຂີ໌ນາສໂວ ກິກັຊ
 ສັບ໌ຈິຈິ ປາເນີ ຂີ໌ວາ ໂວໂຣເປກຸ, ອກັພ໌ໂພ ຂີ໌ນາສໂວ ກິກັຊ
 ອກິນິນີ ເດຍ໌ຍ໌ສໍາຂາຕໍ່ ອາທິຍິກຸ, ອກັພ໌ໂພ ຂີ໌ນາສໂວ ກິກັຊ ເມດຸນີ
 ຄັມມີ ປຼຽເສວິຕຸ, ອກັພ໌ໂພ ຂີ໌ນາສໂວ ກິກັຊ ສັມປະຊານມຸສາວາທໍ
 ກາສິຕຸ, ອກັພ໌ໂພ ຂີ໌ນາສໂວ ກິກັຊ ສັນ໌ໂອິກາກກາເມ ປຣິກຸຣ໌ຊິຕ໌.
 ເສຍ໌ຍາປີ ປຸຟ໌ເພ ອາຄາວິກຸໂຕ; ອກັພ໌ໂພ ຂີ໌ນາສໂວ ກິກັຊ ດັນ໌ໂວລຕີ
 ດັນຕຸ, ອກັພ໌ໂພ ຂີ໌ນາສໂວ ກິກັຊ ໂທສາດຕີ ດັນຕຸ, ອກັພ໌ໂພ
 ຂີ໌ນາສໂວ ກິກັຊ ໂມທາດຕີ ດັນຕຸ, ອກັພ໌ໂພ ຂີ໌ນາສໂວ ກິກັຊ
 ກຸຍາດຕີ ດັນຕຸ. ໂຍ ໂສ ອາຸໂສ ກິກັຊ ອຣ໌ເນ ຂີ໌ນາສໂວ ວຸສິຕວາ
 ກຕກຣນີໂຍ ໂອທິຄາໂວ ອນຸປັ໌ຕັຕສ໌ທັດ໌ໂຄ ປຣິກັຊ໌ນາວສ໌ບ໌ໂຍເຊໂນ
 ສັມມັທ໌ນ໌ວາ ວິມຸຕ໌ໂຕ, ອກັພ໌ໂພ ໂຍ ໂສ ອິມານີ ນຸ ຈານານີ ອັຊ໌ມາຈຸຕຸຕິ.

ຈານີ ໂຍ ປະເທຕ໌ ຈຸນທ໌ ວິຊັຊກິ, ຍໍ ອັບ໌ເບຕິດ໌ດີຍາ ປຣິຟ໌ພາຊກາ
 ເຊວ໌ ະເທຍຍິ “ອກິຕ໌ ໂຍ ອັກ໌ຮານີ ອາຣ໌ຟັກ ສມໂນ ໂຄໂມ ອຕິຣກ໌
 ນາວນທ໌ໂສນີ ບັບ໌ເບເປຕິ, ໂຍ ຈ ໂຍ ອນາດຕີ ອັກ໌ຮານີ ອາຣ໌ຟັກ
 ອຕິຣກ໌ ນາວນທ໌ສ໌ສນີ ບັບ໌ເບເປຕິ; ຕຍິທ໌ ກິສຸ, ຕຍິທ໌ ບັບ໌ເບເປຕິ,
 ຕຍິທ໌ ກິສຸ, ຕຍິທ໌ ກດສຸຕິ. ເຕ ຈ ອັບ໌ເບຕິດ໌ດີຍາ ປຣິຟ໌ພາຊກາ
 ອັບ໌ເບວິທິເຕນ ນາວນທ໌ສ໌ສເນນ ບັບ໌ເບວິທິ ອນາວນທ໌ສ໌ສນີ ບັບ໌ເບ-
 ເປຕິຟ໌ພີ ມັບ໌ເບນັຕິ, ຍດຣິວ ຟາລາ ອຟ໌ຍັດຕາ. ອກິຕ໌ ໂຍ ຈຸນທ໌
 ອັກ໌ຮານີ ອາຣ໌ຟັກ ຕາດາດສ໌ສ ສຕານຸສາວິນາວນີ ໂທຕິ, ໂສ ຍາວຕກ໌
 ອາກັງຂຕິ, ຕາວຸຕກ໌ ອນຸສ໌ສຣຕິ; ອນາດຕິນີ ໂຍ ອັກ໌ຮານີ ອາຣ໌ຟັກ

ตถาคตัสส โยธินัง ฌานัง อุมฺมชฺชชกั “อุมฺมชฺชมา ชาติ, นัตถิทานิ
ปฺนัฟฺกโวติ.

อติตฺตฺวเจปฺปี จุนฺทํ โหติ ญฺหํ อตฺตจันํ อนตฺตถลฺลํ หิตํ, น ตํ
ตถาคโต พฺยากโรติ. อติตฺตฺวเจปฺปี โข จุนฺทํ โหติ ญฺหํ ตจฺจันํ
อนตฺตถลฺลํ หิตํ ตปฺปี ตถาคโต น พฺยากโรติ. อติตฺตฺวเจปฺปี โข จุนฺทํ
โหติ ญฺหํ ตจฺจันํ อตฺตถลฺลํ หิตํ, ตตฺตร กาลลํ ญฺญู ตถาคโต โหติ ตลฺลํ
บฺบํหํ สลฺลํ เวชยํ กรณาย. ฌานตฺตฺวเจปฺปี จุนฺทํ โหติ ๆ เปฯ
บจฺจํ บฺบํหํ โข เจปฺปี จุนฺทํ โหติ ญฺหํ อตฺตจันํ อนตฺตถลฺลํ หิตํ,
น ตํ ตถาคโต พฺยากโรติ. บจฺจํ บฺบํหํ เจปฺปี จุนฺทํ โหติ ญฺหํ ตจฺจันํ
อนตฺตถลฺลํ หิตํ, ตปฺปี ตถาคโต น พฺยากโรติ. บจฺจํ บฺบํหํ เจ
จุนฺทํ โหติ ญฺหํ ตจฺจันํ อตฺตถลฺลํ หิตํ, ตตฺตร กาลลํ ญฺญู ตถาคโต
โหติ ตลฺลํ บฺบํหํ สลฺลํ เวชยํ กรณาย. อติ โข จุนฺทํ อติฌานา-
ตบจฺจํ บฺบํหํ เนสุ อมฺมเมสุ ตถาคโต กาลวาที สจฺจวาที ญฺหวาที
อตฺถวาที อมฺมวาที วินยวาที, ตลฺลมา “ตถาคโตติ วุจฺจติ.

ยลฺลํ โข จุนฺทํ สเทวํ กัลลํ โลกัลลํ สมารํ กัลลํ สพฺพหิํ กัลลํ
สัลลํ มณพฺพหิํ มณียา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิเนวาคํ
บัตตํ ปริเยสิตํ อนุวิจิตํ มนสา, สัมมา ตถาคเตน อภิสัมพุทฺธํ,
ตลฺลมา “ตถาคโตติ วุจฺจติ ยลฺลํ จุนฺทํ รัตติ ตถาคโต อนุตฺตร
สัมมา อมฺมํ โย อภิสัมพุทฺธมกั. ยลฺลํ รัตติ ญฺนปาทิเสสาย นิพฺพาน-
ธาดุยา ปรีณิพฺพายติ. ยํ ญฺเณสิมฺมํ อนุตฺตร ภาสสิ ฐปติ นิตฺทิสิติ,

ສັພພັນຕ໌ ຕເວ ຈ ໂທຕ໌, ໂມ ອັບໂບຄາຕ໌. ຕັສ໌ມາ “ຕຄາຕ໌ໂຕຕ໌ ວຸຈ໌ຈຕ໌.
ຍຄາວາຕ໌ ຈຸນຕ໌ ຕຄາຕ໌ໂຕ ຕຄາກາວ໌ ຍຄາກາວ໌ ຕຄາວາຕ໌, ອິຕ໌ ຍຄາວາຕ໌
ຕຄາກາວ໌ ຍຄາກາວ໌ ຕຄາວາຕ໌ ວາ, ຕັສ໌ມາ “ຕຄາຕ໌ໂຕຕ໌ ວຸຈ໌ຈຕ໌; ຍ໌
ສເທວເກ ໂລເກ ສມາເກ ສຸພິຣ໌ຫັມເກ ສັລ໌ສມອພິຣ໌ຫັມນິຍາ ປຊາຍ
ສເທວມນຸສ໌ລາຍ ຕຄາຕ໌ໂຕ ອນິກູ ອນນິກູໂຕ ອັບໂບຟ໌ໂສ* ວຸດວັຕຕ໌,
ຕັສ໌ມາ “ຕຄາຕ໌ໂຕຕ໌ ວຸຈ໌ຈຕ໌.

ຈານ໌ ໂຂ ປເນຕ໌ ຈຸນຕ໌ ວິຊ໌໌ຕ໌, ຍ໌ ອັບໂບຕິຕ໌ດິຍາ ປຣິຟ໌ຟາຊກາ
ເອວ໌ ວເຫຍ໌ຍ໌ “ກ໌ ນຸ ໂຂ ອາວຸໂສ ໂທຕ໌ ຕຄາຕ໌ໂຕ ປຣ໌ ມຣນາ,
ອິທເມວ ສັຈ໌ຈ໌, ໂມໝມັບໂບນັຕ໌. ເອວ໌ວາຕ໌ໂນ ໂຂ ຈຸນຕ໌ ອັບໂບຕິຕ໌ດິຍາ
ປຣິຟ໌ຟາຊກາ ເອມມັສສຸ ວຈ໌ນິຍາ “ອຸຟ໌ຍາຄຕ໌ ໂຂ ອາວຸໂສ ກວວຕາ “ໂທຕ໌
ຕຄາຕ໌ໂຕ ປຣ໌ ມຣນາ, ອິທເມວ ສັຈ໌ຈ໌, ໂມໝມັບໂບນັຕ໌. ຈານ໌ ໂຂ
ປເນຕ໌ ຈຸນຕ໌ ວິຊ໌໌ຕ໌, ຍ໌ ອັບໂບຕິຕ໌ດິຍາ ປຣິຟ໌ຟາຊກາ ເອວ໌ ວເຫຍ໌ຍ໌
“ກ໌ ປເນວຸໂສ ນ ໂທຕ໌ ຕຄາຕ໌ໂຕ ປຣ໌ ມຣນາ, ອິທເມວ ສັຈ໌ຈ໌,
ໂມໝມັບໂບນັຕ໌. ເອວ໌ວາຕ໌ໂນ ຈຸນຕ໌ ອັບໂບຕິຕ໌ດິຍາ ປຣິຟ໌ຟາຊກາ
ເອມມັສສຸ ວຈ໌ນິຍາ “ເອຕ໌ປ໌ ໂຂ ອາວຸໂສ ກວວຕາ ອຸຟ໌ຍາຄຕ໌ “ນ
ໂທຕ໌ ຕຄາຕ໌ໂຕ ປຣ໌ ມຣນາ, ອິທເມວ ສັຈ໌ຈ໌, ໂມໝມັບໂບນັຕ໌.
ຈານ໌ ໂຂ ປເນຕ໌ ຈຸນຕ໌ ວິຊ໌໌ຕ໌, ຍ໌ ອັບໂບຕິຕ໌ດິຍາ ປຣິຟ໌ຟາຊກາ
ເອວ໌ ວເຫຍ໌ຍ໌ “ກ໌ ປເນວຸໂສ ໂທຕ໌ ຈ ນ ຈ ໂທຕ໌ ຕຄາຕ໌ໂຕ ປຣ໌
ມຣນາ, ອິທເມວ ສັຈ໌ຈ໌, ໂມໝມັບໂບນັຕ໌. ເອວ໌ວາຕ໌ໂນ ຈຸນຕ໌ ອັບໂບຕິຕ໌ດິຍາ
ປຣິຟ໌ຟາຊກາ ເອມມັສສຸ ວຈ໌ນິຍາ “ອຸຟ໌ຍາຄຕ໌ ໂຂ ປເນຕ໌ ອາວຸໂສ ກວວຕາ
ສ໌. ອັບໂບຕິຕ໌ດິຍາ.

“โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรี มรณา, อิทเมว สัจจํ,
โมฆมัลลันตติ. จานํ โข ปเนตํ จุนฺท วิชฺชติ, ยํ อลฺลณฺติตฺติยา
ปรีพฺพาชกา เอวํ วทေยฺยํ “กึ ปนารุโส เนว โหติ น น โหติ
ตถาคโต ปรี มรณา, อิทเมว สัจจํ, โมฆมัลลันตติ. เอวํวาทิโน
จุนฺท อลฺลณฺติตฺติยา ปรีพฺพาชกา เอวมลฺลํ วณฺเณยา “เอกํปิ โข
ชารุโส ภควตา อพฺยาภกํ “เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรี
มรณา, อิทเมว สัจจํ, โมฆมัลลันตติ.

จานํ โข ปเนตํ จุนฺท วิชฺชติ, ยํ อลฺลณฺติตฺติยา ปรีพฺพาชกา
เอวํ วทေยฺยํ “กึมา ปเนตํ ชารุโส สมนเนน โคตมมํ อธิยาถตฺตติ.
เอวํวาทิโน จุนฺท อลฺลณฺติตฺติยา ปรีพฺพาชกา เอวมลฺลํ วณฺเณยา “น
เทหํ ชารุโส อลฺลณฺติตฺติ น อลฺลณฺติตฺติ น อลฺลณฺติตฺติ น
นิพฺพิทาย น วิราธาย น นิโรธาย น อปฺสฺมาเย น อภินฺณาย น
สํโพธาย น นิพฺพานาย สวักกสิ, ตัสฺมา ตํ ภควตา อพฺยาภกํ.
จานํ โข ปเนตํ จุนฺท วิชฺชติ, ยํ อลฺลณฺติตฺติยา ปรีพฺพาชกา เอวํ
วทေยฺยํ “กึ ปนารุโส สมนเนน โคตมมํ อธิยาถตฺตติ. เอวํวาทิโน
จุนฺท อลฺลณฺติตฺติยา ปรีพฺพาชกา เอวมลฺลํ วณฺเณยา “อิทํ
ทุกฺขํตฺติ โข ชารุโส ภควตา พฺยาภกํ, “อปํ ทุกฺขํสมุทฺทโยติ
โข ชารุโส ภควตา พฺยาภกํ, “อปํ ทุกฺขนิโรธโยติ โข
ชารุโส ภควตา พฺยาภกํ, “อปํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทาติ
โข ชารุโส ภควตา พฺยาภกํ จานํ โข ปเนตํ จุนฺท

วิธชติ, ยิ อังณตติยิยา ปวิฬฬายกา เอว วเทยฺย “กัลฺลมา
 ปเนตฺติ อวฺสุ สมนเนน โคตเมน ฬียากคณฺติ. เอวาทิโน โช
 จุณฺทิ อังณตติยิยา ปวิฬฬายกา เอวมลฺลํ วณฺนิยา “เอคคฺฉิ
 อวฺสุ อตฺถสํวิหิตํ อมฺมสํวิหิตํ, เอตํ อาทิฬฬิมจฺริยกํ เอกคฺฉิ
 นิฬฬิตาย วิราคฺยา นิโรธาย อุปสฺมาเย อภิณฺเวย สมิฬฬิตาย
 นิฬฬิตาย สํวตฺตติ, คัลลมาคํ ภควตา ฬียากคณฺติ.

เยปิ เต จุณฺทิ ปุฬฬนฺตสทฺทตา ทิฏฺฐิจินิสฺสยา, เตปิ โว มยา
 ฬียากตา, ยถา เต ฬียากคฬฬิยา, ยถา จ เต น ฬียากคฬฬิยา, ก็
 โว อหฺนฺเต อังณตติยเย ตถา ฬียากวิสฺสํมิ. เยปิ เต จุณฺทิ
 อปรนฺตสทฺทตา ทิฏฺฐิจินิสฺสยา, เตปิ โว มยา ฬียากตา, ยถา เต
 ฬียากคฬฬิยา, ยถา จ เต น ฬียากคฬฬิยา, ก็ โว อหฺนฺเต น ตถา
 ฬียากวิสฺสํมิ. กตเม เต จุณฺทิ ปุฬฬนฺตสทฺทตา ทิฏฺฐิจินิสฺสยา, เย โว
 มยา ฬียากตา, ยถา เต ฬียากคฬฬิยา, ยถา จ เต น ฬียากคฬฬิยา
 สันนํติ จุณฺทิ เขเก สมนฬฬิมณฺนา เอวาทิโน เอวาทิฏฺฐิจิโน
 “สัลลสโต จ อตฺตา จ โลโก จ, อิทเมว สจฺจํ, โมขมณฺณํคิ.
 สันนํติ ปน จุณฺทิ เขเก สมนฬฬิมณฺนา เอวาทิโน เอวาทิฏฺฐิจิโน
 “อตฺถสโต อตฺตา จ โลโก จ. สจฺจํ. สัลลสโต จ อตฺถสโต จ
 อตฺตา จ โลโก จ. เนวสัลลสโต จ นาสัลลสโต จ อตฺตา จ โลโก
 จ. สยํโต อตฺตา จ โลโก จ. ปรํโต อตฺตา จ โลโก จ.
 สยํโต จ ปรํโต จ อตฺตา จ โลโก จ. อตฺถกาโร จ อปรํกาโร จ

สุขทุกข์. อสยการํ อปรการํ อธิจัสมุขีปณฺณํ สุขทุกข์, อิตเมว
 สจฺจํ, โมฆมณฺณณฺติ: ตฺริยาหิ อปฺปลงฺกมิตฺวา เหว วทามิ “อติถิ
 นุ โข อิทํ อาวุโส วุจฺจติ “อสยการํ อปรการํ อธิจัสมุขีปณฺณํ
 สุขทุกข์นฺติ. ยถา โข เต เขวมาหิสฺสุ “อิตเมว สจฺจํ,
 โมฆมณฺณณฺติ. ตณฺเฑสฺสนํนํชานามิ. ตํ กิสฺส เหตุ? อณฺเฑสฺสณฺณณฺติ
 เหว จุนฺท สันนํเตเก สัตฺตา. อิมายมิ โข อิทํ จุนฺท
 ปณฺณณฺติ ตฺริยา เหว อติถิโน สมนํ สมนุสฺสํสํมิ กุโต ภิกฺขุโย,
 อต โข อิตเมว สจฺจํ ภิกฺขุโย ยถา อธิจัสมุขีปณฺณณฺติ. อิม โข เต
 จุนฺท ปุพฺพณฺตสฺสคตฺตา ทิฏฺฐจินิสฺสยา, เย โว มยา พฺยาคตา, ยถา
 เต พฺยาคาตฺตํ, ยถา จ เต น พฺยาคาตฺตํ, กิ โว อณฺเฑ
 ตตา พฺยากริสฺสํมิ.

กตเม เต จุนฺท อปรณฺตสฺสคตฺตา ทิฏฺฐจินิสฺสยา, เย โว มยา
 พฺยาคตา, ยถา เต พฺยาคตา, ยถา จ เต น พฺยาคาตฺตํ, กิ โว อณฺเฑ
 ตตา พฺยากริสฺสํมิ? สันนํติ จุนฺท เหว สมนํพฺรหฺมณํ เหววาทิโน
 เหวติฏฺฐจิโน “อริยํ อติถิโน โหติ อริยโค ปริ มรณา, อิตเมว สจฺจํ,
 โมฆมณฺณณฺติ. สันนํติ โข ปณฺ จุนฺท เหว สมนํพฺรหฺมณํ
 เหววาทิโน เหวติฏฺฐจิโน “อริยํ อติถิโน โหติ. อริยํ จ อริยํ จ
 อติถิโน โหติ. เหวอริยํอริยํ อติถิโน โหติ. สันนํติ อติถิโน โหติ.
 อริยํ อติถิโน โหติ. เหวอริยํอริยํ อติถิโน โหติ. อติถิโน
 อริยํอริยํ อติถิโน, น โหติ ปริ มรณา; อิตเมว สจฺจํ,

โมฆมัลลฉนัตติ. ทักขิ จุนฺท เป เต สมณพราหฺมณา เอวํวาทิโน
 เอวํทิฏฺฐิโน “อรูปํ อตฺตํ ไหติ อโรโค ปริ มรณา; อิทเมว
 สจฺจํ, โมฆมัลลฉนัตติ: ตฺยํหํ อุตฺตํกมิตฺวา เอวํ วทามิ “อตฺถิ
 โข อิทํ อวฺโส วุจฺจติ “อรูปํ อตฺตํ ไหติ อโรโค ปริ มรณาติ:
 ยลฺลํ โข เต เอวมาหํสุ “อิตเมว สจฺจํ, โมฆมัลลฉนัตติ: ตันเตสํ
 นานุชานามิ. ตํ กิสฺส เหตุ? อลฺลนาสาลฺลนิมฺปิ เหตุถ จุนฺท
 สันเตเก สัตฺตา. อิมายปิ โข อหํ จุนฺท มัลลฉนัตฺติยา เว อตฺตโน
 สมสํ สมมุขสฺสํ กุโต ภิชฺโย, อถ โข อหเมว ตตฺถ ภิชฺโย
 ยทิตํ อธิมัลลฉนัตฺติ.

ตตฺถ จุนฺท เป เต สมณพราหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิฏฺฐิโน
 “อรูปํ อตฺตํ ไหติ. อรูปํ จ อรูปํ จ อตฺตํ ไหติ. เวนฺนํวํนํวํ
 อตฺตํ ไหติ. สาลฺลํ อตฺตํ ไหติ. อสาลฺลํ อตฺตํ ไหติ.
 เวนฺนํวํนํวํนํวํ อตฺตํ ไหติ. อตฺตํ อจฺฉิขฺชติ วิณฺสฺสติ, น ไหติ
 ปริ มรณา; อิทเมว สจฺจํ, โมฆมัลลฉนัตติ: ตฺยํหํ อุตฺตํกมิตฺวา
 เอวํ วทามิ “อตฺถิ โข อิทํ อวฺโส วุจฺจติ “อตฺตํ อจฺฉิขฺชติ
 วิณฺสฺสติ, น ไหติ ปริ มรณาติ. ยลฺลํ โข เต จุนฺท เอวมาหํสุ
 “อิตเมว สจฺจํ, โมฆมัลลฉนัตติ: ตันเตสํ นานุชานามิ. ตํ กิสฺส
 เหตุ? อลฺลนาสาลฺลนิมฺปิ เหตุถ จุนฺท สันเตเก สัตฺตา. อิมายปิ
 โข อหํ จุนฺท มัลลฉนัตฺติยา เว อตฺตโน สมสํ สมมุขสฺสํ
 กุโต ภิชฺโย, อถ โข อหเมว ตตฺถ ภิชฺโย ยทิตํ อธิมัลลฉนัตฺติ.

อิม โข จุนฺท อปรันตสทฺหคตา ทิฏฺฐจินิสฺสยา, เย โว มยา
 พฺยาคตา, ยถา เต พฺยาคาตฺตฺวา, ยถา จ เต น พฺยาคาตฺตฺวาติ:
 กิ โว อหฺนฺเต ตถา พฺยากวิสฺสามิ.

อิมสฺลํจ จุนฺท ปุพฺพพนฺตสทฺหคตานํ ทิฏฺฐจินิสฺสยานํ อิมสฺลํจ
 อปรันตสทฺหคตานํ ทิฏฺฐจินิสฺสยานํ ปทานาย สมตฺตีกกมาย เหวํ มยา
 จตฺตาโร สติปจฺฉจํหา เทสิตา บัณฺณตฺตฺตา. กตเม จตฺตาโร? อธิ
 จุนฺท ภิกฺขุ กาเย กายานุบฺบัสสี วิหริติ, อาตาปี สัมปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โลเก อภิชฌมาโทมนสฺสํ, เวทนาสุ. จิตฺเต. ธัมมสุ
 ธัมมานุบฺบัสสี วิหริติ, อาตาปี สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก
 อภิชฌมาโทมนสฺสํ. อิมสฺลํจ จุนฺท ปุพฺพพนฺตสทฺหคตานํ ทิฏฺฐจินิสฺสยานํ
 อิมสฺลํจ อปรันตสทฺหคตานํ ทิฏฺฐจินิสฺสยานํ ปทานาย สมตฺตีกกมาย
 เหวํ มยา อิม จตฺตาโร สติปจฺฉจํหา เทสิตา บัณฺณตฺตฺตาติ.

เตน โข ปน สมเยน อายสฺสึมา อุปฺทาโน ภควโต ปจฺฉิจฺโต
 จิตฺโต โทติ ภควันตํ วิชยมาโน. อถ โข อายสฺสึมา อุปฺทาโน
 ภควันตเมว เอกทโวจ “อจฺฉนฺวิยํ ภันเต อตฺถภูตํ ภันเต, ปาสาทิโก
 วตฺถํ ภันเต ธัมมปริยาโย, สุปาสาทิโก วตฺถํ ภันเต ธัมมปริยาโย,
 โก นามายํ ภันเต ธัมมปริยาโยติ. ตสฺสึมา ติหิ ตํว อุปฺทาน อิมํ
 ธัมมปริยายํ “ปาสาทิโกเตวฺว ชาเรหิติ. อิทมโวจ ภควา. อตฺตมโน
 อายสฺสึมา อุปฺทาโน ภควโต ภาสิตํ อภินันฺตีติ.

ลักษณะสุตต์ สัตตมัม

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สวักขิยํ วิหริติ เชตวนเ
 อนุตตปณฺฑิตกัณฺฐาเร. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามันฺเตสิ
 “ภิกฺขโวติ. “ภทฺทฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจัสสํโสสุ. ภควา
 เขตทโวจ “กัณฺฐกัณฺฐานิ ภิกฺขเว มหาปฺริสฺสัสส มหาปฺริสฺสกัณฺณานิ,
 เยหิ สมณฺณาคคัสส มหาปฺริสฺสัสส เทวํ คติโย ภวันฺติ อนนฺถา:
 สเจ อคาวํ อชฺฌาวสติ, ราชานํ โหติ จักกวัตฺติ อมฺมโก
 อมฺมราชา จาคฺคฺรณํโต วิชิตวา ชนปทํจฺวาริยปมฺบัตฺโต สัตตมณ-
 สมณฺณาคโต, ตสฺสสิมานิ สัตต รัตนานิ ภวันฺติ: เสยฺยถิหารํ จักกวตฺนํ
 หัตถิรตฺนํ อัสสวตฺนํ มณิรตฺนํ อิกฺกิรตฺนํ คหปติรตฺนํ ปรีณายกตฺน-
 เมว สัตตมัม. ปโรสทฺทสํ โข ปณฺธัสส ปุตฺตา ภวันฺติ สุวา
 วิรังคุรา ปเรสนํปมฺพทตฺตา. โส อิมํ ปจฺวํ สาครปริยํคํ อชิลํ
 อนิมิตฺตํ อกัณฺฐกํ อิทฺธํ ผิตํ เขมํ สิวํ นิรพฺพุทํ อทฺธมฺเพน
 อสทฺถเณน อมฺมเณน สเมณํ อภิวิชิย อชฺฌาวสติ; สเจ โข ปณ
 อคารสฺมา อนคาริยํ ปตฺทพฺพติ, อรหํ โหติ สัมมาสมฺพุทฺโธ
 โสเก วิวูจฺจโต. กตมานิ ตานิ ภิกฺขเว กัณฺฐกัณฺฐ มหาปฺริสฺสัสส
 มหาปฺริสฺสกัณฺณานิ, เยหิ สมณฺณาคคัสส มหาปฺริสฺสัสส เทวํ คติโย
 ภวันฺติ อนนฺถา: สเจ อคาวํ อชฺฌาวสติ, ราชานํ โหติ จักกวัตฺติ.
 สจฺจัตถ. สเจ โข ปณ อคารสฺมา อนคาริยํ ปตฺทพฺพติ, อรหํ โหติ

คัมมาสัมพุทธโ โลเก วิวัญจโต อธิ ภิกขเว มหาปรีโส
 สุปติฏฐิตปาโท โหติ. ยัมปี ภิกขเว มหาปรีโส สุปติฏฐิตปาโท
 โหติ. อิตัมปี โข ภิกขเว มหาปรีสัสส มหาปรีสลักขณิ ภวติ.
 ปุณ จปริ ภิกขเว มหาปรีสัสส เหฏฐาปาตตเลสุ จักกานิ ชาตานิ
 โหนติ สหัสสสารานิ สเนมิกานิ สนาภิกานิ สัพพะการปริปูณานิ. ยัมปี
 ภิกขเว มหาปรีสัสส เหฏฐาปาตตเลสุ จักกานิ ชาตานิ โหนติ
 สหัสสสารานิ สเนมิกานิ สนาภิกานิ สัพพะการปริปูณานิ. อิตัมปี ภิกขเว
 มหาปรีสัสส มหาปรีสลักขณิ ภวติ. ปุณ จปริ ภิกขเว มหาปรีโส
 อายตบັນนิ โหติ. ทิฆังคูลิ โหติ. มุทุคณหัตถปาโท โหติ.
 ชาลหัตถปาโท โหติ. อุลลังขปาโท โหติ. เณนิชังโข โหติ. จิตโภา
 ธโนมณโธ โหติ. อุกาโธ ปาณิตเลหิ ชานุกานิ ปริมสสิ ปริมชชติ.
 โกโสหิตวตฺถคฺคโยหิ โหติ. สุวันณวันโณ กาณจนันณินภคโจ.
 สุขุมจันวี โหติ. สุขุมักคา อวยา, วโซชัลลว กาเย น อุลลิมปีติ.
 เขเกกโลโม โหติ, เขเกกานิ โลมานิ โลมกุเปสุ ชาตานิ. อุตฺถัคคโลโม
 โหติ, อุตฺถัคคานิ โลมานิ ชาตานิ นิลานิ. อัจฉนวันณานิ
 กุณฺฑลาวตฺตานิ ทักขินาวตฺตกชาตานิ. พหุหิมุชคฺคโต โหติ.
 สัตตคฺคโล โหติ. ลีหปุพพัตถกาโย โหติ. ปัตตันทฺรโส โหติ.
 นิโคธปริมณฺฑโล โหติ, ยาวตกัวสฺส กาโย ทาวตกัวสฺส พียาโม,
 ยาวตกัวสฺส พียาโม ทาวตกัวสฺส กาโย. สมวัตตักขณโ โหติ.
 วตฺถัคคคฺคิ โหติ. จีหหนุ โหติ. จัฑตาพิสทณฺโ โหติ. สมทณฺโ

โหติ. อวิรพัตถ์โต โหติ. สุตถ์กัถาโ โหติ. ปทุตชีโวโห โหติ.
 ฬัรหัมมัสสโร โหติ, กอวิกภาณโ โหติ. อภินิลเนตโต โหติ. โคปขุโม
 โหติ. ชุณณมา ภมุกัณตเร ชาตา โหติ โอทาตา มุทุตตุลลันนิภา.
 ยัมปี ภิกขเว มหาปรัสัสส ชุณณมา ภมุกัณตเร ชาตา โหติ
 โอทาตา มุทุตตุลลันนิภา. อัมปี ภิกขเว มหาปรัสัสส มหาปรัส-
 ลักขณโ ภวติ. ปุณ จปรั ภิกขเว มหาปรัโส ชุณห์หีสลัสโส โหติ.
 ยัมปี ภิกขเว มหาปรัโส ชุณห์หีสลัสโส โหติ. อัมปี ภิกขเว
 มหาปรัสัสส มหาปรัสลักขณโ ภวติ. อิมานิ โข ตานิ ภิกขเว
 ฬัวตัตติ มหาปรัสัสส มหาปรัสลักขณานิ, เยหิ สมันนาคตัสส
 มหาปรัสัสส เภรว คติโย ภวันติ ชนณันวา: สเจ อคาร
 ชัชฌวารสติ, วาชา โหติ จักกวัตติ. อัมชิตต. สเจ โข ปณ อคารัสมา
 ชนคารัมปี บัพพชติ, อรหโ โหติ สัมมาสัมพุทโ โลเก วิวัญจันโ.
 อิมานิ โข ภิกขเว ฬัวตัตติ มหาปรัสัสส มหาปรัสลักขณานิ
 ฬัหิรกาปี อัสโย ชาเรณติ, โน จ โข เต ชานันติ. อัมมัสส
 กัมมัสส กตัตตา ๗ เป ๗ อัม ลักขณ ปฏฺฐิตติ.

ยัมปี ภิกขเว ตตถโต ปุริม ชาคี ปุริม ภว ปุริม นิเกต
 ปุพเพ มนุสสญโต สสมาโน ฬัพพิทสมาทาโน อโหสิ กุสเลสุ อัมเมสุ,
 อวตถิตสมาทาโน กายสุจริเต วิสุจริเต มโนสุจริเต ทานลวิภาเต
 สีสสมาทาเน อโปสณุปวาเส มัตตเคยียตาย เปตฺตเคยียตาย สัมมณตาย

ยบ ภิภเว ตถาคโต ปุริมี ชาติ ปุริมี ภว ปุริมี
 นิเกติ ปุฬิเพ มนุสฺสภูโต สมาน ทฬิถสมาทาโน อโหสิ กุสเลสุ
 ธัมเมสุ, อวตฺถิตสมาทาโน กายสุจริเต วจิสฺสุจริเต มโนสุจริเต
 ทานลวิภาเค สติสสมาทาเน อโปสฺสอุปวาเส มัตตเตยฺยทาย เปตฺตเตยฺยทาย
 สามันณฺยทาย พหฺมมณฺณฺยทาย กุเลเชญฺจปาปายิตาย อธิวตฺตวณฺณคเรสุ
 จ อธิกุสเลสุ ธัมเมสุ, โส ตัสส กัมมัสส กตตฺตา อปฺจิตตฺตา
 อุตฺตสันนิตฺตา วิปฺลิตฺตา กายัสส เกทา ปรี มรณา สุกฺคิ สัคคิ โลก
 อปฺนิชฺชติ, โส ตตฺถ อธิวเน เทเว ทสฺสี จานเห อธิคณฺหาติ
 ทิพฺเพน อายูนา ทิพฺเพน วณฺณเนน ทิพฺเพน สุขเน ทิพฺเพน ยสฺเสน
 ทิพฺเพน อาธิปไตยเนน ทิพฺเพน รุเปน ทิพฺเพน สัตฺตเนน ทิพฺเพน
 คณฺเอน ทิพฺเพน รเสน ทิพฺเพน โฆฏฺฐจฺจเพน, โส ตโต จุโ
 อิตถัตถิ ตถาคโต สมาน อิมิ มหาปุริสลักษณะํ ปฏฺฐิลภติ.

สุปฺปิฏฺฐจิตฺตาโต โหติ, สมิ ปาโท ภูมิโย นิภฺชิปฺติ สมิ อุตฺตรติ,
 สมิ สัพฺพาวันตฺติ ปาทตฺเตน ภูมิ ผลิตฺติ, โส เตन ลักษณะเนน
 สมนํนาคโต สเจ อคารํ อชฺฌมาวสฺติ, ราชา โหติ จักกวัตฺติ
 อมฺมิโก อมฺมราชา จาตุรณฺโต วิชิตาวิ ชนปทฺฐจาวริยํปฺปัตโต
 สัตฺตรตนสมนํนาคโต, ตสฺสิมานิ สัตฺต รตนานิ ภวันฺติ: เสยฺยถิทฺธา
 จักกรตนํ หัตถิรตนํ อัสสรตนํ มณฺเิรตนํ อิตฺถิรตนํ คหปติรตนํ
 ปริณายกฺรตนเมว สัตฺตมํ, ปโรสทสฺส โห ปณัสส ปุตฺตา ภวันฺติ

ดูรา วีรังครูปา ปะเสนันันตัมภักตนา. โส อิมํ ปจฺจํ สาครปริยัตตํ
 อชิตมณินิตตมกัณฏกํ อิตฺถํ ลีลํ เขมํ ลีลํ นีลพัทฺธํ อทฺธเนน
 อลลิตฺเตน อมฺมเณ สเมน อภิวิชัย อชฺฌภาวสฺส, ราชา สมานอ
 จํ ลภทฺติ อักขมฺภีโย โทติ เกณจิ มนุสฺสสุเทเนน บัจฺจัตถิเกเน
 บัจฺจวตฺเตเน, ราชา สมานอ อิทํ ลภทฺติ. สจฺเจ โข ปน อภาวสฺสํ
 อนคาริยํ ปัททิตฺตํ. อมฺหํ โทติ สัมมาตมฺพทฺธํ โส โสเก วิวูจฺจโต,
 พุทฺธํ สมานอ กิํ ลภทฺติ? อักขมฺภีโย โทติ อพฺภินฺตเรหิ วา
 พาหิเรหิ วา บัจฺจัตถิเกหิ วา บัจฺจามิตฺเตหิ วา เณ วา โทเสน
 วา โมเทเน วา สเมน วา พฺรหฺมเณ วา เทเวเน วา มาเรเน
 วา คฺคเณ วา เกณจิ วา โลกสฺสํ, พุทฺธํ สมานอ อิทํ
 ลภทฺติ. เอตมตฺถํ ภควา อโวจ,

ตตฺถเกตฺตํ วุจฺจติ

“สจฺเจ จ อมฺมเณ จ ทเม จ สยเม โสเยยฺยสํสาตฺตโปสเสตฺถ จ,
 ปาเนน อหิสายา อสสาเสเน วโต ทฬีหิ สมากาย สมนันตมาจฺริ.
 โส เณ อมฺมเณ ลีลํ อปภักกมิ สุขฉนฺจ ชิตฺตา วติโย จ อนฺนํ,
 ตโต จวตฺวา ปน วาโต อธิ สเมหิ ปาเทหิ ฝุสิ พสุณฺธโร.
 ภัยากํสุ เวยฺยณฺชณิกา สมากายา “ตมฺปิปฺปติฏฺฐจฺจัตถน โทติ ชมฺภินา,
 ลีลิตฺตํ วา ปัททิตฺตํ วา ปน ทํ กักขณํ ภจฺจติ ตตฺถตฺถโตกํ.
 อักขมฺภีโย โทติ อภาวมาวสํ ปวาณิภู สัตตฺตํ นันตัมภักตโน,
 มนุสฺสสุเทเนน โทติ เกณจิ อักขมฺภีโย ตลลิตฺตํ เณน กัมมโน.

สเจว ยัพพัชชมุเปติ ตาติโต เนกขัมมฉนัททาภิโร วิจักขणे,
 อัสสโค น โส คัจฉติ ชาตุ ชัมภนํ นรุตโตโม เอสา हि तस्स अम्मत्ति
 ยัมปี ภิกขเว ตถาคโต ปุริมํ ชาตี ปุริมํ ภวํ ปุริมํ นิเกดํ
 ปุฬเพ มนุสฺสํสุโต สฺมาโน พุทฺธนํสฺส สุขาวโห อโหสิ
 อุตฺเพลลอุตฺตํสาธกํ ยัมปีอนุติตา อัมมิกกัณฺฐํ รัทฺธาวรณคฺคตํ สํวิธาตา
 สปริวารัญจํ ทาปํ อทาสิ. โส ตสฺส กัณฺฐํวิธํ กณฺฐตา อุนฺนิยตฺตํ
 อุตฺตํสํนํตฺตา วิปุลตฺตํ ภายํสฺส เกทา ปริ มรณา สุคตํ สัตตํ
 โลกํ อุนฺนิยตฺติ. โส ตสฺส อัมมโณ เทเว ทลมิ จาเนหิ
 อธิคฺคณฺหาติ ๆ เป ๆ โส ทโต จโต อธิคฺคณฺหา อวโธ สฺมาโน อิมํ
 มหาปุริสลักขณํ ปฏฺฐลภติ.

เทวฺยจาปาทกตฺตํ จักกานิ ชาตานิ โทณฺติ สหํสํราณิ
 สเนมิทานิ สเนมิทานิ สัพพทาการปริปุณํ สวิกตฺตํนํวราณิ. โส
 เตน ลักขणेณ สมนํนาคโต สเจ อการํ อชฺชวาวสฺติ, ราช
 โหติ จักกวัฑ्ढิ ๆ เป ๆ ราช สฺมาโน ก็ ลภติ? มหาปวิวาโร
 โหติ, มหํสํสํ โทณฺติ ปวิวรา หิมาหํมณคคปติกา เนลมา ชานปทา
 คณกมทาณตฺตา อนิกฺกฺวจา โทวาริกา อมฺมจฺจา ปาริสัชชา ราชาน
 โภคิกา กุมาร, ราช สฺมาโน อิตํ ลภติ. สเจ อการํสํมา
 อนคาริยํ ยัพพัชติ, อรหํ โหติ สัมมาสํมพุทฺโธ โสเก วิวูจฺจโต,
 พุทฺโธ สฺมาโน ก็ ลภติ? มหาปวิวาโร โหติ, มหํสํสํ โทณฺติ

ปริวารว ภิกขุ ภิกขุณีโย อุปาสกา อุปาสิกาโย เทวา มนุสฺสา อสุรา
 นาคา คณฺธพฺพา พุทฺโธ สฺมาโน อิทํ ลกฺขิตฺติ. เอตมฺคํ ภควา อโวจ,

ตตฺถเกตฺติ วุจจติ

“ปุเร ปุรตฺตา ปุริมาสุ ชาติสฺส มนุสฺสสุโต พหุณฺณํ สุขาวโห,
 อุพฺเพคฺคตฺตาสาธกฺขาณฺโณ คฺคตฺติสุ วัทฺธวเรณฺสุ อุตฺตฺสโก.
 โส เตเน กัมเมเน ติตฺติว ลัมภกฺกมิ สุขฉริจฺ จิตฺตทา วติโย จ อานุภิ,
 ตโต จจิตฺวา ปุณ วาคโต อธิ จักกานิ ปาเทสุ ทฺวเรสุ วินทิตฺติ,
 สมนฺตเนมินิ สหสฺสสารานิ จ. พฺยากํสุ เวยฺยฉนฺนิกา สฺมาคตา
 ทิสฺสวา กุมารํ สคฺคปฺปณฺณลํกฺขณํ “ปริวารว เหสฺสติ สตฺตมฺมทฺทโน
 ตถา ทิ จักกานิ สมนฺตเนมินิ. สเจ น บัพฺพชฺชมุเปติ ตาติโส
 วัตเตติ จักกํ ปจฺวี ปลาสติ, ตสฺสํสาณฺณตา อธิ ภวณฺติ ชตฺติยา
 มหายนฺตา สปริวารยณฺติ น. สเจว บัพฺพชฺชมุเปติ ตาติโส
 เนกขมฺมฉนฺทาภิโร วิจกฺขโน, เทวา มนุสฺสาสุรลํกฺกรกฺขสา
 คณฺธพฺพนาคา วิหคา จตฺตูปฺพา, ออนุตฺตรํ เทวมนุสฺสปฺชิตํ
 มหายนฺตํ สปริวารยณฺติ น.

ยํภี ภิกฺขเว ตถาคโต ปุริมํ ชาตํ ปุริมํ ภวํ ปุริมํ นิเกตํ
 ปุพฺเพ มนุสฺสสุโต สฺมาโน ปาณาติปาตํ ปทาเย ปาณาติปาตา
 ปฏฺฐาวโร โหติ, นิหิตตฺถโร โหติ นิหิตสสฺสโร ลชฺชชี ทยาบັນโน
 สัพฺพปาณภูตฺติตานุกัมปํ วิहाสิ. โส ตสฺส กัมมํลลํ กตฺตคา ฯ เปฯ
 โส จโต จโต อธิจฺจกํ อากโต สฺมาโน อิมานิ ตินิ

ยัม ภิกขเว ตถาคโต ปุริมฺ ชาตํ ปุริมฺ ภวํ ปุริมฺ นิเกตํ
 ปุพฺเพ มนุสฺสญฺโต สฺมาโน ทาทา อโหสิ ปณฺีตํ วสิตํ
 ชาตนิยานํ โภชนนิยานํ สายนนิยานํ เลहनนิยานํ ปานานํ. โส ตสฺส
 กัมมัสสํ กตตฺตา อปจิตตฺตา ๆ เปฯ กายัสสํ เกทา ปริ มรณา
 สุคฺคิ สคฺคํ โลกํ อပ္ปชฺชติ. ๆ เปฯ โส ตโต จโต อิตตตฺตํ
 ตถาคโต สฺมาโน อิมํ มพฺพปฺริยสคฺคํ ปฏฺิจจติ, สคฺคัสสํ อุตฺตทา
 โหนฺติ, อโฏสุ หิตฺเตสุ อุตฺตทา โหนฺติ, อโฏสุ ปาเทสุ อุตฺตทา
 โหนฺติ, อโฏสุ อตฺถุญฺเจสุ อุตฺตทา โหนฺติ, อนฺเธ อุตฺตทา โหนฺติ.
 โส เตม ลักขณเมว สมณํตถาคโต สจฺจ ชฏวํ ชคฺคฉาลติ, ราชฯ
 โหติ จักกวัชฺฐิ ๆ เปฯ ราชฯ สฺมาโน ก็ ลภติ? ลาภี โหติ
 ปณฺีตํ วสิตํ ชาตนิยานํ โภชนนิยานํ สายนนิยานํ เลहनนิยานํ
 ปานานํ, ราชฯ สฺมาโน อิทํ ลภติ. ๆ เปฯ พุทฺโธ สฺมาโน
 ก็ ลภติ? ลาภี โหติ ปณฺีตํ วสิตํ ชาตนิยานํ โภชนนิยานํ
 สายนนิยานํ เลहनนิยานํ ปานานํ, พุทฺโธ สฺมาโน อิทํ ลภติ.
 เขตมตฺถํ ภควา อโวจ,

ตตฺถเดถํ วุจฺจติ

“ขชฺชโฆชนํ ออฺ เลหสาบิํ
 เตน โส หุจฺจเทว กัมมฺนา
 สคฺคํ อุตฺตทา นิธายิตฺถจติ
 ชาตุ พมฺมณฺชนนิมิตฺตโกวิทฯ

จุกฺกมิตฺถวตฺตทาบโก อหุ,
 นนฺทวณ จิรมภิปโปโมทติ.
 หิตฺตปาทมฺหุคฺคตฺถลจฺ วิณฺทติ,
 ขชฺชโฆชนนรตฺถลาภิตาย.

ฌ ตี ลีหิธัสมี ตกัณโณตถิ ปัพพัชชัง ๑ ตทาสิจฉัตติ,
 ชัชชโณชณัสส อากัณณม อากุ ลัพพัลลิกิ พณฺณนัจฉิตฺตํติ.
 ยมฺปิ ภิกฺขเว ตตฺถโค ปุริมฺ ชชาติ ปุริมฺ ภวํ ปุริมฺ นิเกตํ
 ปุฬฺส มนุสฺสญฺโต สฺมาโน จตุทฺติ สํกทวักคฺคฺติ ชนลฺลจฺหิโก
 อโหสิ ทาเนน มัยวาเนน ชัตถจริยาบ สฺมานัตตตฺตาบ, โส ตตฺส
 กัมมัสส กกัชฺชา อฺปจิสฺสชฺชา อุตฺตสันนิตฺตา วิปฺปัสสกา กายัสส
 เกทา ปวํ มรณา ตฺยคฺติ สํคํ โสภํ อฺปมฺปชฺชติ. โส ตโต จุโต
 ชิตฺตตฺตํ ชาจโต สฺมาโน อิมานิ เทว มหาปุริสธักขณานิ
 ปฏฺฐิตฺติ, มุทฺตลหัตถปาทอ ๑ โหติ ชาตหัตถปาทอ ๑. โส เตหิ
 สักขเนหิ สมนํนาคโค สเว อการํ ชัชฌาวตฺติ, ราชชา โหติ
 จักกวัชฺชติ ๑เป ๑ ราชชา สฺมาโน ก็ ลกฺทิ? สุตฺตจกฺทิตฺตปริชโน
 โหติ, สุตฺตจกฺทิตฺตํ โหณฺติ ทรัพฺมณคฺคปติกา เนตฺตา ชานปท
 คณกมทามตฺตา ชนิกฺกัชฺชา โทวาริกา อมฺมจฺจา ปาริสัชชา ราชาน
 โภคิกา กุมารา, ราชชา สฺมาโน ชิทํ ลกฺทิ. ๑เป ๑ พุทฺโธ สฺมาโน
 ก็ ลกฺทิ? สุตฺตจกฺทิตฺตปริชโน โหติ, สุตฺตจกฺทิตฺตํ โหณฺติ ภิกฺขุ
 ภิกฺขุณีโย อฺปาสกา อฺปาสิกาโย เทวา มนุสฺสา อสุรา นาคา
 คณฺธพฺพา, พุทฺโธ สฺมาโน ชิทํ ลกฺทิ. เขตฺตมตฺตํ ภควา อโวจ,

ตตฺเถตํ วุจฺจติ

ทานํปํ จัตถจวิบตฺตญํ ยัยวตตฺตญํ สฺมานตฺตตฺตญํ,
 กวิน วจิน สุตฺตจกฺทํ พุทฺธมํ ทนวมคณ สฺมาโน ยาจิ สัตตํ.

จวิย ปุณ วิธาคโต สมานิ กจจณมุกกัณจ ชาลิโน จ,
 อติจวิธวักคหัสสเนยยัม ปฏิลกติ ททโร จุกุมารโ.
 ภวติ ปริชนัสส โว วิธัยโย มหิมํ ชาวลีโต สุตังคหิโต,
 นัยวทุ หิตตชุตํ ชิตัสमानิ อภิรุจิตานิ จุณานิ อจจติ.
 ยหิวัชชหติ สัพพกามโกคํ กถยติ ธัมมกถํ ชิน ชนัสส,
 วจนปฏิกรัสสาภิปปัตตนา สุตฺวาน ธัมมานุธัมมมาจจันตติ.

ยปี ภิกขเว ตถาคโต ปุริมํ ชาตี ปุริมํ ภวํ ปุริมํ นิเกตํ
 ปุทฺเพ มนุสฺสญฺโต สมานิ อคฺคูปัตตํหิตํ ธัมมูปัตตํหิตํ วาจํ
 ภาสิตา อโหสิ พุทฺชนํ นิสฺสเสติ ปาณินํ หิตตฺชาวโธ ธัมมยาตี.
 โส ตัสส กัมมัสส กคฺคิตา อุปจิตตฺตา วิปลตฺตา ฯ เป ฯ โส ตโต
 จุโต อิตถิตํ อาคโต สมานิ อิมานิ เทว มหาปฺริสฺสลักษณะานิ
 ปฏิลกติ, อุตฺตลังขปาโธ จ โหติ อุตฺตคฺคโธโม จ. โส เตหิ
 ลักษณะเนหิ สมนํนาคโต สเจ อคารํ อชฌวารสฺติ, ราชา โหติ
 จักกวัตฺติ ฯ เป ฯ ราชา สมานิ ก็ ลกฺขิตํ อคฺคโธ จ โหติ
 เสฏฺฐโ จ ปาโมกฺโข จ อุตฺตโม จ ปวโร จ กามโกคีนํ,
 ราชา สมานิ อิทํ ลกฺขิตํ. ฯ เป ฯ พุทฺโธ สมานิ ก็ ลกฺขิตํ
 อคฺคโธ จ โหติ เสฏฺฐโ จ ปาโมกฺโข จ อุตฺตโม จ ปวโร จ
 สัพพสฺสัจจทานํ, พุทฺโธ สมานิ อิทํ ลกฺขิตํ. เอหํ โย ภควา อวโจ,
 ตตฺถเนตํ วุจฺจติ

“อิตถธัมมํ สัจจหิตํ ปุเร ตีรํ เอยยํ พุทฺชนํ นิสฺสยิ,

ปาณินิ หิตสุขาวโ อหุ	ธัมมยาถ อัสสัชชิ อมัจฉริ.
เตน โส สุจริเตน กัมมุนา	สุคติ วชติ จัตถิ โมทติ,
ลักขณานิ ๑ ทเว อธาคโต	อุตฺตมสมุขตาย วินทติ.
อุพฺภัมมูปปตฺติโลมวา สโส	ปาหคณฺจิริหุ สาธุ สันนิจิตา,
มัสสโลหิตาจิตา ตโจตฺตตา	อุปริชานุ โสภณา อหุ.
เคหมาวาสติ เจ ตถาวโร	อัสสคตฺ วชติ กามโภดินิ,
เตน อุตฺตริตโร น วิชชติ	ขัมมัพฺพิเป อภิภุชย อิริยติ.
บัพฺพิชชาปิ ๑ อนมณิกกโม	อัสสคตฺ วชติ สัพฺฟปาณินิ,
เตน อุตฺตริตโร น วิชชติ	สัพฺฟโลกํ อภิภุชย วิหริตฺติ.

ยปิ ภิกขเว ตถาคโต ปุริมํ ชาตี ปุริมํ ภวํ ปุริมํ นิเกตํ
 ปุพฺเพ มนุสฺสญฺโต สมาโน สักกัจจํ วาเจตา อโหสิ สยิเป วา
 วิชชํ วา จรณํ วา กัมมํ วา “กีนฺติเม จยิเป วิชานะยฺยํ, จยิเป
 สัมปฏฺธิบฺบชฺเชยฺยํ, น จิริ กิเลเสยฺยนฺติ. โส ตสฺส กัมมัสฺส กตฺตตา
 อุปจิตฺตตา ๆ เป ๆ โส ตโต จโต อิตฺตตฺตํ ธาคโต สมาโน
 อิทํ มหาปุริสลักขณํ ปฏฺฐิลกฺติ, เขณิซังโฆ โหติ. โส เตน ลักขणेณ
 สมนํนาคโต สเจ ธตาวํ อัสสมาวสติ, ราชา โหติ จักคฺวตฺติ
 ๆ เป ๆ ราชา สมาโน ก็ ลกฺติ ๕ ยานิ ตานิ ราชารหานิ ราชังคานิ
 ราชูปโลกานิ ราชานุจณฺวิกานิ, ตานิ จยิเป ปฏฺฐิลกฺติ, ราชา
 สมาโน อิทํ ลกฺติ. ๆ เป ๆ พุทฺโธ สมาโน ก็ ลกฺติ ๕

ยานิ ตานิ สมณารหานิ สมณังคานิ สมณูปโกตานิ สมณานุจฉิกานิ,
 ตานิ ขิปปํ ปฏิลลภติ, พุทฺโธ สมานो อิทํ ลภติ. เขตมัตถํ
 ภควา อโวจ,

ตัตถเถตํ วุจฺจติ

“สิปปํเปสุ วิชฺชาจรณนตฺถํ กัมมํเปสุ กถํ วิชานนํยํ ลหฺนํติ อิงฺกนฺติ,
 ยตฺตํปมาตายน น โหติ กัสฺสจจิ วาเจติ ขิปปํ น จิรํ กิลิสฺสตี,
 ตํ กัมมํ กัตถวา กุสฺลํ สุขุทฺธํยํ ชังฆา มนุญฺเฌา ลกฺเข สุตฺตํจิจฺจา,
 วัฏฺฐา สุขฺสาตา อนุปฺพมฺมุคฺคตา อุตฺถคฺคโตมา สุขุมัตถํจอตฺถตา.
 “เอเธนฺยชังโฆติ ตมาหุ ปุคฺคํ สัมมัตถํติยา ขิปปํมิธานํ ลกฺขณํ,
 เอเกกโณมานิ ยทาภิกขติ อပ္พพัชํ ขิปปํมิธาคฺคจฺจติ.
 สจฺเจว บัพฺพัชชํเปติ ตาทิโส เนกขัมมฉนฺทาทาภิโร วิจกฺขโน,
 อนฺจฉวิกาสํ ยทานุโลมิยํ ตํ วินฺตติ ขิปปํมโนมนิกกโมติ.

ยํปี ภิกฺขเว ตถาคโต ปุริมํ ชาตี ปุริมํ ภวํ ปุริมํ
 โณตํ ปุพฺเพ มนุสฺสสฺสวโต สมานो สมณํ วา พฺรหฺมณํ วา
 อุปสัณฺหมิตฺวา ปริปุจฺจติ อโหสิ “กํ ภาณฺเต กุสฺลํ? กํ อกุสฺลํ? กํ
 สวํชฺชํ? กํ อนวํชฺชํ? กํ เสวิตฺถํ? กํ น เสวิตฺถํ? กํ เม กริยามานํ
 กิณฺเวตฺถํ อหิตาย หุทฺธาย อัสสํ? กํ วา ปณฺ เม กริยามานํ
 กิณฺเวตฺถํ หิตาย สุขฺขาย อัสสาติ. โส ตสฺส กัมมํสฺส กตฺตฺตา
 อฺปจิจฺจตา อุตฺตํนํนํตฺตา ฯ เปฯ โส ตโต จโต อิตถํตํ ชาคโต
 สมานो อิมํ มหาปุริสลกฺขณํ ปฏิลลภติ, สุขุมํจฉวิ โหติ สุขุมัตถํ

ควิยา, รโหชัลล กาเยน อปฺลปัปฺติ. โส เตน ลักขณเณ สมันนาคโต
สเจ อคาวี ัชฌมาวสติ, ราชา โหติ จักกวัตฺติ ฯ เป ฯ ราชา
สมาโน ก็ ลภติ? มหาบัณฺโณ, นาสฺส โหติ โกจิ บัณฺณาย
สทิสฺโส วา เสฏฺโง วา กามโภคีนํ, ราชา สมาโน อิทํ ลภติ.
ฯ เป ฯ พุทฺโธ สมาโน ก็ ลภติ? มหาบัณฺโณ โหติ ปุณฺณบัณฺโณ
หาสมบัณฺโณ ชวนบัณฺโณ ติกขบัณฺโณ นิพฺเพกขบัณฺโณ, นาสฺส
โหติ โกจิ บัณฺณาย สทิสฺโส วา เสฏฺโง วา สัพฺพสัจฺจคานํ,
พุทฺโธ สมาโน อิทํ ลภติ. เอตมัตถํ ภควา อโวจ,

ตตฺเถตํ วุจฺจติ

“ปุเร ปุรตฺถา ปุริมาสุ ชาติสฺสุ	อัญญาตุกาโม ปริปุจฺจนิตา อหุ,
สุสฺสสุตฺตา มัพฺพชิตํ อปาลิตา	อิตถินฺตโร อิตถิณํ นิสามยิ.
บัณฺณาปฏฺฐาภคเตน กัมมุนา	มนุสฺสญฺโต สุขุมจฺฉวี อหุ,
พฺยากัสสุ อุมฺปาทนิมิตฺตโกวิทา	“สุขุมานิ อิตถานิ อเวจฺจ ทักขติ.
สเจ น มัพฺพชฺชมุเปติ ตาทิสฺโส	วตฺเตติ จักกํ ปจฺจวี ปสาสติ,
อิตถานุสฺสวํ จิสฺสุ ปริคฺคเหตฺส จ	น เตน เสยฺโย สทิสฺโส วิชฺชติ.
สเจว มัพฺพชฺชมุเปติ ตาทิสฺโส	เนกขัมมฉนฺนทาภิโร วิจกฺกขโน,
บัณฺณาวิสิฏฺฐํ ลภเต ชนฺตตรํ	ปัปฺปิโปติ โพรฺธี วรฺกฺริเมธโสติ.

ยปั ภิกขเว ตถาคโต ปุริมํ ชาตี ปุริมํ ภวํ ปุริมํ นิเกตํ
ปฺพุเพ มนุสฺสญฺโต สมาโน อักโกธโน อโหสิ อานุปายาสพฺพุโส,
พฺพุณณฺปิ วุตฺโต สมาโน นาสฺสชฺช น กุปฺปิ น พฺยابخฺชติ

น ปติฏฺฐยิ, น โกปฺปญฺ โทสฺสญฺ อปฺปจฺจยฺฉนฺจ ปาตฺวาภาสิ, ทาทา
 จ อโหสิ สุขุমানํ มุทุกานํ อตฺถรณานํ ปาปฺรณานํ
 โขมสุขุमानํ กัมปฺปาสิกสุขุमानํ โกเสยฺยสุขุमानํ กัมปฺพลสุขุमानํ.
 โส ตสฺส กัมมสฺส กตฺตคฺคา อปฺจิตตคฺคา ฯ เป ฯ โส ตโต จโต
 อิตฺตคฺคํ ภาคโต สมานอ อิมํ มหาปฺริสฺสทกฺขณํ ปฏฺฐิลภติ, สุวณฺณวณฺโณ
 โหติ กาณฺจนลํ นิกตโจ. โส เตन ลกฺขณเณ สมนํ นาคโต สเจ อคารํ
 อชฺฉณวสฺติ, ราชา โหติ จกฺกวตฺติ ฯ เป ฯ ราชา สมานอ ก็
 ลภติ? ลาภี โหติ สุขุमानํ มุทุกานํ อตฺถรณานํ ปาปฺรณานํ
 โขมสุขุमानํ กัมปฺปาสิกสุขุमानํ โกเสยฺยสุขุमानํ กัมปฺพลสุขุमानํ,
 ราชา สมานอ อิทํ ลภติ. ฯ เป ฯ พุทฺโธ สมานอ ก็ ลภติ?
 ลาภี โหติ สุขุमानํ มุทุกานํ อตฺถรณานํ ปาปฺรณานํ โขมสุขุमानํ
 กัมปฺปาสิกสุขุमानํ โกเสยฺยสุขุमानํ กัมปฺพลสุขุमानํ, พุทฺโธ สมานอ
 อิทํ ลภติ. เอตมตฺถํ ภควา อโวจ,

ตตฺถเอตํ วุจฺจติ

“อโกธลฺลจฺ อธิฏฺฐยิ ทาทา ทานลฺลจฺ วัตถานิ สุขุมานิ ลุจฺฉวณฺนิ
 ปฺริมทรวเ จโต อภิวิสฺสชฺ มหิมวํ สุโร อภิวิสฺสชฺ.
 ตํ กตฺถวาน อโต จโต ทิพฺพ มุปฺปชฺชชฺ สุกคํ ผลวิปาก,
 มนุญฺสวํ กณฺทกนุปฺปฏิโก อธิภาวติ สุรเวทโร วิว อินฺโท,
 เคตฺถญฺจาวสฺติ นโร อปฺปพฺพชฺช มิจฺฉํ มหตฺถิ มหิ ปสาสติ,
 ปสฺสยฺห สหิธ สตฺตตรตนํ ปฏฺฐิลภติ วิปฺลสุขุมจฺฉนฺวิสุจฺฉนฺจ.

ถาถิ อัจฉาหนวัตถโมกข์ปาปุณณานิ ภวติ ยถิ อนุคาริยตมฺเปติ,
 สหิตปุริมกตผล อนุภาวติ น ภวติ กตัสส ปนาโสติ.

ยบิ ภิกขเว ตถาคโต ปุริมิ ชาตี ปุริมิ ภว ปุริมิ นิเกติ
 ปุฬเพ มนุสฺสสุโต สมานิ จิริปปัญญเ จ สุจิริปปวาสินเ ภาติมิคเต
 สุหฺชเช สขินเ สมานเตา อโหสิ, มาตริบิ ปุติเตน สมานเตา อโหสิ,
 ปุติตบิ มาตริ สมานเตา อโหสิ, ปิตริบิ ปุติเตน สมานเตา อโหสิ,
 ปุติตบิ ปิตริ สมานเตา อโหสิ, ปิตริบิ ภাত্রา สมานเตา อโหสิ,
 ภাত্রบิ ภคินิยา สมานเตา อโหสิ, ภคินิบิ ภাত্রา สมานเตา
 อโหสิ, สมฺมคฺคิ กัตถวา จ อพฺภนฺโมทิตา อโหสิ. โส ตัสส กัมมัสส
 กตฺตทา ฯ เป ฯ โส ตโต จุโต อิตถัตถิ อาคโต สมานิ อิมิ
 มหาปริสสลักษณะนิ ปฏิลลภติ, โกโสหิตวตฺถคฺคฺโยหิ โหติ. โส เตน
 ลักษณะเนน สมฺมณฺเฑคโต สเจ อคาริ อชฺฌาวสติ, ราชา โหติ
 จักกวตฺติ ฯ เป ฯ ราชา สมานิ กิ ลภติ? ปหุตฺตฺโต อโหสิ,
 ปโรสหตฺส โข ปนัสส ปุติตา ภวนฺติ สุวา วีรังคฺรฺปา ปฺรเส-
 ณฺบิปปมฺพทฺหนา, ราชา สมานิ อิทิ ลภติ. ฯ เป ฯ พุทฺโธ สมานิ
 กิ ลภติ? ปหุตฺตฺโต อโหสิ, อนนฺทสทฺส โข ปนัสส ปุติตา
 ภวนฺติ สุวา วีรังคฺรฺปา ปฺรเสณฺบิปปมฺพทฺหนา, พุทฺโธ สมานิ อิทิ
 ลภติ. เอตมฺมตฺถิ ภควา อโวจ,

คัตถเกตฺตํ วุจฺจติ

“ปุเร ปุรตฺถา ปุริมาสุ ชาติสฺส จิรํ ปิณฺณุเจ สฺส จิรํ ปิณฺณาสินโน,
 ฌาติสฺสทฺชเช สฺชินโน สฺमानนํ สมฺมคฺคิ กัดฺวา จ อนฺนโมทิตา อหุ.
 โส เตน กัมมเณ ติติวํ สัมมํ กัมมิ สฺสขณฺจ ชิทฺททา รติโย จ อนฺนํ,
 ตโต จวคฺวา ปุณฺ รากโต อิสฺส โกโสหิตํ วินฺทติ วัตถณาทิยํ.
 ปทุตฺตํ โศ ภวติ ตถาวโธ ปโรสทฺสสฺสณฺจ ภวณฺติ อตฺตรชา,
 สุรา จ วิรา จ อมิตฺตตปาณา คิหิสฺส ปิตฺชนนา ปิยํ วทา.
 ปทุตรา ปัพพชิตฺสสฺส อิริยโต ปุตฺตา ภวณฺติ วจฺจนาสุวรินโน,
 คิหิสฺส วา ปัพพชิตฺสสฺส วา ปน ตํ ลักฺขณํ ภวติ ตตฺถตฺถโสชกณฺติ.

ยํ ยํ ภิกฺขเว ตถาคโต ปุริมํ ชาตํ ปุริมํ ภวํ ปุริมํ นิเกตฺตํ
 ปุพฺเพ มนุสฺสสฺสโต สฺमानโน มหาชนสฺสคาคํ สเมกฺขมาโน สมนํ
 ชานาติ สมนํ ชานาติ ปุริสํ ชานาติ ปุริสวิเสสํ ชานาติ “อยมิตมรหิติ
 อยมิตมรหิตติ, ตตฺถ ตตฺถ วิเสสํ ตถโร ปุเร อโหสิ. โส ตสฺส
 กัมมสฺส กตฺตตฺตา ๗ เป ๗ โส ตโต จโต อิตฺถตฺถํ อากโต สฺमानโน
 อิมานิ เทว มหาปุริสลักฺขณานิ ปฏฺฐิตถติ, นิโคธโรปริมณฺชโร จ
 โหติ, จโต ยเว อนนมนฺโต อุกฺโข ปาณิตเลหิ ชานุกาณิ ปริมสฺสติ
 ปริมชฺชติ. โส เตหิ ลักฺขณานิ สมนํ นาคโต สเจ อคารํ อชฺชฌาวสฺสติ,
 ราชา โหติ จักกวัตฺติ ๗ เป ๗ ราชา สฺमानโน ก็ สภาติ? อชฺชโต
 โหติ มหัทฺถโน มหาโกโจ ปทุตฺตาตฺรปรชโต ปทุตฺตวิคฺคูปกรโณ
 ปทุตฺตอนธวโณ ปริปุณฺณโกฏฺฐจาคาโร, ราชา สฺमानโน อิทํ สกฺก.

ๆ เป ๗ พุทโธ สสมาโน ก็ ลภติ? อัมมโธ โหติ มหัทธโน
มหาโกโค, ตัสสิมานิ ธมานิ โหนติ: เสยฺยถิ? สัตถาณํ สีลธณํ
หิริธณํ โอตคัปปิธณํ สุตธณํ จาคณํ บัณฺณธณํ, พุทโธ สสมาโน
อิทํ ลภติ. เอตมคัถํ ภควา อโวจ,

ตตฺเถตํ วุจฺจติ

“ตูลิย ปวียงย จินตยิตฺวา	มหาชนสังคาหํ สเมกขมาโน,
อภิมิตมรหิตี ตตฺถ ตตฺถ	ปฺริสฺวิเสสํ กโร ปุเร อโหสิ.
สมาจ ปณฺญํ จิตฺตํ อโนมนนํ โท	มุสฺสคิ กเรหิ อุกฺกิตฺวา ชานุกาณิ,
มหารุหํ ปิรมันนํ โท อโหสิ	สุจฺริตกัมมวิปากเสสเสน.
พหุวิธนิมิตตลัทธิชนันฺ,	อภินิปุณา มนุชา พฺยากริสุ,
“พหุวิธคิหิณ อรหานิ	ปฏฺฐลภติ ททโร สุตฺตํ กุมารโ,
อิธ ๑ มหิปปิตลลํ กามโกคา	คิหิปปิตฺรูปกา พหุ ภวันฺติ,
ยทิ ปชหติ สัพพกามโกคํ	ลภติ อนุตฺตรํ อุตฺตมํ อนตฺตคณฺติ.

ยํ ปิ ภิกขเว ตถาคโต ปุริมํ ชาตี ปุริมํ ภวํ ปุริมํ นิเกต
ปฺพเพ มนุสฺสสฺส
ฆาสฺสกาโม โยคกัฆเมกกาโม “กีนฺติเม สัตถาย วตฺตเมยฺยํ สีเลน วตฺตเมยฺยํ
สุเตน วตฺตเมยฺยํ พุทฺธยา วตฺตเมยฺยํ จาเคน วตฺตเมยฺยํ ธมฺเมน วตฺตเมยฺยํ
บัณฺณาย วตฺตเมยฺยํ, ธนธณฺเณน วตฺตเมยฺยํ เขตตวตฺตณฺนา วตฺตเมยฺยํ,
ทวิปทกุปเทหิ วตฺตเมยฺยํ, มุตฺตทาเรหิ วตฺตเมยฺยํ ทาสกัมมกรปฺริเสหิ

วัชฌะยั, ฌาตึหิ วัชฌะยั มิตฺเตหิ วัชฌะยั พฺนัธเวหิ วัชฌะยัณฺติ.
 โส ตัสส กัมมัสส กตฺตตา อฺปจิตฺตตา ฯ เป ฯ โส ตโต จูโต อิตฺถตฺต
 อาคโต สฺมาโน อิมานิ ตึณิ มหาปฺริสลักฺขณานิ ปฏฺฐลลิตฺติ, สหปุพฺพพัทฺธกาโย
 จ โหติ ปัตตณฺตรโส จ สฺมวตฺตักฺขันโธ จ. โส เตหิ ลักฺขณेषุ
 สมนํนาคโต สเจ ชคารี อชฌาวสฺติ, ราชา โหติ จักกวัตฺติ ฯ เป ฯ
 ราชา สฺมาโน ก็ ลลิตฺติ อปฺริทานธัมโม โหติ, น ปฺริหายติ
 ธนธณฺเณน เขตฺตวตฺตนา ทวีปทจฺจุเปเตหิ ปุตฺตทาเรหิ ทาสกัมมกร-
 โปริเสหิ ฌาตึหิ มิตฺเตหิ พฺนัธเวหิ, น ปฺริหายติ สหพัสฺสํปัตฺติยา,
 ราชา สฺมาโน อิทํ ลลิตฺติ. ฯ เป ฯ พุทฺโธ สฺมาโน ก็ ลลิตฺติ
 อปฺริทานธัมโม โหติ, น ปฺริหายติ สหัชฌา สึเลน สฺเสน จาเคน
 บัณฺเณน, น ปฺริหายติ สหพัสฺสํปัตฺติยา, พุทฺโธ สฺมาโน อิทํ ลลิตฺติ.
 เอตมตฺตํ ภควา อวโจ,

ตตฺถเอตํ วุจฺจติ

“สหัชฌา สึเลน สฺเสน พุทฺธัชฌา	จาเคน ธัมเมเนน พหุหิ สาธุภิ,
ธเนน ธณฺเณน จ เขตฺตวตฺตนา	ปุตฺเตหิ ทาเรหิ จจุเปเตหิ จ.
ฌาตึหิ มิตฺเตหิ จ พฺนัธเวหิ	พฺเลเน วณฺเณเนน สฺเสน จุญฺ,
กถํ น ทาเยยฺยณฺติ ปเรหิ อิจฺฉติ	อิตฺถ สมิทฺธธณฺจ ปนาภิกฺขติ.
สหปุพฺพพัทฺธสุตฺตณฺจิโต อหุ	สฺมวตฺตักฺขันโธ จ ปัตตณฺตรโส,
ปุพฺเพ สฺจุณฺเณเนน กเตเน กัมมุนา	อหานิยํ ปุพฺพนิมิตฺตมัสสํ.
ติหิปี ธณฺเณน สเนเนน วัชฌณฺ	ปุตฺเตหิ ทาเรหิ จจุเปเตหิ จ,
อภินฺจโน บัพฺพิชฺโช อนุคฺคริ	บปฺโปกฺติ สหพัสฺสํอปฺริทานธัมมัตตณฺติ.

ลักษณะสุตต์ สัตตมู.

อภย

ยบิ ภิกขเว ตถาคโต ปุริมี ชาตี ปุริมี ภว ปุริมี นิเกติ
 ปุพเพ มนุสฺสภูโต สฺมาโน สัตตานิ อวิหเสกชาติโก อโหสิ ปาณินา
 วา เลหิตฺตนา วา หันนฺทเน วา สัตตเน วา. โส ตัสส กัมมัสส
 อตฺตตา อปจิตฺตตา ฯ เป ฯ โส ตโต จโต อิตฺถจฺตํ อากโต
 สฺมาโน อิมํ มหาปุริสลักษณะํ ปุริสํ, วสฺสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
 รสฺสหรณิโย คีวํ ขาตา โหนฺติ สฺมาหรสฺสหรณิโย. โส เตเน ลักษณะ
 สมนํนาคโต สเจ เคาภี ธีรณารสํ, วาชา โหติ จักกวัตติ ฯ เป ฯ วาชา
 สฺมาโน ก็ ลกฺขิ? อปฺปํปาฟาโ โหติ อปฺปํปํคังโก สมเวปากินิยา
 คคฺคินา สมนํนาคโต นาคิสํคาย นัจจุนํหยา, วาชา สฺมาโน อิทํ ลกฺขิ.
 ฯ เป ฯ พุทฺโธ สฺมาโน ก็ ลกฺขิ? อปฺปํปาฟาโ โหติ อปฺปํปํคังโก
 สมเวปากินิยา คคฺคินา สมนํนาคโต นาคิสํคาย นัจจุนํหยา มชฺฌิมา
 ปธานักขมา. พุทฺโธ สฺมาโน อิทํ ลกฺขิ. เอมํมํคํ ภควา อโวจ,

ตตฺถเอถ วุจฺจติ

“น ปาณินา น จ ปน หันนฺทเลหิตฺตนา สัตตเน วา มรณวเนน วา ปุณ,
 อุกฺกฬานาย ปริตฺตชฌนาย วา น วิหเจยิ ชนตมฺเหจโก อหุ.
 เตนว โส สุกฺกิสฺส เปจฺจ โมทติ สุกฺกิมํลํ กิริย สฺขานิ วินฺทติ,
 ปามุณฺสสา รสฺสหรณิ สฺสจฺจจฺจิตา อิทาคโต ลกฺขิ วสฺสํสํสํสํสํสํสํ.

“สํยามโปตฺถเก “สโมชสาตีปิ ปาโจ, สัพพิโปตฺถเก ปน
 “สํมบฺบชฺชสาตี ปาโจ ทิสฺสตี.

เตนาคู นั อภินิปุณา วิจักขณา “อโย นโร สุขพหุโต ภาวัสสตี,
 ทิหิสสั วา บัพพิชิตัสสั วา ปน ตัสสัชฌม ภวติ ตตฺถัตตชยตถกัณฺธิ.
 ยัมปิ ภิกฺขเว ตถาคโต ปุริมฺ ชาตี ปุริมฺ ภว ปุริมฺ นิเกตํ
 ปุทฺธิเพ มนุสฺสํกุโต สมานโน น จ วิสฺฐํ น จ วิสาวิ น จ ปน
 วิเจยฺยเปกฺกชิตา อชฺช ตถา ปสฺสณฺมุชฺชมนิ หุตฺวา อชฺชเปกฺกชิตา
 อโหสิ, บิยจักขณา พหุชนํ อุตฺถกฺกชิตา อโหสิ. โส ตัสสั กัมมัสสั
 กตตฺถา อฺปจิตตฺถา ๆ เป ๆ โส ตโต จโต อิตฺถัตตํ ชาคโต
 สมานโน อิมานิ เทว มหาปฺริสสัชฌณานิ ปฏฺฐลลิต, อภินิเณตฺโต
 จ โหติ โขปฺขโม จ. โส เตหิ ลักขณานิ สมนฺนาคโต สเจ อคฺวาร
 รัชฺฌมาวสตี, ราชา โหติ จักกวัตฺติ ๆ เป ๆ ราชา สมานโน ก็
 ลลิต? บิยทัสสโน โหติ พหุโน ชนัสสั, ปิโย โหติ มนาโป
 พฺริวาทมณฺคหปฺลิกานํ เนคมชานปฺทวนํ คณคมทามตฺถทานํ อนิกัฏฺฐจํ
 ไทวาริกานํ อมัจจํ ปาริสสัชฌณํ ราชุนํ โภคิกานํ กุมารานํ, ราชา
 สมานโน อิทํ ลลิต. ๆ เป ๆ พุทฺโธ สมานโน ก็ ลลิต? บิยทัสสโน
 โหติ พหุโน ชนัสสั, ปิโย โหติ มนาโป จ ภิกฺขุนํ ภิกฺขุณิ
 อฺปาสกานํ อฺปาลิกานํ เทวานํ มนุสฺสํสาณํ อสุรํ นาคานํ
 คณฺธัพพานํ, พุทฺโธ สมานโน อิทํ ลลิต. เอตมตฺถํ ภควา อวโอะ,

ตตฺถเถตํ วุจฺจติ

“น จ วิสฺฐํ น จ วิสาวิ . . . น จ ปน วิเจยฺยเปกฺกชิตา,
 อชฺช ตถา ปสฺสณฺมุชฺชมนิ . . . บิยจักขณา พหุชนํ อุตฺถกฺกชิตา,
 สุกตัสสุ โส มลวิปากํ . . . อญฺภวติ ตตฺถ โมทติ,

อิธ จ ภวติ โคปุชโม	อภินิเวศนัตถนโย สุตัสสโน.
อภิโยคิโน จ นิปณา	พหุชนนิมิตตโกวิทา,
โคปุชมนนทสลา มนุชา	“ บัณฑิตัสสโนติ อภินันท์สันติ น.
บิณฑัสสโน คีหิ สันโต จ	ภวติ พหุชนบิยายโก,
ยติ ปณ ภวติ คีหิ สมโน	โหติ บิโย พหุณ โสภณาสโนติ.

ยบิ ภิกขเว ตถาคโต ปริมิ ชาตี ปริมิ ภว ปริมิ นิเกติ
 ปุพเพ มนุสฺสภูโต สมาโน พหุชนปุพเพตโม อโหติ กุสเลสุ
 ธัมเมสุ พหุชนปาโมกฺโข กายสุจริเตน วจิสฺสุจริเตน มโนสุจริเตน
 ทานลวิภาเค สีสมาทานเ อโปสฺสอุปวาเส มัตตเดยฺยตาย เปตฺตเดยฺยตาย
 สามันณฺยตาย พรีหิมนฺยตาย กุเลเชฐฺฐาปจาปิตาย อณฺณตริณฺณตเรสุ
 จ อธิกุสเลสุ ธัมเมสุ. โส ตัสส กัมมัสส กตตทา ๆ เป ๆ โส ตโต
 จโต อิตตตติ อากโต สมาโน อิทํ มหาปริสฺสลักฺขณํ ปฏิจฺฉติ,
 อณฺเฬสฺสโส โหติ. โส เตม ลักฺขणेณ สมนํนาคโต สเจ อคาว
 อชฺฌาวสฺสติ, ราชา โหติ จักกวัตฺติ ๆ เป ๆ ราชา สมาโน ก็ ภคติ?
 มหาสฺส ชโน อณฺวายิกो โหติ พรีหิมนลหปตฺติกา เนคมชานปทา
 อนกมหมามตฺตา อนิฏฐา โทวาริกา อมฺจจา ปาริสฺสชา ราชาน
 โภติกา กุมารา, ราชา สมาโน อิทํ ภคติ. ๆ เป ๆ พุทฺโธ สมาโน
 ก็ ภคติ? มหาสฺส ชโน อณฺวายิกो โหติ ภิกฺขุ ภิกฺขุณีโย
 อุปาสกา อุปาสิกานโย เทวา มนุสฺสา อสุรา นาคา คณฺธิพฺพา, พุทฺโธ
 สมาโน อิทํ ภคติ. เอตมตฺตํ ภควา อโว,

ตัดโคต วุจติ

“บุพเพสังกโม สุจริเตสุ อหุ	ธัมเมสุ ธัมมจริยาภิระโต,
อณฺเวยโก พหุชนัสส อหุ	สัคเคสุ เวทนิถุ ปุณฺณผล.
เวทนิถวา โส สุจริทสส ผล	อุนฺนิทิสสัสสัคคัมมธัมมคมา,
พฺยาภิสุ พฺยัปปันนิมิตตธวรา	“บุพเพสังกโม พหุชน เทสสธาย.
ปฏฺวิโกตฺติยานิ มนุเชสุ อิต	บุพเพปิ ตสส อภิหรณฺตี จทา,
“ยถิ ชัคคิโย ภวติ ฐมฺปิ	ปฏฺวิหารกํ พหุชนํ ลกฺขิ.
อถ เจว ปัพพชติ โส มนุไซ	ธัมเมสุ โหติ ปคฺคฺโค วิสว,
จัสสํสาณนคฺคณากิระโต	อณฺเวยโก พหุชนํ ภวตฺติ.

ยปิ ภิกขเว ตถาคโต ปุริมํ ชาตี ปุริมํ ภวํ ปุริมํ นิเกตํ
 บุพเพ มนุสฺสํคฺคโต สมนํ มุสฺสาวาทํ ปทาเย มุสฺสาวาทา ปฏฺวิริโต
 อโหสิ, สจฺจวาที สจฺจสันฺโท เถโต มจฺจายโก อวิสฺมาทโก โลกสฺส.
 โส ตสส กัมมัสสํ ตตฺถา ๆ เป ๆ ส ตโต จโต อิตฺตตฺตํ ชาตโต
 สมนํ อิมานิ เทว มหาปุริสํ อารณานิ ปฏฺวิลกฺขิ, เชนกิลโม จ โหติ,
 อุนฺณํ จ อมฺภันฺนํ ชาตา โหติ โธตาตา มุทุณฺณสฺสํนิภา.
 โส เชนิ ลักขณานิ สมํนํคฺคโต สเจ อคฺคํ อชฺชํวาสติ, ราชานํ โหติ
 จักกวัชฺชิตี ๆ เป ๆ ราชานํ สมนํ ก็ ลกฺขิ? มหาสสฺส ชโน อปฺปวัชฺชิตี
 พฺริทามฺภณนคฺคณานิ เนคคฺคณานิ ปทา คณํ มหามิตฺตา อนิกฺกจฺจ
 ไทวาริกํ อมฺภันฺนํ ปาริสัชชา ราชานํ โภคิกํ กุมารานํ, ราชานํ
 สมนํ อิทํ ลกฺขิ. ๆ เป ๆ พุทฺโธ สมนํ ก็ ลกฺขิ? มหาสสฺส ชโน

อุปวัตติ กิกขุ กิกขุโนโย อุปาสกา อุปาสกาโย เตวา มนุสสา อสุรา
 นาคา คณัธัฬา, พหุโร สสมาโน อโท ลภติ. เอกมัตถัง ภควา อโวจ,
 ตัตถเณ จัจจติ

“สัจจ ปุปฺปฉโน ปริมาสุ ชาวิสุ ชหีวณวาโจ อลิก ววิชัยิ,
 น โส วิสวาทยิตาบี กัสสัจ ภูเตน ตัจเณน ตเณน ภาสยิ.
 เสตา สุตักกา สมุทตูลสันนิภา อุณณา สุชาตา ภูมกัณฺธเร อหุ,
 น โลมกุเปสุ ภูเว อชาปิสุ เอเกกโถมูปัจจิตังควา อหุ.
 ตํ ลักขณฉโน พหโว สสมาคตา พียากัสสุ อุปปาทนนิมิตตโกวิทา,
 “อุณณา จ โลมา จ ยถา สุตสันจิตา อุปวัตติ ชิติลก พุชโน.
 คิหิปี สันติ อุปวัตติ, ชโน พหุ ปุรัตถา ปกเตน กัมมุนา,
 เกณฉน ปัพพิชมิ อนุตฺตร พุทธปี สันติ อุปวัตติ ชโนติ.

ยปี กิกขเว ตถาคโต ปริมิ ชาตี ปริมิ ภว ปริมิ นิเกต
 ปุพเพ มนุสสภูโต สสมาโน บิสุณ วาจิ ปหาย บิสุณาย วาทย
 ปฏิวโรโต อโหสิ, อโต สุตวา น อมุตฺร อักขาตา อิมลฺ เกทาย
 อมุตฺร วา สุตวา น อิมลฺ อักขาตา อมุลฺ เกทาย, อิติ ภินฺนํ วา
 สันธาตา สหิตานํ วา อนุปปาทา สมัคคاراโม สมัคครโต
 สมัคคินฺนํที สมัคคกรณิวาจิ ภาสिता อโหสิ. โส ตัสส กัมมัสส
 กตัตตา ๆ เป ๆ โส ตโต จโต อิตตัตตํ ยาคโต สสมาโน อิมานิ
 เทว มหาปริสลักขณานิ ปฏิลภติ, จัตตาฬิสนฺโต จ โหติ
 อวิพินฺโต จ. โส เตหิ ลักขณเมหิ สมันนาคโต สเจ อคาว

อัสสมารตติ, ราชา โหติ จักกวัตติ ฯ เป ฯ ราชา สมน
 ก็ ลกตฺติ อเภชชปริโส โหติ, อเภชชัสส โหนติ ปริสา
 ปรำหัมณคหปติกา เนคมชานปทา คณกมหมัตตทา อนิกัฏฐา
 ไทวาริกา อมัจจา ปาริสัชชา ราชาน โภคิกา กุมาร, ราช
 สมน อิทํ ลกตฺติ ฯ เป ฯ พุทฺโธ สมน ก็ ลกตฺติ
 อเภชชปริโส โหติ, อเภชชัสส โหนติ ปริสา ภิกขุ ภิกขุณีโย
 อุปาสกา อุปาสิกาโย เทวา มนุสสา อสุรา นาคา คันธัพพา,
 พุทฺโธ สมน อิทํ ลกตฺติ. เอตมัตถํ ภควา อวโจ.

ตตฺเถตํ วุจฺจติ

“สเวกฺกตฺยํ สหิตภทการี	เกทฺธิปป์วตฺถมนวาทการี,
กลทฺธิปป์วตฺถมนอกิจการี	สทิกานํ เกทชนนํ นภนิ.
อวาทวตฺถมนกริ สุกิริ	ภินฺนํ สันธิชนนํ อภนิ,
กลทฺ ฆนัสส ปนฺติ สมังคิ	สตัตฺเตหิ นันทติ ปโมทติ จ.
สุคตฺตฺยํ โส ผลวิปากํ	อนุภาวติ ตตฺถ โมทติ,
ทนต์ตา อธิ โหนติ อวิรฬิ สทิกา	จตุโร ทลัสสํ มุชชา สุตฺตณฺจิจา.
ยทิ ฆตฺติโย ภวติ ภูมิปติ	อวิร ทยัสส ปริสา ภวติ,
สมโน ๑ โหติ วิโร วิมโล	ปริสสัสส โหติ อนุกตา อภวติ.

ยบิ ภิกขเว ศลาโต ปุริมํ ชาติ ปุริมํ ภวํ ปุริมํ นิเกตํ
 ปุพฺเพ มนุสฺสญฺโต สมน มนุสฺสํ วาจํ ปทาย มนุสฺสํ วาจา
 ปฏิวโร อโหสิ, ยา สา วาจา เนลา กตฺตณฺสุชา เปมนียา

หทยังคมา ไปรี พุชณกันตา พุชณมนาป้า, ตถารูบิ วาจิ ภาสิตา
 อโหสิ. โส ศัสส กัมมัสส กัตตตา อุปจิตตตา ๆ เป ๆ โส ตโต
 จุโต อิกัตตักิ ชาติโต สมานอ อิมานิ เทว มหาปฐิสลัทธิณานิ
 ปฏิธกคิ, ปทุตชิโรหิ จ โหติ พหัมมัสสโร จ กรวิกภาณิ จ.
 โส เตหิ ลักขณหิ สมันนาคโต สเจ ชคาริ อัสสมวาสติ, ราชา
 โหติ จักกวัตติ ๆ เป ๆ ราชา สมานอ ก็ ลภติ? อาเทยยวาโจ
 โหติ, ชาติยันตัสส วณิ พหัมมณคหปติกา เนคมชานปทา
 คณกมทามัตตา อนิกัฏฐา ไทวาริกา อมัจจา ปาริสัชชา ราชานอ
 โภคิกา กุมารว, ราชา สมานอ อิทํ ลภติ. ๆ เป ๆ พุทโธ สมานอ
 ก็ ลภติ? อาเทยยวาโจ โหติ, ชาติยันตัสส วณิ ภิกขุ
 ภิกขุณิโย อุปาสกา อุปาสิกาโย เทวา มนุสสา อสุรา นาคา
 คณิธัพพา, พุทโธ สมานอ อิทํ ลภติ. เขตมัตถิ ภควา อโวจ,

คัตถเถติ วุจจติ

“อถ โกลลภันทนิเวสการิ
 อพาฬิหริ โส นกนิ ฆรุต
 มนโส ปิยา หทยคามินิโย
 วาจา สัจฉินณผลมณูภาวิ
 วิทิตวา โส สุจริตัสส ผล
 ชีวทาตัสส โหติ วิปูลา ปุตุลา
 ลีหิโนปิ อิชณนติ ยถา ภณโต
 ชาติยันตัสส วณิ ชนกา

อุพพาธกริ พุชณปมัตถน,
 มธูริ ภนิ สุตติลล สขิล.
 วาจา โส เอะยติ กถณลสุชา,
 สัสสเลสุ เวทยิต ปุณณผล.
 พหัมมัสสรวัตติมมิจจคมา,
 อาเทยย- วากยวโน ภาวติ.
 อถ เจ ปัพพชติ โส มนุโส,
 เทหิโน พหิสุภณิต ภณโตติ.

ยบิ ภิกขเว ตถาคโต ปุริมี ชาตี ปุริมี ภว ปุริมี นิเกต
 ปุฬเพ มนุสฺสสฺส
 ปฏิวโรโต อโหสิ กาลวาที ภูตวาที อัมมวาที อัคคฺวาที วินยวาที
 นิธานวตี วาจํ ภาสิตา กาเลนํ สาปเทอํ ปริยณฺตวตี อัคคฺฉลฺภํ หิตํ
 โส ตสฺส กัมมํ สสฺส กตฺตวํ ปจฺจัตตํ ๗ เป ๗ โส ตโต จโต
 อัคคฺฉลฺภํ อวคฺโต เณโณ อิมํ มหาปุริสธักขณํ ปฏฺฐกฺกิตฺติํ สีนฺทฺนุ
 โหติ โส เตนํ ธักขณเณน สมนํ นาคโต สฺสงฺ อวโร อัคคฺฉาวาสติ
 ราชานํ โหติ จักกวัตฺติ ๗ เป ๗ ราชานํ สมนานํ กิํ ลกฺกิตฺติ
 อปฺปโยสฺสโก โหติ เณจํ มนุสฺสสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 ราชานํ สมนานํ อิทํ ลกฺกิตฺติ ๗ เป ๗ พุทฺธโธ สมนานํ กิํ ลกฺกิตฺติ
 อปฺปโยสฺสโก โหติ อพฺภินฺตเรหิ วา พาทิเรหิ วา ปจฺจัตตํ
 ปจฺจามิตฺเตหิ วา เณน วา โทเสน วา โมหน วา สมเณน วา
 พหฺรํหฺมเณน วา เทเวน วา มาเรน วา พหฺรํหฺมฺนา วา เณจํ วา
 โลกัสสํ พุทฺธโธ สมนานํ อิทํ ลกฺกิตฺติ เอตมํ ตํ ภาวา อโวจ

ตตฺถเอตํ วุจฺจติ

“น สัมมํ ปฺปလာปํ น วุจฺจติธตฺตํ อวิภินฺนวจนํ พฺยโย ๑ อโหสิ
 อหิตมฺบิ ๑ อปฺนุติ หิตมฺบิ ๑ พุทฺธมฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 ตํ กตฺตวณํ อโหสิ จโต ทิวมุပ္ปชฺชชํ สุกตผลวิปាកมโนโกลิ
 จวํ ปฺนุ วิธาคโต สมนานํ หิ วิทฺธคฺคฺมวตฺตวณํ สคฺคฺค
 ราชานํ โหติ สุตฺตํ ปโยสฺสโย มนุสฺสํ โท มนุสฺสชาติปติ มหานุภาโว

ภูมิจิตตโม ภวติ สุรวรตโร วิว อิม์โต.
 คัมภีร์พพา สุรศักดิ์กัษเตลิ สุเรภี น ติ ภวติ สุปป์อัสโย ตวัท โต,
 ยทิ ภวติ ตถาวโร อธิ ทิสสา จ ปติ ทิสสา จ วิทิสสา จาคิ.
 ยมปี ภิกขเว ตถาคโต ปุริม ชชาติ ปุริม ภว ปุริม นิเกต
 ปุพเพ มนุสส์ญโต สสมาโน วิจจาอาชีว ปทาย สัมมาอาชีเวน ชีวัก
 กัมป์เปสิ, ตถากุญจำตัญญานัญญุคฺคโฏญวัมภณนิคคิสาวิโยคา เจตทวอ-
 พฺนัณนวิปวาโมธธาลปสาณสาการา ปฏิวโร อโหสิ. โส ตัสส์
 กัมมัสส กตตทา อูปจิตตทา อุดันนัตตทา วิปุตตทา กายัสส
 เกทา ปรี มรณา สุกตติ สัคค โลกํ อูปัชชติ. โส ตัสส์
 อัปเป เตเว ทสสิ จาเนหิ อธิคณ्हาคติ ทิพเพน आयูนา ทิพเพน
 วังเกเนน ทิพเพน ยเด็น ทิพเพน สุเนน ทิพเพน อาธิเปตยเนน
 ทิพเพหิ อูเปหิ ทิพเพหิ สัคคเนหิ ทิพเพหิ คณ्हเนหิ ทิพเพหิ รเสหิ
 ทิพเพหิ โฏญัจจเพหิ. โส ตโต จโต อิลลัคคํ อาวโต สสมาโน
 อิมานิ เทว มหาปัสสัณเณมานิ ปฏิจจกคิ, สมนันโต จ โหติ
 สุกกุกกาโร จ. โส เสหิ ภิกขเวเนหิ สมนันนาคโต สเจ อคาร
 ชัยณภวเท, วาชา โหสิ จักกัวัคคิ อัมมิโก อัมมราชา จาคุณโต
 วิชิตวา ฆนปคฺคัฏฐาวัมปิยัคโต สัคคจจนสมันนาคโต. ตัสสิ อิมานิ
 สัคค รัตนานิ ภวันตี: เสยฺยธิตา? จักกรัตนํ เตตฺถิรัตนํ อัสสิรัตนํ
 นณฺนิรัตนํ อิตฺถิรัตนํ กคปิรัตนํ ปณฺเณนจจนเมว สัคคตม. ปโรสหัสส

โฆ ปณัสส ปุตฺตา ภวันฺติ สุรา วีรจฺจุรา ปเรสนํปมัตฺตนา.
 โส ฆมํ ปจฺวี สาครปริยํคํ อชฺฌํ อนิมิตฺตํ อจฺฉณฺณํ อิตฺถํ
 เปตํ เขมํ ลิวํ นิรพฺพุทํ อคฺฉนฺเทน อคฺคตฺเตน ฆมฺเมเน สเมน
 กวิวิชัย อชฺฌมาวสฺสํ ราชา สฺมาโน ก็ ลกฺขิตํ สุจิปฺริวาโร โหติ,
 สุจิธฺส หนฺนํติ ปฺริวารา พฺรหฺมณฺณคฺคตฺตปติกา เนคมชานปทา
 คณกมทามตฺตํ อนิภฺฐจฺจา โทวาริกา ฆมฺมจฺจา ปาวิธฺสชา ราชาน
 โภคิกา กุมารา, ราชา สฺมาโน อิทํ ลกฺขิตํ. สเจ โฆ ปณ
 อคารธฺมา ชนลาเรปํ ฆพฺพชฺชิตํ, อวทํ โหติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ โสเก
 วิวญฺจณฺโตะ พุทฺโธ สฺมาโน ก็ ลกฺขิตํ สุจิปฺริวาโร โหติ,
 สุจิธฺส หนฺนํติ ปฺริวารา ภิกฺขุ ภิกฺขุณฺนิโย ชุปฺปาสกา ชุปฺปาสิกาโย
 เทวา มนุสฺสสา อสุรา นาคา คมฺมจฺจิทฺทา, พุทฺโธ สฺมาโน อิทํ
 ลกฺขิตํ. เอตมตฺตํ ภควา อโวจ,

ตตฺถเตตํ วุจฺจติ

“มิถนํวํสํ ฆวฺสสฺส สเมน	จุดที่ กุณินา โส ชนนิคต ฆมฺมิเนน,
อหิตมปี จ อปฺนุติ หิตมปี จ	พหุชนสุขยํจ อจฺวิ.
สัคเค เวทยติ นโร สุมลานิ	กริตฺวา นิปฺเปเนภิ วิทฺธิ ธมฺมิ,
วณฺณิตานิ ติทฺทปฺรพรสโม	อภิมติ รติชิตฺทาสมฺมจิต.
อภฺชานํ เมตฺตํกํภวํ อโค จวิ	ปณฺนุคตผลวิปากเสสเสน,
ปฏิลกฺขิตํ ลปนํ สมนํ	สุจิมสุจิ จ สุวิสุทฺธสุสุกฺก.
จ เวณฺณนิภิกกา สฺมาคฺคา พทฺโว	นียากํ นิปฺเปเนก สมฺมชก มนุชา,

“สุจิชนปวิวารคโณ ภาติ	ทิจสมสูกักสุจิโสภณทัณโต.
รณโณ โหติ พหุชนโน สุจิปวิวาร	มหคิม ,มคิมนุสาสโต จ,
ปัสสยหิ น จ ชนปทคฺคณ	คิตมบี จ พหุชน สฺข จรณํติ
ชถ เจ ปัสสยคฺคิ ภาติ วิปาโป	สมโณ สมิตฺรโซ วิวญฺจติโต,
วิคตฺตทรถกิลมโถ อิมบี จ	ปรมบี จ ปัสสติ โลก.
ตัสส โสวาทกรร พหุคฺคิ จ	ปัสสยคฺคิ จ อสุจิ วิครหิต
ปน นิปาปัสส หิ สฺจิจิ ปวิวโต	ภาติ มลชิลกิลิกเลเสปนุเทภคิ.

อิตมโว ภควา. อตฺตมนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิคฺคิ อภินันฺทุนฺติ.

ลักษณวิภาติ นาม สุตตฺตํ ตตฺตมํ สมตฺต.

สิงคาลกสูตรที่ อัญจิม.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิहरติ เวฬุเน
 กสณักกนิวาเป. เชน โข ปน สมเยน สิงคาลโก คหปติปุตฺโต
 กาลัสฺสเฬว วุฏฺฐาย ราชคหา นิกขมิตฺวา อลฺลวตฺโถ อลฺลเกโส
 บัลลชลิโก ปุณฺณทิสสา นมัสฺสติ ปุรฺตฺถิมํ ทิสํ ทักขิณํ ทิสํ บัจฺจิมํ
 ทิสํ อุตฺตรํ ทิสํ เหญจิมํ ทิสํ อูปริมํ ทิสํ.

อถ โข ภควา ปุรฺตฺถิมํสมยํ นิวาเสตฺวา ปัตตจิวรมาทาย ราชคหํ
 มินฺทาย ปาวิสิ อคฺคเณ โข ภควา สิงคาลกํ คหปติปุตฺตํ กาลัสฺสเฬว
 วุฏฺฐาย ราชคหา นิกขมิตฺวา อลฺลวตฺถํ อลฺลเกสํ บัลลชลิกํ ปุณฺณทิสา
 นมัสฺสเนตฺติ ปุรฺตฺถิมํ ทิสํ ทักขิณํ ทิสํ บัจฺจิมํ ทิสํ อุตฺตรํ ทิสํ
 เหญจิมํ ทิสํ อูปริมํ ทิสํ; ทิสวาม สิงคาลกํ คหปติปุตฺตํ เขตทโวจ “กนิณฺ
 ฑวํ คหปติปุตฺตํ กาลัสฺสเฬว วุฏฺฐาย ราชคหา นิกขมิตฺวา อลฺลวตฺโถ
 อลฺลเกโส บัลลชลิโก ปุณฺณทิสสา นมัสฺสติ ปุรฺตฺถิมํ ทิสํ ฯ เป ฯ
 อูปริมํ ทิสเนติ. ยถา มม ภันเต กถา กโรนฺโต เอวํ อวจ “ทิสา
 ตาต นมัสฺสเนยฺยาสีติ. โส โข อหํ ภันเต ปิตุ วรํ สกฺกโรนฺโต
 ครุกโรนฺโต มาเนโรนฺโต ปุณฺณโรนฺโต กาลัสฺสเฬว วุฏฺฐาย ราชคหา
 นิกขมิตฺวา อลฺลวตฺโถ อลฺลเกโส บัลลชลิโก ปุณฺณทิสสา นมัสฺสามิ
 ปุรฺตฺถิมํ ทิสํ ฯ เป ฯ อูปริมํ ทิสเนติ. น โข คหปติปุตฺตํ อริยสฺส
 วิมฺเบ เอวํ น ทิสา นมัสฺสสิสฺสพาทิ. ยถากวํ ปน ภันเต อริยสฺส

วินฺเย น ภิกฺขา นมัสฺสตีตฺถิพา? สาธุ เม ภันเต ภควา ตถา อัมมํ
เทสฺสุ. ยถา อริยสํสํ วินฺเย น ภิกฺขา นมัสฺสตีตฺถิพาติ.

เตนทึ คหปติปุตฺตํ สุณนทึ สาธุกํ มนสิ กโรหิ, ภาสิตฺถํมีติ. “เอวํ
ภันเตติ โข ถึงกาลโก คหปติปุตฺโต ภควโต บัจฺจิสฺสํโสสิ. ภควา เอตทโวจ
ยโต โข คหปติปุตฺตํ อริยสวากัสสํ จิตฺตาโร กัมมํกิลเลสา ปทีนา
โหนตฺติ, จตุทฺติ จาเนทึ ปาปกัมมํ น กโรติ, น จ โภจนาํ อปายมุขานิ
น เสวติ. โส เอวํ จุฬทลปาปกาปคโต นทิสปาปฏิจฺฉาเที โหติ,
อุโปโลกวิชยาบ ปรุจฺฉนํโน โหติ, ตัสฺสํ อยฺฉเจว โสโก
ถารทฺโธ โหติ ปโร จ โสโก. โส กายสฺสํ เกทา ปริ มรณา
ตุคฺคํ สฺสํคํ โลกํ อุปยฺชชติ. กตมัสฺสํ จิตฺตาโร กัมมํกิลเลสา ปทีนา
โหนตฺติ? ปาณาติปาโต โข คหปติปุตฺตํ กัมมํกิลเลโส, อทินฺนาทานํ
กัมมํกิลเลโส, กาเมสุ มิจฺฉาจาโร กัมมํกิลเลโส, มุสาสาโต กัมมํกิลเลโส,
อิมัสฺสํ จิตฺตาโร กัมมํกิลเลสา ปทีนา โหนตฺติ. อิทมโวจ ภควา;
อิทํ วัตฺถวานํ สุกโต, อถาปริ เอตทโวจ สตฺถิธา

“ปาณาติปาโต อทินฺนาทานํ มุสาสาโต ปรุจฺจติ,
ปรถารคมณฺฉเจว น ปลสฺสันติ บัณฺฑิตาติ.

กถเมทึ จตุทฺติ จาเนทึ ปาปกัมมํ น กโรติ? นนฺทาคตฺติ คัจฉนฺนํโต
ปาปกัมมํ กโรติ, โสสาทํ คัจฉนฺนํโต ปาปกัมมํ กโรติ, โมหาคตฺติ
คัจฉนฺนํโต ปาปกัมมํ กโรติ, ฆเภาคตฺติ คัจฉนฺนํโต ปาปกัมมํ กโรติ.
ยโต โข คหปติปุตฺตํ อริยสวากโก เนาเว นนฺทาคตฺติ คัจฉนฺติ, น

อังกะมิ รุทฺติ, พุณฺณัมภัง ภูทักขัมมานัง ปุรํกัชฺชิตะ โหติ. อิมะ โช
คหปติปุตฺตํ น อาทินวา วิกาลวิดิชาจริยานุโยเค.

น โขเม คหปติปุตฺตํ อาทินวา สัมพัชชาภิจรणे: กัว นัจฺจ,
กัว คีตํ, กัว วาสิทํ, กัว อักขาคํ, กัว ปาณิสฺสโร, กัว กุมภณฺณนํติ.
อิมะ โช คหปติปุตฺตํ น อาทินวา สัมพัชชาภิจรणे.

น โขเม คหปติปุตฺตํ อาทินวา ชุตฺตัมปมาทฺฐจํยานุโยเค: ชย
เวรํ ปสวติ ชินะ จิตฺตมณฺโงติ, สันนิทฺฐํจิกา ธนชานี, สมารคตฺถัสส วรณ
น รุทฺติ, มิตฺตทามจํจํ ปวิฏฺเฐ โหติ, อวาทวิวาทกานํ อปฺปตฺติโต
โหติ, อักขธฺตโต ปุริสปุละโธ นาลํ ทวารภณฺณายาติ. อิมะ โช
คหปติปุตฺตํ น อาทินวา ชุตฺตัมปมาทฺฐจํยานุโยเค.

น โขเม คหปติปุตฺตํ อาทินวา ปาเปมิตฺตทานุโยเค: เข ธุตฺตา, เข
โสณพทา, เข ยีปาสา, เข เนกคิกขา, เข วักขณิกา, เข สาทลิกา, ตํยาสิส มิตฺตา
โชนฺติ, เท เททาสา. อิมะ โช คหปติปุตฺตํ น อาทินวา ปาเปมิตฺตทานุโยเค.

น โขเม คหปติปุตฺตํ อาทินวา อาลิสฺสทานุโยเค: “อติสฺสิตนํติ กัมมํ
น กโรติ, “อติกฺกณฺณมิตฺติ กัมมํ น กโรติ, “อติเกยฺยนํติ กัมมํ น
กโรติ, “อติปาโตติ กัมมํ น กโรติ, “อติจฺจนาโตลฺลิมิตฺติ กัมมํ น
กโรติ, “อติปฺปมาติโยลฺลิมิตฺติ กัมมํ น กโรติ, กัลลสฺส เหว กิจฺจาปเทตฺตทูลลิสฺส
วิทฺธโต ชุตฺตัมปมาทฺฐจํ เวร โทคา ชุตฺตัมปมาทฺฐจํ, ชุตฺตัมปมาทฺฐจํ
ปวิฏฺเฐ คจฺจณฺณนํติ. อิมะ โช คหปติปุตฺตํ น อาทินวา อาลิสฺสทานุโยเค.

อิตฺมโวจ ภควา, อิทํ วัตฺถวานํ สุตฺโต, อถาปํ เอตฺตโวจ สิตฺต

“โหติ ปานสชา นาม
 โย จ อตฺเตถุ ชาเตถุ
 อุตฺตฺรเสยฺยา ปฺรทารเตวนา
 ปาปา จ มิตฺตา สุกทริยตา จ
 ปาปมิตฺโต ปาปสโ
 อัสมา โลกา ปรมฺหิ จ
 อักขิตฺติโย วารุณี นัจฺจิตํ
 ปาปา จ มิตฺตา สุกทริยตา จ
 อักเขติ ทิพฺพนํติ สฺว ปวณฺตี
 นิหิเนสฺวี น จ วุฑฺฒิสฺสว
 โย วารุณี อธโน อภิณฺจโน
 อุกถมิว อธิว วิคาหติ
 น ทิวาสุปฺปสฺสเณ
 นิจฺจ มตฺเตน โสณฺเชน
 “อติสฺสํ อติอุณฺ्हํ
 อิติ วิสฺสํ จกัณฺณเต
 โย จ สิตฺตํจฺจ อธิณฺทิตฺวา
 น ปิโสจฺจจํ

โหติ สัมมียสฺสํมิโย,
 สหาโย โหติ โส สชา.
 เวรํปฺปสฺงโค จ อนตฺตกา จ,
 เอเต น จานา ปุริสํ ธมฺมณฺตี.
 ปาปอาการโคจโร,
 อุกฺขยา ธมฺมเต นโร.
 ทิวาสุปฺปํ ปาริจริยา อกาเล,
 เอเต น จานา ปุริสํ ธมฺมณฺตี.
 ยนฺตฺติตฺติโย ปาณสมา ปเรสํ,
 นิหียติ กาฬมิกฺโขว จันตีมา.
 ปิปาโสสิ อุตฺตปาคโต,
 อากุลํ กาหติ ขิปปํมตฺตโน.
 รัตฺติณฺญฺจานเทสฺสลิณา,
 สักกา อาวลิตุํ นว.
 อติสํยมิทํ อหุ,
 อตฺตา อจฺเจเนติ มาณเว.
 ตินา ภียโย น มณฺณติ,
 โส สฺชา น วิทายตฺติ.

จิตฺตาเนม อเปตฺตปุตฺต อมิตฺตา มิตฺตปฏฺฐูปภา เวทิตฺตฺพะ
 อณฺณทตฺตฺพุโร อมิตฺโต มิตฺตปฏฺฐูปโก เวทิตฺตฺพะ วิปฺรโม

อมิตโต มิตตปฏีรูปโก เวทิตัพโพ, อนุปัตติภาณิ อมิตโต มิตตปฏีรูปโก
เวทิตัพโพ, อปายสหาโย อมิตโต มิตตปฏีรูปโก เวทิตัพโพ.

จตุหิ โข คหปติปุตต จานเหิ อัมมัตตัตถุโร อมิตโต
มิตตปฏีรูปโก เวทิตัพโพ: อัมมัตตัตถุโร โหติ, อัมมัตตัตถุโร
ภยัสส กิจจํ น กโรติ, เสวติ อตถการณา. อิมเหิ โข คหปติปุตต
จตุหิ โข จานเหิ อัมมัตตัตถุโร อมิตโต มิตตปฏีรูปโก เวทิตัพโพ.

จตุหิ โข คหปติปุตต จานเหิ วจีปรโม อมิตโต มิตตปฏีรูปโก
เวทิตัพโพ: อตติเตน ปฏิสันนโรติ, อนาคตน ปฏิสันนโรติ, นีรตถเกน
สวัคคินาติ, บัจจุปัตติภาณิ กิจจํ, พยัสส ทสสโรติ. อิมเหิ โข
คหปติปุตต จตุหิ จานเหิ วจีปรโม อมิตโต มิตตปฏีรูปโก เวทิตัพโพ.

จตุหิ โข คหปติปุตต จานเหิ อนุปัตติภาณิ อมิตโต มิตตปฏีรูปโก
เวทิตัพโพ: ปาปกัมมัมมัสส อนุชานาติ, กัลยาณัมมัสส อนุชานาติ,
สम्मัมมัสส วัณณํ ภาสติ, อัมมัมมัสส อวัณณํ ภาสติ. อิมเหิ โข
คหปติปุตต จตุหิ จานเหิ อนุปัตติภาณิ อมิตโต มิตตปฏีรูปโก เวทิตัพโพ.

จตุหิ โข คหปติปุตต จานเหิ อปายสหาโย อมิตโต
มิตตปฏีรูปโก เวทิตัพโพ: สุวาเมยมัชชปาตัญญานานุโยเค สหาโย
โหติ, วิกาลวิลาสิยานุโยเค สหาโย โหติ, สัมมัตถาภิรณเณ สหาโย
โหติ, ชุตปาตัญญานานุโยเค สหาโย โหติ. อิมเหิ โข คหปติปุตต
จตุหิ จานเหิ อปายสหาโย อมิตโต มิตตปฏีรูปโก เวทิตัพโพ.

มัตถิ อัจฉริย. อิมะหิ โข คหปติปุตต จตุหิ จานะหิ ชัตถักขายี
มัตถิ โส สุตโต เวทิตัพพะ.

จตุหิ โข คหปติปุตต จานะหิ อนุกัมโปโก มัตถิ โส สุตโต
เวทิตัพพะ: อภเวณัสส น นันตติ, ภเวณัสส นันตติ, ชวัณณํ ภณมานํ
นิวาเรติ, ววัณณํ ภณมานํ ปัสสตี. อิมะหิ โข คหปติปุตต จตุหิ
จานะหิ อนุกัมโปโก มัตถิ โส สุตโต เวทิตัพพะ. อิทมโวจ ภควา,
อิทํ วัตถวา สุตโต, ธถาปรํ ธตทโวจ สัตถา

“อุปกโร จ โย มัตถิ โส
ชัตถักขายี จ โย มัตถิ โส
เอเตยฺห มัตถิ โส จัตถาโร
อากกัจจํ ปะยิปปาเสยฺย
บัตถิตโต สิลลัมมัตถิ โน
โกเค สหฺรมาณัสส
โกลา สันนิจยํ ยันติ
เอวํ โกเค สมหาวิตถวา
จตุธา วิภเช โกเค
เอเกณ โกเค ภุญฺเชยฺย
จตุตถังจํ นิชาเปยฺย

สุขทุกโข จ โย สขา,
โย จ มัตถิ อนุกัมโปโก.
อิตฺติ วิธมฺยาบ บัตถิตโต,
มาตา ปุตฺตวํ โอธํ.
ชลํ อคฺคิวั ภาสติ,
ภมรํสเสว อิริยโต.
วํมมโฏวปจฺยติ,
อธมัตถิ โส กุเล คีหิ.
สเว มัตถิ อนุกัมโปโก,
ทวิหิ กัมมํ ปโยเชย,
ยาปทาสุ ภวิสสตี.

กถํบจ คหปติปุตต อิริยธาวโก นทิสกปฏิจจนาหิ ไหติ? น อิมํ
คหปติปุตต ทิสวา เวทิตัพพะ: ปุรัตถิมวา ทิสวา มาตาปิตโร เวทิตัพพะ,

ทักขิณมา ทิสสา อาริยา เวทิตัพพา. บัณฑิตมา ทิสสา ปุจฉาทรา เวทิตัพพา,
 อุตตรา ทิสสา มิตตัจจา เวทิตัพพา, เญจิมมา ทิสสา ทาสกัมมกร
 เวทิตัพพา, อปรมา ทิสสา สมณพราหมณา เวทิตัพพา.

บัณฑิ โข คหปติปุตต จาเนติ ปุตเตน ปุรัตติมา ทิสสา
 มาตาปิตโร บัณฑิตุจจาตัพพา “อโธ เมธ กริสสามิ, กิจจ เมธ
 กริสสามิ, กุลวสึ จเปตัสสามิ, ทายัชช ปฏิบัตติสามิ, อถ วา ปณ
 เปตานิ กาลกตานิ ทักขิน อนุปัตตัสสามิติ. อเมทิ โข คหปติปุตต
 บัณฑิ จาเนติ ปุตเตน ปุรัตติมา ทิสสา มาตาปิตโร บัณฑิตุจจา,
 บัณฑิ โข จาเนติ ปุตต อนุกัมบันตติ: ปาปา วิวาเนตติ, กัลยาเน
 นิเวเสนตติ, ลีลป ลักขาเนตติ, ปฏิจฺเฐน ทาเวเน สโยเชเนตติ,
 สมเย ทายัชช นิยยาเทเนตติ. อเมทิ โข คหปติปุตต บัณฑิ จาเนติ
 ปุตเตน ปุรัตติมา ทิสสา มาตาปิตโร บัณฑิตุจจา, อเมทิ
 บัณฑิ จาเนติ ปุตต อนุกัมบันตติ: เอวมัสส เสภา ปุรัตติมา
 ทิสสา ปฏิจันตมา โหติ เมา อัมปิฏกยา.

บัณฑิ โข คหปติปุตต จาเนติ อัมเตวาณิมา ทักขิณมา ทิสสา
 อาริยา บัณฑิตุจจาตัพพา: อุตฺตจฺเฐน อุตฺตจฺเฐน สุตฺตสฺสาย
 ปาริวิยาย สักกัจจ ลีลป ปฏิคฺคเฐเนเน. อเมทิ โข คหปติปุตต
 บัณฑิ จาเนติ อัมเตวาณิมา ทักขิณมา ทิสสา อาริยา บัณฑิตุจจา
 บัณฑิ จาเนติ อัมเตวาณิ อนุกัมบันตติ: สุวินิต วิเนตติ, สุกหิต
 คทาเนตติ, สัพพิลปีเปสฺส ตํ สมกฺกขาปิโน ภวันตติ, มิตตัจจาเจตุ

ปฏิเวทนคติ. ทิศาสุ ปรีตตานํ กโรหิตี. อเมหิ โข คหปติปุตต
 บัณฺฑิตี จานะหิ อัมมิตวาณิศา ทักขินา ทิสสา อาริยา บัจฺจุบฺพุตฺตจิตา,
 อเมหิ บัณฺฑิตี จานะหิ อัมมิตวาณิศา อณุกัมมบัณฑิติ: เอวมนัสส เอลสา
 ทักขินา ทิสสา ปฏิจฺฉันนา โหติ เขมา อัมมปฏิภยา.

บัณฺฑิตี โข คหปติปุตต จานะหิ สามิเกณ บัจฺฉิมา ทิสสา ภริยา
 บัจฺจุบฺพุตฺตจิตา: สัมมานนาย อวิมานนาย อนติจริยา อัสสัณฺโณสสัคคเณ
 อลังการานุปทาเนน. อเมหิ โข คหปติปุตต บัณฺฑิตี จานะหิ สามิเกณ
 บัจฺฉิมา ทิสสา ภริยา บัจฺจุบฺพุตฺตจิตา, บัณฺฑิตี จานะหิ สามิกํ อณุกัมมบัณฑิติ:
 อุตฺตวิทิตกัมมัตถา จ. โหติ, อุตฺตคหิตปรีชานา จ, อนติจาวรี จ, สัมมัตถบัจ
 อณุกัมมัตถิ เก๊ชา จ โหติ อนลสา สัมมัตถิเจตฺ. อเมหิ โข คหปติปุตต
 บัณฺฑิตี จานะหิ สามิเกณ บัจฺฉิมา ทิสสา ภริยา บัจฺจุบฺพุตฺตจิตา, อเมหิ
 บัณฺฑิตี จานะหิ สามิกํ อณุกัมมบัณฑิติ: เอวมนัสส เอลสา บัจฺฉิมา ทิสสา
 ปฏิจฺฉันนา โหติ เขมา อัมมปฏิภยา.

บัณฺฑิตี โข คหปติปุตต จานะหิ กุลปุตฺตเคน อุตฺตวา ทิสสา
 มิตฺตามัจจา บัจฺจุบฺพุตฺตจิตา: ทาเนน ปิยวชิเชน อตฺตจริยา
 สมนัตถิตาย อวิถาเคนตาย. อเมหิ โข คหปติปุตต บัณฺฑิตี จานะหิ
 กุลปุตฺตเคน อุตฺตวา ทิสสา มิตฺตามัจจา บัจฺจุบฺพุตฺตจิตา, บัณฺฑิตี จานะหิ
 กุลปุตฺตจํ อณุกัมมบัณฑิติ: ปมัตตํ วัชณัตติ, ปมัตตัสส สุปเตยยํ วัชณัตติ,
 ภาตัสส สวณํ โหณัตติ, อายทาณํ น วิชณัตติ, อปรปชบัสส ปฏิปฺมุเชนัตติ.
 อเมหิ โข คหปติปุตต บัณฺฑิตี จานะหิ กุลปุตฺตเคน อุตฺตวา ทิสสา

มิตตัมมัจจา บัจจุบฺบัจจิตา, อิมะหิ บัจฺจหิ จานะหิ กุลปุตฺตํ อนุกัมมณฺณติ:
เอวมัสสํ เอสา อุตฺตมา ทิสสา ปฏิจฺฉินฺนา โหติ เขมา อปัปฺปิกยา.

บัจฺจหิ โข คหปติปุตฺตํ จานะหิ อภิรเกณ เหาฺวจิมา ทิสสา
ทาสกัมมกฺกา บัจจุบฺบัจจิตตฺตพฺพา: ยถาพลํ กัมมณฺณคํ สํวิธาเนน
ภคตฺตเวตฺตนาณูปปทาเนน คิลานาณูปฺบัจฺจจาเนน อัจฉริยานํ รัตนํ สํวิทาเนน
สมเย โวลลัคคเณ. อิมะหิ โข คหปติปุตฺตํ บัจฺจหิ จานะหิ อภิรเกณ
เหฺวจิมา ทิสสา ทาสกัมมกฺกา บัจจุบฺบัจจิตา, บัจฺจหิ จานะหิ อภิรเก
อนุกัมมณฺณติ: ปุพฺพภูฏาจริโน จ โทณฺติ ปฏฺธานาปาทิโน จ กิณฺนาทายิโน จ
สูกตกัมมกฺกา จ กิตฺติวณฺณหฺวา จ. อิมะหิ โข คหปติปุตฺตํ บัจฺจหิ จานะหิ
อภิรเกณ เหาฺวจิมา ทิสสา ทาสกัมมกฺกา บัจจุบฺบัจจิตา, อิมะหิ
บัจฺจหิ จานะหิ อภิรเก อนุกัมมณฺณติ: เอวมัสสํ เอสา เหาฺวจิมา
ทิสสา ปฏิจฺฉินฺนา โหติ. เขมา อปัปฺปิกยา.

บัจฺจหิ โข คหปติปุตฺตํ จานะหิ กุลปุตฺเตน อูปริมา ทิสสา
สมณพหฺมามฺหา บัจจุบฺบัจจิตตฺตพฺพา: เมตฺเตน กายกัมมเณ เมตฺเตน
วจีกัมมเณ เมตฺเตน มโนกัมมเณ ยนาวฏฺฐีวาทาย อามิสานูปปทาเนน.
อิมะหิ โข คหปติปุตฺตํ บัจฺจหิ จานะหิ กุลปุตฺเตน อูปริมา ทิสสา
สมณพหฺมามฺหา บัจจุบฺบัจจิตา, ฉหิ จานะหิ กุลปุตฺตํ อนุกัมมณฺณติ:
ปาปา นิวาเรณฺติ, กัลลยาณเณ นิเวเสนฺติ, กัลลยาเนน มนสา
อนุกัมมณฺณติ, อดฺธํ สวาเรณฺติ, สุตํ ปริโชนเปณฺติ, สัคคัสสํ
มัตถํ อากิณฺณณฺติ. อิมะหิ โข คหปติปุตฺตํ บัจฺจหิ จานะหิ
กุลปุตฺเตน อูปริมา ทิสสา สมณพหฺมามฺหา บัจจุบฺบัจจิตา, อิมะหิ ฉหิ

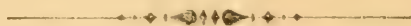
จาเนหิ กุลปุตต์ อนุกัมบันตี: เขมัสส์ เอลา อูปริมา ทิสสา
 ปฏิจันณา โหติ เขมา อัญปฏิภยาติ. อิตมโว ภควา; อิทํ
 วตฺถวา สุกโต, อถาปรี เขตทโว สัตถา

“ มาตาปิตา ทิสสา ปุพฺผา
 ปุตฺตทารา ทิสสา บัจฉา
 ทาสกัมมกฺวา เญจฺจา
 เขตตา ทิสสา นมัสเสยฺย,
 บัณฺฑิตโต สัลลัมบันโน
 นิวาตวฺตฺติ อตฺถตฺโธ
 อญฺ्ञานโก อนนฺโต
 อัจฉินฺทวฺตฺติ เมธาวี
 สังคาหโก มิตฺตกโร
 เนตา วิเนตา อนฺเนตา
 ทานนฺจ บัยวชฺชณฺจ
 สมานตา จ ธัมเมสุ
 เขตเต โข สังคทา โลเก
 เขตเต จ สังคทา มาสฺสํ
 ลภณฺ มาณํ ปุชฺช ภา
 ยัสฺมา จ สังคทา เขตเต
 ตัสฺมา มหัตฺตํ บัปฺโปปณฺตี

อาจริยา ทักขิณา ทิสสา,
 มิตฺตามัจจา จ อุตฺตฺรา,
 อุทฺธํ สมณพฺรหฺมณา,
 อลฺมตฺโต กุเล คีหี.
 สโณหิ จ ปฏิภาณวา,
 คาติโส ลภเต ยสํ,
 อาปทาสุ น เวตฺติ,
 คาติโส ลภเต ยสํ.
 วทฺธณฺญํ วิตมฺจฺฉโร,
 คาติโส ลภเต ยสํ.
 อตฺถจริยา จ ยา อิชฺ,
 ตตฺถ ตตฺถ ยถารทํ.
 วถัสฺसानีว ยายโต,
 น มาตา ปุตฺตการณา,
 ปิตา ภา ปุตฺตการณา.
 อมเปกฺขณฺตี บัณฺฑิตา,
 ปาสฺสา จ ภาวณฺตี เตติ.

เอวํ วุตฺเต ลิงคาลโก คหปติปุตฺโต ภควันตํ เขตทโว
 “อภิกกัณฺโถ ภันเต, อภิกกัณฺโถ ภันเต, เสยฺยถาปิ ภันเต นิกกุชฺชิตํ
 วา อุกกุชฺชเชยฺย, ปฏิจฺฉันนํ วา วิวเรยฺย, มุฬฺหีหัสสํ วา มัคคํ
 ขาจิกฺขเยยฺย, อนีธกาเร วา เถลปัสสํ ไซคํ ธารเยยฺย “จักขุมันโต
 รุปานิ ทักขณฺตีติ: เอวเมวํ ภควตา อนนฺทปริยาเยน ธมฺโม
 ปกาสิตो, เอสาหํ ภันเต ภควันตํ สรรณํ ตจฺจามิ ธมฺมมฺลจํ
 ภิกฺขุสํมฺมจํ, อูปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ อัสสัคคํเค ปาณูปेतํ
 สรรณมฺหคตฺถิ.

ลึงคาลกสูตรตันตํ อฏฺฐจมี สัมมกฺก.

อาฏานาฏิยสูตรที่ นวมิ.

เอวัมเม สุต. เอกัง สมยํ ภควา ราชคเเท วิหรติ คิञ्चณกุญเ
 ษัปปเต. อถ โข จัตถาโร มหาราชา มหติยา จ ยักขเสนาย มหติยา จ
 คณัธัศเสนาย มหติยา จ กุมภณัศเสนาย มหติยา จ นาคเสนาย
 เตหุทิสํ รักขํ รเปตฺวา จตุทิสํ कुम्ภํ รเปตฺวา จตุทิสํ โอวณฺ
 ทรเปตฺวา อภิกกัณฺธาย รัตติยา อภิกกัณฺธวณฺณนา เณลกัปปํ คิञ्ชณกุญ
 โสภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปลังกมิตฺถ, อุนุปลังกมิตฺวา ภควันฺติ
 อภิราเทตฺวา เอกมณฺติ นิสิตฺถุ. เทปํ โข ยักขา อัมเปกัจเจ ภควันฺติ
 อภิราเทตฺวา เอกมณฺติ นิสิตฺถุ. อัมเปกัจเจ ภควา สักกั สัมโมเทตฺถ,
 สัมโมเทนียํ กถํ สาธณีนํ วิตถาเวตฺวา เอกมณฺติ นิสิตฺถุ.
 อัมเปกัจเจ เยน ภควา เณณัชฌิมปณามेतฺวา เอกมณฺติ นิสิตฺถุ.
 อัมเปกัจเจ นามโคตติ สาเวตฺวา เอกมณฺติ นิสิตฺถุ. อัมเปกัจเจ
 ตุณฺหิภูตา เอกมณฺติ นิสิตฺถุ.

เอกมณฺติ นิสินฺโน โข เวสสวโน มหาราชา ภควันฺติ เอวทวโจ “ สันติ
 ทิ ภันเต อุตฺตารา ยักขา ภควโต อัมเปสัณฺณา, สันติ ทิ ภันเต อุตฺตารา ยักขา
 ภควโต ปสัณฺณา. สันติ ทิ ภันเต มัชฌิมา ยักขา ภควโต อัมเปสัณฺณา,
 สันติ ทิ ภันเต มัชฌิมา ยักขา ภควโต ปสัณฺณา. สันติ ทิ ภันเต ใฉา
 ยักขา ภควโต อัมเปสัณฺณา, สันติ ทิ ภันเต ใฉา ยักขา ภควโต ปสัณฺณา.
 เขภุญเชน โข ปณ ภันเต ยักขา อัมเปสัณฺณา เขว ภควโต ตํ กิञ्ช เหตุจ

ภควา หิ ภันเต ปาณาติปาตา เวรมณียา อัมมึ เทเสติ, อทินฺนาทานา
 เวรมณียา อัมมึ เทเสติ, กาเมสุ มิจฺฉาการา เวรมณียา อัมมึ เทเสติ,
 มุสาสาทา เวรมณียา อัมมึ เทเสติ, สุราเมรยมัชชปมาทัฏฺฐาณา
 เวรมณียา อัมมึ เทเสติ, เขภุยฺเณ โข ปน ภันเต ยักฺขา
 อัมมึ ปฏฺวิวิรตา เหว ปาณาติปาตา อัมมึ ปฏฺวิวิรตา อทินฺนาทานา อัมมึ ปฏฺวิวิรตา
 กาเมสุ มิจฺฉาการา อัมมึ ปฏฺวิวิรตา มุสาสาทา อัมมึ ปฏฺวิวิรตา
 สุราเมรยมัชชปมาทัฏฺฐาณา, เตสํ ตํ โหติ อัมมึ ยมํ อมมาป. สันติ หิ
 ภันเต ภควาโห สวากา, อรัณฺเยะ วณฺษัตถกนิ รัณฺโฆนิ เสนาสนานิ
 ปฏฺวิเสวันนิ อัมมึ ปสัณฺณานิ อัมมึ นิลโฆสนานิ วิชนวาทานิ
 มนุสฺสสัตวาสะยิกานิ ปฏฺวิเสวันณานิ: ตัจจ สันติ อุฬาริ
 ยักฺขา นิวาสิโน, เหว อัมมึ เหวาโห ปาวणे อัมมึ ปสันฺนา, เตสํ ปสาทาย
 อุกกัณฺโหนตุ ภันเต ภควา, อายฺยานาญฺญิ รักขํ ภิกฺขุณฺโณ ภิกฺขุณฺโณ
 อูปาสกานํ อูปาสกานํ อุกกัณฺโหนตุ รักษาย อวิหิตาย ฆาตุวิหารายาติ.
 อธิวเสติ ภควา อุกกัณฺโหนตุ. อถ โข เวสฺสสวโณ มหาราชา ภควโต
 อธิวาลนํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อายฺยานาญฺญิ รักษํ อภาสิ

“ วิบัสสิสฺส นมัตถุ
 สิชฺชิสฺสปี นมัตถุ
 เวสฺสสภุสฺส นมัตถุ
 นมัตถุ กกุสฺสนธฺธิสฺส
 โกณาคมนสฺส นมัตถุ

จักขุมนฺตสฺส สิริมโต,
 สัพพภูตานุกัมปิโน.
 นีหาคกฺสสฺส ตบัสสิโน,
 มาระเตนํ ปมัทติโน.
 พฺรหฺมณสฺส วุสฺสิมโต.

กัลลัปปัสส นมัตถุ

อังกีรัสสัสส นมัตถุ

โย อิมํ ธัมมมเทเสสิ

เย จาปิ นิพพุตา โลกเก

เต ชนา อปัสสูนา

หิตํ เทวมนุสฺसानํ

วิชชาจรมสํบັນฺณ

ยโต อุดคฺฉจิตฺติ สุริโย

ยัสส จุสฺสจฺฉมานัสส

ยัสส จุสฺสคเต สุริเย

รหโตปิ ตตฺถ ตมฺภโว

เอวณฺติ ตตฺถ ชานนฺติ

อโต สา ปุริมา ทิสฺวา

ยํ ทิสฺส อภิปาเสติ

คณฺธัพฺพานํ อาธิปติ

รมตี นัจจคเตหิ

ปุตฺตาปิ ตัสส พทฺโ

ขสฺสิติ ทสฺส เอโก จ

เต จาปิ พุทฺธํ ทิสฺวาน

ทฺฐโตว นมัสสณฺติ

วิปฺปมุตฺตัสส สัพฺเพหิ.

สํกัปปุตฺตัสส สิริมโต,

สัพฺพทกฺขา ปนฺทณฺ.

ยถากฺกํ วิปัสสิตฺ,

มหฺนฺตา วิตสารถา.

ยํ นมัสสณฺติ โคตม,

มหฺนฺตํ วิตสารถํ.

อาทิจฺโจ มณฺฑลํ มหา,

สํวรีปํ นิรุชฺฌติ.

“ทิวโสติ ปวฺจจิต,

สุมุทฺโท สวิโตทโก.

“สุมุทฺโท สวิโตทโก.

อิติ นํ อาจิกฺขตี ชโน,

มหาราชฯ ยสฺส สิสฺโส,

“อตรฏฺฐาโจ อิติ นามโส,

คณฺธัพฺเพหิ ปุรฺกัชฺชโต.

“เอกณามาทิ เม สุตฺ,

อินฺทนามา มหิตฺพลา,

พุทฺธํ อาทิจฺจพนฺธุณฺ,

มหฺนฺตํ วิตสารถ.

“นโม เต ปุริสาชฌณ

กุสเลน สเมกขสี

สุตฺตํ เนตํ อภินิหโต

ชินํ วันทถ โคตม

วิชชาจรณสัมปन्नํ

เยน เปตา ปาจุจันตี

ปามาติปาติโน สุทฺธธา

อิโต สา ทักขิณา ทิสสา

ยํ ทิสํ อภิปาเลติ

กุมภกัณฺฑานํ อธิปติ

รมติ นัจจคิเตหิ

ปุตฺตคยาปี ตัสส พหโว

อัสสิ ทสฺส เอโก จ

เต จาญํ พุทฺธํ ทิสฺสวาน

ทฺฐโรโตว นมัสสัณฺตี

“นโม เต ปุริสาชฌณ

กุสเลน สเมกขสี

สุตฺตํ เนตํ อภินิหโต

ชินํ วันทถ โคตม

วิชชาจรณสัมปन्नํ

นโม เต ปุริสุตฺตม,

อมนุสฺสคยาปี ตํ วันทัณฺตี.

ตัสฺมา เอวํ วเทมฺหเส,

ชินํ วันทาม โคตม,

พุทฺธํ วันทาม โคตม.

มีสุณา ปิฎฺฐํ จิมลิกา,

โจรา เนกติกา ชนา.

อิตฺติ นํ อากิขติ ชโน,

มหาราชา ยสฺสัสสิโต,

วิรูฬฺหิ อิตฺติ นามโต,

กุมภกัณฺฑเทหิ ปุรฺกัชฺชโต.

“เอกนามาติ เม สุตฺตํ,

อินฺทนามา มหัพฺพลา,

พุทฺธํ ธาตริจเพณฺณ,

มทฺธันตํ วิตถารทํ.

นโม เต ปุริสุตฺตม,

อมนุสฺสคยาปี ตํ วันทัณฺตี.

ตัสฺมา เอวํ วเทมฺหเส,

ชินํ วันทาม โคตม,

พุทฺธํ วันทาม โคตม.

ยัตถ โจคคัจฉติ สุริโย

ยัสส โจคคัจฉมานัสส

ยัสส โจคคเต สุริเย

รหโตปิ ตัตถ คัมภีโร

เอวันตํ ตัตถ ชานนํติ

อิตฺถ สํ ปัจฉิมา ทิสฺวา

ยํ ทิสฺว อภิปาเลติ

นาคานํ อธิปติ

รมตี นัจจํเตหิ

ปุตฺตาปิ ตัสส พหโว

อัสติ ทสฺส เอโก ฯ

เต จามิ พุทฺธํ ทิสฺวาน

นุรโตว นมัสสันติ

“นโม เต ปุริสาชฌณ

กฺขเลน สมกัชฺช

สุตํ เนตํ อภินฺทิสฺส

ชินํ วันทถ โคตม

วิชชาจรณสํปฺปนํ

เยน อุตฺตรกฺข รัมมา

มณฺุสฺสา ตัตถ ชานนํติ

อาทิจฺโจ มณฺุสฺส มหา,

ทิวโตปิ นิรุชฺฌติ.

“สํวโรติ ปวฺจจติ.

สมุทฺโท สฺริโตทโก,

“สมุทฺโท สฺริโตทโก.

อิตฺถ นํ อากัชฺชตี ชโน,

มหาราชา ยสฺส สฺสิสฺส,

“วิรูปักโข อิตฺถ นามสฺ,

นาคเหติ ปุรฺกัชฺชโต.

“เอกนามาติ เม สุต.

อินฺทนามา มหัพฺพลา,

พุทฺธํ อาทิจฺจพนฺธุน,

มหนฺตํ วิตฺสารท.

นโม เต ปุริสุตฺตม,

อมณฺุสฺสาปิ ตํ วันทนฺติ.

ตัสฺมา เอว วเทมฺหเส,

ชินํ วันทาม โคตม,

พุทฺธํ วันทาม โคตม.

มหาเนรฺ สุตฺสสฺสโน,

อมมา อปวิคฺคทา.

น เต ฬิซํ ปวณฺณํ

อภฺยํ ปากิมํ สาลิ

อณฺณํ อณฺณํ สทฺธํ

ตณฺณํ ทิกิเร ปจิตฺวานํ

คาวี เอกขรํ กัตถวา

ปลํ เอกขรํ กัตถวา

อิติถิ วาหนํ กัตถวา

ปฺริสํ วาหนํ กัตถวา

กุมาริ วาหนํ กัตถวา

กุมาริ วาหนํ กัตถวา

เต ยานเ อภิรุหิตฺวา

นปฺปี นียันติ นังคสา,

ปฺริภูณฺชนฺติ มานุสา.

สฺคณฺธํ ตณฺณํทฺธํผลํ,

ตโต ภูณฺชนฺติ โกชนํ.

อนุยฺยํติ ทิโส ทิสํ,

อนุยฺยํติ ทิโส ทิสํ.

อนุยฺยํติ ทิโส ทิสํ,

อนุยฺยํติ ทิโส ทิสํ.

อนุยฺยํติ ทิโส ทิสํ,

อนุยฺยํติ ทิโส ทิสํ.

สัพฺพา ทิสสา อนุปฺริยํติ,

ปจาม ตลลํ ราชนิ.

หิตฺติยานํ อลลํยานํ

ปาสาทา ลิวิกา เจว

ตลลํ จ นครา อหุ

อาฏานาฏา กุสฺสินาฏา

นาฏปฺริยา

อุตฺตเรน กปฺปณํโต

นนวนติโย

อาฬกมณฺฑา นาม ราชนานิ.

มาริส มหาราชลล

ทิฬฺพํ ยานํ อุมฺภจฺจิตํ,

มหาราชลล ยลลํลลโน.

อณฺทลิกเช สุมบาตา,

ปฺรกุสฺสินาฏา

ปฺรกุสฺสิตนาฏา.

ชโนชมปฺเรน จ,

อัมพรอัมพรวติโย

กุเวรลล ชโย ปณ

วิสาณนา นาม ราชนานิ.

ดัลมา กุเวโร มหาราชา	“เวสสวโนติ ปุจฺจติ.
บัจเจสันโต ปกาเสนติ	ตโตลา ตตฺตลา ตโตตลา,
โชนสี เตชสี ตโตชสี	สุโร ราชา อริฏฺโง เนมิ.
รหโตปี ตตฺถ ธรณี นาม	ยโต เมฆา ปวสฺสณฺติ

และนามของ

บุคคลนั้นคือ

สภานิ ทัตถ ภาลวตี นาม	ยัตถ ยักขา ปยิรฺปาสนฺติ.
ตตฺถ นิจฺเจลา อุกฺขา	นนานาภิชฌนา ยุตา,
มยุรโกธจาภิรฺฐา	โกกิลากิหิ วัคฺคฺภิ.
ชีวปฺชีวสฺสทฺเทตถ	อโธ โอรฺฏฺจวจิตฺตกา,
กุฏฺกฏกา กุฬิรฺกา	วเน ปกฺขรฺสาตกา.
สุกฺสาสิกสฺสทฺเทตถ	ทณฺฑิมานวกานิ จ,
โสภติ สัพฺพิทาลํ สา	กุเวรณพินิ สทา.

อิโต สา อุตฺตรา ทิสฺวา	อิติ นํ อาจิภฺขตี ชโน,
ยํ ทิสํ อภิปาเลติ	มหาราชา ยสฺสสฺสโส.
ยักขานํ อาธิปติ	“กุเวโร อิติ นามโส,
รมตี นัจฺจติเตติ	ยักฺเชติ ปุรฺกฺขโต.
ปุตฺตาบิ ตตฺถ พทโว	“เอกนามาติ เม สุตํ,
อสีติ ทสฺส เอโก จ	อินฺทนามา มหัพฺพลา.
เต จายี พุทฺธํ ทิสฺวาน	พุทฺธํ อาทิจฺจพนฺธุน,
ทฺวารโหว นมสฺสณฺติ	เมพนฺธํ วิตถารท.

“นโม เต ปุริสาชฌน

กุสเลน สเมกัชลี

สุตฺติ เมตฺติ อภินันฺโท

ชินฺนี วันทก โคตม

วิชชากรณลัมภันน

นโม เต ปุริสุตฺตม,

อมนุสฺสลาปํ ตํ วันทันตติ.

ตัสฺมา เอว วเทมฺหเส,

ชินฺนี วันทาม โคตม,

พทุธํ วันทาม โคตมนันตติ.

อหํ โข ธา มารีธ ธาฏานาฏียา รัทฺธา ภิกฺขุณฺโณ ภิกฺขุณฺนี
 อูปาสิกานํ อูปาสิกานํ คุตฺติยา กัชฺชา ยวี่หิสา ยวี่หิสา ยวี่หิสา ยวี่หิสา
 ยวี่หิสา กัชฺชจ มารีธ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุณิยา วา อูปาสิกัสส วา
 อูปาสิกาย วา อหํ ธาฏานาฏียา รัทฺธา สุกฺคิธา ภวีสฺสติ
 สมัตฺตา ปรียาปุตฺตา: สัตฺถเจ อมนุสฺสโต ยักโข วา ยักขินี วา
 ยักขโปตโก วา ยักขโปติกา วา ยักขพมามัตฺโต วา ยักขปาริสัสสโย
 วา ยักขปจาโร วา, คณัธัพพะ วา คณัธัพพะ วา คณัธัพพะโปตโก
 วา คณัธัพพะโปติกา วา คณัธัพพะพมามัตฺโต วา คณัธัพพะปาริสัสสโย
 วา คณัธัพพะปจาโร วา, กุมภกัณโธ วา กุมภกัณฺที วา กุมภกัณฺทโปตโก
 วา กุมภกัณฺทโปติกา วา กุมภกัณฺทพมามัตฺโต วา กุมภกัณฺทปาริสัสสโย
 วา กุมภกัณฺทปจาโร วา, นาคโธ วา นาคินี วา นาคโปตโก วา
 นาคโปติกา วา นาคพมามัตฺโต วา นาคปาริสัสสโย วา นาคปจาโร วา,
 ปทุญฺจจิตฺโต ภิกฺขุ วา ภิกฺขุณี วา อูปาสิกํ วา อูปาสิกํ วา
 คัจฉันตํ วา อนุคัจฉนฺย จิตํ วา อุตฺตมฺปิเยน นิลินฺนํ วา
 อุตฺตมฺปิเยน นิลินฺนํ วา อุตฺตมฺปิเยน นิลินฺนํ วา, นโม เต มารีธ อมนุสฺสโต

ดลภยัณ, คาเมตุ วา นิคเมตุ วา ลักการ วา ทรุการ วา. น เม โต
 มาริต อมณัสโต ดลภยัณ, อาทิมันทาย นาม วาธอานยา วัตร
 วา วาส วา. น เม โต มาริต อมณัสโต. ดลภยัณ, ยักขาน
 สมิติ ตัมปิ. อปัสส น มาริต อมณัสสา อวชัยัมปิ กเวยั
 อวชัยัมปิ. อปัสส น มาริต อมณัสสา ชัตตาหิ ปริปฺณนาหิ ปริภาสาหิ
 ปริกาเสยั. อปัสส น มาริต อมณัสสา รัตตัมปิ บัตต สึเต
 นิกกฺขะเซยั. อปัสส น มาริต อมณัสสา สัตตธัมมัสส มุทฺธ
 ฆาเดยั, สันติ หิ มาริต อมณัสสา จันฺทา รุทฺธา รกฺสา,
 เต เนว มหาราชานํ อาทียันฺติ, น มหาราชานํ ปุริสกันํ อาทียันฺติ,
 น มหาราชานํ ปุริสกันํ ปุริสกันํ อาทียันฺติ. เต โข เต มาริต
 อมณัสสา มหาราชานํ อวรุทฺธา นาม วุจฺจันฺติ. เสยฺยถาปิ มาริต
 รัมโณ มคฺคัสส วิชิต โจว. เต น รัมโณ มาคฺคัสส อาทียันฺติ,
 น รัมโณ มาคฺคัสส ปุริสกันํ อาทียันฺติ, เต โข เต มาริต
 ปุริสกันํ อาทียันฺติ, เต โข เต มาริต มหาโจว รัมโณ มาคฺคัสส
 อวรุทฺธา นาม วุจฺจันฺติ. เอวเมว โข มาริต สันติ หิ อมณัสสา
 จันฺทา รุทฺธา รกฺสา, เต เนว มหาราชานํ อาทียันฺติ, น มหาราชานํ
 ปุริสกันํ อาทียันฺติ, น มหาราชานํ ปุริสกันํ ปุริสกันํ อาทียันฺติ,
 เต โข เต มาริต อมณัสสา มหาราชานํ อวรุทฺธา นาม วุจฺจันฺติ,
 โย อี โภจิ มาริต อมณัสโต ยักโข วา ยักขินี วา ยักขโปตโต

ภา ยักขโปติกา ภา ยักขมทามัตโต ภา ยักขปาริสัชโช ภา
 ยักขปจาโร ภา, คณัธัพพะโพ ภา คณัธัพพะพี ภา คณัธัพพะโปตโก ภา
 คณัธัพพะโปติกา ภา คณัธัพพะมทามัตโต ภา คณัธัพพะปาริสัชโช ภา
 คณัธัพพะปจาโร ภา, กุมภกัณโธ ภา กุมภกัณเฑี ภา กุมภกัณทโปตโก
 ภา กุมภกัณทโปติกา ภา กุมภกัณมทามัตโต ภา กุมภกัณทปาริสัชโช
 ภา กุมภกัณทปจาโร ภา, นาโค ภา นาคินี ภา นาคโปตโก ภา
 นาคโปติกา ภา นาคมทามัตโต ภา นาคปาริสัชโช ภา นาคปจาโร
 ภา, ปุณณัฏฐจิตโต ภา ภาณัฏฐ ภา ภาณัฏฐินี ภา อุปาณกั ภา อุปาณิกั
 ภา คัจฉันนั ภา อญฺญัตติเยย ภา จัก ภา อญฺญัตติเยย นิสินัน
 ภา อุนนิสสิเยย นิสินัน ภา อุนนิสสิเยย นิเมสสิ ยักขานัน
 มหายักขานัน เณนาปตโน มหาเณนาปตโน อุนนิสสิเยย วิภังกัณ ทิตัพพะ
 วิภังกัณ “อโย ยักโข คณัธัพพะ, อโย ยักโข อาริสติ, อโย
 ยักโข เณเจติ, อโย ยักโข วิเนเจติ, อโย ยักโข หีสติ, อโย
 ยักโข วิหีสติ, อโย ยักโข น มุนจัตติ.

อวมลัน ยักขานัน มหายักขานัน เณนาปตโน มหาเณนาปตโน.

อินโท โสโม วรุโณ จ

จันตโน กามเสฏฺฐโ จ

ปนาโท โอบมณโ จ

จิตตเสโน จ คณัธัพพะโพ

สาทาติโร เหมวโต

ภาทวาโซ ปชาปติ,

กัณณุ ชันนุ นิชันนุ จ.

เทวสุโต จ มาตลิ,

นโพราชา ชเนสโก.

ปุณณโก กรติโย จุโต,

สิวโก มุจฺจลินฺโท จ

เวสฺสคามิตฺโต ยุตฺตโนโร.

โคปาโล สุปฺปเลโธ จ

หิริเนตฺติ จ มนฺตติโย,

บัลฺลจาจฺฉินฺโท อาลวโก

ปชฺฌมโณ สุมฺโภ ทธิมฺโภ,

มณิมานิจโร ทีโป

อโธ เสริสโก สห.

อิมสํ ยักฺขานํ มหายักฺขานํ เสนาปตฺตํ มหาเสนาปตฺตํ
อชฺฌมาเปตฺตํ วิกกณฺทิตตฺตํ วิรวิตฺตํ “อโย ยักฺโข คณฺโฬภาติ, อโย
ยักฺโข อาวิสฺสติ, อโย ยักฺโข เมสฺสภิ, อโย ยักฺโข วิเมสฺสภิ, อโย
ยักฺโข หีสฺสติ, อโย ยักฺโข วิหีสฺสติ, อโย ยักฺโข น มุณฺจตฺติติ.

อโย โข สว มาริธฺ อาฏานาฏิยา วัคฺขา ภิกฺขุณฺโณ ภิกฺขุณฺโน
อุปาสกานํ อุปาสิกานํ อชฺชติยา วัคฺขาย อวิหีสาย มาตฺสยิภวภาติ.
หีนฺท จ ทานิ มโย มาริธฺ คจฺฉาม พหุภิจฺจา มยฺ พหุภรณฺเวยาติ.
ยสฺสสฺสทานิ ตุมฺเห มหาราชาโน กาลํ มลฺลฉลภาติ.

อถ โข จักฺขทาโร มหาราชา อญฺ्ञาจาบาสนา ภควันตํ อภิราเทตฺวา
ปทักฺขิณํ กักฺขา ตตฺถเดวันฺตรธายีสุ, เตยฺ โข ยักฺขา อญฺ्ञาจาบาสนา
อโยเปกฺกเจ ภควันตํ อภิราเทตฺวา ปทักฺขิณํ กักฺขา ตตฺถเดวันฺตรธายีสุ:
อโยเปกฺกเจ ภควตา สยฺหิ สยฺโปกยฺสุ, สยฺโปกยฺสเมว กถํ
สวราณียํ วิตฺถัสวเรตฺวา ตตฺถเดวันฺตรธายีสุ: อโยเปกฺกเจ เยน ภควา
เตนฺณยฺชลิยฺปนจเมตฺวา ตตฺถเดวันฺตรธายีสุ: อโยเปกฺกเจ นามโคตฺตํ
สวเวตฺวา ตตฺถเดวันฺตรธายีสุ: อโยเปกฺกเจ อญฺ्ञาหิภวตา ตตฺถเดวันฺตรธายีสุ.

อถ โข ภควา ตสฺสสว วิคฺติยา อจฺฉเยน ภิกฺขุ อามันเตสิ

“อัม ภิกขเว รตต จอคาโร มหาราชา มเหตยา จ ยักขเสนา
 มหิตยา จ คัมภีร์พเนนา มหิตยา จ กุมภันตเสนา มหิตยา จ
 นาคเสนา จตฺททิสฺ รกฺขํ จเปตฺวา จตฺททิสฺ คุมฺพํ จเปตฺวา
 จตฺททิสฺ โอวณํ จเปตฺวา อภิกกัณฺทาย รัศฺสิยา อภิกกัณฺทวณฺเณ
 เกวลกบฺป์ คิชฺฌณฺฏํ โอภาเสตฺวา เยนํ เทนุปลงฺกมิตฺสุ;
 อฺยุปลงฺกมิตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัตํ นิสฺสีทฺสุ มํ โอ ภิกข
 ยักขา อပ္ปํเปกฺกเจ มํ อภิวาเทตฺวา เขมมฺนัตํ นิสฺสีทฺสุ อပ္ปํเปกฺกเจ
 มยา สักกํ สัมโมทิตฺสุ สัมโมทิตฺวา กมํ สาราณํ จิตฺตํเรตฺวา
 เอกมฺนัตํ นิสฺสีทฺสุ อပ္ปํเปกฺกเจ เยนํ เทนฺนํชณฺเณปนาเมตฺวา เอกมฺนัตํ
 นิสฺสีทฺสุ อပ္ปํเปกฺกเจ นามโควิทํ สวาเรตฺวา เอกมฺนัตํ นิสฺสีทฺสุ อပ္ปํเปกฺกเจ
 ตุนฺทํภูตา เอกมฺนัตํ นิสฺสีทฺสุ. เอกมฺนัตํ นิสฺสินฺโน โข ภิกขเว
 เวสฺสสวณฺ มหาราชา มํ เขตฺตโวจ “สันฺติ ทิ ภันเต อูฬาราย ยักขา
 ภควโต อပ္ปํปลันนา, สันฺติ ทิ ภันเต อูฬาราย ยักขา ภควโต
 ปลันนา. สันฺติ ทิ ภันเต มัชฌิมา ยักขา ภควโต อပ္ปํปลันนา,
 สันฺติ ทิ ภันเต มัชฌิมา ยักขา ภควโต ปลันนา. สันฺติ
 ทิ ภันเต นีจา ยักขา ภควโต อပ္ปํปลันนา, สันฺติ ทิ ภันเต นีจา
 ยักขา ภควโต ปลันนา. เภกฺกเยน โข ปน ภันเต ยักขา
 อပ္ปํปลันนา เภว ภควโต: ตํ กิธฺสํ เทสุ? ภควา ทิ ภันเต
 ปาณาติปาตา เวรมณียา อัมมํ เทเสติ, อทินฺนาทานา เวรมณียา อัมมํ
 เทเสติ, กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณียา อัมมํ เทเสติ, มุสาสาทา เวรมณียา

ธัมมํ เทเสติ. สุมเมธะยัชชปมาทัญญานา เวระณิยา ธัมมํ เทเสติ.
 เขภุญเณน โข ปณ กัณเฑ ยักขา อัมปฏิวริตา เขว ปาณวติปาสา
 อัมปฏิวริตา อทินนทานา อัมปฏิวริตา กามะสุ มิจจาจรา อัมปฏิวริตา
 มุสาจาทา อัมปฏิวริตา สุมเมธะยัชชปมาทัญญานา, เทสัณฺติ โถติ
 อัมปัมม ฌมปา. สันติ ทิ กัณเฑ ภวโต สวภา อรัณเณ วณบัตตานิ
 มันตานิ เสนาสานา ปฏิเสวันฺติ อัมปัสสัทธานิ อัมปนิคฺโฆสานิ
 วิชนวาทานิ มนุสฺสธมมเสยฺยานิ ปฏิสฺสัณฺณานํ ปาณิ. ตตฺตา อัมป
 อุมาริยา ยักขา นิวาติโน. เข อิมัสสํ ภวโต ปาณน อัมปัสสันนา.
 เทสํ ปสาทาย อุตฺตมฺมํ กัณเฑ ภวมา ธมฺมณิยํ รัจ ภิภฺชุน
 ภิภฺชุนํ อูปาสกานํ อูปาสิกานํ คุตฺติยา รัจชาย อวิหิสา
 ผาสฺวิหารายาติ. อวิสาเสติ โข อหํ ภิภฺชเว ตุนฺหิภาเว. อล โข
 ภิภฺชเว เวสฺสตาโน มหาราชา มํ อวิสาสนํ วิทิตฺวา ทาย เวลายํ
 อิมํ ธาณานาฏยํ รัจช อภาสิ

วิปัสสิสส นมัตถุ

จักขุมันตัสส สิริมโต,

สิขิสส นมัตถุ

ตัพพภูตานุกัมปโน.

ๆ เป ฯ (โส เขว ปุริโม เปยฺยาโต วิทฺวาเรตฺถ์โพ). อัม โข
 มาวติ ธาณานาฏยา รัจชา ภิภฺชุน ภิภฺชุนํ อูปาสกานํ อูปาสิกานํ
 คุตฺติยา รัจชาย อวิหิสา ผาสฺวิหารายาติ. เสนิตฺตานิ มยฺ มาวติ
 ศจฺฉาม, พหุกิจฺจา มยฺ พหุภรณียาติ. ยัสสัทธานิ ตุมฺเห มหาราชาโน
 กาลํ มณฺณดาติ. ลล โข ภิภฺชเว จิตฺวาโน มหาราชา อุมฺมจายา

มํ อภิราเทตฺวา ปทักฺขิณํ กัตฺวา ตตฺถเวณฺณตรธายีสุ. เตปิ โข
 ภิกฺขเว ยักฺขา อญฺเญยฺยาตฺมา อັบเปกฺกเจ มํ อภิราเทตฺวา ปทักฺขิณํ
 กัตฺวา ตตฺถเวณฺณตรธายีสุ: อັบเปกฺกเจ มยา ตักฺขํ ตมฺโมทิสฺสุ;
 ตมฺโมทนียํ กถํ ตารานิยํ วิตฺติสาเรตฺวา ตตฺถเวณฺณตรธายีสุ: อັบเปกฺกเจ
 เยเนหํ เทนฺณิยลิมฺปิณามะตฺวา ตตฺถเวณฺณตรธายีสุ: อັบเปกฺกเจ นามโคตฺตํ
 ลำเวตฺวา ตตฺถเวณฺณตรธายีสุ: อັบเปกฺกเจ ตุนฺเหภุตา ตตฺถเวณฺณตรธายีสุ.
 อสุตฺตนิหาล ภิกฺขเว อญฺเญนาญฺญิ รักฺขํ, ปริยาปุณณํ ภิกฺขเว
 อญฺเญนาญฺญิ รักฺขํ, ธาเรตฺวา ภิกฺขเว อญฺเญนาญฺญิ รักฺขํ, อตฺถสํวิหิตาย
 ภิกฺขเว อญฺเญนาญฺญา รักฺขา ภิกฺขุณฺํ ภิกฺขุณฺีณํ อูปาสกานํ อูปาสิกานํ
 คุตฺติยา รักฺขาย อวิหีสาย ฆาตฺตฺวาหะรายาติ. อิทมโวจ ภควา. อตฺตมณํ
 เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสีตํ อภินันฺทุนฺติ

อญฺเญนาญฺญิสฺสํทํ นวํ สมฺมตฺตํ.

สังคีตลิลิต ทลิม.

เอวี่เม สุกต์. เอกั สมยั ภควา มัลลเสสุ จาริกณัจรมานโน
มหตา ภิกขุสัเขน สัทธึ บัณณัจมัคเตหิ ภิกขุสเตหิ เยน
ปาวา นาม มัลลัน นลริ ตทวสริ. ตัตฺร สุกฺ ภควา ปาวายั วิหริ
จุนท์สัสส กัมมการปุตตัสส อัมพเวเน.

เตน โข ปณ สมเณน ปาเวยยกานั มัลลัน อุกกัถกั นาม
นวั สันจาคารุ อจิรการิตุ โหติ อนันชามวุตถิ สมเณน วา พริทธีมเณน
วา เกณจิ วา มนุสสสุตฺต. อัสสัโสสุ โข ปาเวยยกา มัลล
“ภควา ภิก มัลลเสสุ จาริกณัจรมานโน มหตา ภิกขุสัเขน สัทธึ
บัณณัจมัคเตหิ ภิกขุสเตหิ ปาวุ อนุปัตตโต ปาวายั วิหริ จุนท์สัสส
กัมมการปุตตัสส อัมพเวเนติ. อถ โข ปาเวยยกา มัลลเณ เยน ภควา
เตนปัสสจกมัสสุ; ออุปัสกมิตฺวา ภควันตึ อภิวาเทตฺวา เอกมันตึ นิสิทฺธ.
เอกมันตึ นิสินฺหา โข ปาเวยยกา มัลลเณ ภควันตึ เขตทโวจุ
“อิธ ภันเต ปาเวยยกานั มัลลัน อุกกัถกัณนาม นวั สันจาคารุ
อจิรการิตุ โหติ อนันชามวุตถิ สมเณน วา พริทธีมเณน วา เกณจิ
วา มนุสสสุตฺต, ตถิง โข ภันเต ภควา ปจฺม ปวิภูณฺชตุ, ภควตา
ปจฺม ปวิภูตติ ปจฺจนา ปาเวยยกา มัลลเณ ปวิภูณฺชิสสัณฺติ,
ตทสส ปาเวยยกานั มัลลัน ธีวเรตฺตึ หิตาย สุชายาติ. อภิวาเสสิ
โข ภควา ตุนฺหิภาเวเน. อถ โข ปาเวยยกา มัลลเณ ภควโต

ยชา คัม ภุช โยชช อัมมวินเย ทูปเปเวทิตะ อัมมโน อณฺเฐ สวักขาโต
 อสัมมาสัมพุทฺธัมมปเปเวทิตะ. ภินฺนญฺเป อัมมปฏิสระเน. ออชฺฉนฺโต. ออชฺฉนฺโต
 สารีปุตฺโต. ภิกฺขุ. อามันเตสิ. "นิคฺคณฺโง. ชาจุโร. นามญฺหุทฺโต. ปาชาเย
 อณฺเฐ. กาลกโต, ตตฺถ. กาลกิริยา. ภินฺนา. นิคฺคณฺ. เมวํทึทกชาตา
 ๆ เป ๆ. ภินฺนญฺเป. อัมมปฏิสระเน. เอตฺถนฺโต. ชาจุโร. โหติ
 ทูรากฺชาเต. อัมมวินเย. ทูปเปเวทิตะ. อัมมโน. อณฺเฐ. สวักขาโต.
 อสัมมาสัมพุทฺธัมมปเปเวทิตะ. ออ. โช. ปชาจุโร. อัมมทก. ภาวชา.
 อัมโม. สวักขาโต. สวักขาโต. นิยยานิโก. อุปสมลวักคณิโก.
 สัมมาสัมพุทฺธัมมปเปเวทิตะ, ตตฺถ. สัพพะเทว. สังคายตัพพ. น. วิวาทิตัพพ.
 ยถา. พหุมนํ. อัมมโน. อสฺส. จิวัจฺจ. จิตฺก, ตตฺถ. พุทฺธนิยา.
 พุทฺธนิยา. โยจณนํ. ปาย. อสฺส. นิตาย. สว. เทว. นุสฺसान.
 กโต. ชาจุโร. อัมมทก. ภาวชา. อัมโม. สวักขาโต. สวักขาโต.
 นิยยานิโก. อุปสมลวักคณิโก. สัมมาสัมพุทฺธัมมปเปเวทิตะ, ตตฺถ. สัพพะเทว.
 สังคายตัพพ. น. วิวาทิตัพพ. ยถา. พหุมนํ. อัมมโน. อสฺส.
 จิวัจฺจ. จิตฺก, ตตฺถ. พุทฺธนิยา. พุทฺธ. สว. โยจณนํ. ปาย.
 อสฺส. นิตาย. สว. เทว. นุสฺसान. อสฺส. โช. ชาจุโร. เสน. ภาวชา.
 อสฺส. อสฺส. สัมมาสัมพุทฺธ. เอต. อัมโม. สวักขาโต.
 ตตฺถ. สัพพะเทว. สังคายตัพพ. น. วิวาทิตัพพ. ย. ย. พหุมนํ. พุทฺธนิยา.
 พุทฺธนิยา. โยจณนํ. ปาย. อสฺส. นิตาย. สว. เทว. นุสฺसान. กโต. เอต.

สมโณ จ. วิปัสสิโก จ. สมณิวิปัสสิโก บัณฑิตนิมิตต์ตวัจ. บัณฑิตโ จ
 อภิวิชโย จ. สิลวิปัตติ จ. ติฏฐิจิวิปัตติ จ. สิลลัมปทา จ
 ติฏฐิจิลัมปทา จ. สิลวิสุตฺติ จ. ติฏฐิจิวิสุตฺติ จ. ติฏฐิจิวิสุตฺติ โข
 ปณฺณมม ติฏฐิจิสุตฺติ จ. ปณฺณมม. สัมเวโค จ. สัมเวชนิเยสุ จาเนสุ
 สัมเวคัสส จ. โยนิโส ปณฺณมม. ติฏฐิจิวิสุตฺติ จ. กุสละสุ ธัมมม
 ติฏฐิจิวิสุตฺติ ปณฺณมม. วิชชา จ. วิมุตติ จ. ขมฺม ฌาน
 อนุปัตตา ฌาน. อิม โข อารุโห เทน ภควตา ชานตา
 บัณฑิตา อรหตา สัมมาสัมพุทฺธเณ เทว ธัมมา สัมมทักขตา, ตตฺถ
 สัพพะเทว สักกายัตถิ ๑ เป ๑ สุขาย เทวมนุสฺसानันติ.

อตฺถิ โข อารุโห เทน ภควตา ชานตา บัณฑิตา อรหตา
 สัมมาสัมพุทฺธเณ ตโย ธัมมา สัมมทักขตา, ตตฺถ สัพพะเทว
 สักกายัตถิ ๑ เป ๑ อตฺถาย หิตาย อสุขาย เทวมนุสฺसान. กตเม
 ตโย ธัมมา? ตีณิ อุกุสลมุลานิ: โสโก อุกุสลมุลํ โสโก อุกุสลมุลํ
 โมโห อุกุสลมุลํ. ตีณิ กุสลมุลานิ: อโสโก กุสลมุลํ อโสโก
 กุสลมุลํ อโมโห กุสลมุลํ. ตีณิ กุสลมุลานิ: กายกุสลมุลํ วิกุสลมุลํ
 มโนกุสลมุลํ. ตีณิ กุสลมุลานิ: กายกุสลมุลํ วิกุสลมุลํ มโนกุสลมุลํ.
 ตโย อุกุสลมุลานิ: กามวิตักโก พยาปาทวิตักโก วิหิตาวิตักโก.
 ตโย กุสลมุลานิ: เนกขัมมวิตักโก อพฺยาปาทวิตักโก อวิหิตาวิตักโก.
 ตโย อุกุสลมุลานิ: กามสังกัปปํ พยาปาทสังกัปปํ วิหิตาสังกัปปํ.
 ตโย กุสลมุลานิ: เนกขัมมสังกัปปํ อพฺยาปาทสังกัปปํ.

อวหัสสาลังกัปปิโย. ติสโส อกุสสาลังกัปปิโย. กามาลังกัปปิโย. พยาปาทาลังกัปปิโย.
 วิหัสสาลังกัปปิโย. ติสโส กุสสาลังกัปปิโย. เนกขัมมัลลังกัปปิโย. อพยาปาทาลังกัปปิโย.
 อวหัสสาลังกัปปิโย. ติสโส อกุสสาลังกัปปิโย. กามาลังกัปปิโย. พยาปาทาลังกัปปิโย.
 วิหัสสาลังกัปปิโย. ติสโส กุสสาลังกัปปิโย. เนกขัมมัลลังกัปปิโย. อพยาปาทาลังกัปปิโย.
 อวหัสสาลังกัปปิโย. อปราชย. ติสโส ลังกัปปิโย. กามาลังกัปปิโย. รูปาลังกัปปิโย. อรูปาลังกัปปิโย.
 อปราชย. ติสโส ลังกัปปิโย. รูปาลังกัปปิโย. อรูปาลังกัปปิโย. นิโรธาลังกัปปิโย. อปราชย.
 ติสโส ลังกัปปิโย. หีนาลังกัปปิโย. มัชฌิมาลังกัปปิโย. ปณินทาลังกัปปิโย. ติสโส ตัณหา:
 กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา. อปราชย. ติสโส ตัณหา:
 กามตัณหา รูปตัณหา อรูปตัณหา. อปราชย. ติสโส ตัณหา:
 รูปตัณหา อรูปตัณหา นิโรธตัณหา. ติสโส สัมโพธิญาณ: สักกกายทิฏฐิจิ
 วิจิกิจฺจมา สัลลหิตตปญฺญมาโส. ตโย ชาลว: กามาลว ภวาลว
 อวิชาลว. ตโย ภว: กามภว รูปภว อรูปภว. ติสโส เสดนา:
 กามเสดนา ภวเสดนา พหิมจริยเสดนา. ติสโส วิธว: “เสธโยหมัสสมีติ
 วิธว “สทิสโสหมัสสมีติ วิธว “หีนโสหมัสสมีติ วิธว. ตโย อตฺถว: อตฺถโต
 อตฺถว อนาคตโต อตฺถว ปัจจุปปันโน อตฺถว. ตโย อณฺฑว: สักกกายอณฺฑโต
 สักกกายสมุทฺทอณฺฑโต สักกกายนิโรธอณฺฑโต. ติสโส เวทนา: สุข
 เวทนา ทุกฺขเวทนา อทุกฺขมสุขเวทนา. ติสโส ทุกฺขตา: ทุกฺขทุกฺขตา
 สขารทุกฺขตา วิปริณามทุกฺขตา. ตโย วาสว: มิจฺฉัตตนิยโต วาส
 สัมมัตตนิยโต วาสว อนินยโต วาสว. ติสโส กัมมว: อตฺถว วา อตฺถว
 อารพฺภว กัมมว วิจิกิจฺจว นามิจฺจว น สัมปัสสว, อนาคตว วา อตฺถว

อารพัก กังขกั วิจิกิจณฺติ นามิมุจฺจติ น สัมปัสสิตติ, เขตฺตทฺธิ วา
 บัจฺจุบฺบັນนํ ยถํธานํ อารพัก กังขกั วิจิกิจณฺติ นามิมุจฺจติ
 น สัมปัสสิตติ, ตีณิ ตถาคคฺคัสส อรัคฺเคยฺยยาปิ ปริสุทฺธกฺขมาจาวโร
 อวฺุโส ตถาคโต, นัตถิ ตถาคคฺคัสส กบฺบสุจฺจวิตฺ, ยํ ตถาคโต
 รกฺเคยฺย “มา เม อิทํ ปโร ธนฺณวาสีหิ, ปริสุทฺธกฺขมาจาวโร
 อวฺุโส ตถาคโต, นัตถิ ตถาคคฺคัสส วิจิจฺจวิตฺ, ยํ ตถาคโต
 รกฺเคยฺย “มา เม อิทํ ปโม ธนฺณวาสีหิ, ปโมจฺจมาจาวโร
 อวฺุโส ตถาคโต, นัตถิ ตถาคคฺคัสส โมจฺจวิตฺ, ยํ ตถาคโต
 รกฺเคยฺย “มา เม อิทํ ปโร ธนฺณวาสีหิ, คโย กิณฺณนํ วาโค กิณฺณนํ
 โทโส กิณฺณนํ โมโท กิณฺณนํ, คโย อคฺคิ: วาคคฺคิ โทคฺคิ
 โมคฺคิ, อปฺเปมิ คโย อคฺคิ: ยานุเมยฺยคฺคิ ทักฺขิเนยฺยคฺคิ คหปคฺคิ,
 ติวิเณ รุปสฺสโรหิ: สนิทฺถสณฺธํปฺปฏฺชนุเป อนิทฺถสณฺธํปฺปฏฺชนุเป
 อนิทฺถสณฺธํปฺปฏฺชนุเป, คโย สขามา: ปุณฺณมาโรชชาโร อปุณฺณมาโรชชาโร
 อานนฺดาโรชชาโร, คโย ปุคฺคธมา: เสกฺโข ปุคฺคโธ อเสกฺโข ปุคฺคโธ
 เนวเสกฺโขนาเสกฺโข ปุคฺคโธ, คโย เถวา: ชาลเถโว ธมฺมเถโร
 สัมมตเถโร, ตีณิ ปุณฺณกิริยาวัตถุณิ: ทานมยํ ปุณฺณกิริยาวัตถุ
 สีลมยํ ปุณฺณกิริยาวัตถุ, ภาวนามยํ ปุณฺณกิริยาวัตถุ, ตีณิ
 โจทฺทาวัตถุณิ: ทิฏฺฐิเจณ สุตฺเตน ปริสํกายน, คัสสโธ กามุปวัตติโย:
 สันนํทวฺุโส สัตถา: บัจฺจุบฺบํ จิเรกามา, เท บัจฺจุบฺบํ จิเรสุ - กามเฏ
 จกํ วัตเตนฺติ เสงฺฆคณฺธิ มนุสฺสสา เอกจฺเจ จ เทวา เอกจฺเจ จ

วินิปาติกา, อัม ปจมา กามุปปัตติ. สันตาวุโส สัตตา นิยมิตกามา,
 เต นิยมินิศา นิยมินิศา กามะสุ วสั วักเตนติ เสยฺยถาปี
 เทวา นิยมานรติ, อัม ทุติยา กามุปปัตติ. สันตาวุโส สัตตา
 ปรมนิมิตกามา, เต ปรมนิมิเตสุ กามะสุ วสั วักเตนติ เสยฺยถาปี เทวา
 ปรมนิมิตวสวัตติ, อัม ทุติยา กามุปปัตติ. ติสโส สุธูปัตติโย:
 สันตาวุโส สัตตา สุอัม ปาเทควา อัม ปาเทควา สุขั วิหรันติ เสยฺยถาปี
 เทวา พรหมิกายิกา, อัม ปจมา สุธูปัตติ. สันตาวุโส สัตตา สุขะ
 อภิสันนา ปริสันนา ปริปุมา ปริบัญญัติ, เต กทาจิ กรหจิ อุทานิ
 อุทานันติ “อโห สุอัม ปาเทควา อัม ปาเทควา สุขั วิหรันติ เสยฺยถาปี
 อัม ทุติยา สุธูปัตติ. สันตาวุโส สัตตา สุขะ อภิสันนา ปริสันนา
 ปริปุมา ปริบัญญัติ. เทวา สุกุสิตา จิโหสุขัง ปฏเวเทนติ
 เสยฺยถาปี เทวา สุกุสิตา อัม ทุติยา สุธูปัตติ. ติสโส บัณเฑาะ:
 เสกขา บัณเฑาะ อเสกขา บัณเฑาะ เนวเสกขานาเสกขา บัณเฑาะ. อปฺยาปี
 ติสโส บัณเฑาะ จินตมยา บัณเฑาะ สุตมยา บัณเฑาะ ภาวนามยา
 บัณเฑาะ. ตินาธุอาปิ: สุตาวุจํ ปวิเวกาธุจํ บัณเฑาะ. ตินินทริยานิ:
 อนุณตบัพลัสสมิทนิทริยํ อนุณินทริยํ อนุณตาวินทริยํ.
 ตินิ จักขุ: มัสจักขุ ทิพพจักขุ บัณเฑาะจักขุ. ติสโส ลิกขา:
 อธิสัสลิกขา อธิจิตตลิกขา อธิบัณเฑาะลิกขา. ติสโส ภาวนา: กายภาวนา
 จิตตภาวนา บัณเฑาะภาวนา. ตินิ เทวตริยานิ: รัสสนาอนุตตริยํ
 ปฏิปาณาอนุตตริยํ อนุตตนาอนุตตริยํ. ตโย สสมาธิ: สวิตักกวิจาโร

สมาธิ อวิคตกวิจามัตโต สมาธิ อวิคตกวิจาโร สมาธิ. อปฺเรป
 ตโย สมาธิ: สุลฺปนโต สมาธิ อนิมิตฺโต สมาธิ อပ္ปณฺหิตโต
 สมาธิ. ตีณิ โสเจยฺยานิ: กายโสเจยฺยํ วจีโสเจยฺยํ มโนโสเจยฺยํ.
 ตีณิ โมเนยฺยานิ: กายโมเนยฺยํ วจีโมเนยฺยํ มโนโมเนยฺยํ. ตีณิ
 โกธัลลํ: ขายโกธัลลํ อปายโกธัลลํ อฺปายโกธัลลํ. ตโย มทา:
 อาโรคฺยมโต โยพฺพนมโต ชาติมโต. ตีณาริปเตยฺยานิ: อตฺตาริปเตยฺยํ
 โลการิปเตยฺยํ ธมฺมาริปเตยฺยํ. ตีณิ กถาวตฺถุณิ: อคฺคํ วา อตฺธานํ
 อารพฺภํ กถํ กถเอยฺย “เอวํ อโหสิ อคฺคัมมํตฺธานํ”ติ, อนาถํ วา
 อตฺธานํ กถํ กถเอยฺย “เอวํ ภวิสฺสติ อนาถมมํตฺธานํ”ติ, เขตรํ
 วา มจฺจุยฺยํตฺถํ อตฺธานํ อารพฺภํ กถํ กถเอยฺย “เอวํ เขตรํ
 มจฺจุยฺยํตฺถํ”ติ. ติสฺโส วิชฺชา: ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณํ วิชฺชา สัตตฺตํ
 จุตฺตปฺปาทํ ญาณํ วิชฺชา อาตฺตํ ชฺเช ญาณํ วิชฺชา. ตโย วิหารา:
 ทิโพยฺม วิหารโร พหฺมวิหารโร อริโย วิหารโร. ตีณิ ปาฏิหาริยา:
 อิทธิปาฏิหาริยํ อายตฺตปาฏิหาริยํ อนุสาสนิปาฏิหาริยํ. อิมํ โข
 อวฺสุโส เตน อภยํ อานนฺทํ มัลลํ อหตฺตา สัมมาสมฺมชฺเชน
 ตโย ธมฺมา สัมมํทักฺขตา, ตตฺถ สัพฺเพเทว สังคายนีตฺตํ น
 วิวทิตฺตํ ๑ เป ๑ อตฺถาย ทิสาย สฺขาย เทวมนุสฺसानํ.

สังคยติภัก นิจฺจํ จิตฺ.

อัมมิ อัมมิ โข อารุโธ เตน ภควตา ชานตา มัลลสตา อรหตา
 อัมมิ อัมมิ พุทโธ จิตตาโร อัมมิ อัมมิ ทักขาตา, ตัตถ สัพเพหเว
 สจฺจายตัพเพ ๑ เป ๑ อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสํ
 กตเม จิตตาโร? จิตตาโร สติปัญฺญา: อารุโธ ภิกฺขุ กาเย
 กายาณุปัสสี วิหริ, อาตาปี สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก
 อภิรัชฺฌาโทมนัสฺสํ; เวทนาสุ เวทนา. จิตฺเต จิตฺตา. อัมเมสุ อัมมานุปัสสี
 วิหริ. อาตาปี สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิรัชฺฌาโทมนัสฺสํ.

จิตตาโร สัมมปฺปอาภา: อารุโธ ภิกฺขุ อนุปฺปन्नํ ปาปกาณฺ
 อกุสลํ อัมมานํ อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ
 ขารภติ จิตฺตํ บัคฺคณฺหาติ ปทหติ; อนุปฺปन्नํ ปาปกาณฺ
 อกุสลํ อัมมานํ ปทานาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ ขารภติ
 จิตฺตํ บัคฺคณฺหาติ ปทหติ; อนุปฺปन्नํ กุสลํ อัมมานํ
 อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ ขารภติ จิตฺตํ บัคฺคณฺหาติ
 ปทหติ; อนุปฺปन्नํ กุสลํ อัมมานํ จิตฺตยา อสํโมสย
 ภิชฺ โยภาวาย เวลฺลํ อานาย ปาปริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี
 วิริยํ ขารภติ จิตฺตํ บัคฺคณฺหาติ ปทหติ.

จิตตาโร อิทฺธิปาหา: อารุโธ ภิกฺขุ ฌนฺตํสมาธิปธานํ สขารสมันนํ นาคคํ
 อิทฺธิปาทํ ภาเวติ; วิริยตฺสมาธิปธานํ สขารสมันนํ นาคคํ อิทฺธิปาทํ
 ภาเวติ; จิตฺตตฺสมาธิปธานํ สขารสมันนํ นาคคํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ;

โลกิ เมตฺตาสทฺทเคน เจตสา วิปฺโลเม มหัลลเคน อัมปมาเนเน
 อเวเรน อพฺยาบฺบเณน ผริตฺวา วิหริติ. กรุณาสทฺทเคน เจตสา.
 มุทิตาสทฺทเคน เจตสา. อุมฺเภกฺขาสทฺทเคน เจตสา. เอกํ ทิสํ ผริตฺวา
 วิหริติ, ตถา ทฺวํ, ตถา ทฺวํ, ตถา จตุตฺถํ, อิติ อุมฺโห อิริยํ
 สัพฺเพหิ สัพฺพัตถํ ตาย สัพฺพาวนํตํ โลกิ อุมฺเภกฺขาสทฺทเคน เจตสา วิปฺโลเม
 มหัลลเคน อัมปมาเนเน อเวเรน อพฺยาบฺบเณน ผริตฺวา วิหริติ.

จัตถาโร อรุปา: อิทาสุโต ภิกฺขุ สัพฺพโส รุปสํวณํ
 ภาสิทฺวา ปฏิขสํวณํ อตฺถังคมา นานัตถสํวณํ อมนสิการา
 “อนันฺโต อากาโสติ อากาสานํจายตนํ อุปสํมบัชฺช วิหริติ, สัพฺพโส
 อากาสานํจายตนํ สมตฺติกัมมํ” อนันฺตํ วิณฺณณณฺตี วิณฺณณณฺจายตนํ
 อุปสํมบัชฺช วิหริติ, สัพฺพโส วิณฺณณณฺจายตนํ สมตฺติกัมมํ
 “นตฺถิ กิลฺลํ จิตฺติ อากิลฺลจํวณายตนํ อุปสํมบัชฺช วิหริติ,
 สัพฺพโส อากิลฺลจํวณายตนํ สมตฺติกัมมํ เวนสํวณานํจายตนํ
 อุปสํมบัชฺช วิหริติ.

จัตถาโร อัมมสํวณํ: อิทาสุโต ภิกฺขุ สํชาเยกํ ปฏฺฐิเสวติ,
 สํชาเยกํ อธิวาเสติ, สํชาเยกํ ปวิเรชฺเชติ, สํชาเยกํ วิโนเทติ

จัตถาโร ขวียวธฺวา: อิทาสุโต ภิกฺขุ สันตุญฺโง โหติ อิตริตฺเรณ
 จีวเรณ อิตริตฺรจีวรสันตุญฺจิยา จ วธฺนฺวาที, น จ จีวรเหตุ อเนสฺนํ
 อัมปปฏิเป อายสฺสชิตฺติ, อลลํธา จ จีวรํ น ปวิธสฺสชิตฺติ, ลลํธา จ จีวรํ

อหิโต อมฤตจิโต อัมรณามันโน อาทินาฬัสสาวิ นิสัสรณบับโธ
 ปรีกฤษติ; คาย จ ปณ อิตริตรเจวสันตัญญุจียา เนวักตานุกกเสติ
 น ปรั วัมภติ, โย หิ ตตถ ทักโข ธมมโร สัมปชาโน ปฏิสสโต.
 อม วุจจตาอุโส ภิกขุ โปภาเน อคคัลลเณ อริยวเส จิโต.
 ปณ จปรั ชาอุโส ภิกขุ สันตัญญุโจ โหติ อิตริตเม ปันนทปาเตน
 อิตริตรบันนทปาตสันตัญญุจียา จ วัมภนาที, น จ ปันนทปาตเตตุ
 อนนสน อัมปปฏิรูป อามรชติ, อลัทธา จ ปันนทปาท น ปรีตัสสติ,
 ลัทธา จ ปันนทปาท อหิโต อมฤตจิโต อัมรณามันโน อาทินาฬัสสาวิ
 นิสัสรณบับโธ ปรีกฤษติ; คาย จ ปณ อิตริตรบันนทปาตสันตัญญุจียา
 เนวักตานุกกเสติ น ปรั วัมภติ, โย หิ ตตถ ทักโข
 ธมมโร สัมปชาโน ปฏิสสโต. อม วุจจตาอุโส ภิกขุ โปภาเน
 อคคัลลเณ อริยวเส จิโต. ปณ จปรั ชาอุโส ภิกขุ สันตัญญุโจ
 โหติ อิตริตเม ปันนทปาเตน อิตริตรเสนาสนสันตัญญุจียา จ วัมภนาที,
 น จ เสนาสนเตตุ อนนสน อัมปปฏิรูป อามรชติ, อลัทธา จ เสนาสน
 น ปรีตัสสติ, ลัทธา จ เสนาสน อหิโต อมฤตจิโต อัมรณามันโน
 อาทินาฬัสสาวิ นิสัสรณบับโธ ปรีกฤษติ; คาย จ ปณ
 อิตริตรเสนาสนสันตัญญุจียา เนวักตานุกกเสติ น ปรั วัมภติ, โย หิ
 ตตถ ทักโข ธมมโร สัมปชาโน ปฏิสสโต. อม วุจจตาอุโส
 ภิกขุ โปภาเน อคคัลลเณ อริยวเส จิโต. ปณ จปรั ชาอุโส ภิกขุ
 ปาหาวาโม โหติ ปาหาวโต, กาวาโม โหติ ภาวนาโต; คาย

๑ ปณ ปธานามคยา ปธานนติยา ภาวนามคยา ภาวนาคติยา
 เนวตฺตานุกกฺกเสติ น ปณ รัมภะติ, โย เท ตตฺถ ทักโข อนลโส
 สัมปชาโน ปฏิสสโต. ยม วุจฺจทาฺวโส ภิกฺขุ โปราณเณ อคฺคณฺเณ
 อริยวเส จโต.

จิตฺตาริ ปธานานิ: สํวรํปธานํ ปธานํปธานํ ภาวนาปธานํ
 อนุรักฺขนาปธานํ. กตมํทฺวาทฺโส สํวรํปธานํ? อิทาฺวโส ภิกฺขุ
 จักฺขุมา รุปํ ทิสฺวา น นิมนฺตํทฺธวาทิ เทติ นานพฺยณฺชนคฺคาหิ;
 ยตฺถวาอภิรณเมณํ จักฺขุณฺทํริยํ อสฺวตฺ วิหรนฺติ อภิชฺฌาโทมนสฺสา
 ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อณฺวาสสเวยฺยํ, ตตฺส สํวราย ปฏิบัชฺชติ,
 รักฺขติ จักฺขุณฺทํริยํ, จักฺขุณฺทํริเย สํวรํ อายัชฺชติ โสเตน สทฺทํ
 สุตฺวา, ฆานนํ คณฺธํ ขายิตฺวา, ชีรํหาเย วสํ ตายิตฺวา, กาเยน
 โยญฺจํทํ นุสสิทฺวา มนสา ธมฺมํ วิณฺชิตฺวา น นิมนฺตํทฺธวาทิ เทติ
 นานพฺยณฺชนคฺคาหิ; ยตฺถวาอภิรณเมณํ นิมนฺทํริยํ อสฺวตฺ วิหรนฺติ
 อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อณฺวาสสเวยฺยํ, ตตฺส
 สํวราย ปฏิบัชฺชติ, รักฺขติ มนินฺทํริยํ, มนินฺทํริเย สํวรํ อายัชฺชติ.
 อิทํ วุจฺจทาฺวโส สํวรํปธานํ. กตมํทฺวาทฺโส ปธานํปธานํ?
 อิทาฺวโส ภิกฺขุ อุกฺกมฺมํ กามจิตฺตํ นาทิวาเสติ ปชฺหติ
 วิโนทติ พฺยณฺติกโรติ อนภาวคฺคเมติ; อุกฺกมฺมํ พฺยาปาทจิตฺตํ
 ๆ เป ๆ อุกฺกมฺมํ วิทฺธวาทิตํ นาทิวาเสติ ปชฺหติ ๆ เป ๆ
 อุกฺกมฺมํปฺปณฺเน ปาปเก อกุสเล ธมฺमे นาทิวาเสติ ปชฺหติ วิโนทติ

หิมนัสสโรหิ อนนารักขมตฺติ. อิทํ รุจฺจตารุโธ ปธานํปฺปธานํ.
 กตมณฺเฑจารุโธ ภาวนาปฺปธานํ. อิทารุโธ ภิกฺขุ สหิสฺสํโพชฌณฺคํ
 ภาวเต. วิเวกนิสฺสํ วิภาคนิสฺสํ นิโรธนิสฺสํ. โวสํสํคคปริณามํ;
 ธมฺมวิจยสํโพชฌณฺคํ. ภาวเต. วิริยสํโพชฌณฺคํ. ภาวเต.
 ปตฺติสํโพชฌณฺคํ. ภาวเต. ปตฺติสํโพชฌณฺคํ. ภาวเต. สมาริ-
 สํโพชฌณฺคํ. ภาวเต. อปฺปเกชฺสํโพชฌณฺคํ. ภาวเต. วิเวกนิสฺสํ
 วิภาคนิสฺสํ. นิโรธนิสฺสํ. โวสํสํคคปริณามํ. อิทํ รุจฺจตารุโธ
 ภาวนาปฺปธานํ. กตมณฺเฑจารุโธ. ออนุรักษนาปฺปธานํ. อิทารุโธ ภิกฺขุ
 อุมฺมณฺณํ กตฺถกํ. สมารินิมิตฺตํ. ออนุรักษนิ อัญฺจิจิตตฺตํ. ปุฬวกตฺตํ
 วิฬกตฺตํ. วิจฺจิตตฺตํ. อุกฺกมกตฺตํ. อิทํ รุจฺจตารุโธ
 ออนุรักษนาปฺปธานํ.

จัตตาริ ญาณานิ: ธมฺโม ญาณํ, อมฺวเย ญาณํ, ปริจฺเจตญาณํ,
 สัมมตฺติญาณํ. อปรานี. จัตตาริ ญาณานิ: ทุกฺเช ญาณํ, ทุกฺชตฺตมฺมเย
 ญาณํ, ทุกฺชนิโรธ ญาณํ, ทุกฺชนิโรธคามินิยา ปฏิปทาญาณํ.

จัตตาริ โสคาปํหิตียํญาณิ: สัมปฏฺติสํสโร สัตถมฺมมฺสํ
 โยนิโตมนตฺติกาโร ธมฺมานุธมฺมปฏิปัตติ.

จัตตาริ โสคาปํหิตียํ ญาณิ: อิทารุโธ อวิชชาโก ทุกฺเช
 อเวจฺจปํกตฺเทน สมนฺนํ. โหติ “อิตฺถิ. โส. อเวจฺจ. อเวจฺจ
 สมนฺนํ. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ.
 ปุริสทมฺมตฺตาริ. สัตถา. เทวมนุสฺสํ. ทุกฺเช. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ. อเวจฺจ.

จัตตาริ อภคิมณานิ นันทาตตี คัจฉติ, โทสาตตี คัจฉติ,
โมหาตตี คัจฉติ, ภายาตตี คัจฉติ.

จัตตาโร ตัณห์หุเปปาทา: จีวรเหตุ วา อารุโธ ภิกขุโน ตัณห์หา
อุပ္ปัสซัชฌมานา อุပ္ปัสซัชติ. มัตถปาตเหตุ วา อารุโธ ภิกขุโน ตัณห์หา
อุပ္ปัสซัชฌมานา อุပ္ปัสซัชติ. สนาสนเหตุ วา อารุโธ ภิกขุโน ตัณห์หา
อุပ္ปัสซัชฌมานา อุပ္ปัสซัชติ. อธิภาวเหตุ วา อารุโธ ภิกขุโน ตัณห์หา
อุပ္ปัสซัชฌมานา อุပ္ปัสซัชติ.

จตัสโส ปฏิปทา: ทุกขปฏิปทา ทนฺธธาภิณฺณา ทุกขปฏิปทา
ชิยฺเภาภิณฺณา สุขปฏิปทา ทนฺธธาภิณฺณา สุขปฏิปทา ชิยฺเภาภิณฺณา
อปรามิ จตัสโส ปฏิปทา: อักขมา ปฏิปทา ขมา ปฏิปทา,
ทมา ปฏิปทา สมา ปฏิปทา.

จัตตาริ ธัมมปทานิ: อนภิชฌา ธัมมปทํ อพฺยาปาทอ ธัมมปทํ
สम्मัสสติ ธัมมปทํ สัมมาสมาธิ ธัมมปทํ.

จัตตาริ ธัมมสมาทานานิ: อตฺถารุโธ ธัมมสมาทานํ ปัจจุပ္ปันนํ
ทุกขฉลฺเจะ อายตฉนฺจํ ทุกขวิปากํ. อตฺถารุโธ ธัมมสมาทานํ ปัจจุပ္ปันนํ
ทุกขฉลฺเจะ อายตฉนฺจํ สุขวิปากํ. อตฺถารุโธ ธัมมสมาทานํ ปัจจุပ္ปันนํ
ทุกขฉลฺเจะ อายตฉนฺจํ ทุกขวิปากํ. อตฺถารุโธ ธัมมสมาทานํ ปัจจุပ္ปันนํ
ทุกขฉลฺเจะ อายตฉนฺจํ สุขวิปากํ.

จัตตาโร ธัมมกัณฺธธา: สลฺลิกัณฺโธ สมาริกัณฺโธ ปณฺณิกัณฺโธ
วิมุตฺติกัณฺโธ.

จัดตาริ พลานิ: วิริยพลํ สติพลํ สมภาอิพลํ บัณเณวาพลํ.

จัดตาริ อธิฏฐจํณานิ: บัณเณวาธิฏฐจํณํ สัจจํธิฏฐจํณํ จาคาธิฏฐจํณํ
อุปสมภาอิฏฐจํณํ.

จัดตาริ บัณเณหาพิยาการณานิ: เอกังสพิยาการณํนิโย บัณเณท,
ปฏิปุจจํหาพิยาการณํนิโย บัณเณท, วิภังชพิยาการณํนิโย บัณเณท,
จปํนีโย บัณเณท.

จัดตาริ กัมมํณานิ: อัตถาวุโส กัมมํ กณ्हํ กณ्हวิปากํ.
อัสสํวิปากํ กัมมํ สุกกํ สุกกวิปากํ. อัสสํวิปากํ กัมมํ กณ्हํ สุกกํ
กณ्हํวิปากํ. อัสสํวิปากํ กัมมํ อกณ्हํวิปากํ อกณ्हํวิปากํ
กัมมํกัมมํณานิ: สัตถํ.

จัดตาริ สัจจนิกรณานิ: อัมมา: ปุพเพนิวาโส สติยา สัจจนิกรณํนิโย,
สัจจํณํ จตุปปาโต จักขุณา สัจจนิกรณํนิโย, อธิฏฐจํณานิ: กายนิ
สัจจนิกรณานิ: อาสวณํ ขโย บัณเณวา สัจจนิกรณํนิโย.

จัดตาริ โขมา: กาโมโย ภาโวโย ทิฏฐังจิโย อวิชชังโย.

จัดตาริ โยคา: กามโยโค ภาโวโยโค ทิฏฐังจิโยโค อวิชชังโยโค.

จัดตาริ วิสัณโณคา: กามโยวิสัณโณโค ภาโววิสัณโณโค
ทิฏฐังจิโยวิสัณโณโค อวิชชังโยวิสัณโณโค.

จัดตาริ คณ्हณานิ: อภิชฌณา กายคณ्हํ, พียาปาโท กายคณ्हํ,
สัจจํวิปากํวิปากํ กายคณ्हํ, อธิฏฐจํณานิ: กายคณ्हํ.

จัดตาริ อุปปาทานานิ: กามุปาทานํ ทิฏฐุปาทานํ สัจจํวิปากํ
อติฏฐจํณานิ: อุปปาทานานิ.

จตัสโส โยนิโย: อัมพชโยนิ ชลาพุชโยนิ สเลทชโยนิ
โอบปาตักโยนิ.

จตัสโส คัพภาวักกัณฺตีโย: อีธาวุโส เอกัจโจ อสัมปชาโน
มาตุ กุจฺฉิ โธกัณฺตติ, อสัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิสฺสมี จาติ, อสัมปชาโน
มาตุ กุจฺฉิสฺสมา นิกัชฺชติ, อโย ปจฺจมา คัพภาวักกัณฺตี. ปุณฺ จปรํ
ธาวุโส อีธเอกัจโจ สัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิ โธกัณฺตติ, อสัมปชาโน
มาตุ กุจฺฉิสฺสมี จาติ, อสัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิสฺสมา นิกัชฺชติ, อโย ทุตติยา
คัพภาวักกัณฺตี. ปุณฺ จปรํ ธาวุโส อีธเอกัจโจ สัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิ
โธกัณฺตติ, สัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิสฺสมี จาติ, อสัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิสฺสมา
นิกัชฺชติ, อโย ตุตติยา คัพภาวักกัณฺตี. ปุณฺ จปรํ ธาวุโส อีธเอกัจโจ
สัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิ โธกัณฺตติ, สัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิสฺสมี จาติ,
สัมปชาโน มาตุ กุจฺฉิสฺสมา นิกัชฺชติ, อโย จตุตฺถา คัพภาวักกัณฺตี.

จัตตาโร อัตถการปฏิลาภา: อัตถาวุโส อัตถการปฏิลาโก, ยัสฺสมี
อตุตถการปฏิลาภา อตุตถสัณฺเจตนา เยาว กมฺมิตี โน ปรัสนฺเจตนา.
อตุตถาวุโส อตุตถการปฏิลาโก, ยัสฺสมี อตุตถการปฏิลาภา ปรัสนฺเจตนา
เยาว กมฺมิตี โน อตุตถสัณฺเจตนา. อตุตถาวุโส อตุตถการปฏิลาโก, ยัสฺสมี
อตุตถการปฏิลาภา อตุตถสัณฺเจตนา เยาว กมฺมิตี ปรัสนฺเจตนา จ.
อตุตถาวุโส อตุตถการปฏิลาโก, ยัสฺสมี อตุตถการ ปฏิลาภา เยาว
อตุตถสัณฺเจตนา กมฺมิตี โน ปรัสนฺเจตนา.

จตัสโส กัณฺธิณาวสุทฺธโย: อังคาวุโส กัณฺธิณาว, กายกโธ

วิสุตฺตมคฺติ โน ปฏฺฐิตคาคฺคโต. อคฺคธาวุโส ทักขิณา, ปฏฺฐิตคาคฺคโต
 วิสุตฺตมคฺติ โน ทายกโต. อคฺคธาวุโส ทักขิณา เนา ทายกโต
 วิสุตฺตมคฺติ โน ปฏฺฐิตคาคฺคโต. อคฺคธาวุโส ทักขิณา, ทายกโต เนา
 วิสุตฺตมคฺติ ปฏฺฐิตคาคฺคโต จ.

จัตถาริ สังคหวัตถุนิ: ทานํ ปิยวชฺชํ อคฺคธวริยา สมนันตคฺคตา.

จัตถาริ อมริยโฆหารา: มุสสาวาโธ นิสฺสณาวาจา ผรุสฺสวาจา
 สัมมณฺเษปฺปลาโป.

จัตถาริ อมริยโฆหารา: มุสสาวาทา เวรมณิ นิสฺสณาย วาจาเย เวรมณิ
 ผรุสสาเย วาจาเย เวรมณิ สัมมณฺเษปฺปลาปา เวรมณิ.

อปเรเป จัตถาริ อมริยโฆหารา: อทิจฺจโร อทิจฺจวาติตา อคฺคธฺเต
 สุตฺตวาติตา อมฺเต มุตฺตวาติตา อวิณฺณเต อวิณฺณตวาติตา.

อปเรเป จัตถาริ อมริยโฆหารา: อทิจฺจโร อทิจฺจวาติตา อคฺคธฺเต
 อสุตฺตวาติตา อมฺเต อมุตฺตวาติตา อวิณฺณเต อวิณฺณตวาติตา.

อปเรเป จัตถาริ อมริยโฆหารา: อทิจฺจโร อทิจฺจวาติตา สุตฺเต
 อคฺคธฺตวาติตา อมฺเต อมุตฺตวาติตา อวิณฺณเต อวิณฺณตวาติตา.

อปเรเป จัตถาริ อมริยโฆหารา: อทิจฺจโร อทิจฺจวาติตา สุตฺเต
 สุตฺตวาติตา อมฺเต มุตฺตวาติตา อวิณฺณเต อวิณฺณตวาติตา.

จัตถาริ ปุคฺคธาวุโส เอกัจโจ ปุคฺคธโร อคฺคธนฺตโป ไทติ
 อคฺคธปรีตปณานุโยคมมฺยุตฺโต. อคฺคธาวุโส เอกัจโจ ปุคฺคธโร ปณฺนิตโป
 ไทติ ปรีตปณานุโยคมมฺยุตฺโต. อคฺคธาวุโส เอกัจโจ ปุคฺคธโร

อัครันต์ไป จ โหติ อัครปรีดาปนานโยคมนุญต์โต ปรีนัตไป จ
 ประปรีดาปนานโยคมนุญต์โต. อิวาสุโส เอกัจโจ ปุคฺคโล เนว
 อัครันต์ไป โหติ น อัครปรีดาปนานโยคมนุญต์โต น ปรีนัตไป
 น ประปรีดาปนานโยคมนุญต์โต, โส อัครันต์ไป อปรีนัตไป ทิฏฺฐเฐว
 ฌัมม นิจฺจาคโต นิพฺพุโต สัตฺตภูโต สุขปฏิสฺสเวที พหุหิมภูเตน อตฺตนา วิหริติ.

อปเรเป จิตฺตารุ ปุคฺคลา: อิวาสุโส เอกัจโจ ปุคฺคโล อตฺตหิตาย
 ปฏิยັນโน โหติ โน ประหิตาย. อิวาสุโส เอกัจโจ ปุคฺคโล ประหิตาย
 ปฏิยັນโน โหติ โน อตฺตหิตาย. อิวาสุโส เอกัจโจ ปุคฺคโล เนว
 อตฺตหิตาย ปฏิยັນโน โหติ โน ประหิตาย. อิวาสุโส เอกัจโจ
 ปุคฺคโล อตฺตหิตาย เฐว ปฏิยັນโน โหติ ประหิตาย จ.

อปเรเป จิตฺตารุ ปุคฺคลา: ตโม ตมปรายโน ตโม โชติปรายโน
 โชติ ตมปรายโน โชติ โชติปรายโน.

อปเรเป จิตฺตารุ ปุคฺคลา: สมณนจฺโส สมณปญฺโญ สมณปุณฺณรทฺธิโก
 สมเนตฺถ สมณสุขุ: เต. อิม โข อวสุโส เตน ภควตา ชานตา
 บัลลิสฺสา อรหตา สัมมาสัมพุทฺธเณน จิตฺตารุ ฌัมมา สัมมัททักขาตา, ตตฺถ
 สัพฺเพเหว สัจฺจายิตฺถิ ๑ เป ๑ อตฺตถาย หิตาย เทวมนุสฺसानิ.

อตฺถิ โข อวสุโส เตน ภควตา ชานตา บัลลิสฺสา อรหตา
 สัมมาสัมพุทฺธเณน บันฺจ ฌัมมา สัมมัททักขาตา, ตตฺถ สัพฺเพเหว
 สัจฺจายิตฺถิ ๑ เป ๑ อตฺตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानิ กตเม
 บันฺจโร บันฺจจิกฺขิตา. ฐภักขันโธ เวณภักขันโธ สัพฺภิกขันโธ
 สุขารักขันโธ วิณฺณวณฺณิกขันโธ.

บัณฑิตปัทมานักขันธธา: ฐปปัทมานักขันธโธ เวทณูปัทมานักขันธโธ
 สันตูปัทมานักขันธโธ สันตูปัทมานักขันธโธ วิญญานูปัทมานักขันธโธ.

[illegible]

มัจฉา คชโย: นรโย ตรีจกานโยนิ เปตติวิตโย มนุสสา เทวา.

บ๊วย มัจฉริยานิ: ขาวส่มัจฉริย๋ กุรมัจฉริย๋ ตาถมัจฉริย๋
 วุฒันมัจฉริย๋ ธัมมมัจฉริย๋.

บัญชี นีวรณานิ: กามฉัตถ์นีวรณ: พยาบาทนีวรณ: อภินิทสนีวรณ:
อุทธรจกภักจนีวรณ: วิจิทธิกานีวรณ:

บัณฑิต โอรสภานุโยค สโณชฌานี : สักกายทิฏฐิ วิจิตรจำ
 สัตว์พัตตปรมาโสด งามฉนนโต พยาปาโต.

บัณฑิตผู้มีภาคียานี ตัณโณชฌานี: รูปปราโค อรูปปราโค มาโน
 อุตฺถัจจํ อวิชชา.

บัณฺเฑาะฐิโก ปาณินิ ปาณินิ เวรมณี อติเมตนาทนา เวรมณี
กาเมศุ มิถิลาทนา เวรมณี มุชฺลาทนา เวรมณี ตุภาเมธมฺชฺช-
ปมาทฺฐิโก จานา เวรมณี.

บับจ อกัฟพัญ์จนาณิ: อกัฟโฟ ากุโส ชีณาสโว ริกข
 สัม จิรจ ปาณ ชีวตา โวโรเปต. อกัฟโฟ ชีณาสโว ริกข

อทินัน เอยยัสสาต อทาตุ, อภัพโพ ชีณาสโว ภิกขุ เมฉินัน
 ธัมม ปฏเสวิตุ, อภัพโพ ชีณาสโว ภิกขุ สัมปชานมุตสา ภาสิตุ,
 อภัพโพ ชีณาสโว ภิกขุ สันนิการกัม กาม ปริภุญชิตุ เสยฺยถาปิ
 ปุฬเพ อาคาริกภูโต.

บัจจ พยัสสนานิ: ภาตัพยัสสนํ โภคัพยัสสนํ โรคัพยัสสนํ สลลพยัสสนํ
 ทิฏฐิจัพยัสสนํ. นาวุโส สัตถา ภาตัพยัสสนเหตุ วา โภคัพยัสสนเหตุ วา
 โรคัพยัสสนเหตุ วา กายัสส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทุคฺคํ วินิปาตํ
 นิรยํ อุปัชฌายตี. สลลพยัสสนเหตุ วา นาวุโส สัตถา ทิฏฐิจัพยัสสนเหตุ
 วา กายัสส เกทา ปรี มรณา อปายํ ทุคฺคํ วินิปาตํ นิรยํ อุปัชฌายตี.

บัจจ สัมปทา: ภาติสัมปทา โภคิสัมปทา อาโรคยิสัมปทา
 สลลอิสัมปทา ทิฏฐิจิสัมปทา. นาวุโส สัตถา ภาติสัมปทาเหตุ วา
 โภคิสัมปทาเหตุ วา อาโรคยิสัมปทาเหตุ วา กายัสส เกทา ปรี
 มรณา สุตติ สัคคํ โลกํ อุปัชฌายตี. สลลอิสัมปทาเหตุ วา นาวุโส
 สัตถา ทิฏฐิจิสัมปทาเหตุ วา กายัสส เกทา ปรี มรณา สุตติ
 สัคคํ โลกํ อุปัชฌายตี.

บัจจ อาทีนวา ทุสฺสัสส สลลวิภักติยา: อิทาวุโส ทุสฺสโส
 สลลวิภันโน ปมาทาทิกรณํ มหตํ โภคานํ นิคฺขันติ. อปํ ปจฺจโม
 อาทีนโว ทุสฺสัสส สลลวิภักติยา. ปุณฺ ปรํ นาวุโส ทุสฺสัสส
 สลลวิภันนัสส ปาปโก กิตฺติสํโห อพฺภุคฺคัจฉตี, อปํ ทุติโย
 อาทีนโว ทุสฺสัสส สลลวิภักติยา. ปุณฺ ปรํ นาวุโส ทุสฺสโส

สิววิบนโน ยม ยเทว ปริสํ ชุปลังกมตติ สิววิบัตติยา ยม
 ทรัพารมณปริสํ ยม คณปติปริสํ ยม สมณปริสํ. อวิธารโท ชุปลังกมตติ
 มังกุฎโต, ยม คติโย อาทินโว พุสฺสัสสัสส สิววิบัตติยา. ปุณ ปรํ
 อาวุโส พุสฺสัสส สิววิบนโน สัมมูฬิโท กาสํ กโวลิ, ยม จุสฺสโต
 อาทินโว พุสฺสัสส สิววิบัตติยา. ปุณ ปรํ อาวุโส พุสฺสัสส
 สิววิบนโน กายัสส เวธวา ปรํ มรณา ยมํ พุคฺคตติ วินิปาต
 นิรยํ อปบัตติยติ, ยม บัณจโม อาทินโว พุสฺสัสส สิววิบัตติยา.

บัณเฑาะฐ อานิสโส สิวโต สีสัมปทาเย: อิทาสุโต สิววา
 สีสัมปนฺโน อัมปิมาทาธิกรณํ มหํนํโต โภคักขันธํ อธิคัจฉติ. อัม
 ปจโม อานิสโส สิวโต สีสัมปทาเย. ปุณ ะปรํ อิทาสุโต สิววา
 สีสัมปนฺนํนํโต ภัตฺติยาโณ กิตฺติสัทฺโท อัมภุคคัจฉติ, อัม ทุติโย
 อานิสโส สิวโต สีสัมปทาเย. ปุณ ะปรํ อิทาสุโต สิววา
 สีสัมปนฺโน อัม ยํ ยเถว ปริสํ อุตฺตงฺกมฺติ ยถิ ชตฺติยปริสํ
 ยถิ ภัรหํณปริสํ ยถิ คหปติปริสํ ยถิ สมนปริสํ, วิสารโท
 อุตฺตงฺกมฺติ อมฺงกุญฺโท, อัม ทุติโย อานิสโส สิวโต สีสัมปทาเย.
 ปุณ ะปรํ อิทาสุโต สิววา สีสัมปนฺโน อัมมัมพุทฺโธ กาลํ
 กโรติ, อัม จตุตฺโท อานิสโส สิวโต สีสัมปทาเย. ปุณ ะปรํ
 อิทาสุโต สิววา สีสัมปนฺโน กายัสส เภทา ปรํ มรณา สุตฺติ
 สัคคํ โลกํ อปฺปชชติ. อัม บัณเฑาะฐ อานิสโส สิวโต สีสัมปทาเย.

โงเทเกน . อากุโตะ . ภิกษุณา . ปรี . โงเทตูกาเมน . มัตสึจิ . มัตสึโม

อชัณฐัตถ์ อชัณฐัตถ์ ปโร โจเทตัพโพ “กาเลน วักขามิ โน
 อกาเลน, ภูเตน วักขามิ โน อภูเตน, สันเนทฺธน วักขามิ โน ฆรฺรเสน,
 อตฺถสัลลปฺหิเตน วักขามิ โน อนตฺถสัลลปฺหิเตน, เมตฺตจิตฺเตน วักขามิ
 โน โภสัณฺฑเณนาติ. โจเทเกน อารุโธ ภิกฺขุณา ปริ โจเทตฺตกาเมน
 อิมे บัณฺเฑ ธีมฺเม อชัณฐัตถ์ อชัณฐัตถ์ ปโร โจเทตัพโพ.

บัณฺเฑ ปธานิยังคานิ: อิมารุโธ ภิกฺขุ สัตฺถโธ โหติ, สัตฺถทฺหิ ตถาคตฺสัสส
 โพธิ์ “อิตฺถิ สโ ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ วิชฺชาวงฺรณสํมบັນโน
 สุกโต โลกะวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สัตฺถา เทวมุนีสันนํ
 พุทฺโธ ภควาติ; อปัปฺปาทาโ โหติ อปัปฺปาทังโก สมนเวปากินิยา
 คณินิยา สมนันฺนาคโต นาคิสฺสตาย นัจฺจุณฺเฬหยา มัชฌิมาย ปธานักขมาย;
 อสโร โหติ อมายาวิ ยถากุตฺตํ อตฺถํ อวิกตา สัตฺถริ วา วิณฺญ
 วา สฬีหิมจารีสุ; อารทธีววิโยวหริ อกุสลานํ ธีมฺมานํ ปธานายสุ,
 กุสลานํ ธีมฺมานํ อปสัณฺเพทาย อามวา ทตฺถิปรกฺกโม อนิกฺขิตฺตฺวโร
 กุสเลสุ ธีมฺเมสุ; บัณฺเฬววา โหติ อุตฺถยตฺถคามินิยา บัณฺเฬววา สมนันฺนาคโต
 อวิยาย นิพฺเพทิกาย สัมมาทุกฺกชกฺขคามินิยา.

บัณฺเฑ สุตฺถาวสา: อวิทา อปัปฺปาทํ อชัณฐัตถ์ อชัณฐัตถ์ อชัณฐัตถ์

บัณฺเฑ อชณคามินิ: อนนฺตารปรินิพฺพายี อชณจจปรินิพฺพายี

อชณปรินิพฺพายี อชณปรินิพฺพายี อชณปรินิพฺพายี อชณปรินิพฺพายี.

บัณฺเฑ เอตฺถาวสา: อิมารุโธ ภิกฺขุ สัตฺถริ อชณ วิจิจฺจติ เมกขุจฺจติ.

น สัมปัสสเทติ. โย โส อวสุโต ภิกขุ สัตถวิ กังขติ วิจิกจันติ
 นาณุมุจจติ น สัมปัสสเทติ, ตัสส จิต्तํ น นมตี อตตัมปิยา อนุโยคาย
 สาทัจจาเย ปธานาย, ยัสส จิต्तํ น นมตี อตตัมปิยา อนุโยคาย
 สาทัจจาเย ปธานาย, อโย ปจโม เจโตซีโล. ปุณ ปร อวสุโต ภิกขุ
 อโย กังขติ. อโย กังขติ. ติกขาเย กังขติ วิจิกจันติ สัพพหิมจาเรสุ
 กุบีโต โหติ. อนัตถมโม อหตจิตโต โย โส อวสุโต
 ภิกขุ สัพพหิมจาเรสุ กุบีโต โหติ. อนัตถมโม อหตจิตโต
 ชีลชาโต. ตัสส จิต्तํ น นมตี อตตัมปิยา อนุโยคาย สาทัจจาเย
 ปธานาย, ยัสส จิต्तํ น นมตี อตตัมปิยา อนุโยคาย สาทัจจาเย
 ปธานาย, อโย ปจโม เจโตซีโล.

ปัญจ เจตโส วินพันธธา อวสุโต ภิกขุ กาเมสุ อวิตตราโค
 โหติ อวิตถณโณ อวิตถเปโม อวิตถัมปิยา อวิตถปริฬาโ
 อวิตถตโณ. โย โส อวสุโต ภิกขุ กาเมสุ อวิตตราโค
 โหติ อวิตถณโณ อวิตถเปโม อวิตถัมปิยา อวิตถปริฬาโ
 อวิตถตโณ. ตัสส จิต्तํ น นมตี อตตัมปิยา อนุโยคาย สาทัจจาเย
 ปธานาย, ยัสส จิต्तํ น นมตี อตตัมปิยา อนุโยคาย สาทัจจาเย
 ปธานาย, อโย ปจโม เจตโส วิทิสโส. ปุณ ปร อวสุโต ภิกขุ
 กาเม อวิตตราโค โหติ. สจจิต्तํ. รูป อวิตตราโค โหติ. สจจิต्तํ.
 ปุณ ปร อวสุโต ภิกขุ ยาวกัตถํ อุตทวตถกํ คุณชีตวา เสยฺยสุขं
 ยัสสสุขं อภิสสุขं อนุยุตโต โหติ. ปุณ ปร อวสุโต ภิกขุ อภิสสุขं

เทวนิกาย ปณิธาย พริทิมจริย จรติ “อิมินาหิ สึเลน วา วเตน
วา ตเปณ วา พริทิมจริเยณ วา เทโว วา ภวิสสามิ เทวฉัณฺณโร วาติ.
โย โส อาวุโส ภิกขุ ฉัณฺณโร เทวนิกาย ปณิธาย พริทิมจริย
จรติ “อิมินาหิ สึเลน วา วเตน วา ตเปณ วา พริทิมจริเยณ วา
เทโว วา ภวิสสามิ เทวฉัณฺณโร วาติ: ตัสส จิตฺตํ อาตบฺปาย
อนุโยคาย สาทจฺจาย. ปธานาย, อมํ บัลลโฆ เจตโส วิณิพฺพันฺโธ.

บัลลจินฺตริยานิ: จักขณฺท์ริยํ โสตมฺบิยํ ขวานินฺตริยํ
ชีวิทนฺตริยํ กายินฺตริยํ.

อปราณียํ บัลลจินฺตริยานิ: สุขินฺตริยํ ทุกฺขินฺตริยํ โสมนัสสินฺตริยํ
โทมนัสสินฺตริยํ อูปะกัสนฺตริยํ.

อปราณียํ บัลลจินฺตริยานิ: สัตถินฺตริยํ วิริยินฺตริยํ สตินฺตริยํ
สมาธินฺตริยํ บัลลณินฺตริยํ.

บัลลจํ นิสสาร์ณียา อาตุโย: อิวาสุโส ภิกขุโน กามะ.
มนสิ กโรโต กะเมสุ จิตฺตํ น บัณฑิตฺติ น ปัสสิตฺติ น สันตติจฺติ
น วิมุจฺจติ, เนกขัมมํ เจ ปณัสสํ มนสิ กโรโต เนกขัมมํ จิตฺตํ
บัณฑิตฺติ ปัสสิตฺติ สันตติจฺติ วิมุจฺจติ, ตัสสํ ตํ จิตฺตํ สุกตํ สุภาวิตํ
สุวิมุจฺจิตํ สุวิมุตฺตํ วิสยุตํ กามะ, เป จ กามะปจฺจยา
อุมฺบิขฺชิตฺติ อาสวา วิฆาตา ปริฬาหา, มุตฺโต โส เตหิ, น โส
ตํ เวทนํ เวเตติ, อิทมกฺกชาตํ กามานํ นิสสรณํ. ปุณ จปร
อิวาสุโส ภิกขุโน พยาปาหํ มนสิ กโรโต พยาปาเท จิตฺตํ น

บัณฑิตติ น ปลีทติ น สันติภูจติ น วิมุจจติ, อหยาปาห โข
 ปนัสส มนสิ กโรโต อหยาปาเท จิต्तํ บัณฑิตติ ปลีทติ สันติภูจติ
 วิมุจจติ, ตัสสํ ทํ จิต्तํ สุตตํ สุภาวิตํ สุภูจติ สุมุตตํ วิสยุตํ
 อหยาปาเท, เย จ อหยาปาหปัจจยา อပ္ปัสสันติ อาสวา วิฆาตา
 ปริพาหา, มุตโต โส เทหิ, น โส ตํ เวทนํ เวเทติ, อิทมกขาตํ
 อหยาปาหสส นิสสรณํ. ปุณ จปรํ อาวุโส ภิกขุโน วิหสํ มนสิ กโรโต
 วิหเสาย จิต्तํ น บัณฑิตติ น ปลีทติ น สันติภูจติ น วิมุจจติ, ขวิหสํ
 โข ปนัสส มนสิ กโรโต ขวิหเสาย จิต्तํ บัณฑิตติ ปลีทติ
 สันติภูจติ วิมุจจติ, ตัสสํ ทํ จิต्तํ สุตตํ สุภาวิตํ สุภูจติ
 สุมุตตํ วิสยุตํ วิหเสาย, เย จ วิหสปัจจยา อပ္ปัสสันติ อาสวา
 วิฆาตา ปริพาหา, มุตโต โส เทหิ, น โส ตํ เวทนํ เวเทติ,
 อิทมกขาตํ วิหเสาย นิสสรณํ. ปุณ จปรํ อาวุโส ภิกขุโน รูปे
 มนสิ กโรโต รูปสํ จิต्तํ น บัณฑิตติ น ปลีทติ น สันติภูจติ น
 วิมุจจติ, อรูปे โข ปนัสส มนสิ กโรโต อรูปे จิต्तํ บัณฑิตติ ปลีทติ
 สันติภูจติ วิมุจจติ, ตัสสํ ทํ จิต्तํ สุตตํ สุภาวิตํ สุภูจติ
 สุมุตตํ วิสยุตํ รูปे, เย จ รูปปัจจยา อပ္ปัสสันติ อาสวา
 วิฆาตา ปริพาหา, มุตโต โส เทหิ, น โส ตํ เวทนํ เวเทติ,
 อิทมกขาตํ รูปาณํ นิสสรณํ. ปุณ จปรํ อาวุโส ภิกขุโน ลักกายนํ
 มนสิ กโรโต ลักกายนํ จิต्तํ น บัณฑิตติ น ปลีทติ น สันติภูจติ
 น วิมุจจติ, ลักกายนนิโรธํ โข ปนัสส มนสิ กโรโต ลักกายนนิโรธํ จิต्तํ

ภักขณิกติ ปัสสิตติ สันติภูจติ วิมูจติ, ตัสส ตัง จิตตํ สุกตํ
 สุภาวิตํ สุภูจติ สุมุตตํ วิสยุตํ สักกาเยน, เป ๑ สักกายปัจจยา
 อุปปัชชณฺติ อตฺถวา วิมาตา ปรีฬาทา, มุตฺโต โส เตหิ, น โส ตํ
 เวทนี เวเทติ, อิทมฺกัชาตํ สักกายัสส นิสฺสรณํ.

บัณฺจ วิมุตตาทยนานิ: อิทาฺโส ภิกฺขุโน สัตถา ธมฺมํ เทเสติ
 อลฺลนฺตโร วา ครุญฺจานิโย สพัรฺหมฺจาริ. ยถา ยถา อิทาฺโส ภิกฺขุโน สัตถา
 ธมฺมํ เทเสติ อลฺลนฺตโร วา ครุญฺจานิโย สพัรฺหมฺจาริ, ตถา ตถา โส ตัสฺมि
 ธมฺมเ อตฺถปฺปฏิสฺสเวที ๑ โหติ ธมฺมปฺปฏิสฺสเวที ๑. ตัสส อตฺถปฺปฏิสฺสเวติโน
 ธมฺมปฺปฏิสฺสเวติโน ปาโมชฺชํ ชายติ, ปมุทิตัสส ปิตี ชายติ, ปิตินนัสส
 กาโย ปัสสัณฺณติ, ปัสสัณฺณิกาโย สุขํ เวเทติ, สุขิโน จิตตํ
 สมารธิติ; อิทํ ปรมํ วิมุตตาทยนํ. ปุณ ๑ อิทาฺโส ภิกฺขุโน
 น เทว โข สัตถา เทเสติ อลฺลนฺตโร วา ครุญฺจานิโย
 สพัรฺหมฺจาริ, อปี ๑ โข ยถาสฺสํ ยถาปริยตฺตํ ธมฺมํ วิตถาเรน
 ปเรสฺส เทเสติ. สจฺจิตตํ. อปี ๑ โข ยถาสฺสํ ยถาปริยตฺตํ ธมฺมํ วิตถาเรน
 สจฺจณายํ กโรติ. อปี ๑ โข ยถาสฺสํ ยถาปริยตฺตํ ธมฺมํ เจตถา
 อนฺนวิตักกเกติ อนฺนวิจาทเรติ มนฺสาณูปกัชฺติ ฯ เป ๑ อปี ๑ ชฺวีวัสส อลฺลนฺตรํ
 สมารณิมิตตํ สจฺจณํ โหติ สุมณฺสิกตํ สุปฺปหาริตํ สุปฺปฏฺวิวิธํ บัณฺณาย.
 ยถา ยถา อิทาฺโส ภิกฺขุโน อลฺลนฺตรํ สมารณิมิตตํ สจฺจณํ โหติ
 สุมณฺสิกตํ สุปฺปหาริตํ สุปฺปฏฺวิวิธํ บัณฺณาย, ตถา ตถา โส ตัสฺมि
 ธมฺมเ อตฺถปฺปฏิสฺสเวที ๑ โหติ ธมฺมปฺปฏิสฺสเวที ๑. ตัสส อตฺถปฺปฏิสฺสเวติโน

อัมมปฏิสัมวาทีโน ปาโมชช ชายติ, ปมุทิตัสส ปีติ ชายติ, ปีติมนัสส
กาโย บัลลัมภติ, บัลลัสทิกาโย สุข เวเทติ, สุขิโน จิตฺตํ สมายิตฺติ;
อิทํ บัณฺณํ วิมุตฺตตายตนํ.

บัณฺณํ วิมุตฺตติปริปาจนินา ลัณฺณา: อนิจฺจลัณฺณา อนิจฺเจ
ทุกฺขลัณฺณา ทุกฺโข ฆนัตตลัณฺณา ปหานลัณฺณา วิราคลัณฺณา. อิม
โฆ อวฺุโส เตน ภควตา ชานตา บัลลสา อรหตา ลัมมัลลัมพุทฺโธ
บัณฺณํ อัมมา ลัมมํทักขาตา, ตตฺถ สัพเพเหว สังคยิตฺัพเพ ะ เป ะ
ชัตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ.

อตฺถิ โฆ อวฺุโส เตน ภควตา ะ เป ะ ลัมมัลลัมพุทฺโธ น
อัมมา ลัมมํทักขาตา, ตตฺถ สัพเพเหว สังคยิตฺัพเพ ะ เป ะ ชัตถาย
หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ. กสม น? น อชฺฉนัตตนิ อายตนา:
จักขุวิยตนํ โสตาယตนํ ฆานายตนํ ชีวีฬายตนํ กายวิยตนํ มนายตนํ.

น พาหิราณี อายตนา: รูปายตนํ สัทธายตนํ คันธายตนํ
รสายตนํ โสฏฺฐัพพะายตนํ อัมมายตนํ.

น วิณฺณายกา: จักขุวิณฺณานํ โสจวิณฺณานํ ฆานวิณฺณานํ
ชีวีฬาวินฺณานํ กายวิณฺณานํ มโนวิณฺณานํ.

น ผัสสกา: จักขุสัมผัสโส ะ เป ะ มโนสัมผัสโส.

น เวทนาภา: จักขุสัมผัสสชา เวทนา ะ เป ะ มโนสัมผัสสชา เวทนา.

น ลัณฺณายกา: รูปลัณฺณา ะ เป ะ อัมมัลลัณฺณา.

น ลัณฺเญตนาภา: รูปลัณฺเญตนา ะ เป ะ อัมมัลลัณฺเญตนา.

๑. ทัณฺหิภาคาภา: รูปัตถ์หา สัททัตถ์หา คณัตถ์หา รสคณฺหา
โผฏฐัพพัตถ์หา ธัมมัตถ์หา.

๒. อคฺคาภา: อิทฺทฺวาโส ภิกฺขุ สัตถ์วโร อคฺคาโว วิหริติ อပ္ปติสฺสโส,
ธัมมํ อคฺคาโว วิหริติ อပ္ปติสฺสโส. สํเข อคฺคาโว วิหริติ
อပ္ปติสฺสโส, อิทฺทฺวาโส อคฺคาโว วิหริติ อပ္ปติสฺสโส, อပ္ปมาเท
อคฺคาโว วิหริติ อပ္ปติสฺสโส, ปฏฺฐิสฺสณฺหา อคฺคาโว วิหริติ อပ္ปติสฺสโส.

๓. สคฺคาภา: อิทฺทฺวาโส ภิกฺขุ สัตถ์วโร สคฺคาโว วิหริติ สัพปติสฺสโส
ธัมมํ สคฺคาโว วิหริติ สัพปติสฺสโส, สํเข สคฺคาโว วิหริติ,
สัพปติสฺสโส, อิทฺทฺวาโส สคฺคาโว วิหริติ สัพปติสฺสโส, อပ္ปมาเท
สคฺคาโว วิหริติ สัพปติสฺสโส, ปฏฺฐิสฺสณฺหา สคฺคาโว วิหริติ สัพปติสฺสโส.

๔. โสมนัสสํปวิจฺจาภา: จักฺขณา รูปํ ทิสฺวา โสมนัสสํญฺญํจํญิํ รูปํ
อุปวิจฺจติ, โสเดเน สัตถ์ทํ สุตฺวา. ขาเนเน คณฺธํ ขายิตฺวา. ชีวฺหยา
รสํ สายิตฺวา. กาเยเน โผฏฐัพพํ มุสฺสิตฺวา. มนสา ธัมมํ วิฉณฺยา
โสมนัสสํญฺญํจํญิํ ธัมมํ อุปวิจฺจติ.

๕. โทมนัสสํปวิจฺจาภา: จักฺขณา รูปํ ทิสฺวา โทมนัสสํญฺญํจํญิํ
รูปํ อุปวิจฺจติ, โสเดเน สัตถ์ทํ สุตฺวา. ขาเนเน คณฺธํ ขายิตฺวา.
ชีวฺหยา รสํ สายิตฺวา. กาเยเน โผฏฐัพพํ มุสฺสิตฺวา. มนสา ธัมมํ
วิฉณฺยา โทมนัสสํญฺญํจํญิํ ธัมมํ อุปวิจฺจติ.

๖. อุกฺกเลกฺขณวิจฺจาภา: จักฺขณา รูปํ ทิสฺวา อุกฺกเลกฺขณญฺญํจํญิํ
รูปํ อุปวิจฺจติ, โสเดเน สัตถ์ทํ สุตฺวา. ขาเนเน คณฺธํ ขายิตฺวา.

ชีวิทาย รลํ สยิตฺวา. กาเยน โผฏฐัพพะ มุลิตฺวา. มนสา ธัมมํ
วิธฺนาย อูปะกัชฺฐจํนิยํ ธัมมํ อูปะวิจติ.

น สาราณียา ธัมมา: อิทาสุโต ภิกขุโน เมตฺตํ กายกัมมํ
บัจจุบฺภุจิตํ โหติ สัพพหัมจารีสุ อาวิ เจว รโห จ, อयํ ธัมโม
สาราณียโย ปัยกรโน ครุกรโน สัจจทาย อวิจาทาย สามัคคิยา
เอกิกาวาย สํวตฺตติ. ปุณ ะปรํ อาสุโต เมตฺตํ วจิกัมมํ
เมตฺตํ มโนกัมมํ บัจจุบฺภุจิตํ โหติ สัพพหัมจารีสุ อาวิ เจว รโห
จ, อयํ ธัมโม สาราณียโย. ๆ เป่ ๆ เอกิกาวาย สํวตฺตติ.
ปุณ ะปรํ อาสุโต ภิกขุ เป เต ฉาภา ธัมมิกา ธัมมัลลิตฺธา
ธัมมโธ ปัตตปริยาบํณนํมตฺตํ, ตถารุเปติ ฉาภะติ อปัปฺปวิภตฺตโกติ
โหติ สีลวันเตติ สัพพหัมจารีหิ สาราณโกติ, อयํ ธัมโม
สาราณียโย. ๆ เป่ ๆ เอกิกาวาย สํวตฺตติ. ปุณ ะปรํ อาสุโต
ภิกขุ ยานิ ทานิ สีลานิ ชักขันทานิ อัจฉินทานิ อสฬทานิ
อภัมมาทานิ ภูชิสฺสานิ วิธฺนุปลตฺตทานิ อปรามัญจํนิ สมหาสํวตฺตนิทานิ,
ตถารุเปตุ สีเลสุ สีลสามัณเณคโต วิหริติ สัพพหัมจารีหิ อาวิ เจว
รโห จ, อयํ ธัมโม สาราณียโย ๆ เป่ ๆ เอกิกาวาย สํวตฺตติ.
ปุณ ะปรํ อาสุโต ภิกขุ ยายํ ทิฏฺฐิจิ สนิยา นิยโยโก นิยยาติ
ตักกัรสีลํ ธัมมาทุกขักขาย, ตถารุปราย ทิฏฺฐิจิยา ทิฏฺฐิสามัณเณคโต
วิหริติ สัพพหัมจารีหิ อาวิ เจว รโห จ, อयํ ธัมโม สาราณียโย.
ปัยกรโน ครุกรโน สัจจทาย อวิจาทาย สามัคคิยา
เอกิกาวาย สํวตฺตติ.

๗ วิวาทมูลานิ อิวาสุโต ภิกขุ โกธโน โหติ อุปนาที. โย โส
 อิวาสุโต ภิกขุ โกธโน โหติ อุปนาที, โส สัตถวิयी อคฺคาโร
 วิหริติ อปัปฺปติสฺสโต, อัมมเมยฺยํ อคฺคาโร วิหริติ อปัปฺปติสฺสโต,
 สัมเมยฺยํ อคฺคาโร วิหริติ อปัปฺปติสฺสโต, ลิกฺกขายมฺปิ น ปริปริการี
 โหติ. โย โส อิวาสุโต ภิกขุ สัตถวิ อคฺคาโร วิหริติ อปัปฺปติสฺสโต,
 อัมมเม ๗ เป ๗ สัมเม ๗ เป ๗ ลิกฺกขาย น ปริปริการี โหติ.
 โส สัมเม วิวาทํ ชเนติ, โย โส โหติ วิวาทो พหุชนอหิตาย
 พหุชนอดุชฺชาย พหุชนธัสสํ อนนฺตํ อหิตาย ทุกฺกขาย เทวมนุสฺसानํ.
 เอวํบุณฺเณ ตุมฺเห อิวาสุโต วิวาทมูลํ อชฺฉนฺตํ วา พหิตฺถา
 วา สมนุบัลลํเยยฺยถ. ตตฺถ ตุมฺเห อิวาสุโต ตสฺสเสว ปาปกสฺส
 วิวาทมูลธัสสํ ปหานาย วายเมยฺยถ. เอวํบุณฺเณ ตุมฺเห อิวาสุโต
 วิวาทมูลํ อชฺฉนฺตํ วา พหิตฺถา วา น สมนุบัลลํเยยฺยถ. ตตฺถ ตุมฺเห
 อิวาสุโต ตสฺสเสว ปาปกสฺส วิวาทมูลธัสสํ อายตฺติ อนวธัสสวาย
 ปฏิปทฺตํเยยฺยถ. เอวเมตธัสสํ ปาปกสฺส วิวาทมูลธัสสํ ปหานํ
 โหติ, เอวเมตธัสสํ ปาปกสฺส วิวาทมูลธัสสํ อายตฺติ อนวธัสสว
 โหติ. ปณ จปรํ อิวาสุโต ภิกขุ มกฺกขี โหติ ปลาสิ. อิลลํสุกฺกํ
 โหติ มจฺจนํ. สโจ โหติ มายาวี. ปาปจฺโจ โหติ
 ภิกฺขเวทญฺญํ. สัมมทญฺญํปิมาวาสี โหติ อากานคฺคาที. อปัปฺปนิสฺสํคฺคํ.
 โย โส อิวาสุโต ภิกขุ สัมมทญฺญํปิมาวาสี โหติ อากานคฺคาที

ทุบ์ปฏิณิสส์คี่, โส สัตถ์กริปี อคารโว วิหริติ อับปติสส์โส, ัมมัมบี
 อคารโว วิหริติ อับปติสส์โส, ลัมเบบี อคารโว วิหริติ
 อับปติสส์โส, ลิกขายบี น ปริปุรูกาโร โหติ. โย โส อากุโส
 ภิกขุ สัตถ์กริปี อคารโว วิหริติ อับปติสส์โส, ัมมัมบี
 ๑ เป ๑ ลัมเบบี ๑ เป ๑ ลิกขายบี น ปริปุรูกาโร. โส ลัมเบ วิวาท
 ชเนติ, โย โส โหติ วิวาทโก พหุชนนธิตาย พหุชนนธึชยา พหุชนนธึค
 ธนัตถาย ๑ อหิตาย ทุกชยา เทวมนุสส์ธานิ. เอวรुบับังเจ ตุมเห
 อากุโส วิวาทมุลล์ อัสสัลล วา พหิตถา วา สมนุบัตถัยยาด.
 ตัตถ์ ตุมเห อากุโส ตัสสัลล ปาปกัลล วิวาทมุลล์ ปทานาย
 วายเมยยาด. เอวรุบับังเจ ตุมเห อากุโส วิวาทมุลล์ อัสสัลล วา
 พหิตถา วา น สมนุบัตถัยยาด. ตัตถ์ ตุมเห อากุโส ตัสสัลล
 ปาปกัลล วิวาทมุลล์ ๑ ยายตี ธนัตถัวาม ปวิบับังเจยยาด. เอวเมตัสส
 ปาปกัลล วิวาทมุลล์ ปทานิ โหติ, เอวเมตัสส ปาปกัลล
 วิวาทมุลล์ ยายตี ธนัตถัว โหติ.

๓ ธาตุโย: ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ อากาสธาตุ
 วิณยานธาตุ.

๔ นิลลวันยา ธาตุโย: อากุโส ภิกขุ เถว วเทยย “เมตต
 หิ โข เม เจโตวิมุตติ ภาวิตา พหุลีกตา ยานีกตา วัตถุกตา
 ธนัญจิตา ปริจิตา สุตมวทเฐ, ๔๑ ๑ ปณ เม พียาปาโท
 จิตติ ปริยาทาบ ติวจุตติ. โส “ภ กะลันตัสส วณโย, “มายัสมา

เอวํ อวร, มา ภควันตํ อัมภากิจิข, น หิ สาธุ ภควโต อัมภักขานํ,
 น หิ ภควา เอวํ วเทย्य. อัญ्ञานเมตํ อวรูโธ อนวกาโธ, ยํ เมตํคทาย
 เจโตวิมุตติยา ภาวิตาย พหุลีกตาย ยานีกตาย วัตถุกตาย อญ्ञุจิตาย
 ปริจิตาย สุตमारัทธาย, อถ จ ปณัสสํ พียาปะโก จิตตํ ปริยาทาย
 จัสสตีติ, เนตํ จานํ วิชชติ. นิสฺสณฺณํ เหตุํ อวรูโธ พียาปะกัสสํ,
 ยทิตํ เมตํค จโตวิมุตติ. อธิ ปนารูโธ ภิกขุ เอวํ วเทย्य “กรุณา
 หิ โข เม เจโตวิมุตติ ภาวิตา พหุลีกตา ยานีกตา วัตถุกตา
 อญ्ञุจिता ปริจิตา สุตमारัทธา, อถ จ ปณ เม วิहेสา จิตตํ
 ปริยาทาย ติฏฐัสสี. โส “มา เทวณฺตีตัสส วณฺนีโย, มายัสฺมา
 เอวํ อวร. มา ภควันตํ อัมภากิจิข. น หิ สาธุ ภควโต
 อัมภักขานํ. น หิ ภควา เอวํ วเทย्य. อัญ्ञานเมตํ อวรูโธ
 อนวกาโธ, ยํ ภควาย เจโตวิมุตติยา ภาวิตาย พหุลีกตาย
 ยานีกตาย วัตถุกตาย อญ्ञุจิตาย ปริจิตาย สุตमारัทธาย,
 อถ จ ปณัสสํ วิहेสา จิตตํ ปริยาทาย จัสสตีติ, เนตํ จานํ
 วิชชติ. นิสฺสณฺณํ เหตุํ อวรูโธ วิहेสาย, ยทิตํ ภควา
 เจโตวิมุตติ. อธิ ปนารูโธ ภิกขุ เอวํ วเทย्य “มุตติตา
 หิ โข เม เจโตวิมุตติ ภาวิตา พหุลีกตา ยานีกตา วัตถุกตา
 อญ्ञุจिता ปริจิตา สุตमारัทธา, อถ จ ปณ เม อวติ จิตตํ
 ปริยาทาย ติฏฐัสสี. โส “มา เทวณฺตีตัสส วณฺนีโย, มายัสฺมา เอวํ
 อวร มา ภควันตํ อัมภากิจิข. น หิ สาธุ ภควโต อัมภักขานํ.

นํ หิ ภควา เอวํ วเทยฺย. อัญฺจามเมตํ อารุโธ อนวภาโส,
 ยํ มุกิตาย เจโตวิมุตติยา ภาวิตาย พหุลีกตาย ยานีกตาย
 วัตถุคตาย อนนฺจจิตาย ปริจิตาย สุตมารักขาย, อถ จ ปณฺสัส
 ฆรติ จิตฺตํ ปริยาทาย รัลลํทิตฺติ, เนตํ จานํ วิชชติ. นิสฺสธณฺ
 เหนตํ อารุโธ ฆรติยา, ยถิทํ มุกิตา เจโตวิมุตติ. อธิ ปนารุโธ
 ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย “อุเปกฺขา หิ โข เม เจโตวิมุตติ ภาวิตา
 พหุลีกตา ยานีกตา วัตถุคตา อนนฺจจิตา ปริจิตา
 สุตมารักขา, อถ จ ปณ เม ราโค จิตฺตํ ปริยาทาย ทิฏฺฐจิตฺติ.
 โส “มา เหวณฺติลลํ วณฺโณ, มายัสฺมา เอวํ อวจ. มา
 ภควันฺตํ อัมภากิจฺฉิ. น หิ สาธุ ภควโต อัมภักฺขานํ. น หิ
 ภควา เอวํ วเทยฺย. อัญฺจามเมตํ อารุโธ อนวภาโส, ย
 อุเปกฺขาย เจโตวิมุตติยา ภาวิตาย พหุลีกตาย ยานีกตาย
 วัตถุคตาย อนนฺจจิตาย ปริจิตาย สุตมารักขาย, อถ จ ปณฺสัส
 ราโค จิตฺตํ ปริยาทาย รัลลํทิตฺติ, เนตํ จานํ วิชชติ. นิสฺสธณฺ
 เหนตํ อารุโธ วาธลลํ, ยถิทํ อุเปกฺขา เจโตวิมุตติ. อธิ ปนารุโธ
 ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย “อนิมิตฺตา หิ โข เม เจโตวิมุตติ
 ภาวิตา พหุลีกตา ยานีกตา วัตถุคตา อนนฺจจิตา ปริจิตา
 สุตมารักขา, อถ จ ปณ เม นิมิตฺตานุสํ วิณฺณวณฺ ใตฺตติ.
 โส “มา เหวณฺติลลํ วณฺโณ, มายัสฺมา เอวํ อวจ. มา
 ภควันฺตํ อัมภากิจฺฉิ. น หิ สาธุ ภควโต อัมภักฺขานํ. น หิ

ภควา เอว วเทยฺย. อัญฺจํนเมตํ อวฺโส อนวคาโส, ยํ
อนิมิตฺตํตาเย เจโตวิมุตฺตํริยาภาวํตาเย พหุวิคฺตํตาเย ยานํภควาเย วัตฺตํภควาเย
อณฺุํจํตาเย ปรีจํตาเย สุมมํวํตาเย, ออ จ ปณฺ์สํ นิมิตฺตํตาเยวิ
วิณฺณํตาเย ภวํสํสํตํ, เนตํ จาณํ วิชฺชติ. นิสฺสํรณํ เหน้
อวฺโส สํพฺพนํนิมิตฺตํ, ยถํ อณิมิตฺตํ เจโตวิมุตฺตํ. อึ
ปณฺวฺโส ภิกฺขุ เอว วเทยฺย “อัสสํมีติ โข เม วิคคํ อยมฺหํสํมีติ
น สมนุสฺสํสํมี. ออ จ ปณ เม วิจิกจํนํกถํกถาสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
ปรียาตาเย ภิกฺขุจติ. โส “ภา เอวํวิคคํ วณฺิโย. มายํมา
เยวํ อวจ. มา ภควํสํสํ อฬฺภาจิกฺขิ. น วิ คคํ ภควาโต อฬฺภิกฺขานํ.
น หิ ภควา เอว วเทยฺย. อัญฺจํนเมตํ อวฺโส อนวคาโส, ยํ
อัสสํมีติ วิคคํ อยมฺหํสํมีติ จ สมนุสฺสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
วิจิกจํนํกถํกถาสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ ปรียาตาเย จัสสํมีติ, เนตํ จาณํ
วิชฺชติ. นิสฺสํรณํ เหน้ อวฺโส วิจิกจํนํกถํกถาสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
อัสสํมีติ มาณสํมฺคฺชาโต.

น อณฺุํคฺตริยานิ: ทสฺสํนํนํคฺตริยํ สวณํคฺตริยํ ลาภณํคฺตริยํ
ลิกฺขณํคฺตริยํ ปาริจิยานํคฺตริยํ อณฺุํสํตํนํคฺตริยํ.

น อณฺุํสํตํจํนํนิ: พุทฺธานํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
สํ
สํ.

น สคตวิหารา: อึอวฺโส ภิกฺขุ จักฺขณา รูปํ ทิสฺวา เวน
อวฺโส โหติ น ญฺเณโน, นเปเนโน จ วิหริ สโต สัมปชาน;

โสเตน สัตถ์ สุตฺวา ๆ เป ๆ มาเนน คั้นํ หมายัถฺวา
 ๆ เป ๆ ชิวฺหาย รลํ สายิตฺวา ๆ เป ๆ กาเยน ใญฺจัพพะ
 ผลิตฺวา ๆ เป ๆ มนสา ธัมมํ วิณฺณาย เหว สุมโน โหติ
 น ทุมฺมโน, อุเปกฺขโก จ วิหริติ สโต สัมปชานโน.

อทฺทวิชาติโย: อิทฺวฺโส เอกัจโจ กัณ्हกัวิชาติโก สมานโน
 กัณ्हํ ธัมมํ อภิชายติ. อิทฺวฺโส เอกัจโจ กัณ्हกัวิชาติโก สมานโน
 สุกกํ ธัมมํ อภิชายติ. อิทฺวฺโส เอกัจโจ กัณ्हกัวิชาติโก สมานโน
 อกัณ्हํ อสุกกํ นิพฺพานํ อภิชายติ. อิทฺวฺโส เอกัจโจ
 สุกกัวิชาติโก สมานโน สุกกํ กัณ्हํ อภิชายติ. อิทฺวฺโส เอกัจโจ
 สุกกัวิชาติโก สมานโน กัณ्हํ ธัมมํ อภิชายติ. อิทฺวฺโส
 เอกัจโจ สุกกัวิชาติโก สมานโน อกัณ्हํ อสุกกํ นิพฺพานํ อภิชายติ.

น นิพฺเพธกาคัยสัณฺณา: อนิจฺจสัณฺณา อนิจฺเจ ทุกฺขสัณฺณา
 ทุกฺโข อมตฺตสัณฺณา ปหาสัณฺณา วิมลสัณฺณา นิโรธสัณฺณา.
 อิมे โข อวฺโส เตน ภควตา ชานตา บัลลิตา อรหตา
 สัมมาสัมพุทฺธเตน น ธัมมา สัมมทักฺขาตา, ตตฺถ สัพฺเพเหว สังลาบิตัพฺพะ
 ๆ เป ๆ อตฺตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺส้าน.

ฉกฺกานํ มัจฉวีสติ สัมปัตติ.

อตฺถิ โข อวฺโส เตน ภควตา ชานตา บัลลิตา อรหตา
 สัมมาสัมพุทฺธเตน สัตถ์ ธัมมา สัมมทักฺขาตา, ตตฺถ สัพฺเพเหว
 สังลาบิตัพฺพะ ๆ เป ๆ อตฺตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺส้าน. กตเม

สัตถะ ? สัตถะ อริยธรรมา: สัตถธรรมา สัตถธรรมา หิริธรรมา โอตตัมปิธรรมา
สัทธธรรมา จาคธรรมา ปณณธรรมา.

สัตถะ โพชฌังคา: สติสัมโพชฌังโก ทมมวิญญสัมโพชฌังโก
วิริยสัมโพชฌังโก ปภังคัมโพชฌังโก มัตถัสสทิสสัมโพชฌังโก
สมาธิสัมโพชฌังโก อูเปกขาสัมโพชฌังโก.

สัตถะ ธมมาธิปริกขาภา: สัมมาทิฏฐิ จี สัมมาลักขณ์ไป สัมมาวาจา
สัมมากัมมัณโต สัมมาอาชีโว สัมมาวาจาโม สัมมาสติ.

สัตถะ อภังกัมมา: อิทาสุโส ภิกขุ อัสสัทธโอ โหติ, อหิริโก โหติ,
อโนตตัมปิ โหติ, อปัปพาสสุโต โหติ, กุสโล โหติ, มุญฺหิจัสสติ
โหติ, ทุปป์ปณโณ โหติ.

สัตถะ สัทธัมมา: อิทาสุโส ภิกขุ สัตถโอ โหติ, หิริมา โหติ,
โอตตัมปิ โหติ, พหุสสุโต โหติ, อารัตถวิริโย โหติ, อูปัญฺหิจิตตติ
โหติ, ปณณวา โหติ.

สัตถะ สัมปิวิธธัมมา: อิทาสุโส ภิกขุ ทมมณฺเฑ จ โหติ
อิตถณฺเฑ จ อิตถณฺเฑ จ มัตถณฺเฑ จ กาลณฺเฑ จ ปริตถณฺเฑ จ
ปุตถณฺเฑ จ.

สัตถะ นิทเทสวักกุนิ: อิทาสุโส ภิกขุ สิกขาธรรมาทานะ ทิพพณฺโณ โห
โหติ อายตติย จ สิกขาธรรมาทานะ อวิคตเปโม, ทมมณินฺนํติยา
ติพพณฺโณ โหติ อายตติย จ ทมมณินฺนํติยา อวิคตเปโม, อิจฺฉาวิเนเย
ติพพณฺโณ โหติ อายตติย จ อิจฺฉาวิเนเย อวิคตเปโม, ปุญฺหิจัสสทาเน

ติัพพัตถ์ โท โหติ อายตินัง ปฏิสถึลาเน อวิตตเปโม; วิริยารัมภโก
 ติัพพัตถ์ โท โหติ อายตินัง วิริยารัมภโก อวิตตเปโม; สติเนยัคโก
 ติัพพัตถ์ โท โหติ อายตินัง สติเนยัคโก อวิตตเปโม; ภิวัจฺปิฏฺเฐ
 ติัพพัตถ์ โท โหติ อายตินัง ภิวัจฺปิฏฺเฐ อวิตตเปโม.

สัจฺจํ สัจฺจา: อนิจฺจํ สัจฺจา อนัตตํ สัจฺจา อสุภํ สัจฺจา
 อาทีนวํ สัจฺจา ปทานํ สัจฺจา วิราคํ สัจฺจา นิโรธํ สัจฺจา.

สัจฺจํ พลาณี: สัจฺจํ พาลํ วิริยํ พาลํ หิริพละํ โยถํ ตํ ปะพละ
 สติพละํ สมาริพละํ บัณฺเฑพละ.

สัจฺจํ วิณฺณานัญฺจํ วิจิโต: สัจฺจํ ตาวุโส สัจฺจํ นานัตตํ กายา
 นานัตตํ สัจฺจํ วิโน เสยฺยธามิ มนุสฺสา เอกัจฺเจ เทวา เอกัจฺเจ
 วินิปาติกา; อญฺ ปจฺจมา วิณฺณานัญฺจํ จิตฺติ. สัจฺจํ ตาวุโส สัจฺจํ
 นานัตตํ กายา เอกัตตํ สัจฺจํ วิโน เสยฺยธามิ เทวา ปรินิพพานิกา
 ปจฺจมาภิพพัตถ์; อญฺ คุตฺติยา วิณฺณานัญฺจํ จิตฺติ. สัจฺจํ ตาวุโส สัจฺจํ
 เอกัตตํ กายา นานัตตํ สัจฺจํ วิโน เสยฺยธามิ เทวา อามภัสสา; อญฺ
 คุตฺติยา วิณฺณานัญฺจํ จิตฺติ. สัจฺจํ ตาวุโส สัจฺจํ เอกัตตํ กายา เอกัตตํ สัจฺจํ วิโน
 เสยฺยธามิ เทวา สุภกิตฺติ; อญฺ คุตฺตํ วิณฺณานัญฺจํ จิตฺติ. สัจฺจํ ตาวุโส
 สัจฺจํ สัจฺจํ ใส รุปํ สัจฺจํ วิณฺณํ สัจฺจํ สัจฺจํ ปฏฺฐิพํ สัจฺจํ วิณฺณํ อตฺถังคมา
 นานัตตํ สัจฺจํ วิณฺณํ อตฺถังคมา “อญฺ คุตฺติ อตฺถังคมา อตฺถังคมา วิณฺณํ วิณฺณํ
 อญฺ บัณฺเฑมิมิ วิณฺณานัญฺจํ จิตฺติ. สัจฺจํ ตาวุโส สัจฺจํ สัจฺจํ ใส
 อตฺถังคมา อตฺถังคมา “อญฺ คุตฺติ วิณฺณานัญฺจํ จิตฺติ วิณฺณานัญฺจํ วิณฺณํ
 อตฺถังคมา อตฺถังคมา

อัย ญี่ จี วิณณณญี่ จิต. สันทาวุโส สัตตา สัพพะโส
วิณณณณญี่ จิต. สมตักกัมม “นัตถิ กิณ จิตฺ อากิณญ์ ญายคณฺฐปคา;
อัย สัตตมึ วิณณณญี่ จิต.

สัตต ปุคฺคตา ทักขิเนยฺยา: อุกโตภาควิมุตฺโต ปณฺณวิมุตฺโต
กายลักขิ ธิฏฺฐิจมฺปตฺโต สัตถาวิมุตฺโต ธมฺมานุสาริ สัตถานุสาริ.

สัตต อนุสยา: กามราคนุสโย ปฏิฆานุสโย ธิฏฺฐานุสโย
วิจิกิจฺจานุสโย มานานุสโย ภวราคนุสโย อวิชฺชานุสโย.

สัตต สลฺโงเชชนานิ: กามสลฺโงเชชนํ ปฏิฆสลฺโงเชชนํ
ธิฏฺฐิจสลฺโงเชชนํ วิจิกิจฺจาสลฺโงเชชนํ มานสลฺโงเชชนํ ภวราคสลฺโงเชชนํ
อวิชฺชาสลฺโงเชชนํ.

สัตต อธิกรณสมถา: อุกฺกมฺมํ อุกฺกมฺมํ อธิกรณํ สมถาย
วูปสมาย สัมมํ ขาวินโย ทาตัพพะ, สติวินโย ทาตัพพะ, อมูฬฺหวินโย
ทาตัพพะ, ปฏิญฺญาโย กาเรตัพพะ, เขภุญฺญสิกา, ตัสส ปาปียสิกา,
ติณวักคารโก. อิมะ โข อวฺโส เตเน ภควตา ชานตา บัลลิตา
อรหตา สัมมาสัมพุทฺธเณ สัตต ธมฺมา สัมมํ ทักขาตา, ตตฺถ สัพพะเห
สังสาปิตัพฺเพ ๑ เป ๑ อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ.

นัตถิ โข อวฺโส เตเน ภควตา ชานตา บัลลิตา อรหตา
สัมมาสัมพุทฺธเณ ญี่ จี ธมฺมา สัมมํ ทักขาตา, ตตฺถ สัพพะเห
สังสาปิตัพฺเพ ๑ เป ๑ อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ กตเม

อวัจฺจ? อวัจฺจ มิจฺฉัตถา: มิจฺฉาทิฏฺฐิ มิจฺฉาสังกัปปิโย มิจฺฉาวาจา
มิจฺฉากัมมันฺโต มิจฺฉาอาชีโว มิจฺฉาวายาโม มิจฺฉาสติ มิจฺฉาสมาธิ.

อวัจฺจ สัมมัตถา: สัมมาทิฏฺฐิ สัมมาสังกัปปิโย สัมมาวาจา
สัมமாகัมมันฺโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ.

อวัจฺจ ปุคฺคฺลา ทักขิณียา: โสตาบັນฺโน โสตาบัตฺติผลสัจฺฉนิกริยาย
ปฏฺวิบັນฺโน, สกทาคามิ สกทาคามิผลสัจฺฉนิกริยาย ปฏฺวิบັນฺโน, อนาคามิ
อนาคามิผลสัจฺฉนิกริยาย ปฏฺวิบັນฺโน, อรหา อรหัตตสัจฺฉนิกริยาย
ปฏฺวิบັນฺโน.

อวัจฺจ กุสึตวตฺถุ: อิทาสุโต ภิกฺขุณา กัมมํ กาคัพฺพํ โหติ,
ตัสฺส เหวํ โหติ “กัมมํ โข เม กาคัพฺพํ ภวิสฺสติ, กัมมํ โข
ปนฺ เม ภโรนตัสฺส กาโย ภิสฺสตี, หนฺนทาหนฺ นิบฺบิชาเมตี. โส
นิบฺบิชาตี, น วิริยํ อารภติ อปฺปิยตฺตัสฺส ปตฺติยา อนนฺนิคตฺตัสฺส อธิคมา
ย อสัจฺฉนิคตฺตัสฺส สัจฺฉนิกริยาย; อิทํ ปจฺจํ กุสึตวตฺถุ. ปุณฺ จปรํ อิทาสุโต
ภิกฺขุณา กัมมํ กตํ โหติ, ตัสฺส เหวํ โหติ “อหํ โข กัมมํ
อกาสิ, กัมมํ โข ปนฺ เม ภโรนตัสฺส กาโย ภิสฺสตี, หนฺนทาหนฺ
นิบฺบิชาเมตี. โส นิบฺบิชาตี, น วิริยํ อารภติ. อิทํ ทุคฺคิ
กุสึตวตฺถุ. ปุณฺ จปรํ อิทาสุโต ภิกฺขุณา มัคฺคิโต คณฺณคัพฺพะโ หติ,
ตัสฺส เหวํ โหติ “มัคฺคิโต โข เม คณฺณคัพฺพะโ ภวิสฺสติ, มัคฺคิ

โฆ ปณ เม คัจฉันตัสส กาโย กิลมิถัสติ, หันทาหิ นิบัชชามิติ.
 โส นิบัชชติ, น วิริยं อารภติ. อิทं คตฺติยํ กุสึตวตฺถุ. ปุณ จปรํ
 อวฺุโส ภิกฺขุณา มคฺโค คโต โหติ, ตัสส เอว โหติ “อหํ โฆ
 มคฺคํ อคมาสี, มคฺคํ โฆ ปณ เม คัจฉันตัสส กาโย กิลมฺโถ,
 หันทาหิ นิบัชชามิติ. โส นิบัชชติ, น วิริยं อารภติ. อิทं จตุตฺถํ
 กุสึตวตฺถุ. ปุณ จปรํ อวฺุโส ภิกฺขุ คามํ वा นิคมํ वा ปันนํ ทาย
 จรณํโต น ลภติ ลุชฺชสฺส वा ปณตัสส वा โภชนสฺส ยาวตตฺถิ
 ปาริปุรํ, ตัสส เอว โหติ “อหํ โฆ คามํ वा นิคมํ वा
 ปันนํ ทาย จรณํโต นาลลภติ ลุชฺชสฺส वा ปณตัสส वा โภชนสฺส
 ยาวตตฺถิ ปาริปุรํ, ตัสส เม กาโย กิลมฺโถ อกัมมมฺโถ,
 หันทาหิ นิบัชชามิติ. โส นิบัชชติ, น วิริยं อารภติ. อิทं ปณฺณมํ
 กุสึตวตฺถุ. ปุณ จปรํ อวฺุโส ภิกฺขุ คามํ वा นิคมํ वा ปันนํ ทาย
 จรณํโต ลภติ ลุชฺชสฺส वा ปณตัสส वा โภชนสฺส ยาวตตฺถิ
 ปาริปุรํ, ตัสส เอว โหติ “อหํ โฆ คามํ वा นิคมํ वा ปันนํ ทาย
 จรณํโต ลลภติ ลุชฺชสฺส वा ปณตัสส वा โภชนสฺส ยาวตตฺถิ
 ปาริปุรํ, ตัสส เม กาโย อรุโก อกัมมมฺโถ มาสาจิมํ มณฺโถ,
 หันทาหิ นิบัชชามิติ. โส นิบัชชติ, น วิริยं อารภติ. อิทं อฏฺฐมํ
 กุสึตวตฺถุ. ปุณ จปรํ อวฺุโส ภิกฺขุโน อหํ น โหติ อหํ น โหติ

อาพาโธ, ตัสส เหว โหติ “อุปัชฌ์โณ โข เม อัย อปัมัตตโก
 อาพาโธ, อตถิ กัมโป นิบชชิตุ, หนัทาหิ นิบชชามิติ. โส
 นิบชชิต, น วิริยิ อารภาติ. อิทํ สัตถมํ กุสึตวตฺถุ. ปุณ จปริ
 อาวุโส ภิกขุ คิลานา วุญฺจโต โหติ อจิรวุญฺจโต เคลณฺณา,
 ตัสส เหว โหติ “อหิ โข คิลานา วุญฺจโต อจิรวุญฺจโต เคลณฺณา,
 ตัสส เม กาโย กุฬฺฟโล อกัมมฉฺโณ; หนัทาหิ นิบชชามิติ. โส
 นิบชชิต, น วิริยิ อารภาติ อปัมัตตัสส ปัตติยา อนนฺตตัสส อธิคฺมาย
 อตฺถจฺฉิกตัสส สจฺฉิกิริยาयाติ. อิทํ อวัจฺจมํ กุสึตวตฺถุ.

อวัจฺจ อารพภวตฺถุนิ: อิทาวุโส ภิกขุ กัมมํ กาคัพฺพํ โหติ,
 ตัสส เหว โหติ “กัมมํ โข เม กาคัพฺพํ ภวิสฺสติ, กัมมํ
 โข ปน กโรนฺเตน น สุกฺวิ พุทฺธานํ ฌาสณํ มนสิกาตุ, หนัทาหิ
 วิริยิ อารภามิ อปัมัตตัสส ปัตติยา อนนฺตตัสส อธิคฺมาย
 อตฺถจฺฉิกตัสส สจฺฉิกิริยาयाติ. โส วิริยิ อารภาติ อปัมัตตัสส ปัตติยา
 อนนฺตตัสส อธิคฺมาย อตฺถจฺฉิ ตัสส สจฺฉิกิริยา; อิทํ ปจฺจมํ อารพภวตฺถุ.
 ปุณ จปริ อาวุโส ภิกขุณา กัมมํ กตํ โหติ, ตัสส เหว
 โหติ “อหิ โข กัมมํ อกาสิ. กัมมํ โข ปนาหิ กโรนฺโต นาดักขิ
 พุทฺธานํ ฌาสณํ มนสิกาตุ, หนัทาหิ วิริยิ อารภามิ ฯ เป ฯ โส วิริยิ
 อารภาติ. อิทํ พุคฺคิยํ อารพภวตฺถุ. ปุณ จปริ อาวุโส ภิกขุณา มัคโค
 คณฺถัพฺโพ โหติ, ตัสส เหว โหติ “มัคโค โข เม คณฺถัพฺโพ
 ภวิสฺสติ, มัคคิ โข ปน คจฺฉนฺเตน น สุกฺวิ พุทฺธานํ ฌาสณํ

มนสิกาตุ, หันท่าให้ วิริย อารภามิ ฯ เป ฯ โส วิริย อารภาติ. อิทํ
 ตติยํ อารพภวัตรํ. ปุณ จปรํ อาวุโส ภิกขุณา มัลลโค คโต โหติ,
 ตัสส เอวํ โหติ “อหํ โข มัลลํ อคมาสี, มัลลํ โข ปนาเท
 คัจฉันโต นาสักขี พุทธานํ สาสนํ มนสิกาตุ, หันท่าให้ วิริย
 อารภามิ ฯ เป ฯ โส วิริย อารภาติ. อิทํ จตุตถํ อารพภวัตรํ.
 ปุณ จปรํ อาวุโส ภิกขุ คามํ वा นิคมํ वा ปิณฺทาย
 จรณํโต น ลภติ ลูชัสส वा ปณิตัสส वा โภชนัสส ยาวทตฺถ
 ปาริปุรํ, ตัสส เอวํ โหติ “อหํ โข คามํ वा นิคมํ वा
 ปิณฺทาย จรณํโต นาสักขี ลูชัสส वा ปณิตัสส वा โภชนัสส
 ยาวทตฺถ ปาริปุรํ, ตัสส เม กาโย ลหุโก กัมมฉโล, หันท่าให้
 วิริย อารภามิ ฯ เป ฯ โส วิริย อารภาติ. อิทํ ปณฺจมํ
 อารพภวัตรํ. ปุณ จปรํ อาวุโส ภิกขุ คามํ वा นิคมํ वा ปิณฺทาย
 จรณํโต ลภติ ลูชัสส वा ปณิตัสส वा โภชนัสส ยาวทตฺถ
 ปาริปุรํ, ตัสส เอวํ โหติ “อหํ โข คามํ वा นิคมํ वा
 ปิณฺทาย จรณํโต ลลตฺถ ลูชัสส वा ปณิตัสส वा โภชนัสส
 ยาวทตฺถ ปาริปุรํ, ตัสส เม กาโย พลวา กัมมฉโล, หันท่าให้
 วิริย อารภามิ ฯ เป ฯ โส วิริย อารภาติ. อิทํ ฉกฺขจํ อารพภวัตรํ.
 ปุณ จปรํ อาวุโส ภิกขุโน อပ္ปีนฺโน โหติ อပ္ปีมตฺตโก อาพาโธ,
 ตัสส เอวํ โหติ “อပ္ปีนฺโน โข เม อပ္ปีมตฺตโก อาพาโธ,
 ฉานํ โข ปเนตํ วิชชติ, ยํ เม อาพาโธ ปวเรญฺญาย, หันท่าให้

วิริยํ อารภามิ ๆ เปฯ โส วิริยํ อารภติ. อิทํ สัตตมํ อารพฺภวตฺถุ.
 ปุณฺ จปรํ อารุโส ภิกฺขุ คีลานา วุญฺจโต โหติ อจฺริววุญฺจโต
 เคลธฺวณา, ตัสส เอว โหติ “อหํ โข คีลานา วุญฺจโต อจฺริววุญฺจโต
 เคลธฺวณา, จานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ, ยํ เม อาพาโธ บัณฑิตา-
 วตฺเตยฺย, หนฺนทาหํ วิริยํ อารภามิ อปัปฺปตฺตัสส ปตฺติยา อนนฺนิคตฺตัสส
 อนฺนิคมา ย อลฺลํ นิกตฺตัสส สจฺจํ นิกิริยา ยติ. โส วิริยํ อารภติ อปัปฺปตฺตัสส
 ปตฺติยา อนนฺนิคตฺตัสส อนฺนิคมา ย อลฺลํ นิกตฺตัสส สจฺจํ นิกิริยา ย; อิทํ
 อญฺ्ञํ อารพฺภวตฺถุ.

อญฺ्ञํ ทานวตฺถุณิ: อาสฺสชฺช ทานํ เทติ, ภยา ทานํ เทติ, “อหาสิ
 เมติ ทานํ เทติ, “ทสฺสตี เมติ ทานํ เทติ, “สาธุ ทานนฺตี
 ทานํ เทติ, “อหํ ปจามิ, อิมํ น ปจันตี, นารทามิ ปจันโต
 อปจันตานํ ทานํ น ทาตุนฺตี ทานํ เทติ, “อิทํ เม ทานํ
 ททโต กัลยาณํ กิตฺติสํโก ไท อพฺภุคฺคจฺจนฺตตี ทานํ เทติ,
 จิตฺตาลังการจิตฺตปริกฺขารวตฺถุ ทานํ เทติ.

อญฺ्ञํ ทานูปตฺติโย: อิทารุโส เอกจฺจํ ทานํ เทติ สมณัสส วา
 พฺรหฺมณัสส วา อญฺ्ञํ ปาณํ วตฺถุ ยานํ มาลาตฺตณฺวเลปนํ เสยฺยาวสธ-
 ปทีเปยฺย, โส ยํ เทติ ตํ บัณฑิตัสส, โส บัณฑิตัสส ชตฺติยมหาสาละ
 วา พฺรหฺมณมมหาสาละ วา คหปคิมมหาสาละ วา บัณฑิตัสส กามคฺเชน
 สมณูปตฺติ สมนฺจิกฺกตํ ปริจารยมานํ, ตัสส เอว โหติ “อโห วตฺถาหํ
 กายัสส เกทา ปริ มรณา ชตฺติยมหาสาละ วา พฺรหฺมณมมหาสาละ

วา คหปติมहासालानं वा सहष्यत् อุปपञ्चयेय्यन्ति. โส ตं
 จित्तं ทหติ ตं จित्तं อธิจ्ज्ञาति ตं จित्तं ภาเวติ. ตัสส ตं
 จित्तं หิเน วิมุตตं อุตฺตรोภาวตี ตตฺตรูปปัตติยา สวตฺตติ.
 ตब्बं โข สลฺลวโต วทามิ โน ทุสฺสสีลสฺส. อิชฺฌมาวฺโส สลฺลวโต
 เจโตปนฺนํ วิสุทฺธตฺตา. ปุณฺ ฌปฺริ อวฺโส อิชฺเชกฺกํ ใจ ทานํ เทติ
 สมณสฺส वा พฺรหฺมณฺสฺส वा อन्नํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลาคนฺธ-
 วิเลปนํ เสยฺยवासถปปีเปยฺยํ, โส ยํ เทติ ตं บจฺจาสฺสจฺจิ, ตัสส
 สุตํ โหติ “จาตุम्मหาราชิกา เทวา ที่ชาเยกา วัณฺณวณฺโโต
 สุขพฺพลาติ. ตัสส เหวํ โหติ “อโห วตาคํ กายสฺส เกทา ปฺริ
 มรณา จาตุम्मหาราชิกานํ เทวานํ सहष्यत् อุปปञ्चयेย्यन्ติ.
 โส ตं จิต्तं ทหติ ตं จิต्तं อธิจ्ज्ञาติ ตं จิต्तं ภาเวติ,
 ตัสส ตं จิต्तํ หิเน วิมุตตํ อุตฺตรोภาวตี ตตฺตรูปปัตติยา
 สวตฺตติ. ตब्बं โข สลฺลวโต วทามิ โน ทุสฺสสีลสฺส. อิชฺฌมาวฺโส
 สลฺลวโต เจโตปนฺนํ วิสุทฺธตฺตา. ปุณฺ ฌปฺริ อวฺโส อิชฺเชกฺกํ ใจ
 ทานํ เทติ สมณสฺส वा พฺรหฺมณฺสฺส वा อन्नํ ปานํ วตฺถํ
 ยานํ มาลาคนฺธวิเลปนํ เสยฺยवासถปปีเปยฺยํ. โส ยํ เทติ ตं
 บจฺจาสฺสจฺจิ, ตัสส สุตํ โหติ “ดาวตฺติสา เทวา ๆเป ๆ ยามา เทวา.
 ดุสฺสิตา เทวา. นิมฺมานรตี เทวา ๆเป ๆ ปฺรนิมฺมิตฺวสวตฺตตี เทวา ที่ชาเยกา
 วัณฺณวณฺโโต สุขพฺพลาติ. ตัสส เหวํ โหติ “อโห วตาคํ กายสฺส
 เกทา ปฺริ มรณา ปฺรนิมฺมิตฺวสวตฺตตีเน เทวานํ सहष्यत् อุปปञ्चयेย्यन्ติ.

โธ ตํ จิตฺตํ ททติ ตํ จิตฺตํ อธิฏฺฐาติ ตํ จิตฺตํ ภาเวติ, ตัสฺส
 ตํ จิตฺตํ ธีเน วิมุตฺตํ อุตฺตริภาวํ ตตฺตรูปปตฺติยา ลวตฺตติ.
 ตณฺจ โข ลีลาโต วทามิ โน พุสฺส ลีลสฺส. อิชฺฌมาวฺโส ลีลาโต
 เจโตปณฺธิ วิสุทฺธตฺตา. ปุณฺ จปรํ อวฺโส อเธกจฺโจ ทานํ
 เทติ สมณสฺส วา พหฺมณสฺส วา อณฺณํ ปาณํ วัตถํ ยานํ
 มาลาคนฺธวิเลปนํ เถยฺยวาสถกเปยฺยํ, โธ ยํ เทติ ตํ บัจฺจาสิสฺสติ,
 ตัสฺส สุกํ โหติ “พหฺมณฺเภาเยกา เทวา ธีมาเยกา วัณฺณวณฺโณโต
 สุขพฺพุลลภา. ตัสฺส เอวํ โหติ “อโห วตาทํ กายสฺส เภทา ปรมฺมณา
 พหฺมณฺเภาเยกา เทวานํ สหพฺยตํ อูปบซฺชเชยฺยณฺติ. โธ ตํ จิตฺตํ
 ททติ ตํ จิตฺตํ อธิฏฺฐาติ ตํ จิตฺตํ ภาเวติ, ตัสฺส ตํ จิตฺตํ
 ธีเน วิมุตฺตํ อุตฺตริภาวํ ตตฺตรูปปตฺติยา ลวตฺตติ. ตณฺจ โข ลีลาโต
 วทามิ โน พุสฺส ลีลสฺส, วัตราคสฺส โน สมารคสฺส. อิชฺฌมาวฺโส
 ลีลาโต เจโตปณฺธิ วัตราคตฺตา.

อัญฺจ โลกธมฺมา: ลาโภ จ อลาโภ จ ยโส จ อยโส จ
 นิรฺรทา จ ปตฺถา จ สุขฉนฺจ ทุกฺขฉนฺจ.

อัญฺจ ปริสา: ชตฺตียปริสา พหฺมณฺณปริสา คหปติปริสา สมณปริสา
 จาตุรรมฺมาหาราชิกปริสา ทาวรสิปริสา นิรฺมมานวติปริสา พหฺมณฺณปริสา.

อัญฺจ อภิภายตนา: อชฺฌตฺตรูปสฺสณฺณิ เอโก พหิทฺธารูปาณิ
 บัลลํติ ปริตฺตานิ สุวณฺณนทฺพพฺพนฺณานิ ตานิ อภิภุชฺช “ชานามิ บัลลํตมิตฺติ
 เวยสฺสณฺณิ โหติ, อิทํ ปณฺณํ อภิภายนฺ. อชฺฌตฺตรูปสฺสณฺณิ เอโก

พหิทธารูปานิ บัณฑิติ อัมปิมาณานิ สุวัณณกุป্পพัฒน์มานิ, ตานิ อภิภุชย
 “ชานามิ บัณฑิตามิติ เหวสัณณิ โหติ. อิทํ ทุคฺคิ อภิภายตณฺ.
 อัมปิมาณานิ บัณฑิติ เอโก พหิทธารูปานิ บัณฑิติ ปรีตตานิ
 สุวัณณกุป্পพัฒน์มานิ, ตานิ อภิภุชย “ชานามิ บัณฑิตามิติ เหวสัณณิ
 โหติ. อิทํ ทุคฺคิ อภิภายตณฺ. อัมปิมาณานิ บัณฑิติ เอโก
 พหิทธารูปานิ บัณฑิติ อัมปิมาณานิ สุวัณณกุป্পพัฒน์มานิ, ตานิ อภิภุชย
 “ชานามิ บัณฑิตามิติ เหวสัณณิ โหติ. อิทํ จตุตฺถิ อภิภายตณฺ.
 อัมปิมาณานิ บัณฑิติ เอโก พหิทธารูปานิ บัณฑิติ นีลานิ
 นีลวัณณานิ นีลนิตฺถ์สณฺนิ นีลนิกาสณฺนิ. เสยฺยถาปิ นาม อุมฺมารูปุเป
 นีลํ นีลวัณณํ นีลนิตฺถ์สณฺณํ นีลนิกาสํ, เสยฺยถาปิ วา ปน ตํ วัตถํ
 พารานเสยฺยํ อุกโตภาควิมฺภุจํ นีลํ นีลวัณณํ นีลนิตฺถ์สณฺณํ นีลนิกาสํ;
 เหวเมว อัมปิมาณานิ บัณฑิติ เอโก พหิทธารูปานิ บัณฑิติ นีลานิ
 นีลวัณณานิ นีลนิตฺถ์สณฺณานิ นีลนิกาสณฺนิ, ตานิ อภิภุชย “ชานามิ
 บัณฑิตามิติ เหวสัณณิ โหติ. อิทํ บัณฺฑิ อภิภายตณฺ. อัมปิมาณานิ
 เอโก พหิทธารูปานิ บัณฑิติ ปิตานิ ปิตวัณณานิ ปิตนิตฺถ์สณฺณานิ
 ปิตนิกาสณฺนิ. เสยฺยถาปิ นาม กัณณการูปุเป ปิตํ ปิตวัณณํ ปิตนิตฺถ์สณฺณํ
 ปิตนิกาสํ, เสยฺยถาปิ วา ปน ตํ วัตถํ พารานเสยฺยํ อุกโตภาควิมฺภุจํ
 ปิตํ ปิตวัณณํ ปิตนิตฺถ์สณฺณํ ปิตนิกาสํ; เหวเมว อัมปิมาณานิ บัณฑิติ
 พหิทธารูปานิ บัณฑิติ ปิตานิ ปิตวัณณานิ ปิตนิตฺถ์สณฺณานิ ปิตนิกาสณฺนิ.

ตานี อภิภูยัณ “ชานามิ บัณฑิตีติ เหวลลันณิ โหติ. อิทํ อัญ्ञัง
 อภิภายตนํ. อัสสมัตตอรุปลันณิ เอโก พหิทธารูปานิ บัณฑิติ โลหิตกานิ
 โลหิตกวันณานิ โลหิตกนิทลลนานิ โลหิตกนิภาสานิ. เสยฺยถาปิ นาม
 พันธุชิวกปุณฺณํ โลหิตกํ โลหิตกวันณํ โลหิตกนิทลลนํ โลหิตกนิภาสํ,
 เสยฺยถาปิ วา ปน ตํ วัตถํ พาวาณเสยฺยํ อุกโตภาควิมัญ्ञัง โลหิตกํ
 โลหิตกวันณํ โลหิตกนิทลลนํ โลหิตกนิภาสํ; เอวเมว อัสสมัตตอรุปลันณิ
 เอโก พหิทธารูปานิ บัณฑิติ โลหิตกานิ โลหิตกวันณานิ โลหิตกนิทลลนานิ
 โลหิตกนิภาสานิ ตานี อภิภูยัณ “ชานามิ บัณฑิตีติ เหวลลันณิ โหติ.
 อิทํ สัตถมํ อภิภายตนํ. อัสสมัตตอรุปลันณิ เอโก พหิทธารูปานิ
 บัณฑิติ โธทาทานิ โธทาทวันณานิ โธทาทนิทลลนานิ โธทาทนิภาสานิ.
 เสยฺยถาปิ นาม โธสลิตวารกา โธทาทา โธทาทวันณา โธทาทนิทลลนา
 โธทาทนิภาสา. เสยฺยถาปิ วา ปน ตํ วัตถํ พาวาณเสยฺยํ
 อุกโตภาควิมัญ्ञัง โธทาทํ โธทาทวันณํ โธทาทนิทลลนํ โธทาทนิภาสํ;
 เอวเมว อัสสมัตตอรุปลันณิ เอโก พหิทธารูปานิ บัณฑิติ โธทาทานิ
 โธทาทวันณานิ โธทาทนิทลลนานิ โธทาทนิภาสานิ ตานี อภิภูยัณ
 “ชานามิ บัณฑิตีติ เหวลลันณิ โหติ. อิทํ อัญ्ञมํ อภิภายตนํ.

อัญ्ञัง วิโมกฺขา: รูปานิ บัณฑิติ, อญฺํ ปจฺจโม วิโมกฺโข.
 อัสสมัตตอรุปลันณิ เอโก พหิทธารูปานิ บัณฑิติ, อญฺํ กุติโย วิโมกฺโข.
 “สุกฺกันฺเตว อวิโมกฺโข โหติ. อญฺํ ตติโย วิโมกฺโข. สัพพโส
 รูปันณานิ สมตฺติกมา ปฏิยสสณฺณานิ อตฺตัจจมา นานตฺตลลนณฺ

อนันตการ “อนันโต อากาโต อากาธานันจายตน อุปสัมบัชช
 วิหริ;” อโย จตุตโต วิโมกโข. สัพพะโส อากาธานันจายตน
 สมตีกัมม “อนันโต วิณณานันติ วิณณานันจายตน อุปสัมบัชช
 วิหริ;” อโย บัณโณ วิโมกโข. สัพพะโส วิณณานันจายตน
 สมตีกัมม “นัตถิ กิณจิติ อากิณจันจายตน อุปสัมบัชช วิหริ;
 อโย อัญโง วิโมกโข. สัพพะโส อากิณจันจายตน สมตีกัมม
 เนวลันณานาถันจายตน อุปสัมบัชช วิหริ;” อโย สัตถโม วิโมกโข.
 สัพพะโส เนวลันณานาถันจายตน สมตีกัมม สันณเวทยิตินโร
 อุปสัมบัชช วิหริ;” อโย อัญโง วิโมกโข. กิเม โข อากาโต เตน
 ภควตา ชานตา บัลลิตา อรหตา สัมมาสัมพุทโธเน อัญโง อัมมา
 สัมมัททักขาตา, ตัตถ สัพพะเหว สังคยิตัพเพ ๆ เป ๆ อัตถาย หิเวย
 สุขาย เทวมนุสฺसानิ.

อัตถิ โข อากาโต เตน ภควตา ชานตา บัลลิตา อรหตา
 สัมมาสัมพุทโธเน นว อัมมา สัมมัททักขาตา, ตัตถ สัพพะเหว
 สังคยิตัพเพ ๆ เป ๆ อัตถาย หิเวย สุขาย เทวมนุสฺसानิ. กถเม
 นว? นว อชมาตวตฺถุนิ: “อนัตถิ เม อจฺริติ อาฆาตํ พฺนัถติ,
 “อนัตถิ เม จรตีติ อาฆาตํ พฺนัถติ, “อนัตถิ เม จริสฺสตีติ อาฆาตํ
 พฺนัถติ. “บิยัสฺส เม มนาบัสฺส อนัตถิ อจฺริ” “อนัตถิ จรติ.
 “อนัตถิ จริสฺสตีติ อาฆาตํ พฺนัถติ. “อโย บิยัสฺส เม มนาบัสฺส
 อัตถิ อจฺริ. “อัตถิ จรติ. “อัตถิ จริสฺสตีติ อาฆาตํ พฺนัถติ.

นว อาฆาตปฏิวินยา: “อนัตถิ เม อจรีติ ตํ กุเตตถ ลัพภาติ
 อาฆาตํ ปฏิวินติ, “อนัตถิ เม จรติ ตํ กุเตตถ ลัพภาติ อาฆาตํ
 ปฏิวินติ, “อนัตถิ เม จริสัสสีติ ตํ กุเตตถ ลัพภาติ อาฆาตํ
 ปฏิวินติ. “บิยัสส เม มนาบัสส อนัตถิ อจริ. “อนัตถิ จรติ.
 “อนัตถิ จริสัสสีติ ตํ กุเตตถ ลัพภาติ อาฆาตํ ปฏิวินติ. “อบีบิยัสส
 เม อมนาบัสส อตถิ อจริ. “อตถิ จรติ. “อตถิ จริสัสสีติ ตํ
 กุเตตถ ลัพภาติ อาฆาตํ ปฏิวินติ.

นว สัตถาวาโส: สันตานุโส สัตถา นานัตถกายนานัตถสัลลภินโน
 เสยฺยถาปิ มนุสสา เอกัจเจะ จ เทวา เอกัจเจะ จ วินิปาติกา; อयํ
 ปจฺจโม สัตถาวาโส. สันตานุโส สัตถา นานัตถกายน เอกัตถสัลลภินโน
 เสยฺยถาปิ เทวา พหุหิมกานิชา ปจฺจมานิพพัตตา; อयํ ทุติโย
 สัตถาวาโส. สันตานุโส สัตถา เอกัตถกายน นานัตถสัลลภินโน เสยฺยถาปิ
 เทวา อากัสสา; อยํ ตติโย สัตถาวาโส. สันตานุโส สัตถา
 เอกัตถกายน เอกัตถสัลลภินโน เสยฺยถาปิ เทวา สุภิกิณฺหา; อยํ
 จตุตฺถโธ สัตถาวาโส. สันตานุโส สัตถา อสัลลภินโน อปัปฺปติเวทินโน
 เสยฺยถาปิ เทวา อสัลลภิสัตถา; อยํ ปันนิจโม สัตถาวาโส. สันตานุโส
 สัตถา สัพพะโส รูปสัลลภานํ สมติกกมา ปฏิจจสัลลภานํ อตฺถังคมา
 นานัตถสัลลภานํ อมมสึการา “อนนํโค อากาโสติ อากาธานันนํจายนุปลา;
 อยํ อัญ्ञโจ สัตถาวาโส. สันตานุโส สัตถา สัพพะโส อากาธานันนํจายตนํ
 สมติกกมํ “อนนํโก วิณฺณานันนํติ วิณฺณานันนํจายนุปลา; อยํ สัตตโม

สัมมัตถตา สัมมาปฏิบัติ อัมมัญ โลกํ ปรรณํ โลกํ สยํ
 อภินฺวา สัจฺฉิกัรฺวา ปเวทนํสึติ. มัชฌิเมสุ ชนปฺเทสุ บัจฺจา-
 ชาโต โหติ, อุมฺมํบฺบโน ชโฬเ อลฺมฺโค นํบฺปฏิพฺโล สุภาสิตทุฬฺภาสิตานํ
 อตฺถมณฺโณวาคํ; อยํ อัมมัญ โลกํ อตฺมโย พหฺมจริยวาสาย.
 ปุณ ํปรํ อวฺโส ตถาคโต ํ โลกเก ํ อุมฺมํบฺบโน โหติ อรหํ
 สัมมาสัมพุทฺโธ, อัมโม ํ ํ เทสียติ โอปตฺตมิโก ปรีนิพฺพานิโก
 สัมโพธคามิํ สุคตํปเวติโต. อยฺมัญ ปุคฺคโล มัชฌิเมสุ ชนปฺเทสุ
 บัจฺจาชาโต โหติ, บณฺณว ํ อลฺมฺโค ปฏิพฺโล สุภาสิตทุฬฺภาสิตาน-
 มตฺถมณฺโณวาคํ; อยํ ํวโม อกฺขโณ อตฺมโย พหฺมจริยวาสาย.

นว อนุปฺพัพฺพวิหารา: อิทวฺโส วิคฺชัย วิวิจฺจเว กาเมหิ วิวิจฺจ
 อกฺขเลหิ อัมเมหิ สวตฺถกํ สวิจารํ วิเวกขํ ปตฺติสุขํ ปรมมฺขณานํ
 อุมฺมํบฺบชฺช วิหริติ; วิตักกํวิจารานํ รูปสฺมา อชฺฉนฺตํ สัมปสาทนํ
 เจตโส เอโกทิกาวํ อวตฺถกํ อวิจารํ สมาริขํ ปตฺติสุขํ ทุคฺคิยชฺฌณานํ
 อุมฺมํบฺบชฺช วิหริติ; ปตฺติยา ํ วิราตา อุมฺเภกฺขโก ํ วิหริติ สโต ํ
 สัมปชาโน, สุขณฺณํ กาเยน ปฏิสฺสเวเทติ, ยนฺนํ อริยา อากิณฺณตฺติ
 “อุมฺเภกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ, ทุคฺคิยชฺฌณานํ อุมฺมํบฺบชฺช วิหริติ;
 สุขธฺตํ ํ ปหานา อุมฺมํบฺบชฺช ํ ปหานา ปุพฺเพว โสมนนฺตลฺลโทมนนฺตลฺลสถานํ
 อตฺถังคมา อทุกขมสุขํ อุมฺเภกฺขาสติปาวิสุทฺธิํ จตุตฺถชฺฌณานํ อุมฺมํบฺบชฺช
 วิหริติ; สัพฺพะโส อุมฺมํบฺบชฺช สมตฺติกมา ปฏิยสฺสณฺณานํ อตฺถังคมา
 นานตฺถลฺลณฺณานํ ฌมณฺณิกาวา “อนนํโต อากาโสติ อากาสานนฺนํจายตนํ

สัมมาสัมพุทโธ ทส อัมมา สัมมัททักชาตา, ตัตถ สัพเพเหว สังคายัตถัพพี
 ๆ เป ๆ อัตถาย ภูตาย สุขาย เทวมนุสฺसानิ. กตเม ทส? ทส
 นาถกรณา อัมมา: อิวาสุโต ภิกขุ สีลวา โหติ, ปาติโมกฺขสฺวสฺสุโต
 วิหริติ อาจารย์โคจรสัณฺณโน, อณุมัตตเคสุ วัชเชสุ ภยทสฺสาวี
 สมาทาย ลิกฺขติ ลิกฺขาปเทสุ. ยंपาสุโต ภิกขุ สีลวา โหติ,
 ปาติโมกฺขสฺวสฺสุโต วิหริติ อาจารย์โคจรสัณฺณโน, อณุมัตตเคสุ วัชเชสุ
 ภยทสฺสาวี สมาทาย ลิกฺขติ ลิกฺขาปเทสุ; อยัม อัมโม นาถกรโณ.
 ปุณ ะปรัง อิวาสุโต ภิกขุ พหุสฺสุโต โหติ อุตฺตโร สุตฺตนิจโย.
 เป เต อัมมา อาทิกัลยาณา มัชฌิมกัลยาณา ปริโยสานกัลยาณา
 สาทถํ สหยังฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปวิสุทฺธํ ฬรฺหิมจริยํ อภิวทฺถติ,
 ตถารูปาสฺส อัมมา พหุสฺสุตา โหเนติ อตา วจสา ปริจิตา
 มนฺตานูปะกัชฺสา ทิฏฺฐิจิยา สุยิปฺปวิจฺจา. ยंपาสุโต ภิกขุ พหุสฺสุโต
 โหติ ๆ เป ๆ ทิฏฺฐิจิยา สุยิปฺปวิจฺจา; อยัม อัมโม นาถกรโณ.
 ปุณ ะปรัง อิวาสุโต ภิกขุ กัลยาณมิตฺโต โหติ กัลยาณสทาโย
 กัลยาณสยิปฺปวังโก. ยंपาสุโต ภิกขุ กัลยาณมิตฺโต โหติ
 กัลยาณสทาโย กัลยาณสยิปฺปวังโก; อยัม อัมโม นาถกรโณ.
 ปุณ ะปรัง อิวาสุโต ภิกขุ สุวโจ โหติ โสวจัสสกรณเหติ อัมเมหิ
 สมนฺนาคโต ขโม ปทักฺขิณคฺคาคี อนุสาตฺถิ. ยंपาสุโต ภิกขุ สุวโจ
 โหติ โสวจัสสกรณเหติ อัมเมหิ สมนฺนาคโต ขโม ปทักฺขิณคฺคาคี
 อนุสาตฺถิ; อยัม อัมโม นาถกรโณ. ปุณ ะปรัง อิวาสุโต ภิกขุ ยานิ

คณิ สหิหิมาโร นุจิราจา นิกรณีนานิ. ตัตต ภัชโช โหติ อนนโส
 ตัตตปายาย วิมฺสา ยมฺมํนาคโต. อลํ กาชุ อลํ สวิธาคุ. ยปฺวาโส
 ภิกฺขุ ยานิ ตานิ สหิหิมาโร ๑ เป ๑ อลํ สวิธาคุ; อยฺมํ อมฺโม
 นาคกรโณ. ปุณฺ ๑ปฺวํ อวฺโส ภิกฺขุ อมฺมิกาโม โหติ ปิยสมุททาโร
 อภิมฺโม อภิมฺเบ โยคํปฺวาโมชฺโช. ยปฺวาโส ภิกฺขุ อมฺมิกาโม โหติ
 ปิยสมุททาโร อภิมฺมํ อภิมฺเบ โยคํปฺวาโมชฺโช; อยฺมํ อมฺโม
 นาคกรโณ. ปุณฺ ๑ปฺวํ อวฺโส ภิกฺขุ สันตฺตฺโร โหติ อิตฺตฺเรหิ
 จีวรปิตฺตปาทเสนาสนนิทานปิจฺยเภสัชชปริวิชาเนหิ. ยปฺวาโส ภิกฺขุ
 สันตฺตฺโร โหติ อิตฺตฺเรหิ จีวรปิตฺตปาทเสนาสนนิทานปิจฺยเภสัชช-
 ปริวิชาเนหิ; อยฺมํ อมฺโม นาคกรโณ. ปุณฺ ๑ปฺวํ อวฺโส ภิกฺขุ
 อวฺกัฏฺโฐ วิหติ อกุสฺถานํ อมฺมานํ ปทานาย กุสฺลณํ อมฺมานํ
 อปฺสัสมํปาทนํ ตาภาวํ ทตฺตปฺรคฺคโม อนิกฺขิตฺตฺโร กุสฺเลตฺตํ อมฺโม
 ยปฺวาโส ภิกฺขุ อวฺกัฏฺโฐ วิหติ อกุสฺถานํ อมฺมานํ ปทานาย
 กุสฺลณํ อมฺมานํ อปฺสัสมํปาทนํ ตาภาวํ ทตฺตปฺรคฺคโม อนิกฺขิตฺตฺโร
 กุสฺเลตฺตํ อมฺโม; อยฺมํ อมฺโม นาคกรโณ. ปุณฺ ๑ปฺวํ อวฺโส ภิกฺขุ
 สติมา โหติ ปเรเมณ สติเนยฺกเกณ สหิหิมาโร จิรคณิ จิรภาสิตฺตํ
 สติมา อนนฺตฺตฺริตา. ยปฺวาโส ภิกฺขุ สติมา โหติ ปเรเมณ สติเนยฺกเกณ
 สหิหิมาโร จิรคณิ จิรภาสิตฺตํ สติมา อนนฺตฺตฺริตา; อยฺมํ อมฺโม
 นาคกรโณ. ปุณฺ ๑ปฺวํ อวฺโส ภิกฺขุ ปิยณฺวา โหติ อุกฺกตฺตฺริตฺตํ

มัจฉา ยม โยนิย นีฬเพชฌกาย สัมมาทุกขักขยคามินิยา.
 ยปาวโส ภิกขุ มัจฉา โยนิ อุตตมคัมภินิยา มัจฉา
 สมันนาคโต อธิบาย นีฬเพชฌกาย สัมมาทุกขักขยคามินิยา; อนัน
 ธัมโม นาคกรโณ.

ทส ถัสสวาทนาธิ ปจวักกิตถเมโก สัตถ์ชานาติ อโ
 ทวิยํ อหวิยํ อหฺมํปมาณํ; อาโปถกถิตถเมโก สัตถ์ชานาติ ฯ เป ฯ
 เตโชถกถิตถเมโก สัตถ์ชานาติ ฯ เป ฯ วาโยถกถิตถเมโก สัตถ์ชานาติ ฯ เป ฯ
 นีลกถิตถเมโก สัตถ์ชานาติ ฯ เป ฯ อโณกถิตถเมโก สัตถ์ชานาติ
 ฯ เป ฯ โสพิทกถิตถเมโก สัตถ์ชานาติ ฯ เป ฯ โยฆาตถกถิตถเมโก
 สัตถ์ชานาติ ฯ เป ฯ อากาถกถิตถเมโก สัตถ์ชานาติ ฯ เป ฯ
 วิเนปภาตถกถิตถเมโก สัตถ์ชานาติ ฯ เป ฯ อโห ทวิยํ อหวิยํ อหฺมํปมาณํ

อิธารุโส ภิกขุโน กามณเฑาะ ปเทโน โหติ, กณณนา ปเทโน โหติ,
 พรหมจริเยสนา ปฏินิสสัจจา. เอวံ โข อารุโส ภิกขุ
 สหมวลัญเฐโน โหติ. กถัมภารุโส ภิกขุ ธนาวลลัทธิโย โหติ?
 อิธารุโส ภิกขุโน กามสังกัมโป ปเทโน โหติ, ฌายาตถสังกัมโป
 ปเทโน โหติ, วิทสาสังกัมโป ปเทโน โหติ. เอวံ โข อารุโส
 ภิกขุ ธนาวลลัทธิโย โหติ. กถัมภารุโส ภิกขุ บัลลัทธิกายสัชาโร
 โหติ? อิธารุโส ภิกขุ สุขัสส จ ปทานา สุขัสส จ ปทานา
 ปกัเพว โสณนัสสโกณนัสสกาป อภัสสะมา อภัสสะมา อภัสสะมา อภัสสะมา
 จตุตถัสสมานัง อปัสสัมบัสซ วิหริติ. เอวံ โข อารุโส ภิกขุ
 บัลลัทธิกายสัชาโร โหติ. กถัมภารุโส ภิกขุ สุวิมุตตจิตโต โหติ?
 อิธารุโส ภิกขุโน รกขา จิตตัง วิมุตตัง โหติ, โทสะ จิตตัง วิมุตตัง
 โหติ, โมหะ จิตตัง วิมุตตัง โหติ. เอวံ โข อารุโส ภิกขุ
 สุวิมุตตจิตโต โหติ. กถัมภารุโส ภิกขุ วิมุตตจิตตัง โหติ?
 อิธารุโส ภิกขุ “ราโค เม ปเทโน อัจฉินันมุโล ตาเลวตักกโต
 อนภาวังกโต อายตัง อนุปปาทธัมโมติ ปชานาติ, “โหโห เม ปเทโน
 อัจฉินันมุโล ตาเลวตักกโต อนภาวังกโต อายตัง อนุปปาทธัมโมติ
 ปชานาติ, “โมโห เม ปเทโน อัจฉินันมุโล ตาเลวตักกโต
 อนภาวังกโต อายตัง อนุปปาทธัมโมติ ปชานาติ. เอวံ โข อารุโส
 ภิกขุ สุวิมุตตจิตตัง โหติ.

‘ภส อเลกขา ธัมมา: อเลกขา สัมมาทิฏฐิ, แล็ก โข

ทลุตฺตรลุตฺตํ เอกาทลมิ.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา จัมปายํ วิหริ รัคฺคฺวาย
 ไปกฺขณินา ตึเร มหตา ภิกฺขุสฺสเนน สทฺธํ บัณเฑาะฏฺเตหิ ภิกฺขุสฺสเดหิ.
 ตตฺถ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภิกฺขุ อามันเฑสิ “อาวุโส
 ภิกฺขเวติ. “อาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต สาริปุตฺตตฺถ
 บัจฺจสฺสโล. อายสฺมา สาริปุตฺโต เอตทโว

“ทลุตฺตร ปกฺกขาปิ ธัมมํ นิพฺพานัตตฺติยา,
 ทลุตฺตรลุตฺตํ เทวมนิภาโย. สทฺธํลลนํปโมจน.

เอโก อาวุโส ธัมโม พุทฺธาวโร, เอโก ธัมโม ภาเวตฺถไฟ,
 เอโก ธัมโม ปริณฺเอยโย, เอโก ธัมโม ปทาตฺถไฟ, เอโก
 ธัมโม ทานภาสิโย, เอโก ธัมโม วิเสสภาสิโย, เอโก ธัมโม
 ทุปฺปปฏิวิธโน, เอโก ธัมโม อุมฺปาทตฺถไฟ, เอโก ธัมโม
 อภิณฺเอยโย, เอโก ธัมโม สจฺฉิกาทฺถไฟ.

กตโม เอโก ธัมโม พุทฺธาวโร? อัมปมาโต กุสฺสโล ธัมมโล.
 ขยํ เอโก ธัมโม พุทฺธาวโร.

กตโม เอโก ธัมโม ภาเวตฺถไฟ? ภาวคตฺถติ สาสเนตฺถา.
 ขยํ เอโก ธัมโม ภาเวตฺถไฟ.

กตโม เอโก ธัมโม ปริณฺเอยโย? ผัสฺสโต สาสโว
 อุมฺปาทนโย. ขยํ เอโก ธัมโม ปริณฺเอยโย.

กตโม เอโก ธัมโม ปทาตฺถไฟ? อัสสิมาเน. ขยํ เอโก
 ธัมโม ปทาตฺถไฟ.

กตโม เอโก ธัมโม ทานภาคิโย? อโยนิโสมนสิกาโร. อโย
เอโก ธัมโม ทานภาคิโย.

กตโม เอโก ธัมโม วิเสสภาคิโย? โยนิโสมนสิกาโร. อโย
เอโก ธัมโม วิเสสภาคิโย.

กตโม เอโก ธัมโม อุกุปป์ภาคิโย? อุกุปป์ภาคิโย. เจโตสมาธิ.
อโย เอโก ธัมโม อุกุปป์ภาคิโย.

กตโม เอโก ธัมโม อุกุปป์ภาคิโย? อุกุปป์ภาคิโย. เจโตสมาธิ.
อโย เอโก ธัมโม อุกุปป์ภาคิโย.

กตโม เอโก ธัมโม อภิณเฑียรภาคิโย? สัพพะ สัตถา
อาหวัจจิติกา. อโย เอโก ธัมโม อภิณเฑียรภาคิโย.

กตโม เอโก ธัมโม สัจฉิกาคัพพะภาคิโย? อุกุปป์ภาคิโย. เจโตสมาธิ.
อโย เอโก ธัมโม สัจฉิกาคัพพะภาคิโย. จิตติ นิเม ทส ธัมมา ภูตา ตัจฉา
ตถา อวิตถา อณันเฑียรภาคิโย. สัมมา ตถาคเตน อภิธัมมัพพธัมมา.

เทโว ธัมมา พหุการา, เทโว ธัมมา ภาเวตัพพะ, เทโว ธัมมา
ปโยคเณธัมมา, เทโว ธัมมา ปาหัตตัพพะ, เทโว ธัมมา ทานภาคิยา,
เทโว ธัมมา วิเสสภาคิยา, เทโว ธัมมา อุกุปป์ภาคิยา, เทโว ธัมมา
อุกุกุปป์ภาคิยา, เทโว ธัมมา อภิณเฑียรภาคิยา, เทโว ธัมมา สัจฉิกาคัพพะ.

กตเม เทโว ธัมมา พหุการา? สติ จ สัมปชฌณณัง. อโย
เทโว ธัมมา พหุการา.

กตเม เทว ธัมมา ภาเวตัพพา? สมโธ จ วิปัสสนา จ. อิม
เทว ธัมมา ภาเวตัพพา.

กตเม เทว ธัมมา ปริณฺเอยยา? นามัจฉิ รุบฺเหจ. อิม
เทว ธัมมา ปริณฺเอยยา.

กตเม เทว ธัมมา ปทาตัพพา? อวิชชา จ ภวตฺถา จ.
อิม เทว ธัมมา ปทาตัพพา.

กตเม เทว ธัมมา ทานภาคิยา? โทวจัสสตา จ ปาปมิตฺตา จ.
อิม เทว ธัมมา ทานภาคิยา.

กตเม เทว ธัมมา วิเสสภาคิยา? โสจัสสตา จ กัลยาณมิตฺตา
จ. อิม เทว ธัมมา วิเสสภาคิยา.

กตเม เทว ธัมมา กุณฺเฎวิวิชฌา? โย จ เหตุ โย จ บัจฺจโย
สัตฺตานิ ลักฺขณาย, โย จ เหตุ โย จ บัจฺจโย สัตฺตานิ วิสฺสุตฺติยา.
อิม เทว ธัมมา กุณฺเฎวิวิชฌา.

กตเม เทว ธัมมา อุပ္ปาทตัพพา? เทว ฌานานิ: ขเย ฌานํ,
อนุပ္ปาท ฌานํ. อิม เทว ธัมมา อุပ္ปาทตัพพา.

กตเม เทว ธัมมา อภิณฺเอยยา? เทว ธาตุโย: ลัชฺฐา จ
ธาตุ อลัชฺฐา จ ธาตุ. อิม เทว ธัมมา อภิณฺเอยยา.

กตเม เทว ธัมมา สัจฺฉิกายัพพา? วิชฺชา จ วิมุตฺติ จ. อิม
เทว ธัมมา สัจฺฉิกายัพพา. อิติ อิม วิติ ธัมมา มุคฺคา ตัจฉา
ตถา อวิตถา อนันฺณตถา ธัมมา ตถาตฺเตน อภิสัมพุทฺธา.

ทโย ธัมมา เวทนา, ตโย ธัมมา ภาเวตัพพา, ตโย ธัมมา
ปริวเณยยา. ตโย ธัมมา ปาหตัพพา, ตโย ธัมมา ฌานภคิยา,
ตโย ธัมมา วิเสสภคิยา, ตโย ธัมมา ทุป্পัญจิชฌา, ตโย ธัมมา
ฐปาทตัพพา, ตโย ธัมมา อภินเณยยา, ตโย ธัมมา สัจฉิกตัพพา.

กตเม ตโย ธัมมา พหุการา? ทิสโส โสโธ สัมมัตฺถัง
ธัมมานุธัมมปญฺญิหิตัง. อิมे ตโย ธัมมา พหุการา.

กตเม ตโย ธัมมา ภาเวตัพพา? ตโย สมาริ: สวตักโก
อวิทาโร สมาริ, อวิตักโก วิจามตฺถโก สมาริ, อวิตักโก อวิทาโร
สมาริ. อิมे ตโย ธัมมา ภาเวตัพพา.

กตเม ตโย ธัมมา ปริวเณยยา? ทิสโส เวทนา: สฺสา เวทนา,
อสุคฺสา เวทนา, อสุคฺขมฺสฺสา เวทนา. อิมे ตโย ธัมมา ปริวเณยยา.

กตเม ตโย ธัมมา ปาหตัพพา? ทิสโส ตณฺหา: กามตณฺหา
ภวตณฺหา วิภวตณฺหา. อิมे ตโย ธัมมา ปาหตัพพา.

กตเม ตโย ธัมมา ฌานภคิยา? ทิสโส อภุคฺคณฺณ: โสโส อภุคฺคณฺณ,
โอสโส อภุคฺคณฺณ, โสโส อภุคฺคณฺณ. อิมे ตโย ธัมมา ฌานภคิยา.

กตเม ตโย ธัมมา วิเสสภคิยา? ทิสโส กุสฺสณฺณ: อโสโส
กุสฺสณฺณ, อโสโส กุสฺสณฺณ, อโสโส กุสฺสณฺณ. อิมे ตโย ธัมมา
วิเสสภคิยา.

กตเม ตโย ธัมมา ทุป্পัญจิชฌา? ทิสโส นิสฺสรวณียา

ธาตุโย: กามานเมตํ นิสฺสรวณํ ขณิกํ เณรชัมมํ, รูปานเมตํ นิสฺสรวณํ
ขณิกํ อรูปํ; ยํ โข เปน กิณฺหิ ภูตํ อหํสํ ปฏิจฺจํ สมุပ္ปํสนํ,
นิโรธो ตตฺถ นิสฺสรวณํ. อิมํ คโย ธัมมา อุมฺปิปฏิวิธนา.

กตเม คโย ธัมมา อุมฺปิปาเทหัพพะวา? ตีณิ ฌาณานิ: ฌิตฺตฌาณํ
อนาคกฺขฌาณํ บัณฑิตฺตํ นิสฺสรวณํ. อิมํ คโย ธัมมา อุมฺปิปาเทหัพพะวา.

กตเม คโย ธัมมา อภิณฺเณยฺยา? ติสฺโส ธาตุโย: กามธาตุ
รูปธาตุ อรูปธาตุ. อิมํ คโย ธัมมา อภิณฺเณยฺยา.

กตเม คโย ธัมมา ตัจฺฉิกาตัพพะวา? ติสฺโส วิชฺชา:
ปุพฺเพกขาณฺโณ สกฺกขาณํ วิชฺชา, สกฺกขาณํ อุมฺปิปาเต ฌาณํ วิชฺชา,
ฌาณานํ ขมฺเป ฌาณํ วิชฺชา. อิมํ คโย ธัมมา ตัจฺฉิกาตัพพะวา.
อิตฺติ อิมํ ตตฺถ ธัมมา ภูตา ตัจฉา ตตา อวิตถา อนนฺตฌาณํ ฌมฺมา
คตาคเตน อภิณฺเณยฺยา.

จัตถาโร ธัมมา พหุการา, จัตถาโร ธัมมา ภาวคคฺคา, จัตถาโร
ธัมมา ปวิณฺเณยฺยา, จัตถาโร ธัมมา ปหาหัพพะวา, จัตถาโร ธัมมา
หาเนกขิเป, จัตถาโร ธัมมา นิสฺสรวณํ, จัตถาโร ธัมมา อุมฺปิปฏิวิธนา,
จัตถาโร ธัมมา อุมฺปิปาเทหัพพะวา, จัตถาโร ธัมมา อภิณฺเณยฺยา,
จัตถาโร ธัมมา ตัจฉิกาตัพพะวา.

กตเม จัตถาโร ธัมมา พหุการา? จัตถาโร จักกานิ: ปฏิรูปเทสฺวาโส
สุมฺปิ, ปตฺตโย ปตฺตโย ปตฺตโย, กตมฺปิณฺเตนา. อิมํ
จัตถาโร ธัมมา พหุการา.

กตเม จัตถาโร ธัมมา ภเวทตังสา จัตถาโร อธิปญฺญานา อิตาสุโต
 วิภังขุ กาเบ กายาอนุปัตถิ วิหริ, อตตานิ สัมปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โลก อภิธมฺมาโทมนัสส, เวทนาสุ ๆ เป ๆ จิตฺเต
 ๆ เป ๆ ธัมเมสุ ธัมมานุปัตถิ วิหริ, อตตานิ สัมปชาโน สติมา
 วิเนยฺย โลก อภิธมฺมาโทมนัสส. อิมะ จัตถาโร ธัมมา ภเวทตังสา.

กตเม จัตถาโร ธัมมา ปริณฺเณยฺยา? จัตถาโร อหารา:
 กาทีกาโร อหาโร โอฬาริโก วา สุขุโม วา, ผัสสโส ทฺติโย,
 มโนสฺสเจตนา ตติยา, วิณฺณานํ จตฺตมํ. อิมะ จัตถาโร ธัมมา
 ปริณฺเณยฺยา.

กตเม จัตถาโร ธัมมา ปหาตัพพา? จัตถาโร โอฆา: กาโมโฆ
 ภโวโฆ ภิกฺขุโฆ อวิชฺโชโฆ. อิมะ จัตถาโร ธัมมา ปหาตัพพา.

กตเม จัตถาโร ธัมมา ทานภาติยา? จัตถาโร โยคา: กามโยโค
 ภโวโยโค ภิกฺขุโยโค อวิชฺโชโยโค. อิมะ จัตถาโร ธัมมา ทานภาติยา.

กตเม จัตถาโร ธัมมา วิสสภภาติยา? จัตถาโร วิสโยคา:
 กามโยโคภโวโยโค ภโวโรภโวโยโค ภิกฺขุโยโคภโวโยโค อวิชฺชาโยโค-
 วิสโยโค. อิมะ จัตถาโร ธัมมา วิสสภภาติยา.

กตเม จัตถาโร ธัมมา ทุปฺปวิจฺจนา? จัตถาโร สมาธิ: เทวภาติโย
 ธมฺมิ, จิตฺตภาติโย สมาธิ, โสภณภาติโย ธมฺมิ, นิพฺเพธภาติโย
 สมาธิ. อิมะ จัตถาโร ธัมมา ทุปฺปวิจฺจนา.

กตเม จัตถาโร ธัมมา อุပ္ปาทตัพพา? จัตถาโร ฌานานิ: ธัมเม

ฅาณ, อัมมเว ฅาณ, ปริจฺจ ฅาณ, สัมมัตติยา ฅาณ. นิเม
 จัคฺคาโร อัมมา อุပ္ပါตเตกฺกิกา.

กตเม จัตถาโร อัมมา อภิณฺเณยฺยา? จัตถาโร อริยสัจจานิ
 ทุกฺขํ อริยสัจจํ, ทุกฺขสมุทฺตํ อริยสัจจํ, ทุกฺขนิโรธํ อริยสัจจํ,
 ทุกฺขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจจํ. อิมะ จัตถาโร อัมมา อภิณฺเณยฺยา.

กตเม จัตถาโร ธัมมา ตัจฉิกาตัพพา? จัตถาริ สาวิเนยฺสณานิ
 โสตาบักคิณลํ สกทาคานิณลํ อนาคานิณลํ อรหัตตฺถณลํ. ยเม จัตถาโร
 ธัมมา ตัจฉิกาตัพพา. อิติ อิมะ จัตถาพีสํ ปิณฺหา มูชา ตัจฉา ตถา
 อวิทถา อนันเนยฺสณานิ ธัมมา ตถาคเตน อภิสัมพุทฺธธา.

บัณฑิต ธรรมมา พุทฺธการา, บัณฑิต ธรรมมา ภาวตัพพะ, บัณฑิต ธรรมมา
 ปริณิเวชียา, บัณฑิต ธรรมมา ปหัตตัพพะ, บัณฑิต ธรรมมา ฌานภาติยา,
 บัณฑิต ธรรมมา วิเสสภาติยา, บัณฑิต ธรรมมา ทุပ္ปปฏิวิจฉา,
 บัณฑิต ธรรมมา อပ္ปาทะตัพพะ, บัณฑิต ธรรมมา อภิณิเวชียา, บัณฑิต
 ธรรมมา สัจฉิกตัพพะ.

กตเม บัณฺฑิ อัมมา พหุการา? บัณฺฑิ ปธานิยังคานิ: อิทาธุโส
ภิกขุ สักโณ โหติ, สักกนฺทิ ตถาคคฺคตฺส โพธิ “อิตฺถิ โส ภควา
ตมํ อัมมาคัมภีโร จิตฺตมคฺคสํโณ สุตโต โสกนฺทิ อมฺพุตฺโต
ปฺปิตกัมมคฺคจฺจ สักกนฺทิ อมฺพุตฺตมํ ปุคฺคโธ ภควาจิ, อัมมปาทาโ
โหติ อัมมปาทนฺทโธ สมนเวปทนิมา คณฺเฑเฐ สมนฺนาคโธ นาคีสีคายน

ภาวจิตฺตํกายํ ฌัมมิมาย ปธานํกัณฺธาย, ชนฺโง โทติ อมาภาวํ ยถากุหํ
 อคฺคํณํ อวาทกัณฺธา สกัณฺธิ วา จินฺนํญฺญํ วา จกัณฺหมภาวํ, อวทกัณฺธิวิโย
 วิจจติ อตุลลํณํ ฌัมมิมาย ปธานาย กุสลาณํ ฌัมมิมาย อุตฺตมํปทา
 ตาภาวํ กตฺถิเยปภักกัณฺโง อมิกํชิตฺตํกุโร กุสเลสุ ฌัมมิมาย, ฌัมมิมายา โทติ
 อุกกัณฺธิอวณินิยา ฌัมมิมาย สมมํโสภาโต อวิยาบ นิตฺเพธิกาย
 สัมมิมายุกกัณฺธิอวณินิยา. อิมํ ฌัมมิมาย ฌัมมิมายา.

กตเม บัณฺฑิ อัมมา ภาวะตัพพะวา? บัณฺฑิ จังคิโก สัมมาสมาธิ:
 มัคคิสมรณา สุขสมรณา เจโตสมรณา อาโลคณรณกา บัณฺฑิ เวทชนานิมีตติ.
 อิเม บัณฺฑิ อัมมา ภาวะตัพพะวา.

กตม. ปัตติ. ทัมมก. ปวีณโณมยชา. ปัตติ. ปุฬกาทักขณชา. เสยฺยติคฺค?
 ฐ. ปุฬกาทักขณชา. โน. เวทนี. ปุฬกาทักขณชา. โน. สัตถ. ปุฬกาทักขณชา. โน. ส. ฐ.
 ปุฬกาทักขณชา. โน. วิท. ปุฬกาทักขณชา. โน. โน. ปัตติ. ทัมมก. ปวีณโณมยชา.

อโฆ บัณฺฑิ อัมมมา ปาหาคัพฺพา. บัณฺฑิ เวรณานิ: กามมัตถนีวรณ
 ญานาปารนีวรณํ ปีนนิทสนนีวรณํ อุตฺตารัจจุทฺตญานนีวรณํ วิจิจฺจิทฺธานนีวรณํ.
 อโฆ บัณฺฑิ อัมมมา ปาหาคัพฺพา.

กตเม บัณฺฑิ ธัมมา หานภาตียา? บัณฺฑิ เจโตชฺชาละ อิทาธุโส
ภิกขุ สัตถฺว กังขติ วิจิทิจฺฉติ นามมุจฺจติ น สัมปสฺสตีติ, สัตถ
จิทํ น นมทิ อาคัมปิเปยฺย อนุโยคาย สาสจฺจาย ปธานาย. โย
โส อาธุโส ภิกขุ สัตถฺว กังขติ วิจิทิจฺฉติ นามมุจฺจติ น
สัมปสฺสตีติ, อังสํ จิตฺตํ น นมทิ อาคัมปิเปยฺย อนุโยคาย สาสจฺจาย

ปธานาย, ยัสส จิตฺตํ น นมตี ธาตํปํปาย อนุโยคาย สาทัจจาย
 ปธานาย, อยํ ปจฺจโม เจโตชฺชโล. ปุณฺณ จปฺปํ อวฺสุโส ภิกฺขุ ธีรม
 กัณฺธิ วิจิตรํคฺติ มาตมฺมจฺจิ น ตมฺปตฺติกฺติ. ๆเป ๆ สํเข กัณฺธิ ๆเป
 ลิกฺกขาย กัณฺธิ ๆเป ๆ สหฺมจฺจวโรสุ กุปฺปโต โหติ ธนํคฺคโม
 อาทจฺจโต ชิตฺตาโต. โย โส อวฺสุโส ภิกฺขุ สหฺมจฺจวโรสุ กุปฺปโต
 โหติ ธนํคฺคโม อาทจฺจโต ชิตฺตาโต, ตัสส จิตฺตํ น นมตี
 ธาตํปํปาย อนุโยคาย สาทัจจาย ปธานาย, ยัสส จิตฺตํ น นมตี
 ธาตํปํปาย อนุโยคาย สาทัจจาย ปธานาย, อยํ ปจฺจโม เจโตชฺชโล.
 อิมะ ปณฺจ ธีรมมา หานภาคิยา.

กตเม ปณฺจ ธีรมมา วิเสสภาคิยา? ปณฺจจันท์ธิยานิ: สทฺธจันท์ธิ
 วิริยจันท์ธิ สติจันท์ธิ สมายจันท์ธิ ปณฺจจันท์ธิ. อิมะ ปณฺจ
 ธีรมมา วิเสสภาคิยา.

กตเม ปณฺจ ธีรมมา ทุณฺยปฏฺวิชฌน? ปณฺจ นิสฺสธณิยา ธาตุโย:
 อิวฺสุโส ภิกฺขุโน กามะ มนสิ กโรโต กามะสุ จิตฺตํ น ปักขํนํคฺติ
 น ปตฺติกฺติ น สันตฺติจฺจิ น วิมฺมจฺจิ, เนกขัมมํ โข ปนัสส นมตี
 กโรโต เนกขัมมะ จิตฺตํ ปักขํนํคฺติ ปตฺติกฺติ สันตฺติจฺจิ วิมฺมจฺจิ, ตัสส
 จิตฺตํ สุตํ สุตาวจํ สุตฺตจฺจิ สุตฺตจฺจิ สุตฺตจฺจิ กามะ. เป จ
 กามะปจฺจนา อุณฺณจฺจจฺจิ อารว วิจารณ์ ปวิทา, มุตฺโต โส เทนิ,
 น โส คํ เวทนํ เวทนํ, อิทํ ธีรมมา กามะ นิสฺสธณิ. ปุณฺณ จปฺปํ
 อวฺสุโส ภิกฺขุโน ทิยาปาทํ นมตี กโรโต ทิยาปาทะ จิตฺตํ น ปักขํนํคฺติ

น ปัสสติกิ น สันติภูจติ น วิรุจติ, อหยาปาท โข ปนัสส มนสิ
กโรโต อหยาปาทะ จิต্তํ ปกัชนัตติ ปัสสติกิ สันติภูจติ วิรุจติ,
ตัสส จิต্তํ มุคตํ มุคตาวิต্তํ สุญญจิต্তํ สุวิมุจฺจํ วิสยุตฺตํ อหยาเทน,
เย จ อหยาปาทปจฺจยา อပ္ปัสสติกิ อาสวา วิฆาตา ปริฬาหา,
มุจฺจโต โส เตหิ, น โส ตํ เวทนํ เวเทติ, อิทมกฺกชาตํ อหยาปาทตัสส
นิสฺสรณํ. ปุณ ะปวฺ อากุโส ภิกฺขุโน วิเทถํ มนสิ กโรโต วิเทสายน
จิตฺตํ น ปกัชนัตติ น ปัสสติกิ น สันติภูจติ น วิรุจติ, อวิเทส
โธ ปนัสส มนสิ กโรโต วิเทสายน จิตฺตํ ปกัชนัตติ ปัสสติกิ สันติภูจติ
วิรุจติ, ตัสส จิตฺตํ มุคตํ มุคตาวิต্তํ สุญญจิตฺตํ สุวิมุจฺจํ วิสยุตฺตํ
วิเทสายน, เย จ วิเทสปจฺจยา อပ္ปัสสติกิ อาสวา วิฆาตา
ปริฬาหา, วิมุจฺจโต โส เตหิ, น โส ตํ เวทนํ เวเทติ, อิทมกฺกชาตํ
วิเทสายน นิสฺสรณํ. ปุณ ะปวฺ อากุโส ภิกฺขุโน อูปะ มนสิ กโรโต
อูปะ จิตฺตํ น ปกัชนัตติ น ปัสสติกิ น สันติภูจติ น วิรุจติ,
อูปะ โข ปนัสส มนสิ กโรโต อูปะ จิตฺตํ ปกัชนัตติ ปัสสติกิ
สันติภูจติ วิรุจติ, ตัสส ตํ จิตฺตํ มุคตํ มุคตาวิต্তํ สุญญจิตฺตํ
สุวิมุจฺจํ วิสยุตฺตํ อูปะ, เย จ อูปะปจฺจยา อပ္ปัสสติกิ อาสวา
วิฆาตา ปริฬาหา, มุจฺจโต โส เตหิ, น โส ตํ เวทนํ เวเทติ,
อิทมกฺกชาตํ อูปะ นิสฺสรณํ. ปุณ ะปวฺ อากุโส ภิกฺขุโน สกฺกาเย
มนสิ กโรโต สกฺกาเย จิตฺตํ น ปกัชนัตติ น ปัสสติกิ น สันติภูจติ
น วิรุจติ, สกฺกาเยนิโรธ โข ปนัสส มนสิ กโรโต สกฺกาเยนิโรธ

จิตต์ บัณฑิตติ ปัสสัทธิ ตันตวิญญูจิตติ วิมุจจิตติ, ศัสสัทธิ วิจิตต์
 คุคคั ตุมภาวิต্তิ ตุมภวิญญูจิตติ ตุมภวิมุจจิตติ วิสัณขิตติ สักกัยาเยน, เม ๑
 สักกัยาเยนัจจยา อุปัชฌิตตัง ตาสา วิมาสา ปริพาหา, มุตโต
 โส เตหิ, น โส ตัง เวทนัง เวเทติ, อิตมกัชาตัง สักกัยาธัสสั นิสัสสณัง,
 อิมะ มัจฉัง อัมมา อุปัชฌิตตัง.

กตเม มัจฉัง อัมมา อุปัชฌิตตัง? มัจฉานาณโก อัมมาสมมาชิ:
 “อัม สมมาชิ มัจฉูปันนัสสโย เจว อายตัง ๑ สขวิปาโกติ มัจฉิตตัง เมว
 ญาณัง อุปัชฌิตติ. “อัม สมมาสมมาชิ อธิโย นิรามีโสติ มัจฉิตตัง เมว
 ญาณัง อุปัชฌิตติ. “อัม สมมาชิ อถาปัสสัวิโสติ มัจฉิตตัง เมว ญาณัง
 อุปัชฌิตติ. “อัม สมมาชิ สัมมโถ ปณัตติ ปญฺญิมัสสัโสติโสติโส เมโกติ-
 ภาวาธัสสโย น ๑ สัสสัชา นิสัสสัชา วิจิตตัง มัจฉิตตัง เมว ญาณัง
 อุปัชฌิตติ. “โส โข ปณาทัง อัม สมมาชิ สโต ๑ สมาสซัชามิ,
 สโต วิญญูหามิตติ มัจฉิตตัง เมว ญาณัง อุปัชฌิตติ. อิมะ มัจฉัง
 อัมมา อุปัชฌิตตัง.

กตเม มัจฉัง อัมมา อธิโยนิรามีโสติ? มัจฉัง วิจิตตังนิรามีโสติ: อธิโยโส
 วิจิตตังนิรามีโสติ อัมมา เมโสติ สัสสัชาโสติ ๑ วิญญูหามิตติ. เมว
 ญาณัง อธิโยโส วิจิตตังนิรามีโสติ สัสสัชาโสติ ๑ วิญญูหามิตติ.
 สัสสัชาโสติ, ตถา ตถา วิจิตตัง สัสสัชา อัมมา อัมมาปญฺญิมัสสัโสติ ๑ โสติ
 อัมมาปญฺญิมัสสัโสติ ๑. ศัสสัชา อัมมาปญฺญิมัสสัโสติ อัมมาปญฺญิมัสสัโสติ ปาโมชั
 ชาติติ. ปณัตติสัสสั ปณัตติ ชาติติ. ปณัตติสัสสั กายโย นิสัสสัชาติติ.

บัณฑิตธกาโย สุข เวเทติ, สุขโน จิตต สมานิตติ, อิทํ ปจฺม
 วิมุตตยาตนํ. ปุณ ปรํ ภาวุโส ภิกขุโน น เหว โข สัตถา ธัมม
 เทเสติ อธิปตโร वा क्रुञ्चानियो स्पर्धर्मजारी. अपि ज्ञो यदासुत्
 यदाप्रियत्तํ ธम्मं विदधानेन प्रस त्तेเสति. यदा यदा ภาวुโส ภิกขु
 यदासुत् यदाप्रियत्तํ ธम्मं विदधानेन प्रस त्तेเสति, तदा तदा सो
 त्सम्मि ธम्ममे อत्तปญ्ञิสवेति ज्ञो โหติ ธम्मปญ्ञิสवेति ज्ञ. त्स
 อत्तปญ्ञิสवेतिโน ธम्मปญ्ञิสवेतिโน ปาโมच्च ชาติ, ปมุทิต्स
 บัติ ชาติ, บัติมนัสส กาโย บัตติสมํภติ, บัตติธกาโย
 สุข เวเทติ, สุขโน จิตต สมานิตติ, อิทํ คุติยํ วิมุตตยาตนํ.
 ปุณ ปรํ ภาวुโส ภิกขุโน น เหว โข สัตถา ธम्म เทเสติ
 อธิปตโร वा क्रुञ्चानियो स्पर्धर्मजारी, न เหว โข यदासुत्
 यदाप्रियत्तํ ธम्मं विदधानेन प्रस त्तेเสति. अपि ज्ञो यदासुत्
 यदाप्रियत्तํ ธम्मं विदधानेन त्समानं กโรति. यदा यदा ภาวुโส
 ภิกขु यदासुत् यदाप्रियत्तํ ธम्मं विदधानेन त्समानं กโรति,
 तदा तदा सो त्सम्मि ธम्ममे อत्तปญ्ञิสवेति ज्ञो โหติ ธम्मปญ्ञิสवेति จ्ञ.
 त्स อत्तปญ्ञิสवेतिโน ธम्मปญ्ञิสवेतिโน ปาโมच्च ชาติ,
 ปมุทิต्स บัติ ชาติ, บัติมนัสส กาโย บัตติสมํภติ, บัตติธกาโย
 สุข เวเทติ, สุขโน จิตต สมานิตติ, อิทํ คุติยํ วิมุตตยาตนํ.
 ปุณ ปรํ ภาวुโส ภิกขุโน น เหว โข สัตถา ธम्म เทเสติ

อัมมโร วา อรุญฺหิโย สหฺมหารี, นามิ ยถาสฺมา ยถาปริยัตตํ
 อัมมโร วิตถาเรน ปเรสฺส เทเสติ, นปี จ ยถาสฺมา ยถาปริยัตตํ
 อัมมโร วิตถาเรน สหฺมหายํ กโรติ, นปี จ โข ยถาสฺมา ยถาปริยัตตํ
 อัมมโร เจตสา อานุวตฺตโกติ อานุจาเรติ มนฺตานุปเปกฺขติ. ยถา ยถา
 ยถุโส ภิกฺขุ ยถาสฺมา ยถาปริยัตตํ อัมมโร เจตสา อานุวตฺตโกติ
 อานุจาเรติ มนฺตานุปเปกฺขติ, ตถา ตถา โส ตัสฺมि อัมมโร อตฺตปฺปฏิสฺสเวที
 จ โหติ อัมมปฺปฏิสฺสเวที จ. ตัสฺส อตฺตปฺปฏิสฺสเวทีโน อัมมปฺปฏิสฺสเวทีโน
 ปาโมชฺชํ ชายติ, ปมุทิตัสฺส ปีติ ชายติ. ปีติมนัสฺส กาโย
 บัลลัมภติ, บัลลตฺถิกาโย สุขํ เวเทติ, สุขิโน จิตฺตํ สมาริยติ,
 อิทํ จตฺตํ วิมุตฺตํ. ปุณฺ จปรํ ยถุโส ภิกฺขุโน น เทว โข
 สัตถา อัมมโร เทเสติ อัมมโร วา อรุญฺหิโย สหฺมหารี, นามิ
 ยถาสฺมา ยถาปริยัตตํ อัมมโร วิตถาเรน ปเรสฺส เทเสติ, นามิ
 ยถาสฺมา ยถาปริยัตตํ วิตถาเรน สหฺมหายํ กโรติ, นามิ ยถาสฺมา
 ยถาปริยัตตํ อัมมโร เจตสา อานุวตฺตโกติ อานุจาเรติ มนฺตานุปเปกฺขติ.
 นปี จ ชวัสฺส อัมมโร สมาริณิมิตฺตํ สุกฺคหิตํ โหติ สุมณฺสิกฺกํ
 สุปฺปาริตํ สุปฺปวิทิตํ มนฺนํ. ยถา ยถา ยถุโส ภิกฺขุโน
 อัมมโร สมาริณิมิตฺตํ สุกฺคหิตํ โหติ สุมณฺสิกฺกํ สุปฺปาริตํ สุปฺปวิทิตํ
 มนฺนํ, ตถา ตถา โส ตัสฺมि อัมมโร อตฺตปฺปฏิสฺสเวที จ โหติ
 อัมมปฺปฏิสฺสเวที จ. ตัสฺส อตฺตปฺปฏิสฺสเวทีโน อัมมปฺปฏิสฺสเวทีโน ปาโมชฺชํ
 ชายติ, ปมุทิตัสฺส ปีติ ชายติ. ปีติมนัสฺส กาโย บัลลัมภติ,

บัสสัถ์ธกาทโย ชุข เวเทติ, ชุขโน จิตตํ สมายิตฺติ, อิทํ บัณฺฑมํ
วิมุตฺตคายนํ. อิมํ บัณฺฑํ ธัมมา อภิลเนยฺยา.

กตเม บัณฺฑํ ธัมมา สัจฉิกาทัพพะ? บัณฺฑํ ธัมมิกัชนํธา: สัสสัถ์ชนํโธ
สมายิต์ชนํโธ บัณฺณากัชนํโธ วิมุตฺติกัชนํโธ วิมุตฺตติฌานทัสสัถ์ชนํโธ.
อิมํ บัณฺฑํ ธัมมา สัจฉิกาทัพพะ. อิติ อิมํ บัณฺณาสํ ธัมมา ภูตา
สัจฉา ตา อวิตถา อณฺณณณณ สัมมา ตถาสเตเน อภิสัมพุทฺธา.

น ธัมมา พหุการา, น ธัมมา ภาเวตัพพะ, น ธัมมา
ปริญเนยฺยา, น ธัมมา ปหาตัพพะ, น ธัมมา ทานภาคิยา, น ธัมมา
วิเสสภาคิยา, น ธัมมา ทุป্পัฏวิจฺจนา, น ธัมมา อุปปาเทตัพพะ,
น ธัมมา อภิลเนยฺยา, น ธัมมา สัจฉิกาทัพพะ.

กตเม น ธัมมา พหุการา? น สาราณียา ธัมมา: อิทาวุโส
ภิกขุโน เมตฺตํ กายกัมมํ บัณฺฑุจฺจํจิตํ โหติ สพัรหัมจารีสุ อาวิ เจว
รโห จ, ธมฺมํ ธัมโม สาราณียโย ปัยกรโน ครุกรโน สังคหาย
อวิวาทาย สัมมัสสัคิยา เอกีการาย สัมมัตตติ. ปุณฺ จปรํ อาวุโส
ภิกขุโน เมตฺตํ วจีกัมมํ บัณฺฑุจฺจํจิตํ โหติ สพัรหัมจารีสุ อาวิ เจว
รโห จ, ธมฺมํ ธัมโม สาราณียโย ปัยกรโน ครุกรโน สังคหาย
อวิวาทาย สัมมัสสัคิยา เอกีการาย สัมมัตตติ. ปุณฺ จปรํ อาวุโส
ภิกขุโน เมตฺตํ มโนกัมมํ ๆ เป ๆ เอกีการาย สัมมัตตติ. ปุณฺ จปรํ
อาวุโส ภิกขุ เป เท ลาภา ธัมมิกา ธัมมิลลัธา อันทมโส

ขัณฑ์ปริยาบณันนัตถัมปิ, ตถารุเปหิ อากาเหติ อัมปิปฏิวิภังคโภคิ โหติ
 สัลลวันเตหิ สหัมหมจารีหิ สาธารณโภเก, อัมปิ อัมโม สาราณนีโย
 ปัยกรโณ ครุกรโณ สังคหาย อวิวาทาย สามัคคิยา เอกภิกขาย
 สัมวัตตติ, ปุณ ปรัง อารุโส ภิกขุ ยานิ ฌานิ สีลานิ อักขัณทานิ
 อัจฉริยทานิ อสพลาณิ อภันณิสาณิ ภุชิสสานิ วิเนญยุปลัตถานิ
 อปภามัญญานิ สมมาธิตัมวัตตนิกาณิ, ตถารุเปสุ สีเลสุ สัตถสามัญเณคโต
 วิหริติ สหัมหมจารีหิ อาริ เจว วโห จ, อัมปิ อัมโม สาราณนีโย
 ปัยกรโณ ครุกรโณ สังคหาย อวิวาทาย สามัคคิยา เอกภิกขาย
 สัมวัตตติ, ปุณ ปรัง อารุโส ภิกขุ ยามิ ทิฏฐิจิ อริยา นิยยานิกา
 นิยยาติ ตักกัธัสส สัมมาทุกขักขยา, ตถารุปาย ทิฏฐิจิยา
 ทิฏฐิจิสามัญเณคโต วิหริติ สหัมหมจารีหิ อาริ เจว วโห จ, อัมปิ
 อัมโม สาราณนีโย ปัยกรโณ ครุกรโณ สังคหาย อวิวาทาย
 สามัคคิยา เอกภิกขาย สัมวัตตติ, อิมะ น อัมมา พหุการา.

กถเม น อัมมา ภเวตัพพา? น ธนุสสัตติญฺจานานิ พุทธานุสสติ
 อัมมานุสสติ สัมมานุสสติ สัลลानุสสติ จาธานุสสติ เทวตานุสสติ, อิมะ
 น อัมมา ภเวตัพพา.

กถเม น อัมมา ปริณเณยฺยา? น อัจฉริยัตถิกานิ อายตนาณิ:
 จักขวายนํ โสภกายนํ ฆานายกญํ ชีวีตายนํ กายายกญํ มนายนํ.
 อิมะ น อัมมา ปริณเณยฺยา.

กถเม น อัมมา ปหาตัพพา? น คณฺเฑกาทายา: รูปตณฺเฑหา

สัททตฺตณฺหา สันนตฺตณฺหา วตตณฺหา ไผฏฺฐัพพตณฺหา ธัมมตณฺหา.

อิมํ น ธัมมา ปาทัพพา.

กตเม น ธัมมา ทานภาคิยา? น อคารวา: อิทาสุโต ภิกฺขุ
 สัตถริ อคารโว วิหริติ อัมปตีสฺโส; ธัมเม อคารโว วิหริ
 อัมปตีสฺโส, สํเว อคารโว วิหริติ อัมปตีสฺโส, ลิกฺขาย อคารโว
 วิหริติ อัมปตีสฺโส, อัมปมาเท อคารโว วิหริติ อัมปตีสฺโส, ปฏฺฐินฺถาเว
 อคารโว วิหริติ อัมปตีสฺโส. อิมํ น ธัมมา ทานภาคิยา.

กตเม น ธัมมา วิเสสภาคิยา? น คารวา: อิทาสุโต ภิกฺขุ
 สัตถริ สคารโว วิหริติ สัมปตีสฺโส, ธัมเม สคารโว วิหริ
 สัมปตีสฺโส, สํเว. ลิกฺขาย. อัมปมาเท. ปฏฺฐินฺถาเว สคารโว วิหริ
 สัมปตีสฺโส. อิมํ น ธัมมา วิเสสภาคิยา.

กตเม น ธัมมา ทุပ္ปฏฺฐวิจฺฌณา? น นิสฺสรวณียา ธาตุโย:
 อิทาสุโต ภิกฺขุ เหวํ วเทยฺย “เมตฺตา หิ โข เม เจโตวิมุตฺติ
 ภาวิตา พหุลิกฺคา ยานิกฺคา วักฺกตฺตา อณฺฐจิตฺตา ปริจิตฺตา สุตฺตมวักฺธา,
 อถ จ ปณฺ เม ทฺยาปาโท จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐจิตฺติ. โส “มา
 เหวณฺติสฺส วรณฺโณ, มา ธาณฺตฺมา เหวํ อวจ. มา ภควนฺตํ อัมภากิจฺช.
 น หิ สาธุ ภควโต อัมภักฺขานํ. น หิ ภควา เหวํ วเทยฺย.
 อัญฺฌานเมตฺ อิทาสุโต อณฺวาทาสุโต, ยํ เมตฺตาย เจโตวิมุตฺติยา ภาวิตาย
 พหุลิกฺคาย ยานิกฺกาย วักฺกตฺตาย อณฺฐจิตฺตาย ปริจิตฺตาย สุตฺตมวักฺธาย,
 อถ จ ปณฺตฺส ทฺยาปาโท จิตฺตํ ปริยาทาย จัสสจฺจิตฺติ, เมตฺ ฌานํ

วิชัยติ. นิสฺสวณํ เททํ อารุโธ หียาปาหัสส, ยทิตํ เมตฺตา.
 เจโตวิมุตฺติ. อธิ ปณารุโธ ภิกฺขุ เอวํ วทเทยฺย “กรฺรณา ทิ โช
 เม เจโตวิมุตฺติ ภาวิตา พหุลีกตา ยานีกตา วัตฺถุกตา อนุญฺจิตา
 ปริจิตา สุตฺตมารัทธาย, อถ จ ปณ เม วิหเสสา จิตฺตํ ปริยาทาย
 ทิฏฺฐจฺเจติ. โส “มา เทวณฺตีตัสส วรณฺโณ, มา อายัสฺสมา เอวํ อวจ.
 มา ภควันตํ อพฺภากิจฺฉิ. น ทิ สํสาธุ ภควโต อพฺภักฺขานํ. น
 ทิ ภควา เอวํ วทเทยฺย. อญฺ्ञจฺฉานเมทํ อารุโธ ชนวกาโส, ยํ
 กรฺรณาย เจโตวิมุตฺติยา ภาวิตาย พหุลีกตาย ยานีกตาย วัตฺถุกตาย
 อนุญฺจิตาย ปริจิตาย สุตฺตมารัทธาย, อถ จ ปณัสส วิหเสสา จิตฺตํ
 ปริยาทาย จัสสจฺเจติ, เมทํ จานํ วิชัยติ. นิสฺสวณํ เททํ อารุโธ
 วิหเสสาย, ยทิตํ กรฺรณา เจโตวิมุตฺติ. อารุโธ ภิกฺขุ เอวํ วทเทยฺย
 “มฺหิตา ทิ โช เม เจโตวิมุตฺติ ภาวิตา พหุลีกตา ยานีกตา วัตฺถุกตา
 อนุญฺจิตา ปริจิตา สุตฺตมารัทธาย, อถ จ ปณ เม อรติ จิตฺตํ
 ปริยาทาย ทิฏฺฐจฺเจติ. โส “มา เทวณฺตีตัสส วรณฺโณ, มา อายัสฺสมา
 เอวํ อวจ. มา ภควันตํ อพฺภากิจฺฉิ. น ทิ สํสาธุ ภควโต
 อพฺภักฺขานํ. น ทิ ภควา เอวํ วทเทยฺย. อญฺ्ञจฺฉานเมทํ อารุโธ
 ชนวกาโส, ยํ มฺหิตาย เจโตวิมุตฺติยา ภาวิตาย พหุลีกตาย
 ยานีกตาย วัตฺถุกตาย อนุญฺจิตาย ปริจิตาย สุตฺตมารัทธาย, อถ
 จ ปณัสส อรติ จิตฺตํ ปริยาทาย จัสสจฺเจติ, เมทํ จานํ วิชัยติ.
 นิสฺสวณฺณํเททํ อารุโธ อรติยา, ยทิตํ มฺหิตา เจโตวิมุตฺติ.

อิธ ปณาสุโส ภิกขุ เอวံ วเทยยัง “อุเปกขานา ทิ โข เม
 เจโตวิมุตติภาวิตา พหุลีกตา ยานีกตา วัตถุกตา อญฺญจิตา
 ปริจิตา สุตมรรคธา, อถ จ ปณ เม ราโค จิตฺตํ ปริยาทาย
 ตัญญุจจิติ. โส “มา เทวณฺตีตํ วณฺโณ, มา อายัสฺมา เอวံ อว.
 มา ภควันตํ อัมภากิจฺจ. น ทิ สาธุ ภควโต อัมภากิจฺจ. น ทิ
 ภควา เอวံ วเทยยัง. อญฺญจนาเมตํ ชาสุโส ยมวาทโส, น อุเปกขาย
 เจโตวิมุตติยา ภาวิตาย พหุลีกตาย ยานีกตาย วัตถุกตาย
 อญฺญจิตาย ปริจิตาย, สุตมรรคธาย, เม จ ปณัสส ราโค จิตฺตํ
 ปริยาทาย จิตฺตํ, เถตํ จานํ วิชฺชติ. นิสฺสรวณฺเณตํ ชาสุโส
 ภคัสส, ยถิทํ อุเปกขานา เจโตวิมุตติ. อิธ ปณาสุโส ภิกขุ
 เอวံ วเทยยัง “อนิมิตฺตา ทิ โข เม เจโตวิมุตติภาวิตา พหุลีกตา
 ยานีกตา วัตถุกตา อญฺญจิตา ปริจิตา สุตมรรคธา, อถ จ ปณ เม
 นิมิตฺตานุสारी วิเบกฺกณํ โทกิติ. โส “มา เทวณฺตีตํ วณฺโณ, มา
 อายัสฺมา เอวံ อว. มา ภควันตํ อัมภากิจฺจ. น ทิ สาธุ
 ภควโต อัมภากิจฺจ. น ทิ ภควา เอวံ วเทยยัง. อญฺญจนาเมตํ
 ชาสุโส ยมวาทโส, น อนิมิตฺตาย เจโตวิมุตติยา ภาวิตาย พหุลีกตาย
 ยานีกตาย วัตถุกตาย อญฺญจิตาย ปริจิตาย, สุตมรรคธาย, อถ
 จ ปณัสส นิมิตฺตานุสारी วิเบกฺกณํ ภวิสฺสจิติ, เถตํ จานํ
 วิชฺชติ. นิสฺสรวณฺเณตํ ชาสุโส อัมภานิมิตฺตานํ, ยถิทํ อนิมิตฺตา
 เจโตวิมุตติ. อิธ ปณาสุโส ภิกขุ เอวံ วเทยยัง “อัสมีทิ โข เม วิช

“ อบรมหมัสสัมมิตี น สมมุขัสสิดาโม, อต จ ปณ เม วิจิกิจฺจกถากถาสลลสฺส
 จิตฺตํ ปวิยาทาเย ตัญฺหิจิตฺติ, โส “ มา เทวณฺิยํ ติสฺส วรณฺิโย, มา
 ตายัสมา เหว อาร. มา ภควนฺิโต อัสสํภากิจฺจ. น หิ สาธุ ภควโต
 อัสสํภักขานํ. น หิ ภควา เหว วเทยฺย. อัญฺจํจณเมทํ อารุโส
 อนวกาโส, ยํ อัสสํมิตี วิชเต อบรมหมัสสัมมิตี น สมมุขัสสิดโต, อต จ
 ปณสฺส วิจิกิจฺจกถากถาสลลสฺส จิตฺตํ ปวิยาทาเย จัสสิตฺติ, เนตํ จานํ วิชชติ.
 นิถฺสจณณเอยํ อารุโส วิจิกิจฺจกถากถาสลลสฺส, ยทิกํ อัสสํมิตานสมุคฺชาโต.
 อิเม น ธมฺมา ทุเปปฺปวิจฺจนา.

กตเม น ธมฺมา อุเปปฺปาเทตฺตัพพา? น สคตวิหารา: อิทารุโส ภิกฺขุ
 จักขุณา รูปํ ทิสฺวา เนว สุมโน โหติ น ทุมมโน, อุเปกฺขโก
 จ วิหริติ สโต สัมปชาโน. โสเจเน สัสสํ สุตฺวา ๆ เป ๆ
 ขาเนน คณฺโธ ยายิตฺวา ๆ เป ๆ วิวัหาย วตฺสํ ยายิตฺวา
 ๆ เป ๆ กาเยน โสญฺญัสสํ พุตฺติวา ๆ เป ๆ มนสา ธมฺมํ
 วิปลํบาย เนว สุมโน โหติ น ทุมมโน, อุเปกฺขโก จ วิหริติ
 สโต สัมปชาโน. อิเม น ธมฺมา อุเปปฺปาเทตฺตัพพา.

กตเม น ธมฺมา อภินฺนเอยฺยา? น อนุตฺตรียานํ: ทสฺสํนํอนุตฺตรียํ
 สวณฺณนุตฺตรียํ ตถาณนุตฺตรียํ ลิกฺขณนุตฺตรียํ ปาริจฺรียานนุตฺตรียํ
 อนุสฺสณนุตฺตรียํ. อิเม น ธมฺมา อภินฺนเอยฺยา.

กตเม น ธมฺมา สัสสํภากถัพพา? น อภินฺนภา: อิทารุโส ภิกฺขุ
 ยเมเวทิกํ อัสสํภากถํ ปัจฺจณโกติ, เอโกปิ พุทฺธา พหุตาปิ โหติ.

พหุอาบี หุตฺวา เอโก โหติ, อาวิกาวํ ติโรการํ ติโรกฺขหํ ติโรปการํ
 ติโรปัพพत्ตํ อสัชฺชมาโน คัจฉนฺติ เสยฺยถาบี อาภาเส, ปจฺวียาบี
 อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรติ เสยฺยถาบี อุตฺเท, อุตฺเทบี อสัชฺชมาโน คัจฉนฺติ
 เสยฺยถาบี ปจฺวียา, อาภาเสบี ปัสสํเณน จักกมฺมิ เสยฺยถาบี ปักฺกขิสฺสกุโณ,
 อิมบี จันฺทิมฺสุริเย เอวฺมณิทฺธิเก เอวฺมทานุภาเว ปาณินา ปรามสฺสติ
 ปริมฺชชติ, ยาว พหุทฺมโลกาบี กาเยน วสํ วัตฺเตติ, ทิพฺพาย โสตถาคฺยุยา
 วิสฺสุทฺถาย อติกัณฺถมานุสึกาย อุกโก สทฺเท สฺสณนํ ทิพฺเพ จ มานุเส จ
 เย หุเร สันตฺติเก จ, ปสฺสิตฺถานํ ปรมุคฺคานํ เจตฺสา เจโต ปริจฺจ
 ชานนํ, สฺวาคํ วา จิตฺตํ “สฺวาคํ จิตฺตํ ปชานนํ, วิตฺวาคํ
 วา จิตฺตํ “วิตฺวาคํ จิตฺตํ ปชานนํ, สฺทโทสํ วา จิตฺตํ
 “สฺทโทสํ จิตฺตํ ปชานนํ, วิตฺสโทสํ วา จิตฺตํ “วิตฺสโทสํ
 จิตฺตํ ปชานนํ, สฺโมหํ วา จิตฺตํ “สฺโมหํ จิตฺตํ ปชานนํ,
 วิตฺโมหํ วา จิตฺตํ “วิตฺโมหํ จิตฺตํ ปชานนํ, สํชิตฺตํ วา
 จิตฺตํ “สํชิตฺตํ จิตฺตํ ปชานนํ, วิกฺกชิตฺตํ วา จิตฺตํ “วิกฺกชิตฺตํ
 จิตฺตํ ปชานนํ, มหัลลคฺคํ วา จิตฺตํ “มหัลลคฺคํ จิตฺตํ ปชานนํ,
 อมหัลลคฺคํ วา จิตฺตํ “อมหัลลคฺคํ จิตฺตํ ปชานนํ, สฺสอฺตฺตรํ วา
 จิตฺตํ “สฺสอฺตฺตรํ จิตฺตํ ปชานนํ, อนฺตฺตรํ วา จิตฺตํ “อนฺตฺตรํ
 จิตฺตํ ปชานนํ, สฺสมาหิตํ วา จิตฺตํ “สฺสมาหิตํ จิตฺตํ ปชานนํ,
 อสฺสมาหิตํ วา จิตฺตํ “อสฺสมาหิตํ จิตฺตํ ปชานนํ, วิมฺุตฺตํ วา

จิตต์ “ วิมุตติ จิตต์นติ ปชานาติ, อวิมุตติ วา จิตต์ “ อวิมุตติ
 จิตต์นติ ปชานาติ; อเนกวิหิตี ปุพฺเพนิวาสี อนุสฺสเรติ. เสยฺยฉาบี
 เอกบี ชาตี เวยฺย ชาติโย คัสสโลบี ชาติโย จตฺสโลบี ชาติโย
 บัณฺจบี ชาติโย, ทลฺลบี ชาติโย วิสฺสบี ชาติโย ตัสสบี ชาติโย จตฺตาคัสสบี
 ชาติโย บัณฺณาลบี ชาติโย, สลฺลบี ชาติโย สหัสสบี ชาติโย
 สลฺลหัสสบี ชาติโย, อเนกบี ลัมภิกฺกบีเป อเนกบี วิภิกฺกบีเป
 อเนกบี ลัมภิกฺกวิภิกฺกบีเป “ อมฺกฺภสฺสี เวยฺนาโม เวยฺโคตฺโต
 เวยฺวณฺโณ เวยฺมาหาโร เวยฺสุขทฺกฺขปฺปฏิสฺสเวที เวยฺมายุปริยฺณโต;
 โส คโต จโต อมฺกฺโร อุกปาที, ตตฺธปาที เวยฺนาโม เวยฺโคตฺโต
 เวยฺวณฺโณ เวยฺมาหาโร เวยฺสุขทฺกฺขปฺปฏิสฺสเวที เวยฺมายุปริยฺณโต;
 โส คโต จโต อธิชฺชปณฺโณ อิติ สจฺจาวํ สอฺกฺกเทสํ อเนกวิหิตํ
 ปุพฺเพนิวาสี อนุสฺสเรติ; ทิพฺเพเน จักฺขณา วิสุทฺธเณ
 อติกกกนฺตมานุสฺสเณ สัตฺเต บัลลติ จมฺมานเ อูปัชชมาเน, ทีเน
 ปณฺเเต ลุณฺณเณ ทฺกฺกพณฺเณ สฺสเเต ทฺกฺกสเเต ยถากัมมูปเค สัตฺเต
 ปชานาติ “ อิมเ วต โภณฺโต สัตฺตา กายทฺจฺจเรเตน สมฺนํนาคตา
 วจฺจฺจเรเตน สมฺนํนาคตา มโนทฺจฺจเรเตน สมฺนํนาคตา อริยานูปวาทกา
 มิจฺฉาทิภฺวํจิกา มิจฺฉาทิภฺวํจิกมฺมสฺมาทาทนา. เต กายัสส เกทา ปมฺ มรณา
 อปายํ ทฺกฺกคฺคิ วิณฺปาตํ นิรยํ อูปันฺนา; อิมเ วา ปน โภณฺโต
 สัตฺตา กายทฺจฺจเรเตน สมฺนํนาคตา วจฺจฺจเรเตน สมฺนํนาคตา มโนทฺจฺจเรเตน
 สมฺนํนาคตา อริยานูปวาทกา สัมมาทิภฺวํจิกา สัมมาทิภฺวํจิกมฺมสฺมาทาทนา,

เท กายัสส เกทา ปรี มรณา สุกต สักค โลกํ อุปันนาคิ.
 อิติ ทิพเพน จักขุเภา วิสุทเธเน อติกัมมัตตามนุสเสน สัตเต ๕ สัตติ
 จมามาเน อุปัชชมาเน, ที่เน ปณเฑ สจฺจณ กุพฺพณเณ สุกเต
 ทุคฺคเต ยถากัมมูปเค สัตเต ปชานาคิ, ชาสวานํ ขยา
 อนาสวณเเจโตวิมุตติ บัลลเภาวิมุตติ ทิฏฺฐเจว อัมเม สยํ อภิณฺณา
 ตัจฉิกถวา อุปัสสมัชช วิหริติ. อิมเ ฉ อัมมา ตัจฉิกาตัพพา.
 อิติ อิมเ สจฺจจิ อัมมา ภูตา ตัจฉา ตถา อวิตถา อนันณเณตา
 สัมมา ตถาคเตน อภิสัมพุตฺธา.

สัคค อัมมา พหุการา, สัคค อัมมา ภาเวตัพพา, สัคค อัมมา
 ปรีณเณยยา, สัคค อัมมา ปทาตัพพา, สัคค อัมมา ทานภาคิยา,
 สัคค อัมมา วิเสสภาคิยา, สัคค อัมมา ทูปปฏิวิธนา, สัคค อัมมา
 อุปฺปาเทตัพพา, สัคค อัมมา อภิณเณยยา. สัคค อัมมา ตัจฉิกาตัพพา.

กตเม สัคค อัมมา พหุการา? สัคค อริยธณานิ: สัตถาธณํ
 สีลธณํ จีวรณํ โอตคัปปณํ สุทธณํ จาคณํ บัลลเภาณํ. อิมเ สัคค
 อัมมา พหุการา.

กตเม สัคค อัมมา ภาเวตัพพา? สัคค สัมโพชฌนาคา:
 สติสัมโพชฌนโค อัมมวิเจมัมโพชฌนโค วิเวกสัมโพชฌนโค
 ปัตติสัมโพชฌนโค ปัสสัณณิคมสัมโพชฌนโค สมาริสัมโพชฌนโค
 อุเปกขาสัมโพชฌนโค. อิมเ สัคค อัมมา ภาเวตัพพา.

กตเม สัตถ์ ธัมมา ปริณฺเอยยา? สัตถ์ วิณฺณณฏฺฐิจิตฺตโย:
 สันตาวุโส สัตถ์ตา นานัตตคทายา นานัตตสัลลวิโน เสยฺยถาปํ มนุสฺสา
 เอกัจเจะ เทวา เอกัจเจะ วินิปาติกา; อหํ ปจฺจมา วิณฺณณฏฺฐิจิตฺ.
 สันตาวุโส สัตถ์ตา นานัตตคทายา เอกัตตสัลลวิโน เสยฺยถาปํ เทวา
 หิรัณฺมคายิกา ปจฺจมาภินิพฺพตฺตา; อหํ ทุตติยา วิณฺณณฏฺฐิจิตฺ.
 สันตาวุโส สัตถ์ตา เอกัตตคทายา นานัตตสัลลวิโน เสยฺยถาปํ เทวา
 อากัสสธฺรา; อหํ ทุตติยา วิณฺณณฏฺฐิจิตฺ. สันตาวุโส สัตถ์ตา
 เอกัตตคทายา เอกัตตสัลลวิโน เสยฺยถาปํ เทวา สุภกิณฺหา; อหํ
 จตุตฺตา วิณฺณณฏฺฐิจิตฺ. สันตาวุโส สัตถ์ตา สัพฺพโส ฐปฺสัลลวณํ
 สมติกกฺกมา ปฏฺยสัลลวณํ อตฺถังคมา นานัตตสัลลวณํ อมฺนลิการว
 “อนนฺโต อากาโสติ อากาสาณํจายตนุปลา; อหํ ยนฺนํจิ วิณฺณณฏฺฐิจิตฺ.
 สันตาวุโส สัตถ์ตา สัพฺพโส อากาสาณํจายตนํ สมติกกัมม “อนนฺตํ
 วิณฺณณณฺนํติ วิณฺณณณํจายตนุปลา; อหํ ญฺฐิจิ วิณฺณณฏฺฐิจิตฺ.
 สันตาวุโส สัตถ์ตา สัพฺพโส วิณฺณณณํจายตนํ สมติกกัมม “นัตติ
 กิณฺจิจิ อากิณฺจํจายตนุปลา; อหํ สัลลวณํ วิณฺณณฏฺฐิจิตฺ. อิม
 สัตถ์ ธัมมา ปริณฺเอยยา.

กตเม สัตถ์ ธัมมา ปหาตฺตพฺพา? สัตถ์ อนุสฺสา: กามาตานุสฺสโย
 ปฏฺยทานุสฺสโย ฌิตฺตทานุสฺสโย วิจิกิณฺทานุสฺสโย มานานุสฺสโย ภาวาทานุสฺสโย
 ภาวิชฺชานุสฺสโย. อิม สัตถ์ ธัมมา ปหาตฺตพฺพา.

กตเม สัตถ์ ธัมมา ภาวนาภาวียา? สัตถ์ อตฺถํธัมมา: อิทาวุโส

ภิกขุ ชัสสัทโ โหติ. อหิริโก โหติ. อโธตคัมภี โหติ, ชบับบัสสุโต
โหติ, กุสฺสโต โหติ, มุจฺจัสสสิ โหติ, กุप्ปัมภโว โหติ. อเม
สัสส ธัมมา ทานภาคิยา.

กตเม สัสส ธัมมา วิสสภาคิยา? สัสส สัสสธัมมา: อิทาวุโส
ภิกขุ สัทโ โหติ, หิริโก โหติ, โธตคัมภี โหติ, พหุสฺสโต โหติ,
อาร์ททวิโย โหติ, อุมฺมัจฺจิตตติ โหติ, มัมภวโน โหติ. อเม
สัสส ธัมมา วิสสภาคิยา.

กตเม สัสส ธัมมา กุप्ปัมภวโน? สัสส สัมปปริสธัมมา:
อิตาวุโส ภิกขุ สัมมัมภวโน โหติ อตฺถัมภวโน อตฺถัมภวโน มหตฺถัมภวโน
กาลัมภวโน ปริสธัมภวโน ปุคฺคตปโรปรณัมภวโน. อเม สัสส ธัมมา กุप्ปัมภวโน.

กตเม สัสส ธัมมา อุมฺปาเทตัพพา? สัสส สัมมณสา: อนิจฺจสัมมณ
ชนนฺตสัมมณ อตฺถสัมมณ อาทิณณสัมมณ ปทณณสัมมณ วิราจสัมมณ
นิโรธสัมมณ. อเม สัสส ธัมมา อุมฺปาเทตัพพา.

กตเม สัสส ธัมมา อภินนฺตณฺเฑน? สัสส นิตฺเทตฺตวตฺตุนิ: อิตาวุโส
ภิกขุ สิกฺขาสมมาทณณ ติพฺพณฺณโต โหติ อายตินจ สิกฺขาสมมาทณณ
อวิคตเปโม, ทมฺมนิสฺสันนิจฺจา ติพฺพณฺณโต โหติ อายตินจ ทมฺมนิสฺสันนิจฺยา
อวิคตเปโม, อิจฺฉาวิเนเย ติพฺพณฺณโต โหติ อายตินจ อิจฺฉาวิเนเย
อวิคตเปโม, ปุจฺจัสสทาเน ติพฺพณฺณโต โหติ อายตินจ
ปุจฺจัสสทาเน อวิคตเปโม, วิยารมฺมโก ติพฺพณฺณโต โหติ อายตินจ
วิยารมฺมโก อวิคตเปโม, สวเนกฺกโก ติพฺพณฺณโต โหติ. อายตินจ

ลุตถันตปิฎกเถ อวคตเปโม; ทิฏฐิจิปปิเวเธ ตัพพะฉันโท โหติ อายตฉนัง
ทิฏฐิจิปปิเวเธ อวคตเปโม. อิมะ สัตถ์ อัมมา อภิฉนณียา.

กตเม สัตถ์ อัมมา สัจจิกาทัพพะวา? สัตถ์ ชีณาสวพลานิ:
อิตถาโส ชีณาสวสัสสิ ภิกขุโน อนิจจังโต สัพพะ สัมมา ยถากุตัง
สัมมัมมัมมณาย สุตติจจา โหเนติ. ยंपาโส ชีณาสวสัสสิ ภิกขุโน
อนิจจังโต สัพพะ สัมมา ยถากุตัง สัมมัมมัมมณาย สุตติจจา
โหเนติ, อิทัง ชีณาสวสัสสิ ภิกขุโน พลัง โหติ, ยัง พลัง อาคัมม
ชีณาสวสิ ภิกขุ อาสวานัง ขยัม ปฏิจานาติ “ชีณา เม อาสวาติ.
ปุน เปรัง อาโส ชีณาสวสัสสิ ภิกขุโน อังการกาสุปมา กามา
ยถากุตัง สัมมัมมัมมณาย สุตติจจา โหเนติ. ยंपาโส ชีณาสวสัสสิ
ภิกขุโน อังการกาสุปมา กามา ยถากุตัง สัมมัมมัมมณาย สุตติจจา
โหเนติ, อิทัง ชีณาสวสัสสิ ภิกขุโน พลัง โหติ, ยัง พลัง อาคัมม
ชีณาสวสิ ภิกขุ อาสวานัง ขยัม ปฏิจานาติ “ชีณา เม อาสวาติ.
ปุน เปรัง อาโส ชีณาสวสัสสิ ภิกขุโน วิเวกนิมนัง จิตตัง โหติ
วิเวกโปณัง วิเวกัมมการัง วิเวกัญจัง เนกขัมมามิรตัง พหุณตัมม
สัพพะโส อาสวัญจานิเยหิ อัมเมหิ. ยंपาโส ชีณาสวสัสสิ ภิกขุโน
วิเวกนิมนัง จิตตัง โหติ วิเวกโปณัง วิเวกัมมการัง วิเวกัญจัง
เนกขัมมามิรตัง พหุณตัมม สัพพะโส อาสวัญจานิเยหิ อัมเมหิ, อิทัง
ชีณาสวสัสสิ ภิกขุโน พลัง โหติ, ยัง พลัง อาคัมม ชีณาสวสิ ภิกขุ
อาสวานัง ขยัม ปฏิจานาติ “ชีณา เม อาสวาติ. ปุน เปรัง อาโส

ชีนาสวัสส ภิกขุโน จัตถาโร สติปัญฺญาภาวาทา โหนฺติ สุภาวาทา.
 ยंपาธุโส ชีนาสวัสส ภิกขุโน จัตถาโร สติปัญฺญาภาวาทา
 โหนฺติ สุภาวาทา, อิทํปิ ชีนาสวัสส ภิกขุโน พลํ โหติ, ยํ พลํ
 อาคัมมํ ชีนาสโว ภิกขุ อาสวานํ ขยํ ปฏิชานาติ “ชีนา เม
 อาสวาติ. ปุณฺ เปรํ อาธุโส ชีนาสวัสส ภิกขุโน บัณฺฑิณฺทริยานิ
 ภาวาทานิ โหนฺติ สุภาวาทานิ. ยंपาธุโส ชีนาสวัสส ภิกขุโน
 บัณฺฑิณฺทริยานิ ภาวาทานิ โหนฺติ สุภาวาทานิ, อิทํปิ ชีนาสวัสส
 ภิกขุโน พลํ โหติ, ยํ พลํ อาคัมมํ ชีนาสโว ภิกขุ อาสวานํ ขยํ
 ปฏิชานาติ “ชีนา เม อาสวาติ. ปุณฺ เปรํ อาธุโส ชีนาสวัสส
 ภิกขุโน สัตฺต พุชฺฌังคา ภาวาทา โหนฺติ สุภาวาทา. ยंपาธุโส
 ชีนาสวัสส ภิกขุโน สัตฺต พุชฺฌังคา ภาวาทา โหนฺติ สุภาวาทา,
 อิทํปิ ชีนาสวัสส ภิกขุโน พลํ โหติ, ยํ พลํ อาคัมมํ
 ชีนาสโว ภิกขุ อาสวานํ ขยํ ปฏิชานาติ “ชีนา เม อาสวาติ.
 ปุณฺ เปรํ อาธุโส ชีนาสวัสส ภิกขุโน อริโย อัญฺจิกโก
 มัคฺโช ภาวโท โหติ สุภาวโท. ยंपาธุโส ชีนาสวัสส ภิกขุโน
 อริโย อัญฺจิกโก มัคฺโช ภาวโท โหติ สุภาวโท, อิทํปิ ชีนาสวัสส
 ภิกขุโน พลํ โหติ, ยํ พลํ อาคัมมํ ชีนาสโว ภิกขุ อาสวานํ
 ขยํ ปฏิชานาติ “ชีนา เม อาสวาติ. อิมํ สัตฺต ธัมมา
 สัจฺจิกาคัพฺพา. อิติ อิมํ สัตฺตติ ธัมมา มุตา ตัจฺฉา ตถา อวิตถา
 อนนฺธณฺดา สัมมา ตถาคเตน อภิสัมพุทฺธา.

อวัจจ อัมมา พหุการา, อวัจจ อัมมา ภาเวตัพพา, อวัจจ อัมมา
 ปริณเณยยา, อวัจจ อัมมา ปาหัตตัพพา, อวัจจ อัมมา ทานภาคิยา,
 อวัจจ อัมมา วิเสสภาคิยา, อวัจจ อัมมา ทุปป์ปวิจจณา, อวัจจ
 อัมมา อุปปาเทตัพพา, อวัจจ อัมมา อภิณเณยยา, อวัจจ อัมมา
 สัจฉิกาตัพพา.

กตเม อวัจจ อัมมา พหุการา? อวัจจ เหตุ, อวัจจ บัจจยา
 ขาติพหิมจริยาเย นันณาย อัมปัลลิตถาย ปฏิลากาย ปฏิตถาย
 ภิโยภากาย เวปุลลกาย ภาวนาย ปาริปุริยา สัจฉิตตนิติ กตเม อวัจจ?
 อิทาโร ภิภัง สัจฉารัง วา อุปนิสสาย วิหริ อัมมตรัง วา ครุจฺจนียํ
 สัพพหิมจารี, ยัตถัสส ติพฺพํ หิโรตคัมปํ จัจจุจฺจํ ใดติ เปมฺมจ
 คารโว จ. อมํ ปจฺโม เหตุ, ปจฺโม บัจจโย ขาติพหิมจริยาเย
 นันณาย อัมปัลลิตถาย ปฏิลากาย ปฏิตถาย ภิโยภากาย เวปุลลกาย
 ภาวนาย ปาริปุริยา สัจฉิตตนิติ. ตํ โข ปน สัจฉารัง อุปนิสสาย
 วิหริ อัมมตรัง วา ครุจฺจนียํ สัพพหิมจารี, ยัตถัสส ติพฺพํ
 หิโรตคัมปํ จัจจุจฺจํ ใดติ เปมฺมจ คารโว จ. เต อมฺเณ กาลํ
 อุปสงกมิตฺวา ปริปุณฺติ ปริบฺบเหติ “อิทํ ภันเต กถํ, อิมัสสํ โภ
 จิตฺตํ ใดติ. ตัสส เต ธาณีสํมณฺโห อวิจฺจณฺเจะ วิจฺจณฺติ, ชนฺตฺตานํ กตฺถจ
 ชนฺตฺตานํ กโรนฺติ, อนนกวินฺนํ ๑ กังชฺชจฺจนียสฺส อัมมํ ๑ กังช
 ฌวิโนทฺเทติ. อมํ ทุติโย เหตุ, ทุติโย บัจจโย ขาติพหิมจริยาเย
 นันณาย อัมปัลลิตถาย ปฏิลากาย ปฏิตถาย ภิโยภากาย

[illegible]

ปฏิสัทธาย ภิกขุโยภากาย เวปุลลกาย ภากนายน ปาริปุริยา สวัตตติ.
 ปุณ ปรัง ชาวุโส ภิกขุ สติมา ไหติ ปรเมน สติเนกักเคน
 ธมมัสสาโต จิรคัมปี จิรกาฬัมปี สิริกา ธมมัสสาตา. อัม สัตตโม
 เทสุ, สัตตโม บัจโจ. อากัณหัมมจวิภากาย บัณณาย อัมปิฎิสัทธาย
 ปฏิสาทาย ปฏิสัทธาย ภิกขุโยภากาย เวปุลลกาย ภากนายน ปาริปุริยา
 สวัตตติ. ปุณ ปรัง ชาวุโส ภิกขุ บัณณสุ ปณ อูปาทานักขันเธสุ
 อุนนัพพณายัสส วิหริ “อิติ รูป. อิติ รูปัสส ชัตตังคโม; อิติ
 เวณนา, อิติ เวณนายน สมุทโย, อิติ เวณนายน ชัตตังคโม; อิติ
 สัมมณ, อิติ สัมมณายน สมุทโย, อิติ สัมมณายน ชัตตังคโม;
 อิติ สัมมณ, อิติ สัมมณายน สมุทโย, อิติ สัมมณายน ชัตตังคโม; อิติ
 วิณณากา, อิติ วิณณากาฬัสส สมุทโย, อิติ วิณณากาฬัสส ชัตตังคโม.
 อัม อัญจโม เทสุ, อัญจโม บัจโจ. อากัณหัมมจวิภากาย บัณณาย
 อัมปิฎิสัทธาย ปฏิสาทาย ปฏิสัทธาย ภิกขุโยภากาย เวปุลลกาย
 ภากนายน ปาริปุริยา สวัตตติ. อิม อัญจ อัมมา พหุการา.

กสม อัญจ อัมมา กาเวตัพพา? อวิโย อัญจจลโก มัคโค: เสยยถักุ
 สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัมโป สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว
 สัมมาวาจาโม สัมมาลลิตี สัมมาสมาธิ. อิม อัญจ อัมมา กาเวตัพพา.

กสม อัญจ อัมมา ปริณญายา? อัญจ โลกธัมมา: ตาโก จ
 ยตาโก จ ยโส จ ยโย จ นิมน จ ปังสา จ สุขังจ ทุกขังจ.
 อิม อัญจ อัมมา ปริณญายา.

กตเม อัญญ์ อัมมา ปทาตัพพา? อัญญ์ มิจฺฉัตถา: มิจฺฉาทัญญ์จิ
มิจฺฉาตักขัโป มิจฺฉาวาชา มิจฺฉาณันตักโข มิจฺฉาทาปิโว มิจฺฉาทาบาโม
มิจฺฉาตติ มิจฺฉาตมาอิ. อิมะ อัญญ์ อัมมา ปทาตัพพา.

กตเม อัญญ์ อัมมา ทานภาติยา? อัญญ์ กุสฺสิดาวัจฺฉนุ: อิทาสุโส
ภิกขุณา กัมมํ กาทัพพํ โหติ, ตัสส เหว โหติ “อัมมํ โข เม
กาทัพพํ ภวิสฺสติ, กัมมํ โข ปน เม กโรนฺตัสส กาโย ภวิสฺสติ,
หั้นทาหํ นิปฺปชฺชามิ. โส นิปฺปชฺชติ, น วิริยํ อารกฺติ อปฺปชฺชตัสส
ปัตติยา อนนฺตัสส อธิคมาป อสฺสจฺฉนิตฺตัสส สจฺฉนิกิยาบ; อิทํ ปจฺจํ
กุสฺสิดาวัจฺฉ. ปุณ ฆปรํ อาสุโส ภิกขุณา กัมมํ กตํ โหติ, ตัสส เหว
โหติ “อหํ โข กัมมํ อกาสิ, กัมมํ โข ปน เม กโรนฺตัสส กาโย
ภวิสฺสติ, หั้นทาหํ นิปฺปชฺชามิ. โส นิปฺปชฺชติ, น วิริยํ อารกฺติ
ฯ เปฯ อสฺสจฺฉนิตฺตัสส สจฺฉนิกิยาบ; อิทํ กุสฺสิดาวัจฺฉ. ปุณ ฆปรํ
อาสุโส ภิกขุณา มัตฺตโค คณฺตัพพะโห โหติ, ตัสส เหว โหติ “มัตฺตโค
โข เม คณฺตัพพะโห ภวิสฺสติ, มัตฺตํ โข ปน เม สจฺฉนิตฺตัสส กาโย
ภวิสฺสติ, หั้นทาหํ นิปฺปชฺชามิ. โส นิปฺปชฺชติ, น วิริยํ อารกฺติ
ฯ เปฯ อสฺสจฺฉนิตฺตัสส สจฺฉนิกิยาบ; อิทํ กุสฺสิดาวัจฺฉ. ปุณ ฆปรํ
อาสุโส ภิกขุณา มัตฺตโค คโต โหติ, ตัสส เหว โหติ “อหํ โข
มัตฺตํ อคาสิ, มัตฺตํ โข ปน เม สจฺฉนิตฺตัสส กาโย ภวิสฺสติ, หั้นทาหํ
นิปฺปชฺชามิ. โส นิปฺปชฺชติ, น วิริยํ อารกฺติ ฯ เปฯ อสฺสจฺฉนิตฺตัสส
สจฺฉนิกิยาบ; อิทํ กุสฺสิดาวัจฺฉ. ปุณ ฆปรํ อาสุโส ภิกขุ คามํ

ภา นิคม ภา ปันฑิตาย จรณโต น ลภติ อุชฺฐสฺส ภา ปณิตสฺส
 ภา โภชนสฺส ยาวทตฺถ ปาริปุรี, ตสฺส เอว โหติ “อหํ โข ความ
 ภา นิคม ภา ปันฑิตาย จรณโต นาลตฺถ อุชฺฐสฺส ภา ปณิตสฺส ภา
 โภชนสฺส ยาวทตฺถ ปาริปุรี, ตสฺส เม กาโย กิลฺลโต อกัมมณฺโณ,
 ทนฺทาหํ นิบฺบิชามิติ. โส นิบฺบิชาติ, น วิริยํ อารภติ ฯ เป ฯ
 อสฺสจฺฉิกตสฺส ตจฺฉิกิริยา; อิทํ ปณฺจมนํ กุสฺสวตฺถุ. ปุณ ปรํ อวฺโส
 ภิกฺขุ ความ ภา นิคม ภา ปันฑิตาย จรณโต ลภติ อุชฺฐสฺส ภา
 ปณิตสฺส ภา โภชนสฺส ยาวทตฺถ ปาริปุรี, ตสฺส เอว โหติ “อหํ
 โข ความ ภา นิคม ภา ปันฑิตาย จรณโต อสฺสจฺฉิกตสฺส ภา
 ปณิตสฺส ภา โภชนสฺส ยาวทตฺถ ปาริปุรี, ตสฺส เม กาโย ครุโก
 อกัมมณฺโณ มาสาจิมํ มณฺโณ, ทนฺทาหํ นิบฺบิชามิติ. โส นิบฺบิชาติ,
 น วิริยํ อารภติ ฯ เป ฯ อสฺสจฺฉิกตสฺส ตจฺฉิกิริยา; อิทํ อสฺสจฺฉิ
 กุสฺสวตฺถุ. ปุณ ปรํ อวฺโส ภิกฺขุโน อပ္ปันโน โหติ อပ္ปมตฺตโก
 อาพาโธ, ตสฺส เอว โหติ “อပ္ปันโน โข ปณ เม อပ္ปมตฺตโก
 อาพาโธ, อตฺถิ กัมมํ โส นิบฺบิชาติ, ทนฺทาหํ นิบฺบิชามิติ. โส นิบฺบิชาติ,
 ฯ เป ฯ อสฺสจฺฉิกตสฺส ตจฺฉิกิริยา; อิทํ สตฺตมํ กุสฺสวตฺถุ. ปุณ
 ปรํ อวฺโส ภิกฺขุ คิณนา รุญฺจโต โหติ อจฺจรุญฺจโต เกลณฺวา,
 ตสฺส เอว โหติ “อหํ คิณนา รุญฺจโต อจฺจรุญฺจโต เกลณฺวา,
 ตสฺส เม กาโย ทุพฺพโต อกัมมณฺโณ, ทนฺทาหํ นิบฺบิชามิติ. โส
 นิบฺบิชาติ, น วิริยํ อารภติ อပ္ปมตฺตสฺส ปตฺติยา อมฺภิกตสฺส อมฺภิกาย

อัสจิจิภตัสส สัจฉิจิกริยาบ; อิทํ อัสสัมมํ กุสสิทวัตถุ. อิมเ อัสสัม
ธัมมา หานภาคิยา.

กตเม อัสสัม ธรรมมา วิเสสภาคิยา? อัสสัม อารพภวัตถุนิ:
อิวาสุโต ภิกขุณา กัมมํ กาทัพพะ โหติ, ตัสส เอว โหติ “กัมมํ
โซ เม กาทัพพะ ภวิสสติ, กัมมํ โซ ปน เม กโรนัตถัส น สุกโร
พุทธานํ สาสนํ มนสิ กาคุ, หนันทาหํ วิริยํ อารภามิ อัมมัตถัสส
ปัตติยา อนนิตตัสส อธิคมาบ อัสจิจิภตัสส สัจฉิจิกริยาบติ. โส วิริยํ
อารภติ อัมมัตถัสส ปัตติยา อนนิตตัสส อธิคมาบ อัสจิจิภตัสส
สัจฉิจิกริยาบ; อิทํ ปจิมํ อารพภวัตถุ. ปุน จปรํ อิวาสุโต ภิกขุณา
กัมมํ กตํ โหติ, ตัสส เอว โหติ “อหํ โซ กัมมํ อกาสิ, กัมมํ
โซ ปนาหํ กโรนโต นาสกัซึ พุทธานํ สาสนํ มนสิ กาคุ, หนันทาหํ
วิริยํ อารภามิ อัมมัตถัสส ปัตติยา อนนิตตัสส อธิคมาบ อัสจิจิภตัสส
สัจฉิจิกริยาบติ. ๆ เป ๆ อิทํ กุติยํ อารพภวัตถุ. ปุน จปรํ อิวาสุโต
ภิกขุโน มัคโค คันตัพพะ โหติ, ตัสส เอว โหติ “มัคโค โซ
เม คันตัพพะ ภวิสสติ, มัคคํ โซ ปน เม คัจฉันเตน น สุกโร
พุทธานํ สาสนํ มนสิ กาคุ, หนันทาหํ วิริยํ อารภามิ อัมมัตถัสส
ปัตติยา อนนิตตัสส อธิคมาบ อัสจิจิภตัสส สัจฉิจิกริยาบติ. โส วิริยํ
อารภติ อัมมัตถัสส ปัตติยา อนนิตตัสส อธิคมาบ อัสจิจิภตัสส
สัจฉิจิกริยาบ; อิทํ กติยํ อารพภวัตถุ. ปุน จปรํ อิวาสุโต ภิกขุณา
มัคโค คโต โหติ. ตัสส เอว โหติ “อหํ โซ มัคคํ อคมาสิ,

มัตถัง โข ปณาทิ อัจฉินฺโต นาลลํ ชี ทุพฺพารํ สาลนํ มนสิ กาคุ,
 หนฺนทาหํ วิริยํ อารกามิ อัมมํปคฺคํสํ ปคฺคิตฺวา อนนฺตคฺคํสํ อธิคฺคํ
 อลฺลํจฺฉนคฺคํสํ สจฺจนิกริยาปาติ. โส วิริยํ อารกํ อัมมํปคฺคํสํ ปคฺคิตฺวา
 อนนฺตคฺคํสํ อธิคฺคํสํ อลฺลํจฺฉนคฺคํสํ สจฺจนิกริยา; อิทํ จตฺตํ อารพฺภวตฺถุ.
 ปุณฺ ญปรํ อารุโธ ภิกฺขุ คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺฑาย
 จรณฺโต น ลภติ อลฺลํจฺฉนคฺคํสํ วา ปณฺนคฺคํสํ วา โภชนคฺคํสํ ยาวทตฺตํ
 ปาริปุรี, ตสฺส เหวํ โหติ “อหํ โข ปณฺ คามํ วา นิคมํ วา
 ปิณฺฑาย จรณฺโต นาลลํ ชี อลฺลํจฺฉนคฺคํสํ วา ปณฺนคฺคํสํ วา โภชนคฺคํสํ
 ยาวทตฺตํ ปาริปุรี, ตสฺส เม กาโย เสฺวา กัมมณฺโณ, หนฺนทาหํ
 วิริยํ อารกามิ ฯ เป ฯ อลฺลํจฺฉนคฺคํสํ สจฺจนิกริยาปาติ. โส วิริยํ
 อารกํ อัมมํปคฺคํสํ ปคฺคิตฺวา อนนฺตคฺคํสํ อธิคฺคํสํ อลฺลํจฺฉนคฺคํสํ
 สจฺจนิกริยา; อิทํ ปณฺจํ อารพฺภวตฺถุ. ปุณฺ ญปรํ อารุโธ ภิกฺขุ
 คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺฑาย จรณฺโต ลภติ อลฺลํจฺฉนคฺคํสํ วา ปณฺนคฺคํสํ
 วา โภชนคฺคํสํ ยาวทตฺตํ ปาริปุรี, ตสฺส เหวํ โหติ “อหํ โข คามํ วา
 นิคมํ วา ปิณฺฑาย จรณฺโต อลฺลํจฺฉนคฺคํสํ วา ปณฺนคฺคํสํ วา
 โภชนคฺคํสํ ยาวทตฺตํ ปาริปุรี, ตสฺส เม กาโย เสฺวา กัมมณฺโณ,
 หนฺนทาหํ วิริยํ อารกามิ อัมมํปคฺคํสํ ปคฺคิตฺวา อนนฺตคฺคํสํ อธิคฺคํ
 อลฺลํจฺฉนคฺคํสํ สจฺจนิกริยาปาติ. โส วิริยํ อารกํ อัมมํปคฺคํสํ ปคฺคิตฺวา
 อนนฺตคฺคํสํ อธิคฺคํสํ อลฺลํจฺฉนคฺคํสํ สจฺจนิกริยา; อิทํ ญจฺจํ
 อารพฺภวตฺถุ. ปุณฺ ญปรํ อารุโธ ภิกฺขุ โณ อัมมํปคฺคํสํ โหติ อัมมํปคฺคํสํ

อาพาโธ, คัสส เอะ โหติ “อุပ္ปันโน โข เม อัมมัตตโก อาพาโธ,
 ฌามิ โข ปเนต วิชชติ, ยัม เม อาพาโธ ปวัตเตยฺย, หนฺนทาหิ
 วิริยํ ขาวภามิ อัมมัตตคัสส มัตตติยา อนนิกคัสส อธิคมาย อตฺตัง นิคคัสส
 ตฺตัง นิวิริยาयाติ. โส วิริยํ อารภาติ อัมมัตตคัสส มัตตติยา
 ๆ เป ๆ อตฺตัง นิคคัสส ตฺตัง นิวิริยาเย; อิทํ สัตตมํ อารพฺภวตฺถุ.
 ปุณฺ เปรํ อาวุโส ภิกฺขุ คิลานา รุญฺหิจฺโจ โหติ อจิรวุญฺหิจฺโจ
 เหลฬฺณวา. คัสส เอะ โหติ “อหํ โข คิลานา รุญฺหิจฺโจ
 อจิรวุญฺหิจฺโจ เหลฬฺณวา, ฌามิ โข ปเนต วิชชติ, ยัม เม อาพาโธ
 มัจจุทาวตฺเตยฺย, หนฺนทาหิ วิริยํ ขาวภามิ อัมมัตตคัสส มัตตติยา
 อนนิกคัสส อธิคมาย อตฺตัง นิคคัสส ตฺตัง นิวิริยาयाติ. โส วิริยํ
 อารภาติ อัมมัตตคัสส มัตตติยา อนนิกคัสส อธิคมาย อตฺตัง นิคคัสส
 ตฺตัง นิวิริยาเย; อิทํ อัญฺจัม อารพฺภวตฺถุ อิมํ อัญฺจ ฌมฺมา วิเสสภากิยา.

กถเม อัญฺจ ฌมฺมา คุปฺปปฏิวิจฺจนา? อัญฺจ อักขณา อสฺมया
 ทฺวํหํมจริยวาสาบ: อิตาวุโส ตถาคโต จ โสเก อุปฺปันโน โหติ อหํ
 สมฺมาสมฺมุตฺโต, ฌมฺโม จ เทสียติ อุปฺปมโก ปรีนิพฺพานิโก สัมโพธคามี
 สุกตตัปปเวทิต, อยฺยํจ ปุคฺคโต นิรํ อุปฺปันโน โหติ; ฌมฺ ปจฺโม
 อักขโณ อสฺมโย ทฺวํหํมจริยวาสาบ. ปุณฺ จปรํ อาวุโส ตถาคโต จ
 โสเก อุปฺปันโน โหติ อหํ สัมมาสมฺมุตฺโต, ฌมฺโม จ เทสียติ
 อุปฺปมโก ปรีนิพฺพานิโก สัมโพธคามี สุกตตัปปเวทิต. อยฺยํจ ปุคฺคโต
 ติวรรณโณ อุปฺปันโน โหติ; ฌมฺ จีโว อักขโณ อสฺมโย

พร้อมทั้งจริยวาสาบ. ปุณ จปร อวสุโต ตถาคโต จ โลเก อุပ္ปันโน
 โหติ อรหํ สัมมาสัมพุทธโธ, ธีรมโม จ เทสยติ อุปสมโก ปรินิพพานโก
 สัมโพธคามิ สุตตัมปเวกโต, อยญจ ปุคฺคโล ปัตติวิสัย อุปันโน
 โหติ; ยมฺ คติโย ชักชโณ อสมโย พร้อมทั้งจริยวาสาบ. ปุณ จปร
 อวสุโต ตถาคโต จ โลเก อุပ္ปันโน โหติ อรหํ สัมมาสัมพุทธโธ,
 ธีรมโม จ เทสยติ อุปสมโก ๆ เป ๆ ยญจ ปุคฺคโล ที่ขายุก
 ชลณฺทวํ เทวณิกายํ อุปันโน โหติ; ยมฺ จตุตฺโต ชักชโณ
 อสมโย พร้อมทั้งจริยวาสาบ. ปุณ จปร อวสุโต ตถาคโต จ โลเก
 อุပ္ปันโน โหติ อรหํ สัมมาสัมพุทธโธ, ธีรมโม จ เทสยติ ๆ เป ๆ
 อญจ ปุคฺคโล บัจจันตเมตฺตฺ ชนปเทตฺตฺ บัจจชาโต โหติ, มิสักเชตฺต
 อวิณฺณวาทะตฺตฺ ชคฺคิ นัตติ คติ วิกฺกขณํ ภิกฺขุโน อุปาสกานํ
 อุปาสกานํ; ยมฺ บัจจโย ชักชโณ อสมโย พร้อมทั้งจริยวาสาบ. ปุณ
 จปร อวสุโต ตถาคโต จ โลเก อุပ္ปันโน โหติ อรหํ
 สัมมาสัมพุทธโธ, ๆ เป ๆ อญจ ปุคฺคโล มัชฌิมเมตฺตฺ ชนปเทตฺต
 บัจจชาโต โหติ, โส จ โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิจิ วิปริยทสฺสโน “นัตติ
 ทินนํ, นัตติ อญฺจ, นัตติ หุตํ, นัตติ สุตตัมปเวกโต สัมมานํ
 ผลวิปาโก, นัตติ อมฺ โธโก. นัตติ ปโม โธโก, นัตติ มาตา,
 นัตติ ปิตา, นัตติ สัสสกา โยปาสิกา, นัตติ โลเก สมณพราหมณา
 สัมมัลลคฺคา สัมมาปฏิปัตตนา, ยมฺ อิมญจ โลกํ ปรญจ โลกํ สยํ
 อภินฺวา สัจฉิจฺฉา ปเลทณฺทิจิ; ยมฺ จตุตฺโต ชักชโณ อสมโย

พหุหิมจริยวาสาบ. ปุณ จปร อวฺโส ตถาคโต จ โสเก อูบฺบํโน
 โหติ อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ, ๗ เป ๗ อยฺญํ ปุคฺคโล มัชฌิเมสุ
 ชนปะเทสุ บัจฺจชาโต โหติ, โส จ โหติ ทูบฺบํโน ชโล
 เอลมฺโโค นีปฺปฏิพโล สุภาสิตทุฬฺภาสิตานํ อัตถมณฺณนาตุ. อยํ
 สัตตโม อักขโณ อสฺมโย พหุหิมจริยวาสาบ. ปุณ จปร อวฺโส
 ตถาคโต จ โสเก น อูบฺบํโน โหติ อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ,
 ธัมโม จ น เทสยติ อุปสฺมิโก ปรีณิพฺพานิโก สัมโพธคามิ
 สุกตบิปปะเวทิต, อยฺญํ ปุคฺคโล มัชฌิเมสุ ชนปะเทสุ บัจฺจชาโต
 โหติ, โส จ มณฺณนา ชโล เอลมฺโโค ปฏิพโล สุภาสิตทุฬฺภาสิตานํ
 อัตถมณฺณนาตุ. อยํ อวัจฺจโม อักขโณ อสฺมโย พหุหิมจริยวาสาบ.
 อิมะ อวัจฺจ ธัมมา ทูบฺปฏิวิชฌา.

กตเม อวัจฺจ ธัมมา อูบฺปาเทตัพพะ? อวัจฺจ มหาปุริสวัตถกกา:
 อบฺบํบิจฺจติสาบํ ธัมโม, นายํ ธัมโม มหิจฺจติ; สันตุจฺจติสาบํ
 ธัมโม, นายํ ธัมโม อสันตุจฺจติ; ปวิวิตติสาบํ ธัมโม, นายํ
 ธัมโม สังคณิกามัสสี; อารทฺธวิริยติสาบํ ธัมโม, นายํ ธัมโม
 กุสิตติ; อูปวัจฺจติติติติสาบํ ธัมโม, นายํ ธัมโม มุจฺจติติติติ;
 สสมาหิตติสาบํ ธัมโม, นายํ ธัมโม อสสมาหิตติ; บัณฺณวาโต
 ธมฺมํ ธัมโม, นายํ ธัมโม ทูบฺบํณฺณติ; นิบฺบิปปะจามัสสีสาบํ

ธัมโม นิยัมมณังจติโม, นาม ธัมโม ปณฺณจามมัสส ปณฺณจติโนติ.
อิม ธัมมํ ธัมมา อပ္ปาทตัพพา.

กตเม ธัมมํ ธัมมา อภินฺนเณยยา? ธัมมํ อภิกายตนาณิ:
อัสสํคตฺตอุปฺปลัณฺณิ เอลโก พหิทฺธารูปานิ บัณฺณสิ ปิวิตฺตานิ
สุวัณฺณมกฺขทฺตพฺพณฺณานิ, ตานิ อภิภูมฺม “ชานามิ บัณฺณสิมิตฺติ เอลฺลัณฺณิ
โหติ. อิทํ ปณฺณํ อภิกายตนาณิ. อัสสํคตฺตอุปฺปลัณฺณิ เอลโก พหิทฺธารูปานิ
บัณฺณสิ อပ္ปมาณานิ สุวัณฺณมกฺขทฺตพฺพณฺณานิ, ตานิ อภิภูมฺม “ชานามิ
บัณฺณสิมิตฺติ เอลฺลัณฺณิ โหติ. อิทํ ปณฺณํ อภิกายตนาณิ. อัสสํคตฺตอุปฺปลัณฺณิ
เอลโก พหิทฺธารูปานิ บัณฺณสิ ปิวิตฺตานิ สุวัณฺณมกฺขทฺตพฺพณฺณานิ, ตานิ
อภิภูมฺม “ชานามิ บัณฺณสิมิตฺติ เอลฺลัณฺณิ โหติ. อิทํ ปณฺณํ อภิกายตนาณิ.
อัสสํคตฺตอุปฺปลัณฺณิ เอลโก พหิทฺธารูปานิ บัณฺณสิ อပ္ปมาณานิ
สุวัณฺณมกฺขทฺตพฺพณฺณานิ, ตานิ อภิภูมฺม “ชานามิ บัณฺณสิมิตฺติ เอลฺลัณฺณิ
โหติ. อิทํ จตุตฺถํ อภิกายตนาณิ. อัสสํคตฺตอุปฺปลัณฺณิ เอลโก พหิทฺธารูปานิ
บัณฺณสิ นีตานิ นีตวณฺณานิ นีตทิสฺสณานิ นีตนิภาณานิ. เสยฺยถาปิ
นาม อุมฺมามปฺปณฺณํ นีลํ นีลวณฺณํ นีลนิตฺถลลํ นีลนิภาลํ, เสยฺยถาปิ
วา ปมํ คํ วตฺถํ พหาวณฺณมกฺขทฺตพฺพณฺณานิ อุกโกกาทมฺมํธัมมํ นีลํ นีลวณฺณํ
นีลนิตฺถลลํ นีลนิภาลํ, เอลโล อัสสํคตฺตอุปฺปลัณฺณิ เอลโก พหิทฺธารูปานิ
บัณฺณสิ นีตานิ นีตวณฺณานิ นีตทิสฺสณานิ นีตนิภาณานิ, ตานิ อภิภูมฺม
“ชานามิ บัณฺณสิมิตฺติ เอลฺลัณฺณิ โหติ. อิทํ ปณฺณํ อภิกายตนาณิ.
อัสสํคตฺตอุปฺปลัณฺณิ เอลโก พหิทฺธารูปานิ บัณฺณสิ นีตานิ นีตวณฺณานิ

บัณฑิตัสสันนิ บัณฑิตาสานิ. เตยบถาบี นาม อัสสันนิการปัสสันนิ
 บัณฑิตันนิ บัณฑิตัสสันนิ บัณฑิตาสานิ, เตยบถาบี วา ปน ตํ วัตร
 พารานเสยบถํ อุกโตภาควิมัญจํ บัณฑิต บัณฑิตันนิ บัณฑิตัสสันนิ บัณฑิตาสานิ;
 เอมเมว อัสสันนังคอรุปลันณิ เอโก พหิตถารูปานิ บัณฑิติ บัณฑิต
 บัณฑิตันนิ บัณฑิตัสสันนิ บัณฑิตาสานิ, ตานิ อภิภูยยะ “ชานามิ
 บัณฑิตามิติ เอมสสันณิ ไทติ. อิทํ จัญญํ อภิภาชยน. อัสสันนังคอรุปลันณิ
 เอโก พหิตถารูปานิ บัณฑิติ โสโหทานิ โสโหทวณฺณานิ โสโหทกนิหัสสันนิ
 โสโหทกนิภาสานิ. เตยบถาบี นาม พหิตถารูปานิ โสโหทกํ โสโหทกวัณณํ
 โสโหทกนิหัสสันนิ โสโหทกนิภาสํ, เตยบถาบี วา ปน ตํ วัตร พารานเสยบถํ
 อุกโตภาควิมัญจํ โสโหทกํ โสโหทกวัณณํ โสโหทกนิหัสสัน
 โสโหทกนิภาสํ, เอมเมว อัสสันนังคอรุปลันณิ เอโก พหิตถารูปานิ บัณฑิติ
 โสโหทานิ โสโหทวณฺณานิ โสโหทกนิหัสสันนิ โสโหทกนิภาสานิ,
 ตานิ อภิภูยยะ “ชานามิ บัณฑิตามิติ เอมสสันณิ ไทติ. อิทํ
 ศัสตรํ อภิภาชยน. อัสสันนังคอรุปลันณิ เอโก พหิตถารูปานิ บัณฑิติ
 โสโหทานิ โสโหทวณฺณานิ โสโหทกนิหัสสันนิ โสโหทกนิภาสานิ.
 เตยบถาบี นาม โสโหทกนิภาสา โสโหทกา โสโหทวณฺณานิ โสโหทกนิหัสสัน
 โสโหทกนิภาสา, เตยบถาบี วา ปน ตํ วัตร พารานเสยบถํ
 อุกโตภาควิมัญจํ โสโหทกํ โสโหทวณฺณํ โสโหทกนิหัสสันนิ โสโหทกนิภาสํ;
 เอมเมว อัสสันนังคอรุปลันณิ เอโก พหิตถารูปานิ บัณฑิติ โสโหทานิ
 โสโหทวณฺณานิ โสโหทกนิหัสสันนิ โสโหทกนิภาสานิ, ตานิ อภิภูยยะ

“ชานามิ บัณฑิตีติ เอวสัณณิ โหติ. อิทํ อัญ्ञิมํ อภิภายตนิ.
อิมะ อัญ्ञิจ ธัมมา อภิฉินฺเนยฺยา.

กตเม อัญ्ञิจ ธัมมา สัจฉิกาตัพพา? อัญ्ञิจ วิโมกฺขา: รุขี รูปานิ
บัสสติ; อปํ ปจฺจโม วิโมกฺโข. อัสสนัตตอรุปสัณณิ เอโก
พหิตถารูปานิ บัสสติ; อปํ ทุคฺคิโย วิโมกฺโข. “สุกฺกัณฺโธ อธิมุตฺโต
โหติ; อปํ ตคฺคิโย วิโมกฺโข. สัพฺพโส รุปสัณฺณานิ สมติกกฺมา
ปฏฺวิสสัณฺณานิ อตฺถังคมา นนฺตัสสัณฺณานิ อมมสิการา “อนันฺโต
อากาโสติ อากาสาณํวิภายตนิ อุปสัณฺบิซฺช วิหริติ; อปํ จตุตฺถโ
วิโมกฺโข. สัพฺพโส อากาสาณํวิภายตนิ สมติกกัมม “อนันฺตํ
วิภวณณํติ วิภวณณํวิภายตนิ อุปสัณฺบิซฺช วิหริติ; อปํ ปัจจโม
วิโมกฺโข. สัพฺพโส วิภวณณํวิภายตนิ สมติกกัมม “นตฺถิ กิณฺจิติ
อากิณฺจณฺณายตนิ อุปสัณฺบิซฺช วิหริติ; อปํ อัญ्ञิจ วิโมกฺโข.
สัพฺพโส อากิณฺจณฺณายตนิ สมติกกัมม เวนสัณฺณานาสัณฺณายตนิ
อุปสัณฺบิซฺช วิหริติ; อปํ คุตฺตโม วิโมกฺโข. สัพฺพโส
เวนสัณฺจกานาสัณฺณายตนิ สมติกกัมม สัณฺณาวะทปิณฺโณ อุปสัณฺบิซฺช
วิหริติ; อปํ อัญ्ञิจโม วิโมกฺโข อิมะ อัญ्ञิจ ธัมมา สัจฉิกาตัพพา.
อิติ อิมะ ะสัณฺนิ ธัมมา ภูตา ตัรฺธา ตถา อวิตถา อณฺณเวตถา สัมมา
ตถาคเตน อภิสัมพุทฺธา.

นว ธัมมา พหุการา, นว ธัมมา ภาเวตัพพา, นว ธัมมา
ปวิฉินฺเนยฺยา, นว ธัมมา ปหาตัพพา, นว ธัมมา หานภาคิยา,

นว ธัมมา วิเสสภาคิยา, นว ธัมมา ทุเปฏฐวิชันา, นว ธัมมา
อุปปาทคัพพา, นว ธัมมา อภิณเณยิยา, นว ธัมมา สัจฉิกาคัพพา.

กตเม นว ธัมมา พหุการา? นว โยนิโสมนสิการมูติกา ธัมมา:
โยนิโส มนสิ กโรโต ปาโมชช ชายติ, ปมุติคัลล ปัตติ ชายติ,
ปัตติมนัลล กาโย บัลลัมภติ, บัลลัตถกาโย สุข เวเทติ, สุขโน
จิตติ สมายิตติ, สมายิตจิตโต ยถากุตฺต ชานาติ บัลลติ, ยถากุตฺต
ชานํ สยํ นิพพิเนตติ, นิพพิเนตํ วิรัชชติ, วิราคา วิมุจฺจติ. อิม
นว ธัมมา พหุการา.

กตเม นว ธัมมา ภาเวคัพพา? นว ปาริสุทฺธิปธานิยฺกคานิ:
สีลวิสุทฺธิ ปาริสุทฺธิปธานิยฺกคํ, จิตฺตวิสุทฺธิ ปาริสุทฺธิปธานิยฺกคํ,
ทัญญูวิสุทฺธิ ปาริสุทฺธิปธานิยฺกคํ, กังขาวิตรณวิสุทฺธิ ปาริสุทฺธิปธานิยฺกคํ,
มัตถคามัคคิณานทลลนวิสุทฺธิ ปาริสุทฺธิปธานิยฺกคํ, ปฏฺฐิตาณานทลลน-
วิสุทฺธิ ปาริสุทฺธิปธานิยฺกคํ, ฌานทลลนวิสุทฺธิ ปาริสุทฺธิปธานิยฺกคํ,
บัลลภาวิสุทฺธิ ปาริสุทฺธิปธานิยฺกคํ, วิมุตฺตวิสุทฺธิ ปาริสุทฺธิปธานิยฺกคํ.
อิม นว ธัมมา ภาเวคัพพา.

กตเม นว ธัมมา ปริณเณยิยา? นว สัตตาวาโส: สันตาวุโส
สัตตา นานัตตกาเย นานัตตลลณวิโน เสยฺยถาปํ มนุสฺสํ เอวํ จ
เทวา เอกจฺเจ จ วินิปาติกา; อยํ ปจฺจโม สัตตาวาโส. สันตาวุโส
สัตตา นานัตตกาเย เอกัตตลลณวิโน เสยฺยถาปํ เทวา พรหมมคคิก
ปจฺจมาภินิพพัตตา; อยํ ทฺตฺติโย สัตตาวาโส. สันตาวุโส สัตตา

เอกัตถกายนานัตถัสสัณนิโม เสยฺยณานิ เทวา อากัสสรา; อัมม คตฺติโย
 สัตถาวาโส. สันตาวุโส สัตถา เอกัตถกายนานัตถัสสัณนิโม เสยฺยณานิ
 เทวา สุกกัณหา; อัมม จตุตฺถโธ สัตถาวาโส. สันตาวุโส สัตถา
 อสัณนิโม อัมมปฐฺวีเสทฺธิโม เสยฺยณานิ เทวา อสัณนิสัตถา; อัมม
 บัณฺฑโม สัตถาวาโส. สันตาวุโส สัตถา สัตถุโส ฐปฺสัณณานิ
 สมตฺตีกมา ปฐฺวีสัณณานิ อัสสัณณานิ นานัตถัสสัณณานิ อมฺมตฺตีกมา
 “อนันฺโต อากาโธ อากาสาณันนํจายตนุปภา; อัมม สัณฺฑโธ สัตถาวาโส.
 สันตาวุโส สัตถา สัตถุโส อากาสาณันนํจายตนํ สมตฺตีกมมฺ” “อนันฺต
 วิณฺณานันฺติ วิณฺณานันนํจายตนุปภา; อัมม สัตถุโธ สัตถาวาโส.
 สันตาวุโส สัตถา สัตถุโส วิณฺณานันนํจายตนํ สมตฺตีกมมฺ” “นัตถิ
 กัณฺจิจฺฉิ อากาโธ อากาสาณันนํจายตนุปภา; อัมม อัสสัณณานิ สัตถาวาโส
 สัตถา สัตถุโส อากาโธ อากาสาณันนํจายตนํ สมตฺตีกมมฺ” “สัณฺฑเมตฺตํ ฐปฺสัณณานิ
 เวนสัณณานิ สัณณานิ อากาโธ; อัมม เณโม กัณฺธาวาโส อิมเณ นว
 ธัมมา ปวิณฺณเยยา.

กตเม นว ธัมมา ปหาตัพพา? นว ตันนํหามุติกา ธัมมา: ตํ
 ตันนํ ปฐฺวีจํ ปฐฺวีเสทฺธิ, ปฐฺวีเสทฺธิ ปฐฺวีจํ ตาโร, ตาโร ปฐฺวีจํ
 วิณฺณโย, วิณฺณโย ปฐฺวีจํ ตันนํทวาโส, ตันนํทวาโส ปฐฺวีจํ อัสสัณณานิ,
 อัสสัณณานิ ปฐฺวีจํ ปฐฺวีเสทฺธิ, ปฐฺวีเสทฺธิ ปฐฺวีจํ มัจฉริยํ, มัจฉริยํ
 ปฐฺวีจํ อารักโข, อารักโข อากาโธ ปฐฺวีจํ ตันนํทวาโส ตันนํทวาโส
 วิคฺคหวิวาทตุวํเปสฺสัณณานิ อเนเก ปาปกา อุกุสลา ธัมมา
 สวตฺตัตถิ. อิมเณ นว ธัมมา ปหาตัพพา.

กตเม นว อัมมา หานภาคิยา? นว อาฆาตวตฺถุนิ: “อนัตตํ
 เม อจฺจติ อาฆาตํ พฺนัถติ, “อนัตตํ เม จรตฺติ อาฆาตํ พฺนัถติ,
 “อนัตตํ เม จริสฺสตีติ อาฆาตํ พฺนัถติ. “บิยฺยัสฺส เม มนาบัสฺส
 อนัตตํ อจฺจติ อาฆาตํ พฺนัถติ, “บิยฺยัสฺส เม มนาบัสฺส อนัตตํ
 จรตฺติ อาฆาตํ พฺนัถติ, “บิยฺยัสฺส เม มนาบัสฺส อนัตตํ จริสฺสตีติ
 อาฆาตํ พฺนัถติ. “อปฺบิยฺยัสฺส เม อมฺนาบัสฺส อตฺถํ อจฺจติ อาฆาตํ
 พฺนัถติ, “อปฺบิยฺยัสฺส เม อมฺนาบัสฺส อตฺถํ จรตฺติ อาฆาตํ พฺนัถติ,
 “อปฺบิยฺยัสฺส เม อมฺนาบัสฺส อตฺถํ จริสฺสตีติ อาฆาตํ พฺนัถติ
 อิเม นว อัมมา หานภาคิยา.

กตเม นว อัมมา วิเสตฺตภาคิยา? นว อาฆาตปฏฺวิเนติ: “อนัตตํ
 เม อจฺจติ ตํ กุเตตฺตํ ลัพฺภาติ อาฆาตํ ปฏฺวิเนติ, “อนัตตํ เม
 จรตฺติ ตํ กุเตตฺตํ ลัพฺภาติ อาฆาตํ ปฏฺวิเนติ, “อนัตตํ เม จริสฺสตีติ
 ตํ กุเตตฺตํ ลัพฺภาติ อาฆาตํ ปฏฺวิเนติ. “บิยฺยัสฺส เม มนาบัสฺส
 อนัตตํ อจฺจติ ตํ กุเตตฺตํ ลัพฺภาติ อาฆาตํ ปฏฺวิเนติ, “บิยฺยัสฺส
 เม มนาบัสฺส อนัตตํ จรตฺติ ตํ กุเตตฺตํ ลัพฺภาติ อาฆาตํ
 ปฏฺวิเนติ, “บิยฺยัสฺส เม มนาบัสฺส อนัตตํ จริสฺสตีติ ตํ กุเตตฺตํ
 ลัพฺภาติ อาฆาตํ ปฏฺวิเนติ. “อปฺบิยฺยัสฺส เม อมฺนาบัสฺส อตฺถํ
 อจฺจติ ตํ กุเตตฺตํ ลัพฺภาติ อาฆาตํ ปฏฺวิเนติ, “อปฺบิยฺยัสฺส เม
 อมฺนาบัสฺส อตฺถํ จรตฺติ ตํ กุเตตฺตํ ลัพฺภาติ อาฆาตํ ปฏฺวิเนติ,
 “อปฺบิยฺยัสฺส เม อมฺนาบัสฺส อตฺถํ จริสฺสตีติ ตํ กุเตตฺตํ ลัพฺภาติ

ชาฆาต ปฏิวินติ. อิม นว ธัมมา วิเสสภาคิยา.

กตเม นว ธัมมา ทุเปปฏิวิจฉา? นว นานัตตา: ธาตุยานัตถิ
 ปฏิจจ อุมุขัชติ เมสฺसानัตถิ, เมสฺसानัตถิ ปฏิจจ อุมุขัชติ
 เวทนานานัตถิ, เวทนานานัตถิ ปฏิจจ อุมุขัชติ สันณานานัตถิ,
 สันณานานัตถิ ปฏิจจ อุมุขัชติ สังกัปปานัตถิ, สังกัปปานัตถิ
 ปฏิจจ อุมุขัชติ ฉนฺตฺตานานัตถิ, ฉนฺตฺตานานัตถิ ปฏิจจ อุมุขัชติ
 ปริฬาหนานัตถิ, ปริฬาหนานัตถิ ปฏิจจ อุมุขัชติ ปริยเสสนานานัตถิ,
 ปริยเสสนานานัตถิ ปฏิจจ อุมุขัชติ ลภณานัตถิ. อิม นว
 ธัมมา ทุเปปฏิวิจฉา.

กตเม นว ธัมมา อุมุปาเทตัพพา? นว สัลลภา: อสุกสัลลภา,
 มรณสัลลภา, อารหาเร ปฏิกูลสัลลภา, สัพเพโลเก อนวิทสัลลภา,
 อนิจจสัลลภา, อนิจเ จ ทุกฺขสัลลภา, ทุกฺขเ อนัตตสัลลภา, ปธานสัลลภา,
 วิราคสัลลภา. อิม นว ธัมมา อุมุปาเทตัพพา.

กตเม นว ธัมมา อภิณเณยียา? นว อนุปุพฺผวิหารา: อิทาสุโต
 ภิกขุ วิวัจเ จ กาเมหิ วิวัจเ จ กุสเลหิ ธัมเมหิ สวิตักกั สวิจาร์
 วิเวกขั ปัตติสุขั ปรมัชฌานั อุลลัมบิยสส วิหริติ; วิตักกวิจารานั วูปสม
 ขัณณัตถิ สัมปสาทนั เจตโส โสโกทิกาวุ อวิตักกั อวิจาร์ สมาริขั
 ปัตติสุขั ทุติยฌานนั อุลลัมบิยสส วิหริติ; ปัตติยา จ วิราคอ อุลลัมบิยโก จ
 วิหริติ สโต จ สัมปชาโน, สุขันจ กาเย: ปฏิสันเนติ, ยันตํ อริยา
 ธาโรกัณณิ " อุลลัมบิยโก สติมา อุมุวิหาริติ. อภิณเณยยานั อุลลัมบิยส

วิหริติ; สุกขัสส จ ปหานา ทุกขัสส จ ปหานา ปุพฺเพ
 โสมณัสส โสมณัสสาณํ อคฺคังคมา อทุกขมสุขํ อูปะกัชาสติปาริตฺทํ ธี
 จจุทฺธะวณํ อุปสัมปัชฺช วิหริติ; สัพฺพโส รูปสัณฺณามํ สมติกกมา
 ปฏฺวีสัณฺณามํ อคฺคังคมา นานคฺคตสัณฺณามํ อมณสิการา “อนันฺโต
 อากาโสติ อากาสานันฺนํายตนํ อุปสัมปัชฺช วิหริติ; สัพฺพโส
 อากาสานันฺนํายตนํ สมติกกัมม “อนันฺตํ วิณฺณานันฺติ วิณฺณานันฺนํายตนํ
 อุปสัมปัชฺช วิหริติ; สัพฺพโส วิณฺณานันฺนํายตนํ สมติกกัมม
 “นัตติ กิณฺจติ อากิณฺจันฺนํายตนํ อุปสัมปัชฺช วิหริติ; สัพฺพโส
 อากิณฺจันฺนํายตนํ สมติกกัมม เนวสัณฺณามาสัณฺณํายตนํ อุปสัมปัชฺช
 วิหริติ; สัพฺพโส เนวสัณฺณามาสัณฺณํายตนํ สมติกกัมม สัณฺญาเวทิตฺติโรธํ
 อุปสัมปัชฺช วิหริติ. อิมे นว ธัมมา อภิณฺเวยยา.

กถเม นว ธัมมา สัจฺฉิกาตัพพา? นว อณุปุพฺพนิโรธา: ปจฺจมี
 ฌานํ สมาปັນนัสส กามสัณฺญา นิรุทฺธา โทติ, ทฺติย ฌานํ
 สมาปັນนัสส วิทกฺกวิจจจา นิรุทฺธา โทณฺติ, ตติย ฌานํ สมาปັນนัสส
 ปิติ นิรุทฺธา โททิ, จตุตฺถ ฌานํ สมาปັນนัสส อลลสาธมฺมัลลสาธา
 นิรุทฺธา โทณฺติ, อากาธานันฺนํายตนํ สมาปັນนัสส รูปสัณฺญา
 นิรุทฺธา โททิ, วิณฺณานันฺนํายตนํ สมาปັນนัสส อากาสานันฺนํายตน-
 สัณฺญา นิรุทฺธา โททิ, อากิณฺจันฺนํายตนํ สมาปັນนัสส
 วิณฺณานันฺนํายตนสัณฺญา นิรุทฺธา โททิ, เนวสัณฺณามาสัณฺญา

สมามันวิสัณฺฐิ อากันเญจันณาคณสัลลภา นิรุทฺธธา โหติ, สัลลภาเวทิตนโรธ
 สมามันวิสัณฺฐิ สัลลภา จ เวทนา จ นิรุทฺธธา โหณฺติ. อิม นว
 ธัมมา สัจฉิกาทัพพา. อิติ อิม นวฺติ ธัมมา ภูตา ตัจฉา ตถา
 อวิตถา อนัลโณธา สัมมา ตถาคเตน อภิสัมพุทฺธธา.

ทส ธัมมา พหุการา, ทส ธัมมา ภาเวตัพพา, ทส ธัมมา
 ปริณฺโณธียา. ทส ธัมมา ปหาตัพพา, ทส ธัมมา ทานภาคิยา,
 ทส ธัมมา วิเสสภาคิยา, ทส ธัมมา ทุปฺเปฏฺวิจฺฉา, ทส ธัมมา
 ชุပ္ปาทตัพพา. ทส ธัมมา อภิณฺโณธียา, ทส ธัมมา สัจฉิกาทัพพา.

กตเม ทส ธัมมา พหุการา? ทส นาคกรณา ธัมมา: อิทาธุโส
 ภิกขุ สีลวา โหติ, ปาติโมกฺขสํวรํสูโต วิหริติ อาจาโรจโรธัมมํโน.
 ธนุมนฺตเตสฺสุ วัชเชสฺสุ ภูทิสฺสาลี สมากาย สิกขติ สิกขาปเทสฺสุ
 ยंपาธุโส ภิกขุ สีลวา โหติ, ปาติโมกฺขสํวรํสูโต วิหริติ
 อจจโรจโรธัมมํโน. ธนุมนฺตเตสฺสุ วัชเชสฺสุ ภูทิสฺสาลี สมากาย
 สิกขติ สิกขาปเทสฺสุ; อชัมมํ ธัมโม นาคกรโณ. ปุณ จปรี
 ธาธุโส ภิกขุ พหุสฺสสุโต โหติ สุตฺตโร สุตตฺถนํนิจโย, เย เต
 ธัมมา อากันเญจันณาคณสัลลภา ปริโยสานกัลลียานา สัจฉิ
 สัพพยัมมชเน เทวปริปุณณิ ปริสุทฺธิ ทัฬหํจวิมฺ อภิวตฺตติ,
 ตถาธุสาลิ ธัมมา พหุสฺสสุตา โหณฺติ ธตา วจสา ปริจิจา
 มนฺธานุปเลกฺขิตา ภิญฺญา จินา สุปฺเปฏฺวิจฺฉา. ยंपาธุโส ภิกขุ พหุสฺสสุโต

โหติ ฯ เป ฯ ทิฏฐิจิยา สุปป์ฏิวิธธา; อยบปี ธัมโม นาคกรโณ.
 ปุณฺ ฌปรํ อารุโส ภิกขุ กัลลียานมิตฺโต โหติ กัลลียานสหาโย
 กัลลียานธัมปวัจโก ยंपาธุโส ภิกขุ กัลลียานมิตฺโต โหติ
 กัลลียานสหาโย กัลลียานธัมปวัจโก; อยบปี ธัมโม นาคกรโณ. ปุ
 ฌปรํ อารุโส ภิกขุ สฺวโจ โหติ โสวจัสสักรณเทธิ ธัมเมทธิ
 สมณฺณาคโต, ขโม โหติ ปทักขินคฺคาคี อนุสาสนี. ยंपาธุโส ภิกขุ
 สฺวโจ โหติ โสวจัสสักรณเทธิ ธัมเมทธิ สมณฺณาคโต, ขโม โหติ
 ปทักขินคฺคาคี อนุสาสนี; อยบปี ธัมโม นาคกรโณ. ปุณฺ ฌปรํ
 อารุโส ภิกขุ ยานิ ตานิ พหฺมหารีนํ อุจฺจาวจานิ กักรณียานิ,
 ตตฺถ ทักโข โหติ อนนฺโต ตตฺตรูปายาย วีมสาบ สมณฺณาคโต,
 อลํ กาคุ อลํ สฺวิธาคุ. ยंपาธุโส ยานิ ตานิ พหฺมหารีนํ
 อุจฺจาวจานิ กักรณียานิ, ตตฺถ ทักโข โหติ อนนฺโต ตตฺตรูปายาย
 วีมสาบ สมณฺณาคโต, อลํ กาคุ อลํ สฺวิธาคุ; อยบปี ธัมโม นาคกรโณ.
 ปุณฺ ฌปรํ อารุโส ภิกขุ ธัมมกามो โหติ บิยฺสมุททาจโร อภิกขัมเม
 อภิวินเย โยพิการปโมชฺโซ; ยंपาธุโส ภิกขุ ธัมมกามो โหติ
 บิยฺสมุททาจโร อภิกขัมเม อภิวินเย โยพิการปโมชฺโซ; อยบปี ธัมโม
 นาคกรโณ. ปุณฺ ฌปรํ อารุโส ภิกขุ สันตุฏฺฐโจ โหติ
 อิตฺติเรจฺวรมันฺทปาทเสนาสนคฺคิฉานบัจจยเกสฺสชฺชปริกฺขาเรเท. ยंपาธุโส ภิกขุ
 สันตุฏฺฐโจ โหติ อิตฺติเรจฺวรมันฺทปาทเสนาสนคฺคิฉานบัจจยเกสฺสชฺช-
 ปริกฺขาเรเท; อยบปี ธัมโม นาคกรโณ. ปุณฺ ฌปรํ อารุโส ภิกขุ

ร่ายบทนี้ โสธายทนต์ สัตย์ทนายทนต์ ขานนายทนต์ ลัมธำทนต์ ชีวีทนายทนต์
รธายทนต์ กายาทนต์ โผฏฐักัฬายทนต์. อิมเม ทล ธัมมา ปาโณณณียา.

กตเม ทล ธัมมา ปาหัตถัพพา ทล มิจฉัตถา: มิจฉาทิฏฐิจิ
มิจฉาสังกัปปิโย มิจฉาวาหา มิจฉากัมมัมมโต มิจฉาชาชีโว มิจฉาวายาโม
มิจฉาสมาชิ มิจฉาฉานน มิจฉาวิมุตติ. อิมเม ทล ธัมมา ปาหัตถัพพา

กตเม ทล ธัมมา ทานภาติยา? ทล อุกุลกัมมปภา: มิจฉาสติ
ปาณชาติปาโต ขทินนาทาน กามะตุ มิจฉาชาโร, มุสสาวาโต
บิสุณนา วาจา ผรุสา วาจา สัมมัมมปลาโป. อภิษณนา ขทัยาปาโต
อิมเมทล ธัมมา ทานภาติยา.

กตเม ทล ธัมมา วิเสสภาติยา? ทล กุลลกัมมปภา: มิจฉาทิฏฐิจิ.
ปาณชาติปาตา เวรมณี ขทินนาทานา เวรมณี กามะตุ มิจฉาวาหา
เวรมณี, มุสสาวาหา เวรมณี บิสุณาย วาจา เวรมณี ผรุสาย
สัมมัมมปลาปา เวรมณี, อภิษณนา ขทัยาปาโต สัมมาทิฏฐิจิ. อิมเม
วาจา เวรมณี ทล ธัมมา วิเสสภาติยา.

กตเม ทล ธัมมา ทุปปปฏิวิชันนาร? ทล อธิวาลา: อธิวาลุโส
ภิกขุ มัลลัจฉวิมปทีโน ไทติ ทฬิพคสมันนาคโต เอการักโข
จตุรามัสสโตโน ปนุณณณัมมัจเจกัสสัจโจ สมารยัสสวัจเจสโน อมาวิธสังกัปปิโย
มัสสัสสัทธกายนิกโร สุมิมุตตัจฉิตโต สุมิมุตตัมมัลลโน. กถัลลัทธุโส
ภิกขุ มัลลัจฉวิมปทีโน โมคิธ กิธวาลุโส ภิกขุโม เวรมณัมมโน

ปถิโน โหติ, คียาปาโก ปถิโน โหติ, ถินมิกขั ปถิโน โหติ,
 อุตฺถัจจุทฺถัจจุ ปถิโน โหติ, วิจิจิณฺหา ปถิโน โหติ. เอว
 โข อารุโธ ภิกขุ ปณฺณวโรปถิโน โหติ. กถณฺจารุโธ ภิกขุ
 ทฬังคสมันนาคโต โหติ? อิทารุโธ ภิกขุ จักขุณา รุเป นิสฺสวา เนว
 สุมโน โหติ น กุมฺมโน. อูปะกัชโก จ วิหริติ สโต สัมปชาโน.
 โสเคน สัตถิ สุตฺตวา. ขาเนน คณฺโธ ขาปัตถวา. ชีวฺหยา รลํ สายิตฺตวา.
 กาเยน โยถฺวํพฺพํ นุตฺตวา. มนฺธลา ชัมมํ วิธฺวาเนว เนว สุมโน
 โหติ น กุมฺมโน. อูปะกัชโก จ วิหริติ สโต สัมปชาโน. เอว โข
 อารุโธ ภิกขุ ทฬังคสมันนาคโต โหติ. กถณฺจารุโธ ภิกขุ เอการกฺโข
 โหติ? อิทารุโธ ภิกขุ สคารกฺเชน เจตฺถา สมนฺนาคโต โหติ. เอว
 โข อารุโธ ภิกขุ เอการกฺโข โหติ. กถณฺจารุโธ ภิกขุ จตุรํษสฺสโน
 โหติ? อิทารุโธ ภิกขุ สํชาเยกํ ปฏฺฐิเสวติ, สํชาเยกํ ททฺธาเสว,
 สํชาเยกํ ปิวิจฺจติ, สํชาเยกํ วิโมกฺเขติ. เอว โข อารุโธ ภิกขุ
 จตุรํษสฺสโน โหติ. กถณฺจารุโธ ภิกขุ ปนฺนุณฺณปจฺจเวกฺสจฺโจ โหติ?
 อิทารุโธ ภิกขุมา ยานิ ตานิ ปนฺนุณฺณปจฺจเวกฺสจฺโจ ปนฺนุณฺณปจฺจเวกฺสจฺโจ,
 สัพพานิ ตานิ ปนฺนุณฺณานิ โทณฺทํ ปนฺนุณฺณานิ จิตฺตานิ วันฺตานิ
 มุตฺตานิ ปถีนานิ ปฏฺฐินิสฺสจฺจฺจฺจ. เอว โข อารุโธ ภิกขุ
 ปนฺนุณฺณปจฺจเวกฺสจฺโจ โหติ. กถณฺจารุโธ ภิกขุ สมวยสฺสจฺจโน โหติ?
 อิทารุโธ ภิกขุมา กามสฺสนา ปถีนา โหติ, ภเวสฺสนา ปถีนา โหติ,
 กัณฺทิมภเวสฺสนา ปฏฺฐินิสฺสจฺจฺจ โหติ. เอว โข อารุโธ ภิกขุ

สมวณฉฐฺเจสโน โหติ. กถณฺจาวุโส ภิกขุ อนาวิลลํกัปปิโย โหติ? อิวาสุโส ภิกขุณา กามลํกัปปิโย ปหิโน โหติ. กิยาปาทลํกัปปิโย ๆ เป ๆ วิหีสาลํกัปปิโย ปหิโน โหติ. เอวํ โข อิวาสุโส ภิกขุ อนาวิลลํกัปปิโย โหติ. กถณฺจาวุโส ภิกขุ บัลลํทักกายนํชาโร โหติ? อิวาสุโส ภิกขุ สุขัธัส จ ปทานา ทุขัธัส จ ปทานา ปุพฺพเพว โสมนํธัสโหมนํธัสดานํ ธตฺตํมฺภมา อชุกัชมลฺลํ อูปেকฺขาชาติปาริสุทฺธิ จตุตฺถํชฌานํ อุลลํมํชช วิหริติ เอวํ โข อิวาสุโส ภิกขุ บัลลํทักกายนํชาโร โหติ. กถณฺจาวุโส ภิกขุ สุวิมุตฺตจิตฺโต โหติ? อิวาสุโส ภิกขุโน วาจา จิตฺกํ วิมุตฺกํ โหติ, ไทสา จิตฺกํ วิมุตฺกํ โหติ, โมหา จิตฺกํ วิมุตฺกํ โหติ. เอวํ โข อิวาสุโส ภิกขุ สุวิมุตฺตจิตฺโต โหติ. กถณฺจาวุโส ภิกขุ สุวิมุตฺตบัณฺโณ โหติ? อิวาสุโส ภิกขุ “ราโค เม ปหิโน อัจฉินฺนํมฺโห ตาลาวตฺถกฺโข อนภาวํกฺโข อายตฺติ อนนฺตีปาทกฺมํโมติ ปชานาติ, “ ไทโส เม ปหิโน ๆ เป ๆ “โมโห เม ปหิโน อัจฉินฺนํมฺโห ตาลาวตฺถกฺโข อนภาวํกฺโข อายตฺติ อนนฺตีปาทกฺมํโมติ ปชานาติ. เอวํ โข อิวาสุโส ภิกขุ สุวิมุตฺตบัณฺโณ โหติ. อิมํ ทส ธมฺมา ทุปฺปปฏิวิจฺจนา.

กถเม ทส ธมฺมา, อุนฺตีปาทกฺมํ? ทส สลยฺวา: อตฺถกสลยฺวา, มรณสลยฺวา, อาทาเร ปฏิภุตสลยฺวา, สักกฺกโลเก อนนิเวตสลยฺวา, อนิจฺจสลยฺวา, อนิจฺเจ ทุกฺขสลยฺวา, ทุกฺโข ธนตฺตสลยฺวา, ปเทวมสลยฺวา, วิภาวสลยฺวา. นิโรธสลยฺวา. อิมํ ทส ธมฺมา อุนฺตีปาทกฺมํ.

กตเม ทส ธัมมา อภินโนธยยา ? ทส นิชชีณณวัตถุนิ
 ธัมมาทัญจิสส มิจฉาทัญจิ นิชชีณณา โหติ, เป จ มิจฉาทัญจิปัจจยา
 อเนเก ปาปกา อกุสลา ธัมมา ธัมภวันติ, เทบัสส นิชชีณณา โหณติ,
 ธัมมาทัญจิปัจจยา จ อเนเก กุสลา ธัมมา ภาวนาปาริปุรี คัจฉนติ.
 ธัมมาสังกัปปัสส มิจฉาสังกัปปิโย นิชชีณโน โหติ, เป จ
 มิจฉาสังกัปปิปัจจยา อเนเก ปาปกา อกุสลา ธัมมา ธัมภวันติ,
 เทบัสส นิชชีณณา โหณติ, ธัมมาสังกัปปิปัจจยา จ อเนเก กุสลา
 ธัมมา ภาวนาปาริปุรี คัจฉนติ. ธัมมาวาจิสส มิจฉาวาจา นิชชีณณา
 โหติ, เป จ มิจฉาวาจาปัจจยา อเนเก ปาปกา อกุสลา
 ธัมมา ธัมภวันติ, เทบัสส นิชชีณณา โหณติ, ธัมมาวาจาปัจจยา
 จ อเนเก กุสลา ธัมมา ภาวนาปาริปุรี คัจฉนติ. ธัมมากัมมัตถัสส
 มิจฉากัมมัตถิโย นิชชีณโน โหติ, เป จ มิจฉากัมมัตถิปัจจยา อเนเก
 ปาปกา อกุสลา ธัมมา ธัมภวันติ, เทบัสส นิชชีณณา โหณติ,
 ธัมมากัมมัตถิปัจจยา จ อเนเก กุสลา ธัมมา ภาวนาปาริปุรี คัจฉนติ.
 ธัมมาอาชีวัสส มิจฉาอาชีโว นิชชีณโน โหติ, เป จ มิจฉาอาชีวปัจจยา
 อเนเก ปาปกา อกุสลา ธัมมา ธัมภวันติ, เทบัสส นิชชีณณา
 โหณติ, ธัมมาอาชีวปัจจยา จ อเนเก กุสลา ธัมมา ภาวนาปาริปุรี
 คัจฉนติ. ธัมมาวาขมัตถัสส มิจฉาวาขโม นิชชีณโน โหติ, เป จ
 มิจฉาวาขมปัจจยา อเนเก ปาปกา อกุสลา ธัมมา ธัมภวันติ, เทบัสส
 นิชชีณณา โหณติ, ธัมมาวาขมปัจจยา จ อเนเก กุสลา ธัมมา

ภาวนาปาริปุรี คัจฉนัตติ. สัมมาสติสส มิจฺฉาสติ นิชฺชินฺณา โหติ, เย จ
 มิจฺฉาสติบัจจยา อเนเก ปาปกา อกุสลา ธัมมา สัมภวันตี, เตปัสส
 นิชฺชินฺณา โหนต์ิ, สัมมาสติบัจจยา จ อเนเก กุสลา ธัมมา
 ภาวนาปาริปุรี คัจฉนัตติ. สัมมาสมาธิสส มิจฺฉาสมาธิ นิชฺชินฺโน โหติ,
 เย จ มิจฺฉาสมาธิบัจจยา อเนเก ปาปกา อกุสลา ธัมมา สัมภวันตี,
 เตปัสส นิชฺชินฺณา โหนต์ิ, สัมมาสมาธิบัจจยา จ อเนเก กุสลา
 ธัมมา ภาวนาปาริปุรี คัจฉนัตติ. สัมมาवानัสส มิจฺฉาวาณํ นิชฺชินฺณ
 โหติ, เย จ มิจฺฉาวาณบัจจยา อเนเก ปาปกา อกุสลา ธัมมา
 สัมภวันตี, เตปัสส นิชฺชินฺณา โหนต์ิ, สัมมาวานบัจจยา จ
 อเนเก กุสลา ธัมมา ภาวนาปาริปุรี คัจฉนัตติ. สัมมาวิมุตตัสส
 มิจฺฉาวิมุตติ นิชฺชินฺณา โหติ, เย จ มิจฺฉาวิมุตติบัจจยา อเนเก
 ปาปกา อกุสลา ธัมมา สัมภวันตี, เตปัสส นิชฺชินฺณา โหนต์ิ,
 สัมมาวิมุตติบัจจยา จ อเนเก กุสลา ธัมมา ภาวนาปาริปุรี คัจฉนัตติ.
 อิมे ทส ธัมมา อภิธมฺเบยยา.

ทตฺตเม ทส ธัมมา สัจฉินาตัพพะ? ทส อเสกฺขา ธัมมา: อเสกฺขา
 สัมมาทิฏฐิ, อเสกฺโข สัมมาสังกัปป, อเสกฺखा สัมมาวาจา, อเสกฺขา
 สัมมากัมมันโต, อเสกฺโข สัมมาอาชีโว, อเสกฺโข สัมมาวายาโม,
 อเสกฺखा สัมมาสติ, อเสกฺโข สัมมาสมาธิ, อเสกฺखा สัมมาวาณํ,
 อเสกฺखा สัมมาวิมุตติ. อิมे ทส ธัมมา สัจฉินาตัพพะ. อิติ อิม
 สัตต ธัมมา ภุตตา ตัจฉา ตถา อวิตถา อนันฺนตถา สัมมา ตถาคเตน

อภิสัมพุทฺธธาติ. อิทมโวจ อายัสมา สาริปุตฺโต. อัตตมนา เต ภิกฺขุ
 อายัสมโต สาริปุตฺตัสส ภาสิตํ อภินันฺทุนฺติ.

ทสฺสุตฺตรสุตฺตํ นํ อเอกาทสฺมํ นิฏฺฐจิตํ.

ปาฏิกวคฺโค นิฏฺฐจิต.

ตัสสสุทฺธานํ

“ปาฏิกวญฺจ อุตฺมพรร จักกวัตฺติ จ อคฺคัลลํ,
 สัมปสาทวญฺจ ปาสาทํ ลักขณฺเนน สิงคาลกํ,
 อาฆานาฆญฺจ สังคิตํ ทสฺสุตฺตเรณ อเอกาทธาติ.”

จตฺตตัสสสุตฺตปติมณฺโฬโต ที่ชนิกาโย นิฏฺฐจิต.

จตฺตตัสสสุตฺตปติมณฺโฬโต ดิวคฺโค ยัสสํ สังคโห,
 เอตํ ที่ชนิกาโยติ ปจฺจโม อนุลลมิโก.
 กัสฺมา ปเนส ที่ชนิกาโยติ วุจฺจติ.
 ที่ชัยปมาณานํ สุตฺตํ สมุหโต นิवासโต,
 สมุหนิวาสาหิ ที่ชนิกาโยติ วุจฺจติ.

สีหฬิปตฺถเก ปาฏิกวคฺคัสส

“ปาฏิกอฏฺฐมพรร เจว จักกวัตฺติ อคฺคัลลํ,
 สัมปสาทวญฺจ ปาสาทํ มหาปุริสลักขณํ,
 สิงคาลกญฺจ อาฆานาฆญฺจํ สังคิตญฺจํ ทสฺสุตฺตรํ,
 อเอกาทสฺหิ สุตฺเตหิ ปาฏิกวคฺโคติ วุจฺจติ

อิตฺติสุทฺธานํ ทิสฺสติ.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BL
1411
T8
1893
v.11

Tripitaka
[Tipitaka]

